

# Školský špeciálny pedagóg

- jedna z ciest k inkluzívnej škole

Praktická príručka

**Autorky:**

PaedDr. Tatiana Gandelová

PaedDr. Marcela Skočíková, PhD.

**Recenzenti:**

Doc.PhDr. Daniela Kolibová, CSc.

Mgr. Miroslava Robinson

PhDr. Jana Tholtová

## Obsah

Zoznam použitých skratiek .....	4
Úvod.....	5
1. Inkluzívna škola .....	7
2. Podporné poradenské služby v škole.....	8
3. Profesia školského špeciálneho pedagóga .....	10
3.1. Postavenie a zaradenie školského špeciálneho pedagóga v rámci školy .....	10
3.2. Obsah činnosti školského špec. pedagóga, pracovná náplň.....	14
4. Pracovisko školského špeciálneho pedagóga .....	17
5. Špecifikácia odborných činností.....	18
5.1. Prvé kroky – odkiaľ začať?.....	18
5.2. Administratíva a dokumentácia.....	20
5.2.1. Základná dokumentácia pri začlenených žiakoch .....	20
5.2.2. Ďalšia dokumentácia.....	22
5.3. Preventívna a depistážna činnosť .....	26
5.4. Odborná intervenčná činnosť .....	27
5.5. Metodicko-vzdelávacia a osvetová činnosť pre pedagógov školy .....	29
6. Žiak so ŠVVP v práci školského špeciálneho pedagóga.....	49
6.1. Vzdelávacie programy, vzdelávacie oblasti v rámci špeciálnopedagogickej podpory, špecifické predmety.....	49
6.2. Možnosti preverovania vedomostí, hodnotenia a klasifikácie žiaka so ŠVVP .....	57
6.3. Doložky na vysvedčení žiaka so ŠVVP .....	61
7. Programy a pomôcky v práci školského špec. pedagóga.....	62
7.1. Podporné, reedukačné a kompenzačné pomôcky a metodiky.....	64
7.2. PC programy, online tréningy .....	75
8. Spolupráca .....	82
8.1. Vedenie školy.....	82
8.2. Pedagogický zbor.....	83
8.3. Rodičia.....	84
8.4. Ostatní členovia podporného tímu.....	85
8.5. Asistenti učiteľa.....	87
8.6. Poradne.....	89
8.7. Iné inštitúcie alebo jednotlivci .....	90
9. Problémové okruhy práce školského špeciálneho pedagóga .....	91
9.1. Predškolská príprava a prechod dieťaťa do školy .....	91
9.2. Začiatok plnenia povinnej školskej dochádzky a osobitosti mladšieho školského veku.....	92

9.3.	Problematika prechodu na 2. stupeň a osobitosti staršieho školského veku.....	93
9.4.	Kariérová príprava a prechod na strednú školu.....	94
9.5.	Žiak zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia .....	97
Prílohy .....		100
	Príloha č.1 – Index inklúzie.....	101
	Príloha č. 2 – Plán práce školského špeciálneho pedagóga .....	108
	Príloha č. 3 – Súhlas zákonného zástupcu dieťaťa .....	113
	Príloha č. 4 – Návrh.....	117
	Príloha č.5 – Rozhodnutie.....	124
	Príloha č. 6 – Oznámenie.....	125
	Príloha č. 7 – IVP pri VPU.....	126
	<b>Príloha č. 8 – Úprava učebných osnov: anglický jazyk .....</b>	<b>135</b>
	<b>Príloha č. 9 – Záznam o činnosti.....</b>	<b>146</b>
	Príloha č.10 – Obsah špecifického predmetu RŠF.....	148

## Zoznam použitých skratiek

- CPPP a P – Centrum pedagogickopsychologického poradenstva a prevencie
- ČŠPP – Centrum špeciálnopedagogického poradenstva
- IVP – individuálny výchovno-vzdelávací plán (v niektorej literatúre sa stretnete aj so skratkou IVVP, ide však o označenie rovnakého významu)
- PAP – poruchy aktivity a pozornosti
- PAS – poruchy autistického spektra
- Prof Or – profesijná orientácia
- PŠD – povinná školská dochádzka
- SZP – sociálne znevýhodňujúce prostredie
- ŠPÚ – Štátny pedagogický ústav (Bratislava)
- ŠŠP – školský špeciálny pedagóg
- ŠVVP – špeciálna výchovno-vzdelávacia potreba
- ÚUO – úprava učebných osnov
- VPU – vývinové poruchy učenia
- VUDPaP – Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie (Bratislava)

*„Vstúp, tu si ctíme odlišnosti, tu môžeš byť, aký si.“*

*(Corber)*

Každý z nás si žije svoj život. Individuálny, svojský, nezameniteľný, s odlišnosťami a špecifikami, pretože nie sme klonovaní a rovnakí, ale každý z nás je osobitý, jedinečný. Každý má prednosti v niečom inom, každý je taký, aký je. Odlišnosti a rozdiely nie sú prekážkou, pretože každý z nás len vďaka nim iným spôsobom dokáže obohatiť svoje okolie, spoločnosť, svet.

Neschopnosť chápať tieto odlišnosti vedie k neznášanlivosti, nerešpektovaniu individuality, k netolerancii. Nie každé dieťa je pekné, múdre, šikovné, láskavé, ochotné, ambiciózne, rešpektujúce, zdravé... dokonalé. Také pravdepodobne v skutočnosti ani neexistuje. Nerovnosť je prirodzená a rozmanitosť obohacujúca. Škola však je miesto, kde by sme naše deti mali učiť, ako žiť život s pozitívnym vnímaním a rešpektovaním „ľudských inakostí“ v každom slova zmysle.

Ktosi múdry povedal, že práve **škola je priestorom**, ktorý by mal pomáhať **rozdiely prekonávať a nie ich posilňovať**, aby všetky deti mali šancu do budúcnosti – do veľkého dospelého sveta, ktorý nikdy nie je veľmi jednoduchý.

Poslušný, aktívny, zdravý, inteligentný, šikovný, usilovný a bezproblémový žiak je pravdepodobne snom každého pedagóga. Ale len ten z opačnej strany krivky preverí skutočné učiteľovo majstrovstvo.

**Škola patrí všetkým deťom.** Bez ohľadu na to, z akej sú rodiny, akú majú farbu pleti, s akým hendikepom sa narodili, aké prekážky musia v živote prekonávať. Každý rok v septembri zasadne do školských lavíc množstvo detí, ktorých štartovacia čiara je pre nejaký dôvod nepriaznivo posunutá oproti ostatnej väčšine. Nie sme klonovaní, sme rozdielni. Sú aj takí, ktorí len práve teraz, len práve v tomto období prežívajú neľahké či náročnejšie obdobie vo svojom živote, pasujú sa s ťažkosťami – väčšími či menšími, zdravotnými, emočnými, rodinnými, či s akoukoľvek nepriazňou osudu, alebo len prežívajú obavy, úzkosť, strach, pocity menejcennosti, alebo sa skrátka len ťažšie učia. A všetci si zaslúžia a majú právo, aby sa na nich nazeralo ako na individuality – nie ako na rušivé či prekážajúce faktory, ktoré neplnia očakávania.

Preto sa dnes tak často hovorí o inklúzii a inkluzívnej škole ako o škole pre všetkých, kde každý žiak (nie len ten s evidentným postihnutím, hendikepom či závažnejším znevýhodnením) má právo na individuálny prístup, na vzdelávanie takými metódami, takými postupmi a prístupmi, takými formami, ktoré sú pre neho najlepšie, najpriateľnejšie a ktoré zabezpečia jeho maximálne osobnostné a vedomostné napredovanie.

Do našich škôl sa na tieto účely – nielen pre zabezpečenie starostlivosti o postihnutých – dostávajú čoraz viac odborníci (**môžeme ich nazvať aj *podporné tímy***), ktorých úlohou je každodenne pomáhať učiteľom realizovať také podporné opatrenia, nachádzať také riešenia, ktoré deťom zabezpečia osobnostný aj vedomostný rozvoj a progres, pomôžu v rôznych životných situáciách, bez stigmatizácie. Pre mnohé deti učenie nie je práve prechádzkou ružovou záhradou a bez špecifickej pomoci môžu v učení (a nielen v učení) zlyhávať. Každý mozog sa učí inak. Keď sa dieťa cíti bezpečne, je pripravené učiť sa, nasávať vedomosti, rozvíjať sa, rásť. Ale takmer každé dieťa počas školskej dochádzky potrebuje v určitom období alebo v určitých situáciách rôznu špecifickú podporu.

**Školský špeciálny pedagóg či školský psychológ** sú pomerne nové „prvky“ v našich školách, ktoré priniesli zmeny vo vzdelávaní dnešnej doby. Ich postavenie a pôsobenie sa zatiaľ formuje, často sú nesprávne vnímaní, ich pôsobenie a výsledky nesprávne interpretované, a aj nedocenené. V školách sú vnímaní rôzne – od odmietania, neprijímania, nepochopenia ich úlohy a poslania v škole až po rovnocenné a obohacujúce partnerstvo, úprimnú radosť zo vzájomnej spolupráce a spoločného hľadania cesty, ako najlepšie vychovávať a viesť životom naše jedinečné a rôznorodé deti.

Cieľom tejto našej práce je zamerať sa na viaceré praktické otázky, ktoré často „trápia“ školských špeciálnych pedagógov na novovytvorených miestach v školách, ale aj pomôckou pre tých, ktorí túto záslužnú prácu nerobia prvý rok. Pokúsili sme sa o širší pohľad na možné uplatnenie sa tejto profesie v bežných školách, sumár vedomostí a informácií o tom, ako môžu špeciálni pedagógovia svoje poslanie v bežnej škole naplniť s nadšením a dobrou vôľou tak, aby boli plnohodnotnými a dôležitými spolupracovníkmi, pomocníkmi, partnermi a prípadne aj radcami či metodikmi pre učiteľov, rodičov, sprievodcami a podporovateľmi pre deti/žiacov, s jasnou predstavou o tom, čo a ako chcú robiť, k čomu chcú prispieť.

Kniha je len jedným z možných pohľadov a návodov na prácu, ktorú v škole školský špeciálny pedagóg vykonáva alebo mal by vykonávať. Nemá záväzný ani odporúčací charakter. V čase vzniku tejto publikácie neexistuje žiadna striktná legislatívna úprava, vyhláška, ako má vyzerať práca školského špeciálneho pedagóga. Viaceré legislatívne materiály (zákony, vyhlášky, metodické usmernenia) sú len okrajové, rámcové, neustále sa meniace, prípadne neplatné, v praxi ťažko realizovateľné alebo v stave nového rozpracovania.

**Školskí špeciálni pedagógovia však už v školách reálne pracujú a na mnohé svoje otázky nemajú odpovede** – každý deň sa pýtajú, hľadajú, chcú vedieť, potrebujú byť informovaní..... Príručka obsahuje zozbierané praktické skúsenosti autoriek zo škôl, kde integrácia efektívne funguje. Snaží sa stavať na existujúcej legislatívnej báze, ale uvádza a načrtáva aj návody, možnosti a námety skôr budúce. Ako ich využije prax, je na samotných čitateľoch – školských špeciálnych pedagógoch.

## 1. Inkluzívna škola

**Inkluzívne vzdelávanie** je v oblasti vzdelávania inovatívnym prístupom, ktorý zdôrazňuje **právo každého dieťaťa na kvalitné vzdelávanie**. UNESCO definuje inkluzívne vzdelávanie ako flexibilný proces s cieľom tvoriť prostredie, v ktorom je možné uspokojiť rôznorodé vzdelávacie potreby každého jedinca bez výnimky.

Na verejnosti ešte stále prevláda skreslená predstava o inklúzii a inkluzívnom vzdelávaní. Domnievajú sa, že inkluzívne vzdelávanie je redukované len na spoločné vzdelávanie intaktných žiakov so žiakmi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, žiakov rôznych národností, kultúr či náboženstva. Menej sa prezentuje skutočnosť, že ide najmä o vytvorenie takých podmienok v škole, **aby sa každé dieťa bez výnimky cítilo v škole dobre, aby do nej chcelo chodiť, aby ju považovalo za svoju**. Inklúzia znamená vytvoriť v triede také prostredie, ktoré víta a oceňuje každú odlišnosť. Stavia všetkých zainteresovaných pred nutnosť ísť ďalej, než je zvykom, a pýtať sa, prečo vôbec existujú javy, ako napríklad vylúčenie niektorých jedincov zo spoločnosti, predsudky a diskriminácia.

Klein, V., Šilonová, V. a kolektív autorov (2014) uvádzajú, že **inklúzia** sa zrieka akejkoľvek kategorizácie. Na základe myšlienok inklúzie disponuje každý človek rovnakou hodnotou, preto by mal byť individuálne podporovaný v optimálnej miere a pre každého žiaka by mala škola mať k dispozícii potrebné zdroje. V inkluzívnej škole sa nestretávame s univerzálnou osobnosťou žiaka, žiacka populácia je rozmanitejšia. Žiaci sa môžu líšiť etnicitou, náboženstvom, sociálnym zázemím, vedomosťami, zručnosťami, záujmami, motiváciou, pohlavím, vekom, fyzickými možnosťami, osobnou históriou a pod. Pre zdravý rozvoj žiakov bude nevyhnutné odhaliť potenciál každého jedného z nich, akceptovať ich osobnostné predpoklady a voliť také stratégie vyučovania, ktoré budú tento potenciál maximálne využívať. Toto si vyžaduje vytvoriť spoločenstvo triedy a školy na princípe vzájomného rešpektu. V inkluzívnej škole je nevyhnutný rešpekt na všetkých možných úrovniach, v rovine interpersonálnej (žiak – žiak) aj intrapersonálnej: žiak – pedagogický pracovník, žiak – asistent učiteľa, pedagogický pracovník – pedagogický pracovník, pedagogický pracovník – nepedagogický pracovník, vedúci pracovník - podriadený pracovník atď. Rešpekt medzi všetkými účastníkmi edukačného procesu považujeme za dominantný princíp inkluzívneho vzdelávania.

Vyššie uvedení autori pomenúvajú „Model tradičného vzdelávania vs. model inkluzívneho vzdelávania“:

Tradičné vzdelávanie	Inkluzívne vzdelávanie
Niektorí žiaci sú v triede.	Všetci žiaci sú v triede
Učiteľ je výlučne zodpovedný za proces učenia a vyučovania	Tím profesionálov si delí zodpovednosť za proces učenia a vyučovania
Žiaci sa učia s učiteľom a učiteľ rieši problémy	Žiaci a učiteľ rozvíjajú prácu kooperatívnou formou
Žiaci sú zoskupení podľa úrovne ich kompetencií.	Skupiny žiakov sa tvoria heterogénne.
Proces vyučovania sa riadi výkonom priemerného žiaka	Proces vyučovania sa riadi rozličnými typmi kompetencií, schopností a rytmov žiakov.
Umiestnenie žiaka do ročníka zodpovedá obsahu kurikula príslušného ročníka.	Umiestnenie žiaka do ročníka a kurikulárna štruktúra, ktorá sa použije sú nezávislé.

V priebehu vyučovania sú žiaci príliš pasívni, vyučovanie je založené na súťaži, je veľmi formálne.	Vyučovanie je založené na aktivite žiakov, kreativite a kooperácii.
Pomoc pri vyučovaní sa uskutočňuje predovšetkým mimo triedy.	Edukatívna pomoc sa realizuje predovšetkým v triede.
Žiaci so ŠVVP sú často exkludovaní z náročnejších úloh.	Aktivity sú plánované tak, aby umožňovali participáciu všetkých žiakov, hoci na rozličnej úrovni.
Učiteľ je zodpovedný za vyučovanie žiakov „bez problémov“ a pracovníci servisu pre žiakov so ŠVVP sú zodpovední za vyučovanie týchto žiakov.	Triedny učiteľ, špeciálny pedagóg a ďalší odborní pracovníci sú spoluzodpovední za vzdelávanie všetkých žiakov.
Žiaci sú hodnotení na základe normalizovaných nástrojov hodnotenia.	Žiaci sú hodnotení na základe odlišných nástrojov hodnotenia.
Úspech žiakov je hodnotený podľa normalizovaných cieľov kurikula.	Úspech sa dosahuje, keď sa dosiahnu ciele skupiny a každého žiaka.

Vieme, že uspokojiť potreby všetkých žiakov nie je a nebude pre školu jednoduché. Avšak pre úspešné inkluzívne vzdelávanie niet inej cesty ako rovnaké príležitosti vo vzdelávaní pre všetkých, pričom sa berú do úvahy schopnosti a špeciálne potreby každého žiaka.

### **TIP:**

- **Zuzana Kusá "Škola nie je pre všetkých" (Sociologický ústav SAV, Bratislava, 2017, ISBN 978-80-85544-98-5).**

## 2. Podporné poradenské služby v škole

**Čo sú podporné poradenské služby v škole, aký majú význam a pre koho sú určené? Kto patrí do inkluzívneho tímu školy? Kedy tento tím môže pracovať efektívne?**

Tým, že v súčasnosti sú deti a žiaci so ŠVVP čím ďalej, tým viac vzdelávaní v tzv. hlavnom vzdelávacom prúde, mení sa predmet pôsobenia špeciálnej pedagogiky. V novom – inkluzívnom ponímaní je každý žiak osobitý, s osobitými individuálnymi potrebami a ich vzájomná interakcia ovplyvňuje – v rôznej miere – všetkých zúčastnených. Aj bežný žiak školy si dnes musí zvykať na fakt, že v triede má napr. viac „rušivých“ spolužiakov, že v jednej triede sa zvyčajne zídu „bežné“ deti s deťmi s VPU, s ADHD, niekedy aj s mentálnou retardáciou, s poruchami správania a pod. Čím ďalej, tým viac sa objavuje potreba školy pracovať so žiakmi inak, často (a čím ďalej, tým viac) aj nad rámec doposiaľ zaužívaných pedagogických postupov. Škola sa výrazne mení.



Ešte donedávna sme sa stretávali so špeciálnymi pedagógmi viac-menej iba ako s vyučujúcimi v špeciálnych školách, v nemocniciach alebo spolu so psychológmi tiež ako s odborníkmi v poradenských centrách. Vďaka skutočnosti, že naše bežné školy sú dnes otvorené k prijímaniu detí so znevýhodnením, sa špeciálni pedagógovia dostávajú do bežných škôl. Stávajú sa členmi pedagogického zboru ako spolupracovníci učiteľov a spolu s inými odbornými pedagogickými zamestnancami vytvárajú podporný tím, ktorý by mal byť pripravený pomáhať učiteľom vo výchovno-vzdelávacom procese. Táto nutnosť vyplýva najmä z faktu, že pedagógovia v bežnom vzdelávacom prúde sa teraz často po prvýkrát stretávajú s náročnosťou pedagogického prístupu k deťom s rôznym charakterom ŠVVP a pri ich vzdelávaní sa čoraz častejšie objavujú situácie, keď je potrebná odborná psychologická alebo špeciálnopedagogická pomoc – či už v oblasti vzdelávacej, výchovnej, osobnostnej, alebo v oblastiach súvisiacich so špecifikami vývinového obdobia dieťaťa.

Už dlhodobejšie má každá škola u nás vytvorenú pozíciu výchovného poradcu a koordinátora prevencie, v mnohých školách už pracujú asistenti učiteľa. Dnes k nim pribúdajú čoraz viac aj ďalší odborníci podieľajúci sa na humanizácii školstva. Mnohí riaditelia škôl začali najmä v nedávnom období prijímať do svojich škôl odborníkov ako podporu pre prácu svojich pedagógov, často aj napriek legislatívnym a najmä napriek finančným prekážkam. V súčasnej legislatíve v čase vzniku tejto publikácie nie je zakotvený názov pre takýto tím odborných pedagogických zamestnancov pôsobiacich v škole, preto ho pre jednoduchšie vyjadrovanie nazveme nadradeným pojmom **podporný tím**.

Kto teda dnes patrí (alebo môže patriť) do tohto odborného podporného tímu v škole:

- výchovný poradca
- koordinátor prevencie
- školský psychológ
- školský špeciálny pedagóg
- školský logopéd (zatiaľ je legislatívne zakotvený iba v špeciálnej škole, prípadne v bežnej škole so špeciálnymi triedami pre žiakov s NKS a VPU)
- školský sociálny pedagóg
- asistenti učiteľa

**Triedny učiteľ, učitelia a rodič** – sú, samozrejme, vždy nenahraditeľnou súčasťou tímu.

Funkciou tímu je vytvoriť partnerstvo prospešné pre žiaka, ktoré spoločnými silami koordinuje, plánuje a pomáha realizovať vhodné metódy a opatrenia, vyhodnocuje ich úspešnosť, navrhuje zmeny a ďalšie postupy. Čím lepšia je súhra všetkých zainteresovaných vrátane rodičov, tým skôr môžeme predpokladať pozitívne zmeny.

Do tohto odborného tímu môžu byť podľa potreby včlenení alebo prizvaní aj iní odborníci z rezortu alebo aj mimo rezortu školstva, napr.: odborný pracovník poradne, sociálny pracovník, kurátor, polícia, lekár, pedopsychiater, osobný asistent dieťaťa a pod.

Tento tím môže efektívne, pokojne a úspešne pracovať iba vtedy, ak:

- má plnú **podporu najmä zo strany vedenia** školy,
- **ochotu k spolupráci** zo strany pedagogického zboru,
- má **jasne určené ciele** a úlohy,
- ak každý člen tímu má jasne určené a **stanovené kompetencie** v rámci školy, ale aj v rámci tohto podporného tímu,
- ak funguje **vzájomné odovzdávanie informácií**, vedomostí, ak funguje vzájomná diskusia a spoločné rozhodovanie so vzájomným rešpektovaním jednotlivých názorov a postojov,

- **existuje ochota** prijímať nové námety a často aj netradičné riešenia, nové podnety na spoluprácu,
- je **ochota** k zabezpečeniu dostatočných materiálo-technických aj personálnych podmienok **zo strany vedenia**,
- je prítomné **neustále vzdelávanie** sa, prehľbovanie vedomostí a zručností, ochota vyhľadávania nových informácií, ochota skúšať nové – iné postupy.

V neposlednom rade je dôležitým faktorom dobrej funkcionality podporného tímu, samozrejme, aj ľudský osobnostný faktor každého participujúceho. Okrem odborných kompetencií si musia členovia „sadniť“ aj ako ľudia, snažiť sa o dobrú atmosféru a dobré vzťahy medzi sebou, aktívne pracovať na takejto tímovosti, na vzájomnej otvorenej komunikácii a vzájomných dobrých vzťahoch.

### 3. Profesia školského špeciálneho pedagóga

**Aké sú očakávania, ktoré sú kladené zo strany školy na školského špeciálneho pedagóga – je pre ostatných pedagógov školy kolegom, kontrolórom alebo spolupracujúcim odborníkom? Čo je obsahom jeho práce? Ako si prácu organizuje, aké je jeho postavenie v internom systéme školy, aký môže byť jeho prínos pre školu, pre vedenie, pre pedagógov, pre rodičov a žiakov?**

**2.1 Postavenie a zaradenie školského špeciálneho pedagóga v rámci školy**

**2.2 Obsah činnosti školského špeciálneho pedagóga, pracovná náplň**

#### 3.1. Postavenie a zaradenie školského špeciálneho pedagóga v rámci školy

Ako uvádza napr. kolektív českých autoriek v publikácii Školní speciální pedagog (KUCHARSKÁ, 2013), postavenie školského špeciálneho pedagóga v rámci školy môže byť rôzne – v závislosti od očakávaní školy. Medzi jednotlivými školami pritom môžu byť aj väčšie rozdiely. Aj keď autorky uvádzajú poznatky z českých škôl, kde je školský poradenský systém predsa len už trochu odlišný od nášho, sme toho názoru, že v slovenských školách je často tento pohľad na funkciu a pozíciu školského špeciálneho pedagóga takmer rovnaký:

1. V niektorých školách je táto pracovná pozícia vnímaná skôr len ako „**módny prvok**“, „**módny trend**“. Často aj u nás počúvame rôzne odporúčenia, čo by mohlo pozitívne ovplyvniť inak problémové oblasti v našich školách (napríklad problematika čitateľskej gramotnosti či skôr „negramotnosti“, nízka pripravenosť učiteľov k inkluzívnemu vzdelávaniu a pod.). Školy a ich vedenie často počúvajú aj u nás z rôznych strán odporúčenia, že by práve školský špec. pedagóg mohol byť tým prvkom, ktorý môže významne podporiť rozvoj v týchto témach. Školy podľa českých autoriek musia však na pôsobenie školského špeciálneho pedagóga „dozrieť“, musia vedieť, prečo ho potrebujú, mať aspoň hrubú predstavu o tom, ako by mohol rozšíriť odborný tím školy. Ak by mal pracovať len z „formálneho hľadiska“ (t. j. vyhovieť požiadavkám doby, vyhovieť rodičom, vyhovieť učiteľom) môže to, naopak, viesť k vzájomnému sklamaniu a k neporozumeniu – škola a vedenie očakávali iný okruh činností, než je odborník ochotný a schopný robiť.
2. Ďalším variantom je ešte stále aj u nás občas pretrvávajúce **odmietanie** pozície školského špeciálneho pedagóga – ako české autorky uvádzajú, tento postoj je častejší najmä tam, kde

majú školy veľmi dobrú spoluprácu so školskými *poradenskými* zariadeniami, alebo napríklad v tzv. výberových školách (napr. s rozšíreným vyučovaním matematiky, cudzích jazykov a pod.). Predstava je založená na predpoklade, že špec. pedagóg pracuje výhradne so žiakmi so ŠVVP a je len malá možnosť, že by takýto žiak bol napr. vo „výberovej škole“. Aj v našich podmienkach sa poradenský špeciálny pedagóg a školský špeciálny pedagóg „nedublujú“, nejdú proti sebe, ale vzájomne sa môžu (a mali by sa) výborne dopĺňať a spolupracovať pre dobro a prospech dieťaťa. Školský špec. pedagóg môže (a mal by) rovnako dobre pracovať aj so žiakmi, ktorí sú nadaní, so žiakmi s prechodnými ťažkosťami vrátane zdravotného stavu a znevýhodnenia, že sa môže podieľať na hľadaní vhodných učebných stratégií či na osobnostne-emočnom rozvoji všetkých žiakov.

3. V niektorých školách môže byť **rozdielny názor** na pôsobenie školského špec. pedagóga **u vedenia a u učiteľov**. Vedenie očakáva prínos pre školu, učitelia tohto odborníka odmietajú – často najmä preto, lebo nemajú vhľad do jeho poslania, môžu sa domnievať, že ich bude hodnotiť, kritizovať, kontrolovať, že mu budú musieť „skladať účty“, a preto sa stavajú do opozície. V takejto situácii sa potom len ťažko pracuje. Situácia sa však dá vyriešiť (iste nie jednorazovým pôsobením) najmä osvetou, informovaním, vyjasňovaním, stanovením kompetencií... ujasňovaním, že školský špeciálny pedagóg nie je kontrolór ani nadriadený, ale partner, ďalší kolega, ktorý má spoločný cieľ – záujem žiaka, rodičov, učiteľov aj celej školy. Samozrejme, že je však možný aj opačný variant – že učitelia by odborníka uvítali, ale vedenie tejto myšlienke nie je z rôznych dôvodov naklonené (u nás najčastejšie z finančných, personálnych a pod.).
4. **Nereálne či naivné predstavy** o pôsobení školského špeciálneho pedagóga – ak učitelia, vedenie školy očakávajú, že sa situácia v škole zmení ako mávnutím čarovného prútika – že prišiel niekto, kto má „zázračný recept“ na všetky problémy – autorky to nazývajú predstavou „Spasiteľa“. Ak zázračné vyriešenia problémov školy či žiakov neprichádzajú, očakávania sa nenapĺňajú, pôsobi to ďalšie ťažkosti. Neadekvátnou predstavou je aj predstava „Opravára“ – je v škole preto, aby problémy žiakov odstránil – že učiteľ odovzdá žiaka do starostlivosti tohto odborníka a ďalej už sám nemusí niesť zodpovednosť. V oboch prípadoch sa predstavy učiteľov a vedenia nenaplnia, pretože veci sa často neposúvajú rýchlo, niekedy môžu viesť k dezilúzii, že sa ani dariť nemôžu. Škola je už raz sklamaná, a preto každý ďalší kolega – špeciálny pedagóg, ktorý by tam mohol pôsobiť v budúcnosti, bude v nevýhode.
5. **Reálny prístup** k profesii školského špeciálneho pedagóga podľa autoriek sa darí vytvoriť vtedy, ak na jednej strane má riaditeľ zmapované potreby školy, je zorientovaný v ponuke poradenských služieb a má zmapovanú túto profesiu s jej reálnymi možnosťami, aj keď nemusí mať vždy definitívnu predstavu o konkrétnych aktivitách. Na druhej strane stojí samotný odborník, ktorý musí poznať svoje silné i slabé stránky (napr. v komunikácii s učiteľmi), musí byť zorientovaný vo svojich kompetenciách, musí vedieť, čo škole môže ponúknuť, pre ktoré aktivity má príslušné odborné zručnosti. Dolaďovanie predstáv oboch strán je potom neustále v neustálom vzájomnom dialógu a s ochotou ísť v ústrety a robiť mierne ústupky v očakávaniach. Proces etablovania školského špec. pedagóga v prostredí školy je procesom dlhodobým – zo skúseností českých autoriek, ako aj z našich často môže trvať aj niekoľko rokov. (KUCHARSKÁ, 2013)

Ak sa však podarí uplatniť reálny prístup školy, školský špec. pedagóg môže byť vo svojej pozícii významným a plnohodnotným partnerom vedenia školy, partnerom učiteľov, konzultantom pre učiteľov, konzultantom pre rodičov, konzultantom pre žiakov, metodikom pre učiteľov, metodikom pre rodičov či koordinátorom realizácie odborných aktivít školy.

## **Zaradenie, kvalifikačné predpoklady a osobitné kvalifikačné požiadavky**

Školský špeciálny pedagóg môže byť v pracovnom pomere s poradenským zariadením alebo so školou. V jednej škole môže byť aj viac školských špeciálnych pedagógov. V prípade, že školský špeciálny pedagóg vykonáva pracovnú činnosť aj školského špeciálneho pedagóga a aj pracovnú činnosť učiteľa, napr. na časť úväzku pôsobí ako školský špeciálny pedagóg a druhú časť úväzku pôsobí ako učiteľ, je potrebné s ním uzatvoriť dve pracovné zmluvy. Takisto mu zamestnávateľ vyhotoví dve oznámenia o výške a zložení funkčného platu, a to jedno ako učiteľovi a jedno ako školskému špeciálnemu pedagógovi. Uvedené vyplýva z § 50 Zákonníka práce, podľa ktorého zamestnávateľ môže dohodnúť niekoľko pracovných pomerov s tým istým zamestnancom len na činnosti spočívajúce v prácach iného druhu; práva a povinnosti z týchto pracovných pomerov sa posudzujú samostatne.

**Školský špeciálny pedagóg na vykonávanie svojej odbornej činnosti musí podľa vyhlášky č. 437/2009 Z. z. v znení neskorších predpisov spĺňať nasledujúce kvalifikačné predpoklady:**

### ***Vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa***

1. v študijnom odbore špeciálna pedagogika – pedagogický smer a päť rokov pedagogickej činnosti alebo odbornej činnosti v oblasti špeciálnopedagogického poradenstva alebo výchovy a vzdelávania detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami
2. špeciálna pedagogika – nepedagogický smer a splnenie osobitnej kvalifikačnej požiadavky – najmenej päť rokov pedagogickej činnosti alebo odbornej činnosti v oblasti špeciálnopedagogického poradenstva alebo výchovy a vzdelávania detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami
3. špeciálna pedagogika – poradenstvo a splnenie osobitnej kvalifikačnej požiadavky – najmenej päť rokov pedagogickej činnosti alebo odbornej činnosti v oblasti špeciálnopedagogického poradenstva
4. v študijnom odbore logopédia a rozširujúce štúdium špeciálnej pedagogiky alebo dopĺňujúce pedagogické štúdium
5. v študijnom odbore učiteľstvo pre mládež vyžadujúcu osobitnú starostlivosť a splnenie osobitnej kvalifikačnej požiadavky – najmenej päť rokov pedagogickej činnosti alebo odbornej činnosti v oblasti špeciálnopedagogického poradenstva alebo výchovy a vzdelávania detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami
6. v študijnom odbore vychovávateľstvo pre mládež (osoby) vyžadujúcu osobitnú starostlivosť a splnenie osobitnej kvalifikačnej požiadavky – najmenej päť rokov pedagogickej činnosti alebo odbornej činnosti v oblasti špeciálnopedagogického poradenstva alebo výchovy a vzdelávania detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami
7. v študijnom odbore učiteľstvo všeobecnovzdelávacích predmetov pre 5. – 9. ročník základnej školy rozšírený o štúdium špeciálnej pedagogiky a splnenie osobitnej kvalifikačnej požiadavky – najmenej päť rokov pedagogickej činnosti alebo odbornej činnosti v oblasti poradenstva alebo výchovy a vzdelávania detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami

8. v študijnom odbore učiteľstvo všeobecno-vzdelávacích predmetov v stredných školách rozšírený o štúdium špeciálnej pedagogiky a splnenie osobitnej kvalifikačnej požiadavky – najmenej päť rokov pedagogickej činnosti alebo odbornej činnosti v oblasti poradenstva alebo výchovy a vzdelávania detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami
9. v študijnom odbore učiteľstvo pre 1. – 4. ročník základnej školy rozšírený o štúdium špeciálnej pedagogiky a splnenie osobitnej kvalifikačnej požiadavky – najmenej päť rokov pedagogickej činnosti alebo odbornej činnosti v oblasti špeciálnopedagogického poradenstva, výchovy a vzdelávania detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami

**Zaradenie školského špeciálneho pedagóga podľa Zákona 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov:**

**Kategória:** odborný zamestnanec

**Kariérové stupne:**

a) *začínajúci odborný zamestnanec*

- odborný zamestnanec sa zaradí do kariérového stupňa začínajúci pedagogický zamestnanec alebo začínajúci odborný zamestnanec pri nástupe do prvého pracovného pomeru, v ktorom bude vykonávať odbornú činnosť
- začínajúci odborný zamestnanec je povinný absolvovať adaptačné vzdelávanie a úspešne ho ukončiť najneskôr do dvoch rokov od vzniku pracovného pomeru, v ktorom vykonáva odbornú činnosť

b) *samostatný odborný zamestnanec*

- odborný zamestnanec sa zaradí do kariérového stupňa samostatný odborný zamestnanec, ak:
  - a) úspešne ukončil adaptačné vzdelávanie,
  - b) vykonal prvú atestáciu pre inú kategóriu odborného zamestnanca ako tú, v ktorej je zaradený,
  - c) vykonal prvú atestáciu pre iný stupeň požadovaného vzdelania pre príslušnú kategóriu odborného zamestnanca, v ktorej je zaradený, alebo
  - d) vykonával pedagogickú prax v rozsahu najmenej dva roky v škole obdobného druhu a typu v zahraničí alebo na vysokej škole.

c) *odborný zamestnanec s prvou atestáciou*

- odborný zamestnanec sa zaradí do kariérového stupňa odborný zamestnanec s prvou atestáciou, ak vykonal
  - a) prvú atestáciu pre príslušný stupeň požadovaného vzdelania a príslušnú kategóriu odborného zamestnanca, do ktorej je zaradený, alebo
  - b) druhú atestáciu pre inú kategóriu ako tú, v ktorej je zaradený

d) odborný zamestnanec s druhou atestáciou

- do kariérového stupňa odborný zamestnanec s druhou atestáciou sa zaradi
- a) odborný zamestnanec, ktorý získal najmenej požadované vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa a vykonal druhú atestáciu pre príslušnú kategóriu, do ktorej je zaradený.
- b) odborný zamestnanec, ktorý má najmenej šesť rokov odbornej praxe a získal tretí stupeň vysokoškolského vzdelania v odbore súvisiacom s výkonom jeho odbornej činnosti.

Školský špeciálny pedagóg je zaradený do **pracovnej triedy dva**.

### 3.2. Obsah činnosti školského špec. pedagóga, pracovná náplň

Pôsobenie školského špeciálneho pedagóga vychádza najmä z práv každého, aj znevýhodneného a postihnutého dieťaťa na rovnakú možnosť prístupu k informáciám, ku vzdelaniu a výchove na základe princípu rešpektovania individuality každého jedného žiaka.

Jeho činnosť je veľmi široká, no v prvom rade **je hlavným koordinátorom realizácie začlenenia žiakov so ŠVVP do bežnej školy, koordinátorom IVP**.

Činností, ktoré zvyčajne zabezpečuje školský špec. pedagóg, je celý rad, jednotlivé oblasti jeho činností sa vzájomne prelínajú:

<b>Administratívna a dokumentačná činnosť</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Zaisťuje a aktualizuje potrebnú dokumentáciu a administratívu spojenú so žiakmi so ŠVVP, eviduje žiakov so ŠVVP, vedie evidenciu o činnosti, archivuje žiacke portfóliá (napr. pracovné listy žiakov, žiacke práce a pod.)</li><li>• Zabezpečuje písomnú dokumentáciu potrebnú k odoslaniu do centier poradenstva od rodičov a triednych učiteľov, sprostredkováva priamy kontakt so psychológmi, špeciálnymi pedagógmi, s pedopsychiatrom, s inými odbornými lekármi</li><li>• Zabezpečuje ochranu osobných údajov žiakov a citlivých informácií o nich</li><li>• Podieľa sa na spracovaní štatistík školy</li><li>• Sleduje platnú legislatívu a legislatívne zmeny v oblasti vzdelávania žiakov so ŠVVP a špeciálnopedagogického poradenstva</li></ul>
<b>Odborná činnosť so žiakom – priama intervenčná práca a s ňou súvisiace činnosti</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• <b>Zabezpečuje špeciálnopedagogickú podporu</b> (individuálne alebo aj skupinovo) pre žiakov so ŠVVP, pre rizikových žiakov, pre žiakov s počiatočnými ťažkosťami či s ťažkosťami prechodného charakteru, pre žiakov zo SZP, s poruchami v správaní, podieľa sa na ich výchove a vzdelávaní</li><li>• <b>Vykonáva reedukácie</b> – ako cieleňú stimuláciu funkcií, ktoré sú zodpovedné za rozvoj celého spektra školských zručností: čitateľských, pisateľských, za rozvoj rečových schopností či matematických predstáv</li><li>• Vykonáva v prípade potreby nutné krízové intervencie s cieľom aktuálneho upokojenia situácie a zníženia nebezpečenstva prehlbovania</li></ul>

	<p>krízy, pomáha sprostredkovať ďalšiu potrebnú pomoc</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Orientuje sa v diagnózach jednotlivých žiakov, v prognózach ich stavu, v anamnéze, socio-kultúrnom, prípadne aj ekonomickom zázemí žiaka</li> <li>• Podieľa sa na vytváraní, aktualizácii a realizácii IVP žiakov so ŠVVP, pripravuje plány ich rozvoja, odporúča a realizuje stimulačné, reedukačné, korekčné, terapeutické programy</li> <li>• Pripravuje deti so ŠVVP na vstup do školy, pomáha pri výbere optimálneho spôsobu ich zaškolenia, pomáha pri procese ich adaptácie na prostredie bežnej školy</li> <li>• Podieľa sa na procese kariérovej prípravy a výbere povolania žiaka so ŠVVP, podporuje rozvoj reálneho sebahodnotenia a reálnych predstáv o žiakovom ďalšom uplatnení sa v živote (tak smerom k žiakovi, ako aj smerom k jeho rodičom), podieľa sa na vytváraní jeho adekvátnych záujmov a záľub, pomáha stanoviť žiakovi adekvátne ciele pri výbere jeho ďalšieho životného smerovania</li> <li>• Podieľa sa na sociálnom, spoločenskom začlenení žiaka so ŠVVP do rovesníckych skupín</li> <li>• Spolu so školským psychológom a výchovným poradcom školy sleduje sociálne vzťahy v triedach, pomáha viesť všetkých žiakov k chápaniu a rešpektovaniu odlišností, na im primeranej úrovni vysvetľuje charakter zdravotných postihnutí tak, aby pochopili, za akých podmienok sa môže ich spolužiak zúčastňovať spoločných aktivít, pomáha odstraňovať predsudky, budovať ovzdušie podpory a pomoci s rešpektom a bez neopodstatnených prejavov ľútosti, pomáha budovať priateľstvá, podporuje učenie primeraných vzájomných interakcií medzi rovesníkmi a dobrých sociálnych vzťahov v triede aj v celej škole</li> <li>• Dohliada na podporu budovania v čo najvyššej možnej miere samostatnosti znevýhodneného žiaka (napr. aj vo vzťahu k spolupráci s asistentom učiteľa), podieľa sa na učení žiaka k samostatnosti do takej miery, do akej to dovoľí charakter jeho znevýhodnenia</li> <li>• Realizuje aj terénnu prácu (v prirodzenom prostredí žiaka, prípadne na rozvoj jeho sociálnych zručností, orientačných schopností – napr. nevidiaci žiaci...), v prípade potreby zabezpečuje vzdelávanie žiakov v domácom prostredí, v domácom vzdelávaní (homeschooling), alebo vzdelávanie žiakov oslobodených od povinnosti dochádzať do školy</li> <li>• Realizuje orientačné vyšetrenia žiakov, orientačnú špec. ped. diagnostiku, depistáže (často v spolupráci s poradenskými zariadeniami)</li> <li>• Pomáha zabezpečovať Monitor, certifikované merania a testovania, prijímačky na stredné školy žiakov so ŠVVP</li> </ul>
<p><b>Preventívna a depistážna činnosť</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Podieľa sa na vyhľadávaní a identifikácii žiakov so ŠVVP, ale aj na vyhľadávaní žiakov nadaných, v spolupráci s poradňami sa podieľa na depistážnych a skríningových programoch</li> <li>• Vykonáva systematické pozorovania problémových, zaostávajúcich a rizikových žiakov na základe spolupráce s triednym učiteľom, pri potvrdení podozrení odosiela žiakov na diagnostiku do poradenských zariadení</li> <li>• Aktívne sa zúčastňuje na zápise nových prvákov s cieľom identifikovať rizikových žiakov a pomôcť pri prijímaní a zaškolení detí so znevýhodnením</li> <li>• Aktívne sa zúčastňuje prijímania nových žiakov a pri ich adaptácii na</li> </ul>

	nový kolektív
<b>Metodicko-odborná činnosť</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Zabezpečuje a popri prípade aj vytvára pomôcky pre deti so ŠVVP (pomocné tabuľky, portfóliá, pracovné listy, cvičenia a pod.)</li> <li>• Koordinuje úpravu učebných materiálov pre žiakov so ŠVVP podľa ich individuálnych potrieb</li> <li>• Sprostredkováva informácie o jednotlivých žiakoch ostatným zainteresovaným pedagógom, vysvetľuje ich diagnózy, dosah diagnóz a ostatných skutočností na proces ich vzdelávania, pričom dbá na zachovávanie ochrany citlivých údajov</li> <li>• Sprostredkováva kontakt s poradenskými pracoviskami (CPPPaP, CŠPP), popri prípade s inými potrebnými odborníkmi v rezorte školstva aj mimo rezortu (polícia, kuratela, lekári, pedopsychiater...)</li> <li>• Podieľa sa na koordinácii práce asistentov učiteľa</li> <li>• Aktívne pomáha pri príprave alebo úprave školského prostredia na príchod žiaka so ŠVVP do školy</li> <li>• Poskytuje odborné poradenstvo, konzultačné služby rodičom, zákonným zástupcom žiakov so ŠVVP</li> <li>• Poskytuje konzultácie, odborné poradenské služby a metodickú pomoc pedagógom školy, v ktorej pôsobí</li> <li>• Spolupracuje s vedením školy pri zabezpečovaní výchovno-vzdelávacieho procesu, participuje na rozvíjaní klímy školy</li> <li>• Pomáha budovať špec.-pedagogickú knižnicu v škole, zhromažďuje materiály pre prácu so žiakmi</li> <li>• Podľa potreby sa zúčastňuje na návrhoch a odporúčaní k iným spôsobom vzdelávania žiaka vrátane jeho preradenia do špeciálnej školy</li> <li>• Pri rozhodovaní o prijímaní žiaka so ŠVVP pomenováva vedeniu školy na základe odporúčení poradenských pracovísk a vlastných stanovísk, vychádzajúcich z reálnych možností školy, v ktorej pôsobí, potrebné materiálno-technické, organizačné a personálne podmienky pre jeho efektívne vzdelávanie</li> <li>• Dohliada na používanie kompenzačných pomôcok, zabezpečuje podľa potreby zaškolenie ostatných pedagógov k ich používaniu</li> <li>• Sleduje nové prístupy a trendy v odborných oblastiach súvisiacich s jeho prácou</li> <li>• Podieľa sa na plánovaní inkluzívneho vzdelávania školy a tvorbe školského vzdelávacieho programu v oblasti práce so žiakmi so ŠVVP</li> <li>• Odporúča a podľa potreby sa podieľa na úprave prostredia triedy, navrhuje úpravu interiéru tak, aby bol v súlade so ŠVVP žiaka, navrhuje zmeny v organizácii vyučovania v súlade so vzdelávacími programami pre jednotlivé druhy znevýhodnení</li> <li>• Podieľa sa na šírení osvetu a propagandy, spolupracuje s rodičmi aj nerodičovskou verejnosťou pri informovaní o integrácii a inklúzii</li> <li>• Zúčastňuje sa na tímových, konziliárnych konzultáciách</li> <li>• Môže sa podieľať na realizácii rôznych projektov školy alebo projekty aj iniciovať</li> <li>• Ak má škola špeciálne triedy, nultý alebo prípravný ročník, koordinuje prácu špeciálnych pedagógov vyučujúcich v týchto triedach</li> <li>• Podieľa sa na zostavovaní rozvrhu hodín žiakov so ŠVVP</li> <li>• Na pedagogických radách informuje o výsledkoch vzdelávania a priebehu IVP žiakov so ŠVVP</li> </ul>



	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Predkladá návrhy na psychologické a špec. ped. vyšetrenia</li> <li>• Konzultačné hodiny rodičom, pedagógom (aj telefonické alebo e-mailové konzultácie s rodičmi)</li> <li>• Zúčastňuje sa na metodických dňoch organizovaných poradňami (CŠPP alebo CPPPaP)</li> <li>• Priebežne a pravidelne sa vzdeláva (samoštúdium, účasť na odborných seminároch, prednáškach a vzdelávaníach), orientuje sa v inovatívnych prístupoch, metódach a formách práce so žiakmi so ŠVVP</li> </ul>
--	--

**Čo nerobí:** v rámci úväzku školský špec. pedagóg *nesupluje a nevyučuje v triedach, nerobí dozory ani žiakov nedoučuje, nevydáva odporúčania k individuálnej integrácii žiakov.*

**TIP:**

- **Inšpiratívne informácie** k úlohe a činnosti školského špeciálneho pedagóga nájdete tiež na stránkach [www.ssiba.sk](http://www.ssiba.sk), [www.skolskyportal.sk](http://www.skolskyportal.sk), [www.skolaefektivne.sk](http://www.skolaefektivne.sk)

## 4. Pracovisko školského špeciálneho pedagóga

**Aké sú minimálne štandardy vybavenia pracoviska školského špeciálneho pedagóga, čo k svojej práci potrebuje pre zabezpečenie kvalitnej a z hľadiska ochrany osobných údajov bezpečnej práce s klientom? Ochrana osobných údajov.**

Víziou inkluzívnej školy je maximalizovanie práce so žiakom priamo v jeho rovesníckom prostredí, v prostredí jeho triedneho kolektívu - bez ohľadu na jeho postihnutie. Napriek tomu si niekedy situácie (a často aj niektoré konkrétne alebo špecifické terapeutické a reedukačné postupy) vyžadujú počiatočnú individuálnu prácu so žiakom mimo jeho triedu, či prácu špeciálneho pedagóga s malou skupinkou žiakov. Pre kvalitné fungovanie pracoviska školského špeciálneho pedagóga je potrebné si uvedomiť, že jeho práca je veľmi rôznorodá a často vyžaduje zabezpečenie dôvernosti a súkromia, zaistenie pocitu bezpečia (napr. na konzultáciu s rodičmi), ale aj zabezpečenie nerušenosti zo strany okolia (napr. pre prácu s autistickými deťmi, s deťmi s poruchami pozornosti, s úzkostnými deťmi a pod.). Pracovisko je teda ideálne umiestniť v nerušenej zóne školy, aj keď nie vždy je to prakticky možné.

Keďže práca ŠPP zahŕňa aj nemalú administratívu, spojenú s procesom integrácie a koordinácie vzdelávania žiakov so ŠVVP, pracovisko by malo spĺňať základné štandardy na materiálne vybavenie:

- stôl a stolička pre špec. pedagóga,
- stolík/stolíky a stolička/stoličky na účely individuálnej či skupinovej práce so žiakmi (napr. aj pre prácu so žiakmi v malých skupinkách),
- sedačka pre konzultáciu a intervencie,

- PC, internet, tlačiareň, kopírka,
- uzamykateľná skriňa na účely uskladnenia dokumentácie tak, aby bola zabezpečená ochrana osobných a citlivých údajov v zmysle zákona o ochrane osobných údajov,
- pomôcky pre napĺňanie odborných služieb (reedukačné, kompenzačné, spotrebný materiál...),
- informácie o fungovaní pracoviska a časovej dostupnosti školského špeciálneho pedagóga, o poskytovaných službách.

## 5. Špecifikácia odborných činností

**Aké odborné aktivity realizuje v škole školský špeciálny pedagóg? Popis dokumentačnej a administratívnej činnosti. Vymedzenie náležitostí dokumentácie v súlade s ochranou osobných údajov. Vedenie prehľadov a záznamov o činnosti so žiakom. Dokumentácia ako pomoc – nie ako cieľ. Zameranie a účel odborných aktivít.**

- 4.1 Prvé kroky – odkiaľ začať?**
- 4.2 Administratíva a dokumentácia**
- 4.3 Preventívna a depistážna činnosť**
- 4.4 Odborná intervenčná činnosť**
- 4.5 Metodicko-vzdelávacia a osvetová činnosť**

### 5.1. Prvé kroky – odkiaľ začať?

**Z pohľadu celoškolského:**

- **Identifikácia potrieb školy.** Index inklúzie – indikátory (Horňáková, 2014. – Upravené podľa Index of Inclusion, Aiscow). Podľa Horňákovvej je používaný bežne v západných krajinách. Umožňuje diagnostiku školy, školského zariadenia a identifikovanie, čo je pre inklúziu dôležité, prípadne, kde sú rezervy a čomu treba začať venovať pozornosť. Obsahuje škálu so štvorbodovým hodnotením, ktoré umožňuje urobiť profil pre jednotlivé dimenzie a po opakovanom použití porovnať výsledky a zistiť zmeny. Škálu možno využiť v ZŠ na zachytenie počiatočného stavu, dosiahnutých zmien, identifikovať priority a zakomponovať ich do školského plánu a vízie inkluzívnej školy (**dotazník Index inklúzie podľa Horňáková, M. 2014 – príloha č. 1**). Uvedené zistenia je možné následne využiť ako podklady pre plánovanie postupov školy pri procese integrácie a inklúzie, ako východisko pri tvorbe školských vzdelávacích programov, koncepcií a stratégií školy a pod.
- **Vytvorenie koncepcie poskytovania služieb v škole** – ujasnenie a pomenovanie kompetencií, nastavenie pravidiel fungovania v škole vrátane pravidiel fungovania a koordinácie podporného tímu, určenie priorít, vytvorenie pravidiel komunikácie a prenosu informácií (v rámci odborného tímu, s pedagógmi školy, s rodičmi...), pomenovanie pravidiel realizácie intervencií, reedukácií, terapií, depistáží, preventívnych aktivít, krízových intervencií a pod.

- **Spracovanie Plánu práce** školského špec. pedagóga na daný školský rok, ktorý bude obsahovať obsah a rozsah činností, rozsah poskytovaných služieb, harmonogram práce v období počas školského roka. Plán práce predkladá školský špeciálny pedagóg vedeniu školy na schválenie. (Vzor Plánu práce príloha č. 2)
- **Vytvorenie pravidiel komunikácie a prenosu informácií** v škole (komunikácia s vedením, s učiteľmi, s rodičmi, so žiakmi, pravidlá prenosu informácií – napr. oboznamovanie učiteľov s diagnózami, informovanie pedagogického zboru o jednotlivých žiakoch, mlčanlivosť, ochrana citlivých údajov a pod.)
- **Vytvorenie informačného systému pre pedagógov a rodičov** (web, letáky, metodické materiály, info-nástenky, informačné kútiky, osobná prezentácia na pedagogických radách, na metodických dňoch, na predmetových komisiách, na rodičovských združeniach, na Dňoch otvorených dverí alebo na iných aktivitách usporadúvaných školou, budovanie špec. ped. knižnice s pomenovaním možností prístupu ostatných pedagógov k odbornej literatúre...)
- **Vytvorenie systému dokumentácie** – ak ho škola ešte nemá (zabezpečenie uchovávanía správ a ostatnej dokumentácie a ostatných informácií o žiakoch v zmysle ochrany citlivých údajov, pomenovanie systému obehu dokumentácie a možností nahliadania zo strany ostatných pedagógov...)
- **Vytvorenie bezpečného a príjemného pracoviska, materiálno-technické zabezpečenie** so zaistením potrebného materiálno-technického vybavenia v spolupráci s vedením školy (pracovňa pre individuálnu aj skupinovú prácu so žiakmi, bezpečné miesto na chránenú komunikáciu s rodičmi, s pedagógmi, so žiakmi, pomôcky na reedukácie, terapie, stimulácie, intervencie, kompenzačné pomôcky pre žiakov, súbory pracovných listov, PC programy...)

#### Z pohľadu jednotlivých žiakov:

- **Naštudovanie dokumentácie ku každému žiakovi** – správ z vyšetrení žiakov, pedagogickej diagnostiky, rozhovory s učiteľmi... posúdenie vzdelávacích potrieb jednotlivých žiakov na základe odporúčaní poradenských zariadení či iných odborníkov, poznanie zdravotného a psychického stavu každého zvereného žiaka, naštudovanie jeho školskej (ale aj osobnej zdravotnej a rodinnej) anamnézy
- **Spoznanie žiakov** – osobné poznanie sa s jednotlivými žiakmi, s ktorými bude pedagóg pracovať, zoznámenie sa s rodičmi, osobné rozhovory, ujasnenie si očakávaní, možností, podmienok – možnosť spracovania kontraktu s rodičmi, so žiakom, spracovanie **informovaného súhlasu rodičov** k práci s dieťaťom (vzor v prílohe č. 3)
- Vytvorenie a spracovanie **osobného portfólia žiaka, „profilu“ žiaka** – najmä s ohľadom na identifikáciu a **pomenovanie jeho silných stránok**, na ktorých sa dá (a musí) stavať. V tomto portfóliu či profile sa nachádza zhrnutie všetkého, čo by mali ostatní pedagógovia o dieťati čo najskôr vedieť. Často sú tieto silné stránky dieťaťa pomenované (mali by byť) v správe z poradenských zariadení. Je však dobré pomenovať aj to, čo je pre dieťa dôležité z pohľadu samotného dieťaťa, aké sú jeho priority.
- **Plánovanie** zamerané na dieťa – najmä s ohľadom na **pozitívne predstavenie dieťaťa/žiaka** (často v istej – únavovej – fáze učiteľa a často aj rodičia vidia na žiakovi už iba negatívne alebo slabé stránky, ak nepriaznivá situácia trvá dlhodobo, nie sú schopní vidieť silné stránky dieťaťa, na ktorých by sa dalo budovať jeho ďalšie vzdelávanie), pomenovanie cieľov a jednotlivých krokov, ktorými zabezpečíme plnenie týchto cieľov
- **Spracovanie konkrétnych návodov**, ako dieťa v škole aj doma čo najlepšie a najefektívnejšie podporiť, pomenovanie toho, čo pomáha a čo nie, čo je možné využiť a čomu sa radšej vyhnúť. Informácie by mali zahŕňať všetko, čo by mali učители (aj rodičia) vedieť, aj to, čo by mali a čo by

nemali robiť, pomenovanie jednotlivých konkrétnych krokov, nastavenie postupnosti krokov, vypracovanie individuálneho plánu podpory

## 5.2. Administratíva a dokumentácia

### 5.2.1. Základná dokumentácia pri začlenených žiakoch

Školský špeciálny pedagóg je zvyčajne koordinátorom školskej integrácie. Ak v škole prebehne proces integrácie žiaka so ŠVVP a riaditeľ školy prijme takéhoto žiaka alebo zmení formu vzdelávania už prijatého žiaka, má škola predpísanú povinnú dokumentáciu v zmysle § 11 ods. 9 písmeno a) a b) školského zákona:

**a) Návrh na vzdelávanie dieťaťa alebo žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v materskej škole, v základnej škole, v strednej škole a v špeciálnej škole – tlačivo 428 MŠVVaŠ SR/od 1. 9. 2016**

#### **Opis jednotlivých častí Návrhu na vzdelávanie:**

**1. strana:** Obsahuje základné osobné údaje o žiakovi. Obsahuje záznam o prerokovaní návrhu na vzdelávanie žiaka v škole. Záznam obsahuje, kedy bol prerokovaný na zasadnutí pedagogickej rady školy, a vyjadrenie zákonného zástupcu žiaka. Musí mať podpis rodiča/zákonného zástupcu dieťaťa, podpis a pečiatku riaditeľa školy a podpis a pečiatku riaditeľa školského zariadenia výchovného poradenstva a prevencie. Taktiež obsahuje aj informovaný súhlas, že bol zákonný zástupca žiaka oboznámený s výsledkami diagnostických vyšetrení a s možnosťami výchovy a vzdelávania podľa § 94 alebo § 103 až § 106 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Ďalej informáciu, že bol poučený o rozdieloch, výhodách a nevýhodách a ďalších osobitostiach (*je potrebné rodiča poučiť o všetkom, čo sa týka integrovaného vzdelávania jeho dieťaťa, napr.: počty detí/žakov v triedach, získané vzdelanie, individuálne vzdelávacie programy, prijímanie žakov s mentálnym postihnutím do odborných učilíšť alebo praktických škôl a pod.*) výchovy a vzdelávania žakov so zdravotným znevýhodnením a žakov s intelektovým nadaním. Pri podpise rodiča je potrebné poučiť ho o vyššie uvedené skutočnosti.

**2. strana:** Obsahuje záznam o prehodnotení návrhu na zmenu formy vzdelávania žiaka. Táto časť sa vyplní, ak sa počas individuálnej integrácie vyskytne nejaká zmena, ktorá by viedla k zmene formy vzdelávania žiaka, napr.: počas školskej integrácie sa zistí, že nie je v prospech žiaka – preradenie do špeciálnej triedy alebo špeciálnej školy; žiakovi pominú dôvody na integrované vzdelávanie – nebude už mať špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby, stane sa bežným/intaktným žiakom. S uvedenou zmenou musí súhlasiť zákonný zástupca žiaka, **čo vyjadruje svojím podpisom.**

**3. strana:** Obsahuje zoznam príloh. Škola v nej zaznamenáva všetky prílohy, ktoré počas školskej integrácie žiaka pribúdajú k návrhu na prijatie, napr.: *žiadost' rodiča, špeciálnopedagogická správa, psychologická správa, IVP, správy z odborných vyšetrení, hodnotenia, atď.*

Uvedený Návrh na vzdelávanie zahŕňa súčasti ďalšej dokumentácie integrovaného žiaka. Tlačivo **nie je určené** pre deti a žakov:

- zo sociálne znevýhodneného prostredia, pokiaľ nemajú ŠVVP vyplývajúce zo zdravotného znevýhodnenia,

- s odkladom povinnej školskej dochádzky, pokiaľ nie sú deťmi/žiakmi so zdravotným znevýhodnením,
- škôl pri zdravotníckych zariadeniach,
- škôl pri špeciálnych výchovných zariadeniach.

Za kompletné **vyplnenie** návrhu na vzdelávanie **zodpovedá riaditeľ školy**. Návrh **vyplnía triedny učiteľ** v spolupráci so **školským špeciálnym pedagógom**.

**Vyplnený vzor „Návrhu na vzdelávanie“ nájdete v prílohe č. 4**

**b) Správa z diagnostického vyšetrenia dieťaťa alebo žiaka a písomné vyjadrenie školského zariadenia výchovného poradenstva a prevencie**

**Správa z diagnostického vyšetrenia** je viazaná na každého žiaka, ktorý podstúpil vyšetrenie (Dokumentácia podľa § 11 ods. 9 písm. b) školského zákona). Vypracúva sa každému diagnostikovanému dieťaťu.

Keďže Správa z diagnostického vyšetrenia sa nevydáva na tlačive podľa vzoru schváleného ministerstvom školstva, poradenské zariadenie ju môže vydávať vo forme podľa vlastného uváženia. Po jej predložení škole sa každá Správa z diagnostického vyšetrenia stáva súčasťou dokumentácie žiaka a **škola je povinná závery a odporúčania obsiahnuté v správe akceptovať**. Odporúčania sa môžu týkať jednorazových či krátkodobých opatrení alebo môžu mať aj trvalejšiu platnosť (napr. odporúčania spôsobu vzdelávania žiaka, ktorého individuálne špecifiká nevyžadujú vypracovanie individuálneho vzdelávacieho programu).

Správu z diagnostického vyšetrenia **vystavuje poradenské zariadenie**. Školy alebo školské zariadenia majú právo spracúvať osobné údaje o deťoch a žiakoch v rozsahu, ktorý stanovuje § 11 ods. 6 školského zákona, teda vrátane údajov o ich fyzickom a duševnom zdraví i mentálnej úrovni a výsledkov pedagogickopsychologickej a špeciálnopedagogickej diagnostiky.

Správa z diagnostického vyšetrenia (akéhokoľvek) sa stáva súčasťou ďalšej dokumentácie školy, iba ak ju dal škole k dispozícii zákonný zástupca dieťaťa. No rodič, ktorý škole správu z diagnostického vyšetrenia žiaka nepredloží, neumožní pri vzdelávaní žiaka uplatňovať odporúčania poradenského zariadenia, ktoré vyplynuli z príslušného diagnostického vyšetrenia.

**c) Žiadosť rodiča o vzdelávanie svojho dieťaťa formou individuálneho začlenenia v bežnej ZŠ**

O zmenu formy vzdelávania svojho dieťaťa môže požiadať rodič prostredníctvom žiadosti adresovanej škole, kde chce, aby sa jeho dieťa vzdelávalo. Ak však škola nesídlí v mieste trvalého bydliska rodiča a nemá vytvorené podmienky na integrované vzdelávanie, nemusí žiadosti rodiča vyhovieť. Riaditeľ školy musí rodičovi na jeho žiadosť odpovedať **rozhodnutím**, ak dieťa prijíma prvýkrát do školy. Ak je dieťa už žiakom školy, **vystaví mu oznámenie (vzory rozhodnutia a oznámenia v prílohe č. 5 a 6)**.

### 5.2.2. Ďalšia dokumentácia

- a) v prípade potreby – **SPRÁVA Z ODBORNÝCH LEKÁRSKÝCH VYŠETRENÍ**, ktorú vypíňa príslušný odborný lekár. Špeciálny pedagóg navrhuje len také odborné lekárske vyšetrenia, ktoré sú potrebné v súvislosti s diagnózou.
- b) **INDIVIDUÁLNY VZDELÁVACÍ PROGRAM (IVP)** individuálne začleneného žiaka. Dieťa so zdravotným znevýhodnením, individuálne začlenené v bežnej triede, sa vzdeláva podľa IVP len vtedy, ak je to vzhľadom na jeho zdravotné znevýhodnenie potrebné. IVP vypracúva škola v spolupráci so školským zariadením výchovného poradenstva a prevencie (2.4. Školská integrácia bod 2 POP 2015/2016).

Ak žiaka so zdravotným znevýhodnením nie je potrebné vzdelávať podľa IVP, školské zariadenie výchovného poradenstva a prevencie vypracuje konkrétne odporúčania pre učiteľov, ako postupovať vo výchovno-vzdelávacom procese (2.4. Školská integrácia bod 19 POP 2015/2016).

Účelom tohto dokumentu je **plánovanie vzdelávania žiaka** podľa jeho špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb. Jeho cieľom je **zabezpečenie podmienok na plnohodnotný výchovno-vzdelávací proces, vytvoriť materiálne, organizačné podmienky a metodicky usmerniť učiteľa**, ako špecificky postupovať vo vyučovanom a výchovnom procese tak, aby žiak mal možnosť dosiahnuť úroveň učebných výsledkov až po limit daný jeho postihnutím, narušením alebo nadaním. Je zdrojom informácií pre tých, ktorí v procese výchovy a vzdelávania prichádzajú do kontaktu so žiakom so ŠVVP.

Forma IVP nie je daná žiadnym záväzným predpisom. Je predpísaný iba obsah, **čo musí IVP obsahovať**:

- základné informácie o žiakovi a vplyve jeho diagnózy na výchovno-vzdelávací proces;
- závery vyšetrení;
- špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby;
- požiadavky na úpravu prostredia školy a triedy;
- modifikáciu učebného plánu a učebných osnov;
- aplikáciu špeciálnych vzdelávacích postupov;
- špecifické postupy hodnotenia učebných výsledkov žiaka;
- špecifiká organizácie a foriem vzdelávania;
- požiadavky na zabezpečenie kompenzačných pomôcok a špeciálnych učebných pomôcok;
- zabezpečenie servisu odborníkov – špeciálneho pedagóga, liečebného pedagóga, psychológa, logopéda a iných.

V priebehu roku sa IVP **môže upravovať, meniť a doplňovať** podľa **aktuálnych potrieb žiaka**, pričom úpravy sú vždy výsledkom odborných konzultácií všetkých zainteresovaných odborníkov a oboznamuje sa s nimi aj zákonný zástupca žiaka. Program je potrebné na začiatku každého školského roka **aktualizovať** (nie je potrebné ho každý rok celý prepisovať, aktualizuje sa školský rok a údaje, ktoré sa zmenili). **IVP podpisuje riaditeľ ZŠ, triedny učiteľ, špeciálny pedagóg a zákonný zástupca žiaka.**

IVP tvoria v spolupráci triedny učiteľ, školský špeciálny pedagóg. Pri tvorbe vychádzajú z diagnostickej správy so školského zariadenia výchovného poradenstva a prevencie a podľa potreby konzultujú aj s ďalšími zainteresovanými odborníkmi.

**Vzor IVP nájdete v prílohe číslo 7**

**ÚPRAVA UČEBNÝCH OSNOV (ÚUO)** – môže byť **súčasťou individuálneho vzdelávacieho programu**. Nakoľko v súčasnosti neexistuje žiadny záväzný právny predpis, ktorý by špecifikoval úpravu učebných

osnov, predkladáme praxou zozbierané námety ÚUO, pretože v praxi sa ukázalo ako osožné pre niektorých žiakov so ŠVVP ( z dôvodu somatizácie , úzkostných stavov, u žiakov kde lekár odporučí skrátiť vyučovanie atď...) upraviť osnovy, avšak iba v takom rozsahu, aby zvládli základné učivo dané Ministerstvom školstva (žiak by mal docieľiť aspoň minimálny, ešte prijateľný výkon) . Krčahová Eva a Šestáková Soňa (2013) vo svojej publikácii uvádzajú , že ak je to nevyhnutné, sú pre daný predmet (predmety) vypracované individuálne vzdelávacie plány s úpravou obsahu vzdelávania. ÚUO sa vypracováva len pre tie vyučovacie predmety, v ktorých žiak nemôže na 100% postupovať podľa učebných osnov daného ročníka, prípadne potrebuje iné úpravy. Záborská D. a Žaškovská J. (2015) uvádzajú, že ak je potrebné žiakovi so ŠVVP **prispôbiť obsah a formy vzdelávania** v jednom predmete, vo viacerých, prípadne vo všetkých vyučovacích predmetoch, vypracuje vyučujúci daného predmetu/predmetov v spolupráci so špeciálnym pedagógom (najlepšie so školským špeciálnym pedagógom) **úpravu učebných osnov konkrétneho predmetu**. Pri úprave sa vychádza z učebných osnov predmetu. ÚUO predmetov sa uskutočňuje podľa odporúčaní poradenského zariadenia. V záveroch správ poradenské zariadenie uvedie, či sa odporúča obsahová ÚUO, alebo iba špecifické postupy a prístupy vo vzdelávaní integrovaného žiaka.

Polgárióvá E. a kol. (2015) uvádzajú možný zoznam úprav, ktoré žiak potrebuje v danom vyučovacom predmete v danom ročníku: napr. zamerať sa na základné učivo, vynechať rozširujúce učivo; konkrétne čiastkové úlohy na dosiahnutie hlavného cieľa; znížiť rozsah čítaného textu; neklásť dôraz na ústnu komunikáciu; využívať tímovú prácu; diktáty zameniť dopĺňovaním textu; pripravovať pre žiaka poznámky do zošita, farebne zvýrazniť podstatu; pri overovaní učiva umožniť žiakovi používať pravidlá slovenské ho pravopisu, výkladový a synonymický slovník; umožniť vypracovanie písomných domácich úloh prostredníctvom PC s počítačovou korekciou pravopisu; dovoliť písanie veľkými tlačenými písmenami; tolerovať horšiu čitateľnosť textu; na vypracovanie úloh ponechať dlhší čas; pri únave využiť polohovacie kreslo a slúchadlá. Ďalej uvádza , že špecifické úpravy vzťahujúce sa na celý výchovno-vzdelávaci proces, na všetky vyučovacie predmety sú uvedené v IVVP. Ak sú v niektorom vyučovacom predmete potrebné aj ďalšie úpravy, pre ten predmet sa vypracuje ÚUO.

Vyučujúci učiteľ v spolupráci so školským špeciálnym pedagógom vypracuje postupnosť krokov pri preberaní učiva príslušného predmetu. Počas školského roka má ÚUO u seba učiteľ príslušného predmetu, na konci školského roka ju odovzdá školskému špeciálnemu pedagógovi, ktorý ju založí do dokumentácie začleneného žiaka.

**ÚUO umožňuje** žiakovi pracovať podľa jeho schopností individuálnym tempom, bez stresujúceho porovnávanía so spolužiakmi. Znižuje u žiakov so ŠVVP úzkosť z neúspechu. Nie je prekážkou k ďalšiemu vzdelávaniu, ale pomôckou na lepšie využitie individuálnych predpokladov. Má tiež motivačnú hodnotu. Pozitívne pôsobí pocit, že učiteľ chce žiakovi pomôcť, dáva mu šancu byť lepším. ÚUO je výsledkom plánovitej aktivity vo vzťahu ku konkrétnemu integrovanému žiakovi. Zabezpečuje aktívnu účasť žiaka, ktorý nie je len pasívnym objektom.

Obdobie, na ktoré sa vypracuje ÚUO, by mal odporučiť špeciálny pedagóg. Polgárióvá E. a kol. uvádzajú, že ju možno vyhotoviť na 3 – 6 mesiacov, prehodnotiť zvládnutie učiva žiakom a ďalšia úprava nadviaže na zvládnuté učivo.

Je potrebné **ÚUO priebežne prehodnocovať** . Osvedčilo sa ak si po každej vyučovacej hodine učiteľ robil poznámky, či žiak učivo zvládol, alebo ho presúvajú na ďalšiu vyučovaciu hodinu atď. V prípade nezvládania stanovených nárokov po prehodnotení špeciálnym pedagógom je možná ďalšia modifikácia.

**Úpravu učebných osnov tvoríme podľa nasledujúcich princípov:**

<b>Vychádzať z diagnostiky</b>	Pred tvorbou ÚUO sa učiteľ musí oboznámiť s výsledkami a odporúčaniami centier poradenstva. Údaje o rozumových schopnostiach žiaka sú doplňujúcou informáciou pri plánovaní cieľov (žiak v pásme podpriemeru až v hraničnom
--------------------------------	---

<b>odborného pracoviska</b>	pásme zrejme nezvládne učivo v plnom rozsahu, bude potrebné urobiť redukciu učiva, aby bolo pre žiaka splniteľné. Poznatky, ktoré spresňujú diagnózu, informujú o niektorých psychických kvalitách, ktoré by mali byť zapracované do ÚUO konkrétneho predmetu, napr.: <i>tolerovať pomalé pracovné tempo dieťaťa, vytvárať také podmienky, aby psychomotorický nepokoj čo najmenej ovplyvňoval prácu dieťaťa, rešpektovať vizuálny štýl dieťaťa, krátkodobú pamäť atď.</i>
<b>Vychádzať z vlastnej pedagogickej diagnostiky</b>	Učiteľ sa okrem rešpektovania a zistenia odporúčaní odborného pracoviska opiera aj o vlastnú pedagogickú diagnostiku, skúsenosti a intuíciu. Pri úprave je potrebné stavať na aktuálnych vedomostiach a schopnostiach žiaka učiť sa. Každá vyučovacia hodina je pre žiaka špecifická a individuálna (postupy, formy a metódy, ktoré žiakovi vyhovujú na jednom predmete, nemusia vyhovovať na druhom, preto na každom predmete je potrebné robiť si vlastnú pedagogickú diagnostiku).
<b>Rešpektovať závery z diskusie so žiakom a s rodičmi</b>	Ak sa rodičia nezaujímajú o prípravu na vyučovanie a požadujú iba „úľavy“, potom im treba oponovať <i>spoločnou dohodou</i> pri príprave úpravy osnov. Podiel sa mení v závislosti od veku a vyspelosti žiaka. Žiak sa môže zaviazat', že si bude pripravovať pomôcky na vyučovanie, vypracovávať pracovné listy atď.

**Pri vypracovaní ÚUO učiteľ a školský špeciálny pedagóg sledujú nasledujúce aspekty:**

<b>Dlhodobé ciele</b>	<b><i>Odpovedajú na otázku: Čo by sa mal žiak naučiť v danom ročníku?</i></b>  Rozhodnutie je v rukách učiteľa, ktorý dobre pozná učebné osnovy a úskalia výučby v danom ročníku. Je v právomoci učiteľa urobiť také ÚUO, aby si bol žiak schopný osvojiť základy učiva aspoň na minimálny, ešte prijateľný výkon. S učivom, ktoré žiak vzhľadom na svoje postihnutie a aktuálny stav nie je schopný zvládnuť, je možné zoznámiť sa iba orientačne alebo rozširujúce učivo vypustiť. So zmenami musí byť oboznámený riaditeľ školy a zákonný zástupca dieťaťa.
<b>Krátkodobé ciele</b>	<b><i>Odpovedajú na otázku: Čo by mal žiak zvládnuť v najbližšej dobe, aké očakávame najbližšie výsledky, ako budeme dieťa aktivizovať v danej oblasti?</i></b>  Súčasťou úpravy osnov by malo byť aj zvládnutie kompetencií, ktoré umožňujú žiakovi samostatne pracovať, myslieť, získavať poznatky, hľadať a odstraňovať chyby. Musí si osvojiť určité učebné stratégie, učiť sa riešiť problémy, organizovať informácie, voliť vhodné postupy. V žiadnom prípade nie je cieľom iba zvládnutie kvanta poznatkov.
<b>Rešpektovanie individuálnych potrieb žiaka</b>	<i>Prostredníctvom uplatňovania individuálneho prístupu</i> – pri určitom obmedzení učebnými osnovami, učebnicami, používanými vyučovacími metódami je zložitá zaoberať sa individuálne integrovaným žiakom na jednej strane spektra triedy a zároveň žiakmi intaktnými. <b><i>Niet inej cesty ako skupinové vyučovanie, samostatná práca žiaka, problémové vyučovanie alebo v ťažších prípadoch</i></b>



	<b>asistent učiteľa. Pri frontálnom vyučovaní je individuálny prístup ťažký až nemožný</b> (ak žiak nemá asistenta, musí na konkrétnej vyučovacej hodine niektoré úlohy vypracovávať sám, iné pod dohľadom spolužiaka, ďalšie spoločne s triedou).
--	--

## FORMA ÚPRAV UČEBNÝCH OSNOV

Forma ÚUO nie je daná žiadnym všeobecným záväzným predpisom, no **v praxi sa osvedčila nasledujúca štruktúra:**

1. **Vrchná strana obsahuje meno žiaka**, pre ktorého je určená, podpísaná vyučujúcim predmetu, školským špeciálnym pedagógom a riaditeľom školy.
2. **Druhá strana obsahuje všeobecné údaje týkajúce sa konkrétneho predmetu, z ktorého sa upravujú učebné osnovy:**
  - *Základné údaje o žiakovi:* zaznamenať informácie, ktoré menia alebo výrazne sťažujú proces učenia, zdravotný stav, diagnózu atď.
  - *Pedagogická diagnóza:* vyberáme to, čo je pre žiaka dôležité, zaznamenávame to, čo žiak zvláda, t. j. úroveň, na ktorej staviame. Vyjadruje úroveň vedomostí, zručností a návykov, formatívne vytváraných poznávacích procesov, svetového názoru, postojov, záujmov, morálnych, estetických, pracovných a telovýchovných zvláštností žiaka.
  - *Pedagogické hľadiská a postupy* týkajúce sa konkrétneho predmetu, z ktorého je ÚUO tvorená. Vychádzame z odporúčaní zo špeciálnopedagogických a psychologických správ k školskej integrácii (napr.: práca s diktafónom v hlavnej časti vyučovacej hodiny, tolerancia pomalého pracovného tempa počas celého vyučovania, dlhší čas venovaný osvojeniu učiva atď.).
  - *Kompenzačné pomôcky*, ktoré budú využívané na konkrétnom predmete, pomôcky môže odporučiť CPPPaP alebo ČŠPP. Patria sem aj pomôcky, ktoré možno použiť pre viac žiakov tej istej školy, napr.: počítačové programy, encyklopédie atď.
  - *Spôsob hodnotenia a klasifikácie:* popísať, akou formou budete hodnotiť žiaka, podľa akých metodických pokynov sa budete riadiť atď.
  - *Podiel žiaka na hodine:* popísať, ako bude žiak prispievať k efektívnemu vyučovaniu z jeho strany, prichádza do úvahy až u starších žiakov, rozhodnutie je individuálne v závislosti od vospelosti dieťaťa. Cieľom je viesť žiakov k spoluzodpovednosti za výsledky práce. Z pasívnych objektov pedagogického pôsobenia sa tak stávajú aktívne subjekty. So žiakom je potrebné hovoriť o jeho aktívnej účasti na vyučovacom procese. Ak má byť žiak vedený k spoluzodpovednosti, nemôžu mu byť úlohy nadiktované učiteľom alebo rodičom, ale musia vyplývať z rozhovoru.
3. **Tretia strana obsahuje dohodu medzi učiteľom, rodičom a žiakom**, ktorá sa týka konkrétneho predmetu. Do dohody si učiteľ napíše všetky náležitosti, ktoré potrebuje, aby boli počas školského roka dodržané u všetkých zainteresovaných strán.
4. **Ďalšie strany obsahujú konkrétnu úpravu osnov predmetu:** obsahový štandard, výkonový štandard, ciele a kľúčové kompetencie, metódy a formy práce, hodnotenie a poznámky – kde

učiteľ po každej hodine zhodnotí, či žiak učivo zvládal alebo nie, ak ho nezvládol, či ho budú utvrdzovať ešte v ďalšom mesiaci, tzv. spätná väzba, v čom mal ťažkosti, úspechy atď.

**Vzor Úpravy učebných osnov (anglický jazyk a dejepis) nájdete v prílohe číslo 8**

### **c) SPISOVÁ KARTA ŽIAKOV SO ŠVVP**

Napriek tomu, že táto dokumentácia v aktuálnom čase netvorí povinnú pedagogickú dokumentáciu, školskému špeciálnemu pedagógovi sa odporúča viesť každému začlenenému žiakovi spisovú kartu obsahujúcu všetku dokumentáciu, ktorá je potrebná pri vzdelávaní žiaka integrovanou formou. Do tejto karty zakladá všetky dokumenty týkajúce sa žiaka (*Návrh na vzdelávanie, správy z centier poradenstva, ÚUO, žiadosti, rôzne záznamy z konzultácií, oznámenia, rozhodnutia, potvrdenia atď.*)

### **d) ZÁZNAMY Z METODICKEJ ČINNOSTI**

Na záznamy z metodickej činnosti je vhodné založiť zošit, do ktorého školský špeciálny pedagóg značí každú metodickú konzultáciu s učiteľmi, s asistentmi učiteľa. Taktiež je vhodné dať podpísať učiteľom, že si preštudovali správy a všetky potrebné materiály k začleneným žiakom, ktorých vyučujú.

### **e) ZÁZNAMY ZO ŠPECIÁLNOPEDAGOGICKEJ PODPORY**

Školský špeciálny pedagóg vykonáva v škole špeciálnopedagogickú podporu pre žiakov, ktorí majú ŠVVP. O svojej činnosti vedie záznamy. Formu záznamov si zvolí sám. Najvhodnejšie je zaviesť pre každého žiaka **záznam o činnosti**, ktorý bude obsahovať: *dátum, popis činnosti, podpis špeciálneho pedagóga (vzor v prílohe č. 9).*

### **f) PLÁN ŠKOLSKÉHO ŠPECIÁLNEHO PEDAGÓGA**

Školský špeciálny pedagóg vypracováva ročný plán práce. Vytvára ho v dvoch kópiách, jednu si zakladá do svojej dokumentácie, druhú odovzdáva vedeniu školy. Plán obsahuje harmonogram práce na daný školský rok (**vzor v prílohe č. 2**).

## 5.3. Preventívna a depistážna činnosť

Úloha školského špec. pedagóga v rámci inkluzívneho vzdelávania by sa v ideálnom prípade nemala zameriavať iba na žiakov s identifikovanými ŠVVP. Do okruhu jeho podpory by mali patriť:

- **Žiaci s identifikovanými ŠVVP** (všetky druhy identifikovaných, diagnostikovaných postihnutí, znevýhodnení v zmysle platnej legislatívy)
- **Žiaci s počiatocnými, začínajúcimi sa ťažkosťami, rizikovní žiaci, žiaci ohrození vznikom ŠVVP** (deti alebo žiaci, ktorí sú síce bez diagnózy, ale napriek tomu majú akékoľvek ťažkosti vo vzdelávaní a podporu je im potrebné poskytovať z preventívnych dôvodov)
- **Žiaci s prechodnými ťažkosťami**

Reálna situácia v našich školách je však v súčasnosti taká, že na percentuálne pomerne vysoký podiel žiakov so ŠVVP pripadá malé množstvo odborníkov – školských špeciálnych pedagógov či školských psychologov. Preto prevažná väčšina pôsobenia v rámci ich odbornej činnosti je smerovaná najmä na priamu prácu so žiakmi so ŠVVP, ktorí sú najohrozenejšou skupinou smerom k školskému zlyhaniu.

Práve posilnenie školského prostredia o odborníkov v rámci podporného tímu – školského psychológa, školského špec. pedagóga, prípadne školského sociálneho pedagóga – vytvára predpoklad na väčšie možnosti realizácie aktivít v škole, zameraných **na veľmi dôležitú širokú prevenciu pred školskou neúspešnosťou**, následne aj pred ťažkosťami osobnostnými či ťažkosťami v správaní. Tieto zvyčajne úzko súvisia najmä s dlhodobou neriešenými ťažkosťami a neúspešnosťou žiakov v učení (alebo aj v budovaní vzťahov). Majú často za následok aj v dnešnej dobe čoraz vo väčšej miere bujnenie sociálno-patologických javov (šikanovanie, záškoláctvo, závislosti...). Je dlhodobou známou skutočnosťou, že včasné vyhľadanie, zachytenie, prevencia a eliminácia negatívnych javov a možných výukových ťažkostí žiakov zvyčajne pôsobí ako výrazná prevencia pred takýmito vážnejšími ťažkosťami a v konečnom dôsledku aj pred budúcou nezamestnanosťou či neschopnosťou uplatniť sa plnohodnotne v ďalšom živote.

Preventívne aktivity školského špec. pedagóga môžu mať preto rôzny charakter – od vyhľadávania, depistáže rizikových detí a žiakov smerom k ich procesu učenia až po profesijnú prípravu rizikových žiakov a žiakov so znevýhodnením, ako prevenciu pred možnými budúcimi ťažkosťami uplatniť sa na trhu práce.

V škole kde pôsobí, môže vykonávať preventívne a depistážne aktivity individuálne či skupinovú formou. Možná a vhodná je v tomto smere najmä spolupráca s poradenskými zariadeniami (CPPPaP a ČŠPP), ktoré často majú vypracované rôzne kvalitné vyhľadávacie a preventívne aktivity, prípadne aj dlhodobejšie preventívne programy s rôznym zameraním (záchyt oslabení čiastkových funkcií na začiatku povinnej školskej dochádzky, vyhľadávanie detí s VPU, s ADD/ADHD ihneď po nástupe do školy alebo často už aj v predškolskom období, vyhľadávanie detí s rizikom školského zlyhávania, preventívne aktivity so zameraním na prevenciu sociálno-patologických javov a pod.).

Cieľom depistážnych a preventívnych aktivít školského špeciálneho pedagóga by nemalo byť hľadanie príčin, ale najmä hľadanie ďalších zdrojov a ďalších možností, ktoré môžu deti pri svojom vzdelávaní využiť tak, aby úspešne napredovali v učení aj v osobnostnom a sociálnom rozvoji. Včasné zmapovanie a zachytenie rozvoja akýchkoľvek ťažkostí detí/žiakov a následné zabezpečenie starostlivosti z obsahovej, ale aj organizačnej stránky znamená v konečnom dôsledku ľahšiu a efektívnejšiu prácu pre učiteľov, menej starostí pre rodičov, harmonickejší rozvoj osobnosti dieťaťa.

#### 5.4. Odborná intervenčná činnosť

V rámci odbornej činnosti školský špec. pedagóg venuje svoju pozornosť **prvoplánovo žiakom s identifikovanými ŠVVP**, no ako sme už uviedli viackrát vyššie v texte, v oblasti jeho pôsobenia sú aj **žiaci s počiatočnými, začínajúcimi sa ťažkosťami, rizikovní žiaci, žiaci ohrození vznikom ŠVVP** (žiaci, ktorí sú síce bez diagnózy, ale napriek tomu majú ťažkosti vo vzdelávaní), ako aj **žiaci s prechodnými ťažkosťami**.

Formy, metódy, spôsoby práce školského špec. pedagóga sú veľmi rôznorodé a vo veľkej miere závisia od jeho odborných skúseností, kompetencií a nadobudnutých odborných zručností v rámci rôznych vzdelávaní. **Celoživotné vzdelávanie** v oblasti špeciálnej pedagogiky **je nevyhnutné a nikdy sa nekončiace**, pretože doba prináša veľmi rýchlo vždy nové a nové poznatky – o jednotlivých diagnózach, o liečebných, reedukačných, terapeutických, kompenzačných postupoch, možnostiach a metódach, o nových pomôckach, nových liečebných či vzdelávacích technikách a pod. Ovládať alebo čo aj len poznať všetky je pre jednotlivca dnes prakticky nemožné. Jednotlivý školský špec. pedagóg nemôže mať hlboké vedomosti, znalosti a odborné spôsobilosti vo všetkých špecializáciách a v celom širokom rozsahu možných postihnutí. Je však dôležité, **aby v prípade potreby vedel, na koho a kde sa má obrátiť**, s kým môže spolupracovať. Jeho najbližšími spolupracovníkmi a odbornými poradcami sú zvyčajne **pracovníci poradenských centier**.

Každý špeciálny pedagóg však má pomerne široké základné penzum vedomostí a zručností a pri osobnej zaangažovanosti a tvorivosti dokáže (a mal by) aj sám vytvárať špecifické postupy a využívať všetky jemu známe a dostupné metódy na pomoc jemu zvereným deťom a žiakom.

Môže pracovať individuálnou alebo aj skupinovú formou, v škole, ale aj v teréne, môže voľiť frekvenciu aj dĺžku cvičení, voľiť metódy, meniť formy a postupy – všetko v závislosti od veku, diagnóz, schopností, možností, daností každého jednotlivého žiaka, s cieľom maximálneho rozvoja jeho schopností. Preto je veľmi ťažké vytvoriť alebo pomenovať jednotnú štruktúru jeho práce.

V rámci vzdelávacej oblasti špeciálnopedagogická podpora šk. špec. pedagóg realizuje s jemu zverenými žiakmi obsah jednotlivých špecifických predmetov (pomenované vo vzdelávacích programoch pre jednotlivé druhy postihnutí). Keďže táto problematika je pomerne široká, venujeme jej samostatnú kapitolu (pozri nižšie kapitola 5 – Žiak so ŠVVP v práci šk. špec. pedagóga).

Pri výbere foriem a metód odbornej intervenčnej činnosti musí mať špec. pedagóg na zreteli najmä vhodnosť jej zaradenia jednotlivým žiakom s ohľadom na symptomatiku ich znevýhodnenia, na možnú efektivitu a prínos pre dieťa v súvislosti s jeho osobnostnými danosťami (nie každé dieťa dobre reaguje napr. na skupinové formy práce), s ohľadom na stanovené ciele, ale aj s ohľadom na možnosti, ktoré má v škole vytvorené (priestorové, materiálne...).

- **Individuálna práca so žiakom v učebni školského špec. pedagóga** – reedukácie, terapie, kompenzácie, stimulácie, relaxačné, edukačné a rôzne podporné techniky zamerané na zmiernenie negatívneho vplyvu poruchy, znevýhodnenia alebo postihnutia na vzdelávacie výsledky žiaka, práca je vždy prispôbená výsledkom psychologickkej, špeciálnopedagogickkej, prípadne medicínskej diagnostiky a zameraná na tie oblasti, v ktorých majú žiaci deficity
- **Individuálna práca so žiakom priamo na vyučovacej hodine** – kooperatívne vyučovanie, pri ktorom sa šk. špec. ped. podieľa spolu s učiteľom na zodpovednosti za učebné výsledky žiaka. Šk. špec. ped. nemá v takomto prípade postavenie „pomocného učiteľa“, ale je spoluzodpovedný za vhodný výber a kvalitu špec.-ped. metód, postupov, ktoré si vyžaduje daný žiak. Prítomnosť šk. špec. ped. na vyučovaní by mala byť pre učiteľa pomocou a mala by podporiť jeho pocit istoty, že znevýhodnenému žiakovi je zabezpečované vyučovanie, ktoré zodpovedá jeho potrebám, schopnostiam a možnostiam
- **Terénna práca** – pri niektorých znevýhodneniach a postihnutiach je vhodné, potrebné a niekedy aj nevyhnutné realizovať vzdelávaciu činnosť v terénnych prirodzených podmienkach (napr. nácvik orientácie v teréne u žiaka so zrakovým postihnutím, nácvik sociálnej komunikácie a interakcie u žiaka s autizmom pri pohybe na ulici či v obchode... atď.). Terénna práca školského špec. pedagóga sa môže podľa potreby realizovať aj priamo v rodine žiaka (napr. nastavenie podmienok domácej prípravy na vyučovanie a pod.)
- **Skupinová práca** – je vhodná pri realizácii niektorých špecifických terapií, napr. arteterapia, muzikoterapia, dramaterapia, ergoterapia. Niekedy musí špec. pedagóg pracovať s celou triedou, ktorú daný žiak so ŠVVP alebo s problémami navštevuje. Skupinové formy práce volí zvyčajne vtedy, keď chce svojim zverencom poskytnúť korektívnu zážitkovú skúsenosť s využitím skupinovej dynamiky. Formou skupinovej práce je napríklad aj „klubová“ práca so žiakmi – napr. DYS-kluby, kde pracujú žiaci s VPU **v malých skupinkách**. Možná je taktiež **práca v malých skupinkách priamo v kmeňovej triede** (s vytypovanými žiakmi priamo na hodine, s prítomnými ostatnými žiakmi triedy, spolu s učiteľom).

### **TIP:**

- Námety, ako napríklad realizovať Terapeutické a korektívne cvičenia **skupinovou pobytovou formou (ako osobitnú formu vzdelávania s niekoľkodňovým pobytom detí mimo školy)**, nájdete napr. aj na stránke [www.komposyt.sk](http://www.komposyt.sk) (priamy odkaz na článok s opisom a príkladom dobrej praxe: [https://www.komposyt.sk/pre-odbornikov/specialno-pedagogicka-cinnost/preview-file/krizo\\_sustredenia-1471.pdf](https://www.komposyt.sk/pre-odbornikov/specialno-pedagogicka-cinnost/preview-file/krizo_sustredenia-1471.pdf))
- **Námety na Dys-kluby** tiež nájdete na stránke Komposytu: [https://www.komposyt.sk/pre-odbornikov/ziak-so-svvp/preview-file/krizo\\_ivp-1470.pdf](https://www.komposyt.sk/pre-odbornikov/ziak-so-svvp/preview-file/krizo_ivp-1470.pdf) . Na tejto stránke nájdete aj mnoho metodických a odborných materiálov, ktoré vám môžu pomôcť vo vašej školskej práci so žiakmi so ŠVVP.
- **České materiály podpory:** <http://katalogpo.upol.cz/>

Školský špeciálny pedagóg metodicky vedie a usmerňuje učiteľov aj asistentov učiteľa v škole, v ktorej pôsobí najmä v oblasti prístupu k žiakom so ŠVVP, v oblasti voľby metód a foriem práce s týmito žiakmi. Takáto činnosť je veľmi náročná na odborné vedomosti, ale aj osobnostné skúsenosti, zručnosti a kvality špeciálneho pedagóga, pretože vyžaduje často vedomosti nielen z obsahu prezentovanej oblasti, ale aj zručnosti a vedomosti z oblasti vzdelávania dospelých či z oblasti zážitkového učenia.

**Nedá sa očakávať, že školský špec. pedagóg bude pre školu „školiacim“ pracovníkom pedagogického zboru.** No môže takéto aktivity podľa potreby iniciovať či sprostredkovať, ak zvolená téma presiahne obsah jeho praktických alebo teoretických skúseností a poznatkov, zabezpečením externých školiteľov (často napr. v spolupráci s poradenskými zariadeniami v blízkom či širšom okolí). Jeho dôležitou úlohou je však každopádne **podporovať a aktivizovať učiteľov k chuti a snahe zvyšovať svoje odborné (aj osobnostné) kompetencie** – aj účasťou učiteľov na rôznych formách celoživotného vzdelávania so zameraním na témy spojené so vzdelávaním žiakov so ŠVVP (odporúčanie rôznych vzdelávaní, priebežné informovanie o vzdelávacích možnostiach, o témach, o prebiehajúcich akciách, posúvanie pozvánok a informácií a pod.)

Vo svojej vlastnej ponuke metodických, vzdelávacích či osvetových činností pre pedagógov školy, v ktorej pôsobí, môže mať zahrnuté napr.:

- individuálne metodické konzultácie pre učiteľov na rôzne témy podľa potreby jednotlivých učiteľov,
- metodické dni – s určitým zameraním (napr. na niektorú z diagnóz, na niektorý druh postihnutia, na niektorú špecifickú problematiku a pod.),
- účasť na predmetových komisiách (s informáciami o špecifikách vyučovania daného predmetu žiakov s jednotlivými konkrétnymi druhmi ŠVVP),
- vzdelávacie semináre, workshopy na požadovanú tému (napr. aj s pozvaním lekára, sociálneho pracovníka, poradenských odborníkov, polície a pod.),
- informovanie cez nástenky, prezentácie, informačné tabule, letáky, postery, vypracované vlastné alebo prevzaté metodické materiály, informácie o inovatívnych metódach, nových poznatkoch o diagnózach, postupoch, vzdelávacie alebo informačné videá a pod.,
- budovanie a spravovanie odbornej knižnice so zameraním na servis pre učiteľov v oblasti výchovy a vzdelávania žiakov so ŠVVP, odporúčanie kníh, časopisov, článkov a materiálov na samoštúdium učiteľov,

- priame ukážky inovatívnych špeciálnopedagogických metód práce so žiakmi (deň otvorených dverí na reedukácie, stimulácie, terapie a pod.),
- podporovanie výmeny skúseností medzi pedagógmi školy – dobrá prax (napr. bálintovské skupiny, videotréningy – samozrejme, podľa skúseností špec. pedagóga, prípadne s využitím spolupráce externých odborníkov z poradní).

V prípade, že je vyškolený, má oprávnenie na vzdelávanie alebo má primerané zručnosti ( vedomosti, aj osobnostné danosti, ochotu a odhodlanie) na vykonávanie edukačnej činnosti pre členov pedagogického zboru, môže realizovať jednoduché zážitkové aktivity pre členov pedagogického zboru s cieľom zvýšenia ich informovanosti v danej problematike. Pre tento účel môže využiť aj **nasledujúce aktivity**, ktoré sú mienené ako **inšpirácia pre priblíženie špecifik jednotlivých druhov postihnutí žiakov**, vcítenie sa učiteľov do pozície a prežívania žiaka s postihnutím či znevýhodnením v škole:

### **Námety na aktivity s pedagógmi v rámci ich metodického vedenia**

Keďže ako u detí, tak aj u dospelých platí, že si najviac zapamätajú, keď sú pri výklade nových informácií sami aktívnymi účastníkmi a nielen pasívnymi poslucháčmi, v praxi sa nám osvedčila zážitková forma či forma výkladu so sedením účastníkov v kruhu.

Z nižšie uvedených špecifik práce si vyberiete postihnutia, ktorými sa chcete zaoberať. Materiál (*nižšie uvedené špecifiká práce*) si vytlačíte na farebné papiere (*rozdelené do troch kategórií*), ktoré si rozstriháte na pásiky.

Pred každým výkladom dáte zúčastneným **úvodnú aktivitu na vcítenie sa do pozície dieťaťa so znevýhodnením**. Následne pokračujete rozdáním nastrihaných papierikov s textom každému zúčastnenému a postupne ich vyzvete k ukladaniu na zem. Učiteľ prečíta, čo má na papieriku napísané, okomentuje, ako to chápe (*následne papierik uloží na zem do príslušnej časti podľa farby*).

Školský špeciálny pedagóg aktivitu facilituje, podľa potreby doplní informácie a vyzve k slovu ďalšieho učiteľa.

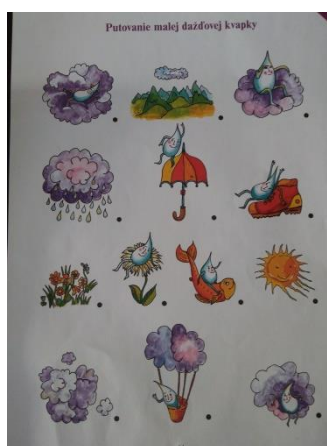
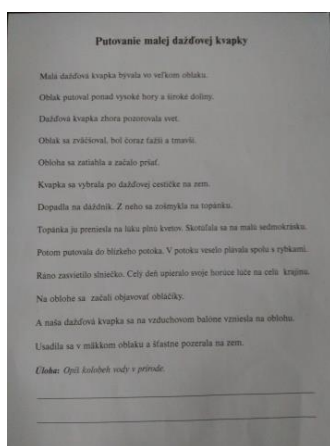
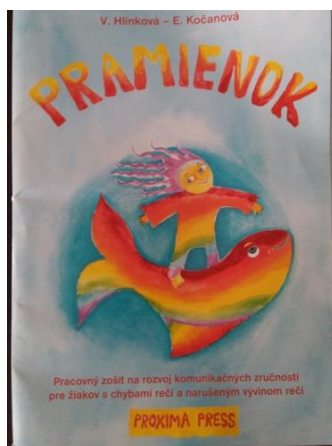
## Ukážka uloženia papierikov



## ŽIACI SO SLUCHOVÝM POSTIHNUTÍM VO VÝCHOVNO-VZDELÁVACOM PROCESE

### Úvodná aktivita

**Pomôcky:** štuple do uší, listy z pracovného zošita na rozvoj komunikačných zručností (pozri obrázky)



**Postup:** Zúčastnených rozdelíte do skupín po troch. Z trojice si vyberú jedného, ktorý si dá štuple do uší tak, aby nepočul. Následne rozdáte každej trojici jeden pracovný list a zadáte inštrukciu: *otočte si pracovný list na strane, kde sú písané vety, a snažte sa „nepočujúceho“ naučiť obsah. Môžete si nájsť ľubovoľné miesto v triede.* Po 10 minútach zadáte ďalšiu inštrukciu: *Otočte si pracovný list na stranu, kde sú obrázky, a naučte „nepočujúceho“ obsah podľa obrázkov.* Po 10 minútach aktivitu ukončíte, zúčastnení sa vrátia do kruhu a bude nasledovať diskusia. V diskusii každá trojica popíše, ako sa cítili. Najskôr „nepočujúci“ – *ako sa cítil, čo mu pomáhalo, aby lepšie porozumel...* Potom svoje pocity a postrehy povedia aj ostatní dvaja členovia skupinky.

<p><b>Učiteľ:</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• akceptuje sluchovo postihnutého žiaka,</li> <li>• rozvíja kognitívne a nonkognitívne funkcie a procesy osobnosti žiaka (zrakové vnímanie, pozornosť, chápanie abstraktných pojmov ),</li> <li>• rozvíja komunikačné schopnosti a zručnosti žiaka – prídavné mená, slovesá, prívlastky...,</li> <li>• učí žiaka pracovať s literatúrou, časopismi, učí ho hľadať informácie v knihách, encyklopédiách a slovníkoch,</li> <li>• podporuje sebadôveru žiaka,</li> <li>• vytvára príležitosti na pozitívne hodnotenie,</li> <li>• napomáha socializáciu a integráciu sluchovo postihnutého žiaka,</li> <li>• pri hodnotení vychádza z Metodických pokynov na hodnotenie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v bežných základných školách,</li> <li>• neustále sa ubezpečuje, či sú žiakovi jasné pojmy.</li> </ul>
<p><b>Špecifiká osobnosti sluchovo postihnutého žiaka:</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• poruchy reči,</li> <li>• poruchy pozornosti,</li> <li>• poruchy krátkodobej a dlhodobej pamäti,</li> <li>• ťažkosti pri identifikácii, zapamätávaní a reprodukcii,</li> <li>• ťažkosti pri myšlienkových operáciách (chápanie abstraktných pojmov),</li> <li>• slabá slovná zásoba, slovosled, gramatika (skloňovanie a časovanie),</li> <li>• pocit menejcennosti,</li> <li>• zvýšená miera agresivity v správaní,</li> <li>• oneskorenie emocionálneho vývinu,</li> <li>• nedostatky vo vývine psychomotorických zručností,</li> <li>• zvýšená unaviteľnosť,</li> <li>• narušená rovnováha,</li> <li>• u nepočujúceho je dominantné zrakové vnímanie,</li> <li>• učiteľ nechá žiaka zopakovať krátke inštrukcie,</li> <li>• komunikačné bariéry spôsobujú únavu, zníženú koncentráciu pozornosti, pocit menejcennosti, úzkosti a agresívne správanie,</li> <li>• lepšie reaguje na krátke a jednoduché pokyny.</li> </ul>



<p><b>Špecifické potreby v triede:</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• správne umiestnenie v triede (vpredú), aby dobre videl na učiteľa a ostatné deti (aby mohol dobre odzerať z pier),</li> <li>• posadiť žiaka ďalej od dverí, ventilátora, okien,</li> <li>• možnosť sedieť na otočnej stoličke,</li> <li>• nezakrývať si pri rozprávaní ústa a neotáčať sa chrbtom, neprihovárať sa žiakovi od chrbta,</li> <li>• každý výklad učiva učiteľ správne artikuluje – rozpráva normálnou rýchlosťou a hlasitosťou bez toho, aby sa príliš zdôrazňovali pohyby pier,</li> <li>• používať na vyučovaní názorný materiál (obrazy, grafy),</li> <li>• učiť dieťa, aby reagovalo na svoje meno, sledovalo tvár rozprávajúceho,</li> <li>• dať žiakovi dostatočný čas na rozprávanie,</li> <li>• používať na vyučovaní názorný materiál (obrazy, grafy...),</li> <li>• hovoriť prirodzeným tempom, zbytočne nezvyšovať hlas,</li> <li>• použitie svetelnej signalizácie – zvonenia na ukončenie vyučovacej hodiny,</li> <li>• viesť žiakov k ohľaduplnosti, aby aj počas prestávok neboli príliš hluční, pretože hluk zosilnený audioprotetickou pomôckou je pre sluchovo postihnutého žiaka veľmi nepríjemný,</li> <li>• učiť žiaka, aby reagoval na svoje meno, sledoval tvár rozprávajúceho,</li> <li>• kontrolovať, či má zapnutý a funkčný načúvací aparát,</li> <li>• je vhodné, aby so sluchovo postihnutým žiakom sedel žiak ochotný svojmu spolužiakovi pomôcť a usmerniť ho,</li> <li>• mať na zreteli, že sluchová porucha sa najvýraznejšie prejavuje v sťaženom porozumení hovorenej reči a pociťovanie podporené audioprotetickou pomôckou nie je porovnateľné s prirodzeným počutím.</li> </ul>
--	---

## **ŽIACI SO ZRAKOVÝM POSTIHNUTÍM VO VÝCHOVNO-VZDELÁVACOM PROCESE**

### **Úvodná aktivita**

**Pomôcky:** šatky na oči, lavička

**Postup:** Zúčastnení vytvoria dvojice. Jeden bude mať previazané oči šatkou, aby mal sťažené videnie. Druhý ho bude sprevádzať, má povinnosť zaistiť bezpečnosť svojho partnera po celý čas plnenia úlohy. „Nevidiaci“ môže klásť otázky týkajúce sa bezpečnosti, partner mu môže odpovedať len „áno“ alebo „nie“. Najskôr poprosíte nevidiacich, aby vstali, požiadajte ich, aby sa bez pomoci sprievodcu postavili ku dverám. Potom požiadate sprievodcov, aby vzali svojich partnerov na 5-minútovú prechádzku (*chôdza po lavičke, po schodisku, prejsť sa v okolí...*). Po návrate sprievodcovia usadia svojich partnerov na stoličky. Účastníkom necháte pár minút, aby sa opäť stali sami sebou. Následne bude prebiehať diskusia, ako sa pri danej aktivite zúčastnení cítili. Opýtajte sa ich, aký to bol pre „nevidiaceho“ pocit, ísť na začiatku okolo bez pomoci. Čo bolo najťažšie? Čo bolo zábavné? Čo bolo hrozné? Aké ťažké bolo dôverovať a byť tým, komu dôveruješ?

<p><b>Učiteľ:</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• akceptuje zrakovo postihnutého,</li> <li>• používa bežný slovník,</li> <li>• rozvíja komunikačné schopnosti a zručnosti žiaka,</li> <li>• vedie žiaka k aktívnemu prekonávaniu prekážok,</li> <li>• pri hodnotení vychádza z Metodických pokynov č. 22/2011 z 1. mája 2011 na hodnotenie žiakov základnej školy (čl. 4 ods. 4, Príloha č. 2),</li> <li>• využíva korekčnú a kompenzačnú techniku – lupa, zošity so zvýraznenými linajkami...,</li> <li>• učiteľ svoje gestá dopĺňa slovným komentárom, komentuje, čo píše,</li> <li>• umožní, aby sa žiak mohol oboznámiť s demonštrovanými pomôckami aj hmatom, prípadne inými zmyslami,</li> <li>• akceptuje potrebné úľavy (prihliada pri TSV, v geometrii sa upúšťa od presnosti, rysujú fixkou, zväčšovanie čítaného textu, používať zvýrazňovače...),</li> <li>• žiak má problémy sústrediť sa na pracovné listy, ktoré obsahujú veľa informácií, učiteľ preto redukuje množstvo informácií, rozdelí strany na časti a vyznačí jednotlivé časti zvýrazňovačom,</li> <li>• umožní žiakovi voľný prístup k tabuli,</li> <li>• umožní slabozrakému žiakovi písať poznámky na PC (je vhodné, aby sa žiak učil strojopis).</li> </ul>
<p><b>Špecifiká osobnosti zrakovo postihnutého žiaka:</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• absencia, neúplnosť, prípadné skreslenie zrakových vnemov,</li> <li>• absencia, neúplnosť skreslenie zrakových predstáv,</li> <li>• zhoršená kvalita analyticko-syntetickej činnosti,</li> <li>• znížená miera koncentrácie pozornosti,</li> <li>• potreba individuálneho pracovného tempa,</li> <li>• porucha vnímania priestoru,</li> <li>• nedostatočná úroveň písania a čítania,</li> <li>• neprimerané emocionálne reakcie,</li> <li>• neadekvátne mimika a gestikulácia,</li> <li>• narušenie sociálnych vzťahov,</li> <li>• ústne odpovede, nie písomné práce,</li> <li>• narušená orientácia v priestore,</li> <li>• veľmi sa spoliehajú na ostatné zmysly, kompenzujú zrakové postihnutie.</li> </ul>
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• umiestnenie žiaka v triede s ohľadom na postih (stolík)</li> </ul>

<b>Špecifické potreby v triede:</b>	<p>s nastaviteľnou matnou pracovnou plochou s individuálnym osvetlením),</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• využívať korekčnú a kompenzačnú techniku – lupa, zošity so zvýraznenými linajkami...,</li> <li>• umožniť, aby sa mohol oboznámiť s demonštrovanými pomôckami aj hmatom, prípadne inými zmyslami,</li> <li>• zameriavať sa na vytváranie čo najmenej reštriktívneho prostredia,</li> <li>• využívať konkretizáciu prebratého učiva,</li> <li>• oboznámiť žiaka s prostredím triedy a školy,</li> <li>• nerobiť žiadne zmeny v triede bez toho, aby sme mu to najprv neoznámili,</li> <li>• pomáha čierne ohraničenie, alebo farebný kontrast na hranách papiera.</li> </ul>
-------------------------------------	--

## **ŽIACI S MENTÁLNYM POSTIHNUTÍM (IQ nižšie ako 70) VO VÝCHOVNO-VZDELÁVACOM PROCESE**

### **Úvodná aktivita**

**Pomôcky:** papier, pero

**Postup:** Zúčastneným rozdáte papier, na ktorom bude napísaný nižšie uvedený text. Na vypracovanie im nechajte čas 10 min.

*Vyriešenie tohto najťažšieho elementárne formulovaného matematického problému vám prinesie slávu a k tomu pár miliónov dolárov. Stačí overiť, že pre všetky prirodzené čísla  $n$  je splnená nerovnosť*

$$\sigma(n) \leq H_n + \ln(H_n)e^{H_n}$$

*(pričom rovnosť nastáva len pre  $n = 1$ ), ktorá zahŕňa len súčet kladných deliteľov čísla  $n$ . Tak smelo do toho!*

Po uplynutí času prejdite do diskusie, ako sa cítili pri počítaní príkladu. Aké emócie prežívali, keď sa im nedarilo.

<b>Učiteľ:</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• akceptuje mentálne postihnutého žiaka,</li> <li>• vytvára podmienky pre úspešné splnutie mentálne postihnutého žiaka s kolektívom triedy,</li> <li>• kladie na neho primerané nároky,</li> <li>• rozvíja komunikačné schopnosti a zručnosti,</li> <li>• hodnotí žiaka podľa platnej legislatívy na hodnotenie žiakov s mentálnym postihnutím príslušného variantu.</li> </ul>
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• poškodenie mozgu, mozgového tkaniva, mozgovej kôry sa</li> </ul>

<p><b>Špecifiká osobnosti mentálne postihnutého žiaka:</b></p>	<p>prejavuje postihnutím v oblasti intelektu, motoriky, citovej a vôľovej oblasti,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• jednotlivci s MR majú kapacitu na učenie sa, rast a vývin. Postupujú len pomalším tempom,</li> <li>• ťažkosti pri vnímaní a myšlienkových operáciách,</li> <li>• pomalé tempo zapamätávania a narušenie pamäti,</li> <li>• znížená koncentrácia a pozornosť,</li> <li>• skorá unaviteľnosť,</li> <li>• neprimerané emocionálne reakcie,</li> <li>• neadekvátne mimika a gestikulácia,</li> <li>• motorická instabilita,</li> <li>• nedostatky vo vývine psychomotorických zručností,</li> <li>• osobitosti vo vôľovej a osobnostnej oblasti,</li> <li>• stereotypné kývavé pohyby,</li> <li>• potreba individuálneho pracovného tempa,</li> <li>• slabá slovná zásoba,</li> <li>• problémy s orientáciou v priestore.</li> </ul>
<p><b>Špecifické potreby v triede:</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• pomoc spolužiakov,</li> <li>• spolupráca so špeciálnym pedagógom,</li> <li>• primerane modifikovať obsah a rozsah učiva,</li> <li>• využívať množstvo názorného materiálu a tiež manipuláciu s ním (konkrétne),</li> <li>• využívať v triede špeciálne metodiky,</li> <li>• konkretizácia učiva,</li> <li>• pri každej úlohe postupovať od jednoduchšieho k zložitejšiemu (malé a následné kroky, často opakovať),</li> <li>• striedať jednotlivé činnosti,</li> <li>• podporovať najmä rozvoj manuálnych schopností a zručností.</li> </ul>

## **ŽIACI S TELESNÝM POSTIHNUTÍM VO VÝCHOVNO-VZDELÁVACOM PROCESE**

### **Úvodná aktivita**

**Pomôcky:** fotografie zobrazujúce deti s postihnutím, hárok s citátmi

**Postup:** Účastníkov rozdelíte do malých skupiniek. Každému rozdáte fotografie zobrazujúce deti s postihnutím, ktoré si vopred pripravíte (so rôznymi druhmi postihnutí) a hárok s citátmi (*úprimné výroky mladých ľudí*)

## Citáty

„Postihnutí ľudia na celom svete sa zasadzujú za svoje práva. Požadujeme uznanie, ktoré si zaslúžime. Neľutujte nás, aktívne sa zapojte a podporte nás!!!“

„To, že vidíš, ťa robí zraniteľným. To, že nevidíš, ťa robí zraniteľným ešte viac.“

„Neexistujú žiadne kluby pre mladých, kde by som sa dostal so svojím vozíkom. To isté je aj pri väčšine voľnočasových činností.“

„Nemám rád spôsob, akým deti ako ja predstavujú, ako bezmocné... Áno, potrebujeme pomoc, ale nepotrebujeme, aby nám vzali dôstojnosť.“

„Neprežili by sme bez humoru a sebaironie.“

„Po škole a cez prázdniny večer zostávate len doma... je veľmi ťažké dostať sa niekam... a ťažké je aj nájsť si priateľa.“

„Nemôžem počúvať rádio, rozumieť televízii alebo chodiť na politické stretnutia – pretože nepočujem. Ale myslím a mám čo povedať.“

„Rád by som si zahral futbal vonku za domom, ale ostatní mi nedovolia s nimi hrať. Hovorí, že si ublížim... ale sú to oni, kto mi ubližuje.“

„Majiteľ obchodu si myslel, že mi pomáha, keď ma obslúži ako prvého, ale ja chcem, aby ma brali ako každého iného.“

„Niekedy je najťažšie len zmeniť postoje, nie iba voči škole, ale voči rodine a priateľom.“

Jedenásťročná dievča s Downovým syndrómom sa hralo s malým chlapcom na pláži. „Si postihnutá?“ opýtal sa. „Nie, som Daisy,“ odpovedalo a hrali sa ďalej.

Požiadajte účastníkov, aby si prečítali citáty a pozreli obrázky. Vysvetlite im, že komentáre na hárku sú úprimnými výroky mladých hendikepovaných ľudí. Ich úlohou bude citáty priradiť k obrázkom. Požiadajte ich, aby o obrázkoch diskutovali. Čo obrázky ukazujú, aké hlavné posolstvá vyplývajú z citácií, či bolo ťažké vybrať si obrázok a citát. Potom bude diskusia pokračovať v kruhu. Skupiny si porovnávajú, či si vybrali ten istý obrázok, alebo mali rôzne názory na to, čo rôzne citáty predstavujú. Čo nám to hovorí o tom, ako každý z nás vidí svet?

<b>Učiteľ:</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• akceptuje telesne postihnutého žiaka, rešpektuje špecifiká jeho osobnosti,</li><li>• kladie na žiaka primerané požiadavky, nezľavuje v nárokoch a neoslobodzuje ho od činností, ktoré môže s individuálnou pomocou učiteľa alebo spolužiakov zvládnuť,</li><li>• podporuje sebadôveru a samostatnosť žiakov,</li><li>• vytvára možnosť na pozitívne hodnotenie,</li><li>• hodnotí žiaka podľa platnej legislatívy na hodnotenie žiakov so</li></ul>
----------------	---

	<p>špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• ústne odpovede (v lavici...),</li> <li>• už na I. stupni pomaly orientovať na vhodný učebný odbor,</li> <li>• otázka osobného asistenta.</li> </ul>
<b>Špecifiká osobnosti telesne postihnutého žiaka:</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• narušenie držania tela pri chôdzi a mobility,</li> <li>• znížená miera koncentrácie pozornosti,</li> <li>• oslabená pamäť,</li> <li>• rýchla unaviteľnosť,</li> <li>• neprimerané emocionálne reakcie,</li> <li>• citlivé reakcie na zmeny prostredia,</li> <li>• sociálne zaostávanie z príčin obmedzeného pohybu,</li> <li>• spomalené myslenie,</li> <li>• pomôcť najsť dobrého kamaráta, spolužiaka.</li> </ul>
<b>Špecifické potreby v triede:</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• umiestnenie v triede s ohľadom na postih – ako – bezbariérový prístup, nastaviteľná lavica,</li> <li>• na II. stupni pri vypracúvaní rozvrhu brať do úvahy aj jeho možnosť ísť na vyučovanie do špecializovaných učební,</li> <li>• využívanie kompenzačných pomôcok,</li> <li>• zabezpečenie hygienických prostriedkov,</li> <li>• zabezpečenie osobného asistenta pre imobilných žiakov,</li> <li>• vzdelávanie formou individuálnych vzdelávacích programov, vypracováva sa jednotlivo pre každého postihnutého žiaka, zohľadňujú sa v ňom jeho špecifiká, za vypracovanie zodpovedá triedny učiteľ, z odborného hľadiska špeciálny pedagóg,</li> <li>• písmo – píše pomalšie, učiteľ môže od neho vyžadovať namiesto 20 cvičení, ktoré sú minimom pre triedu, iba 10,</li> <li>• využitie počítačovej techniky,</li> <li>• rýchlejšie sa unaví – volí častejšie prestávky, polohovanie...,</li> <li>• pomôcka pre DMO – stojany na knihy – text ide k dieťaťu, zdvihnúť prípadne lavicu.</li> </ul>
<b>Špecifiká práce pri DMO</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• oneskorený vývin hybnosti,</li> <li>• poruchy okohybných nervov a zraku,</li> <li>• poruchy reči,</li> <li>• časté slinenie,</li> <li>• časté epileptické záchvaty,</li> <li>• poruchy intelektu,</li> <li>• sociálne zaostávanie zapríčinené obmedzením pohybu,</li> <li>• poruchy správania, neposlušnosť, vzdorovitosť,</li> <li>• zlé sústredenie na akúkoľvek činnosť.</li> </ul>

Pri žiakoch s telesným postihnutím netrvať za každú cenu na písaní, redukovať podľa potreby – nie písaný tvar, ale tlačené písmo. Pokiaľ dieťa nezvláda ani to, zautomatizovať podpis (t. j. to, čo bude potrebovať do života).

Keď má dieťa slabé svalstvo, sústreďuje sa na to, aby sedelo, ďalšie vnímanie už nevládze realizovať.

- deti s chýbajúcimi končatinami, či už vinou úrazu, alebo nedokonale vyvinutými končatinami, majú problém pri písaní, pri pohybe,
- prispôsobenie polohy alebo výšky, v ktorej treba pracovať – zníženie, zvýšenie stola, vešiaka,
- dôležitá je manipulácia s dieťaťom a jeho poloha – zmena polohy každých 20 minút,
- dieťa potrebuje nacvičovať správne pohybové návyky,
- pomáhať dieťaťu manipulovať s vozíkom, barlami, umelou končatinou,
- WC má byť prispôsobené, musí byť aj držadlo.

## **ŽIACI S VÝVINOVÝMI PORUCHAMI UČENIA VO VÝCHOVNO-VZDELÁVACOM PROCESE**

### **Úvodná aktivita:**

**Pomôcky:** kancelársky papier, pero, stoličky, stôl

**Postup:** Každému účastníkovi rozdáte pero a papier. Sadnú si k stolu na stoličku, natiahnú nohy pred seba a mierne ich nadvihnú nad zem. Nohy nepoložia na zem, kým sa úloha neskončí. Ceruzku budú držať v opačnej ruke, akou píšu (nie v dominantnej). Nadiktujete im 10 slov rýchlosťou jedno slovo za dve sekundy. Po skončení bude diskusia, ako sa cítili a aké výsledky dosiahli.

*Účastníkov sa opýtate otázky:*

- Dokázali ste napísať všetky slová?  
Vydržali ste mať zdvihnuté nohy po celý čas? Sú slová napísané správne?
- Ste hrdí na to, ako vyzerá vaša práca?
- Chceli by ste, aby vaša práca bola vystavená na nástenke?
- Myslíte si, že písomná práca odráža vašu inteligenciu?
- Chceli by ste za túto svoju prácu dostať známku?
- Mali ste nohy zdvihnuté tak, ako mali byť?
- Chceli by ste chodiť do školy každý deň, písať a sedieť týmto spôsobom?
- Cítili ste sa pohodlne?
- Čo si myslíte, ako sa cíti žiak, ktorý má napr. poruchy učenia, má nadpriemernú inteligenciu a dosahuje každý deň takéto výsledky?

<b>Učiteľ:</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• rešpektuje správanie žiaka spôsobené jeho narušením,</li><li>• podporuje a taktne usmerňuje jeho spôsoby sebarealizácie,</li><li>• povzbudzuje žiaka a vytvára príležitosti na pozitívne hodnotenie,</li><li>• stimuluje rozvíjanie tých schopností, ktoré v dôsledku narušenia nie sú dostatočne vyvinuté,</li><li>• podporuje všetky snahy žiaka o ústnu i písomnú komunikáciu a vedie ku komunikatívnosti i ostatných spolužiakov,</li><li>• žiakovi dôveruje a oslovuje ho rovnakým spôsobom ako ostatných spolužiakov,</li><li>• poskytuje žiakovi podnety na hodnotiace myslenie a vedie ho k primeranému sebahodnoteniu,</li></ul>
----------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> <li>• vedie žiaka k samostatnosti a pozitívnym prístupom zvyšuje jeho sebadôveru,</li> <li>• kladie na žiaka primerané požiadavky, nezľavuje v nárokoch a neoslobodzuje ho od činností, ktoré môže s individuálnou pomocou učiteľa alebo spolužiakov zvládnuť,</li> <li>• zachováva diskretnosť o problémoch žiaka s VPU a nereferuje o nich pred inými žiakmi či rodičmi,</li> <li>• pracuje s námetom v takom rozsahu, ktorý je primeraný veku a mysleniu žiaka, v individuálnych prípadoch konzultuje rozsah učiva so špeciálnym pedagógom,</li> <li>• pri vyučovaní využíva skúsenosti žiaka a nadväzuje na ne,</li> <li>• nové pojmy vždy vysvetlí a objasní ich v rôznych súvislostiach,</li> <li>• využíva názorný materiál a poskytuje žiakovi možnosť manipulácie s ním,</li> <li>• nové učivo usporiada po krokoch a dodržiava postupnosť od jednoduchého k zložitejšiemu,</li> <li>• systematicky sa venuje žiakovi individuálne, aby žiak postupne preberal celé učivo,</li> <li>• poskytne žiakovi dostatok možností na precvičovanie a osvojenie učiva,</li> <li>• priebežne si overuje, ako žiak porozumel učivu alebo úlohe,</li> <li>• pri skúšaní a overovaní vedomostí žiaka volí formu písomnú, ústnu i praktickú – uprednostňuje tú formu, ktorú v aktuálnom čase, prípadne aj na konkrétny druh úloh odporúča školské poradenské zariadenie,</li> <li>• otázky a úlohy zadáva tak, aby žiak mohol odpovedať jednoznačne,</li> <li>• pri skúšaní a hodnotení žiaka si overí, či žiak porozumel zadanej úlohe,</li> <li>• umožní, aby školský logopéd a školský špeciálny pedagóg mohli pracovať na vyučovacej hodine individuálne so žiakom, paralelne s vyučujúcim učiteľom.</li> </ul>
<p><b>Špecifiká osobnosti žiaka s VPU:</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• motorická instabilita,</li> <li>• nedostatky vo vývine psychomotorických zručností,</li> <li>• znížená miera koncentrácie a vytrvalosti pozornosti,</li> <li>• pomalé tempo zapamätávania a narušenia pamäti,</li> <li>• ťažkosti pri niektorých myšlienkových operáciách,</li> <li>• neadekvátne emocionálne reakcie,</li> <li>• skorá unaviteľnosť,</li> <li>• znížená sebadôvera,</li> <li>• výkyvy vo výkonoch.</li> </ul>
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• umiestnenie žiaka v triede tak, aby mohol vnímať výklad učiteľa</li> </ul>



<b>Špecifické potreby v triede:</b>	<p>všetkými zmyslami,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• do lavice posadiť žiaka s takým spolužiakom, ktorý bude schopný a ochotný v prípade potreby pomôcť,</li> <li>• k práci so žiakom prizvať špeciálneho pedagóga,</li> <li>• pracovný postup vo výchovno-vzdelávacom procese konzultovať so špeciálnym pedagógom,</li> <li>• pri práci so žiakom používať vhodné kompenzačné pomôcky (po dohode so špeciálnym pedagógom) a učiť ho s nimi pracovať aj samostatne,</li> <li>• poskytovať dostatok času na precvičenie a utvrdenie učiva,</li> <li>• prispôsobenia pri testovaní umožnia žiakovi demonštrovať získané vedomosti a zručnosti (sú určené na zohľadnenie potrieb, nie na poskytovanie výhod – nezaručia mu dobrý výsledok ani neznížia úzkosť z testovania, iba „vyrovnejú hracie pole“)</li> </ul>
-------------------------------------	--

## **ŽIACI S PORUCHAMI AKTIVITY A POZORNOSTI (ADD, ADHD) VO VÝCHOVNO-VZDELÁVACOM PROCESE**

### **Úvodná aktivita**

**Pomôcky:** príbeh „Bez priateľov nemáš nič“

**Postup:** Účastníkov usadíte do kruhu a prečítate im príbeh:

#### ***Bez priateľov nemáš nič – príbeh***

Žil raz jeden malý chlapec, ktorý mal veľmi zlú povahu. Otec mu dal vrečko klinčov a povedal mu, že vždy, keď sa nahnevá, nech zatlačie jeden kliniec do plotu vzadu za domom.

Prvý deň chlapec zatlačil do plotu 37 klinčov. Za niekoľko týždňov sa naučil kontrolovať svoj hnev a počet zatlačených klinčov sa postupne znižoval. Zistil, že je jednoduchšie ovládať zlosť, ako zatlákať klince do plotu. Nakoniec prišiel ten deň, keď sa chlapec ani raz nenahneval.

Povedal to otcovi a otec mu navrhol, aby teraz chlapec vytiahol vždy jeden kliniec, keď sa za celý deň ani raz nenahnevá. Dni sa míňali a chlapec po čase mohol povedať otcovi, že v plote nezostal ani jeden kliniec. Vtedy zobral otec chlapca za ruku a zaviedol ho k plotu. Tam mu povedal: „Urobil si dobre, chlapče, ale pozri sa na diery v plote. Ten plot už nebude nikdy taký, aký bol. Keď povieš niečo v hneve, tak to zanechá práve takéto jazvy. Ako keď zabodneš do človeka nôž a vytiahneš ho. Nezáleží na tom, koľkokrát povieš ľutujem, rana stále zostáva. Rana spôsobená slovom bolí rovnako ako fyzický úder.“

Priatelia sú vlastne veľmi vzácne drahokamy. Rozosmievajú ťa a podporujú ťa vo všetkom, vypočujú ťa, ak máš starosti, pochvália ťa a vždy sú ochotní otvoriť ti svoje srdce.

Po vypočutí príbehu prebehne diskusia. Aj žiaci s ADHD majú problém ovládať svoj hnev. Musia sa naučiť rozmýšľať „dopredu“, aby dokázali ovládať svoju zlosť a predchádzali dôsledkom svojho správania. Je nevhodné pred ostatnými spolužiakmi napomínať, trestať žiaka za správanie, ktoré je dôsledkom jeho diagnózy. Veľmi dôležitý je citlivý prístup učiteľa.

<p><b>Učiteľ:</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• stanovuje jasné pravidlá,</li> <li>• udržiava so žiakom zrakový kontakt,</li> <li>• stanovuje presný čas na určité úlohy,</li> <li>• učí žiakov plánovať si postup,</li> <li>• minimalizuje množstvo detailných verbálnych pokynov,</li> <li>• nepíše poznámky o zabúdaní úloh, pomôcok,</li> <li>• pred vysvetľovaním učiva povie základnú osnovu a vysvetlí nové, neznáme pojmy,</li> <li>• v rámci vyučovacej hodiny zahrňuje viac rôznorodých aktivít, ktoré upútajú pozornosť žiaka, ale nebudú zbytočne rozptyľovať,</li> <li>• vysvetľovanie nového učiva, ktoré si vyžaduje dlhšiu dobu, rozdeľuje na viac relatívne ucelených častí, vyhýba sa dlhšiemu monotónnemu monológovi,</li> <li>• uisťuje sa, či žiak sleduje výklad učiva, udržiava s ním zrakový kontakt,</li> <li>• upútava pozornosť žiaka jeho aktívnym vtiahnutím do procesu vyučovania poverením určitými úlohami, napr. rozdávaním pomôcok, písaním kľúčových slov na tabuľu a pod.,</li> <li>• požiada žiaka, aby voľne zopakoval otázku či zadanie úlohy, t. j. presvedčí sa, či žiak pochopil zadania ucelene, prípadne jeho podstatu alebo znenie otázky,</li> <li>• udržiava pozornosť žiaka pri skúšaní vyžadovaním stručných odpovedí od žiakov jedného za druhým,</li> <li>• strieda činnosti vyžadujúce zvýšenú pozornosť s činnosťami, resp. úlohami, keď žiak pracuje samostatne, prípadne s relaxačnými chvíľkami,</li> <li>• verbálne vysvetľovanie vhodne dopĺňa názornými ilustráciami</li> </ul>
-----------------------	---

	<p>a používa názorné pomôcky,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• pri riešení niektorých úloh využíva tímovú prácu, tímová práca je veľmi užitočná – umožňuje učiteľovi zachovať si nadhľad a často výrazne zmiernuje problémy so správaním, spolupráca taktiež umožňuje učiteľovi, aby sa na každé dieťa pozeral z rôznej perspektívy,</li> <li>• stanovuje primerané krátkodobé čiastkové študijné ciele, ktoré je žiak schopný splniť v reálnom časovom termíne, a trvá na ich dodržaní,</li> <li>• zapája do výučby alternatívne metódy preverovania znalostí.</li> </ul>
<p><b>Úprava prostredia</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• žiaka je potrebné posadiť tak, aby zo strany spolužiakov prichádzalo čo najmenej podnetov, ktoré by rozptyľovali jeho pozornosť a podnecovali jeho impulzivnosť a hyperaktivitu,</li> <li>• mal by sedieť sám alebo vedľa pokojného spolužiaka, vzadu alebo vpredu pri okne,</li> <li>• dôležité je zabezpečiť fyzickú bezpečnosť žiaka, ako aj spolužiakov,</li> <li>• navrhnúť alternatívne tiché pracovné miesto, ktoré môže dieťa podľa potreby využívať.</li> </ul>
<p><b>Špecifiká na vyučovaní</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• je potrebné vypracovať režim dňa a pravidelne ho dodržiavať,</li> <li>• žiak má mať na lavici len tie učebné pomôcky, ktoré momentálne potrebuje,</li> <li>• úlohy mu treba rozdeliť na viac samostatných jednotiek,</li> <li>• pri samostatnej práci môže mať žiak slúchadlá na ušiach,</li> <li>• je potrebné učiť dieťa sociálnym zručnostiam (návčik sebaovládania, ako reagovať na niečo nepríjemné), plánovať si postup,</li> <li>• v rámci vyučovania zahrnúť viac rôznorodých aktivít, ktoré upútajú pozornosť,</li> <li>• poverovať ho počas vyučovania rôznymi úlohami,</li> <li>• žiak ťažšie chápe pokyny, pomôcť mu farebným rozlíšením, zväčšením písma...,</li> <li>• je potrebné rozvrhnúť čas – žiak nedokáže udržať pozornosť celú hodinu,</li> <li>• navrhnúť alternatívne tiché pracovné miesto, ktoré môže dieťa podľa potreby využívať,</li> <li>• problém niekedy nespočíva v tom, že by dieťa nechcelo, ale v tom, že nevie!,</li> </ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>• učiť dieťa sociálnym zručnostiam (návčik sebaovládania, ako reagovať na niečo nepríjemné).</li> </ul>
<b>Ako upútať pozornosť</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• žiakom dávať najrôznejšie signály, získavať pozornosť žiakov náhlym neočakávaným signálom (zhasnite svetlá, zablikajte, zazvoňte na zvončeku a podobne) alebo signálom, ktorý bude vopred dohodnutý (zdvihnite ruku, dohodnite znamenie, že aj deti zdvihnú ruku, aby sa utišili, a pod.),</li> <li>• je potrebné meniť hlas – striedať hlasné rozprávanie s pokojným rozprávaním alebo šepkaním. Najskôr povedať jasný stručný pokyn nahlas („Pozor! Pripraviť! Stáť!“), potom na niekoľko minút stíchnuť a ďalšie pokyny dávať hlasom s normálnou intenzitou,</li> <li>• udržiavať očný kontakt je veľmi dôležité. Keď hovoríte k žiakovi, mali by ste stáť čelom k nemu, aby udržanie očného kontaktu bolo možné,</li> <li>• je potrebné vytvoriť v triede atmosféru vzrušenia a očakávania nasledujúcej hodiny/stretnutia,</li> <li>• niekedy je potrebné skúsiť predstierať hlúposť a využiť svoje herecké umenie,</li> <li>• niekedy na upútanie pozornosti stačí počutie neobvyklej hudby,</li> <li>• žiakov upúta odhalenie tajomstva, ak je v škatuli alebo v taške ukrytý predmet súvisiaci s témou vyučovacej hodiny, je to výborný spôsob, ako žiakov zaujať, vytvorí sa výborné podmienky na diskusiu alebo slohovú úlohu,</li> <li>• snažiť sa vyvolávať medzi žiakmi diskusiu a záujem o učebnú látku.</li> </ul>
<b>Ako zamerať pozornosť</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• pri udeľovaní pokynov a výkladu využívať multisenzorické metódy,</li> <li>• používať vizuálne pomôcky. Pri výklade napísať kľúčové slová na tabuľu alebo umiestniť obrázky na viditeľné miesto,</li> <li>• využívať farby. Na zvýraznenie písať na tabuľu farebnými kriedami, na spätnom projektore farebnými fixkami,</li> <li>• vyznačiť rukami alebo orámovať farebným rámcom vizuálny materiál, na ktorý sa majú žiaci zamerať,</li> <li>• na písomný materiál, na ktorý sa majú žiaci sústrediť, treba ukázať prstom, perom alebo ukazovadlom,</li> <li>• čo najčastejšie do výučby začleňovať názorné a praktické</li> </ul>

	<p>ukážky,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• aby sme žiakov do vyučovania aktívne zapojili, čo najčastejšie im treba vysvetľovať účel a dôležitosť jednotlivých úloh,</li> <li>• snažiť sa byť žiakom neustále na očiach,</li> <li>• snažiť sa, aby sa náš hlas dobre niesol a aby nás všetci počuli.</li> </ul>
<p><b>Ako udržať pozornosť</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• treba dbať na to, aby vyučovanie bolo zrozumiteľné,</li> <li>• látku vykladať živo a energicky,</li> <li>• starostlivou prípravou na vyučovanie zabraňovať prestojom – prázdnemu, nevyužitému času,</li> <li>• je vhodné používať obrázky, grafy, gestá, pohyblivé pomôcky a zaujímavé materiály,</li> <li>• často nechať žiakov pracovať vo dvojiciach alebo v skupinkách. Kooperatívne učenie je vynikajúcou metódou, ako u nich udržovať zaujatie pre vec a aktívnu účasť na hodine,</li> <li>• zadať žiakom, aby si počas výkladu písali stručné poznámky,</li> <li>• používať metódu vynechaných slov. Žiaci dostanú texty s chýbajúcimi kľúčovými slovami, ktoré majú počas výkladu do textu doplniť. Potom si žiaci kľúčové body v texte farebne vyznačia. (Príklad: „Táto kapitola uvádza niekoľko návrhov, ako upútať ..... žiakov a udržať ich .....“),</li> <li>• dávať žiakom zložitejšie otázky, na ktoré sa nedá jednoznačne odpovedať, ktoré vyžadujú logické uvažovanie a podnecujú kritické myslenie a diskusiu,</li> <li>• žiakov treba vyvolávať rovnomerne. Neprehliadať ich</li> </ul>

## **ŽIACI S AUTIZMOM VO VÝCHOVNO-VZDELÁVACOM PROCESE**

### **Úvodná aktivita**

**Pomôcky:** papier, pero, rádio

**Postup:** Zúčastnení sa rozdelia do dvojíc. Každý z dvojice napíše na papier odpovede na otázky:

*Čo nerád robím?*

*Aké jedlo nemám rád?*

V akom oblečení sa zle cítim?

Akú hudbu nerád počúvam?

Akú činnosť nerád vykonávam?

Keď budú mať účastníci odpovede napísané, vyzvete ich, aby vo dvojici diskutovali, ako by sa cítili, keby ich niekto nútil vykonávať činnosti, ktoré uviedli ako odpovede na otázky. V priebehu diskusie im na chvíľu (nečakane) pustíte nejaký neprijemný zvuk z rádia.

<b>Učiteľ:</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• akceptuje žiaka s autizmom, uplatňuje individuálny prístup,</li><li>• využíva vhodné metódy na vyučovaní (metóda primeranosti, postupných krokov, upevňovania, modelovania, nariadenia a vedomostí, utvárania pravidiel, inštrukcie, vysvetľovania, demonštrácie, napodobňovania, povzbudzovania, ignorácie),</li><li>• všetky zmeny (v rozvrhu, učiteľov a predovšetkým v prípade predmetov dieťaťom obľúbených) žiakovi osobne a pokojne vopred vysvetlí a uistí sa, že žiak porozumel a upokojil sa,</li><li>• hodnotí žiaka podľa platnej legislatívy na hodnotenie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami,</li><li>• rešpektuje správanie žiaka spôsobené jeho diagnózou,</li><li>• zabezpečí organizované prostredie,</li><li>• zamedzuje stresu a rozrušeniu žiaka,</li><li>• zabezpečí dostatok vizuálnych podnetov,</li><li>• zadáva logické, stručné a jednoznačné zadania.</li></ul>
<b>Špecifiká žiaka s autizmom a ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami (bez mentálneho postihnutia):</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• odmieta zmeny v prostredí, premiestnenie nábytku,</li><li>• dezorientácia pri skupinových aktivitách (napr. súťaže, kolektívne hry),</li><li>• prejavuje výnimočné schopnosti v niektorých oblastiach,</li><li>• neschopnosť používať a rozumieť gestám a typickým výrazom tváre, ktoré sprevádzajú verbálne správy,</li><li>• „denné snenie“ je často také silné, že učiteľ musí prísť k dieťaťu a osloviť ho či použiť fyzický dotyk (starší žiak), aby sa žiak vrátil k práci,</li><li>• rozpráva so zveličujúcou intonáciou (niekedy až akoby spevom)</li></ul>

	<p>alebo monotónnym až „huhňajúcim“ spôsobom,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• dlho rozpráva na tú istú tému, ktorá len málo zaujíma ostatných,</li> <li>• má ťažkosti udržať konverzáciu, ak nie je zameraná výhradne na určitú úzko definovanú tému,</li> <li>• vyhýba sa očnému kontaktu,</li> <li>• nezaujíma sa o hru,</li> <li>• nezvyčajný strach z bežných vecí obuť si nové topánky, ísť do školy inou cestou,</li> <li>• neprimerané narábanie s hračkami, napr. krútenie, ovoniavanie,</li> <li>• odmieta sa učiť bežným spôsobom, napodobňovaním,</li> <li>• narušená schopnosť komunikovať,</li> <li>• neuvedomuje si nebezpečenstvo,</li> <li>• precitlivo reaguje na určité zvuky,</li> <li>• odmieta telesný kontakt.</li> </ul>
<p><b>Má ťažkosti</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• rozlišovať medzi „neviem“ a „nerozumiem zadaniu“,</li> <li>• vnímať pohľady druhých a učiť sa zmyslu očného kontaktu,</li> <li>• v sústredení na vyučovaní,</li> <li>• v rozlišovaní fikcie od faktu,</li> <li>• v rozlišovaní medzi „neviem“ a „nevládzem sa sústrediť“,</li> <li>• porozumieť prejavom emócií seba i druhých,</li> <li>• predvídať správanie a emočný stav druhých,</li> <li>• predvídať zámery druhých,</li> <li>• riešiť bežné nepredvídateľné problémy,</li> <li>• porozumieť zmyslu mnohých sociálnych zvykov,</li> <li>• porozumieť tomu, že ich konanie ovplyvňuje to, ako ich vnímajú druhí,</li> <li>• porozumieť svojmu vlastnému správaniu a svojej odlišnosti,</li> <li>• zvládať stres a neistotu a hľadať vtedy pomoc u druhých ľudí.</li> </ul>
<p><b>Špecifiká v triede</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• žiaka je vhodnejšie umiestniť v triede do prvých lavíc, aby bol čo najmenej rozptyľovaný tým, čo robia ostatné deti, ako aj preto, aby učiteľ mal žiaka na očiach a hneď si všimol, keď sa žiak zamyslí a jeho vnímanie reality (vedomie) uniká,</li> <li>• neuskutočňovať neorganizované prostredie a náhle zmeny počas vyučovania bez upozornenia na zmenu,</li> <li>• nenarušovať „osobný priestor“ žiaka (napr. priestor okolo</li> </ul>

	<p>lavice),</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• nenútiť žiaka, aby sa zúčastnil na skupinovej aktivite, pokiaľ vidíme, že reaguje negatívne (napr. môžeme ho nechať, aby hru ostatných pozoroval, skúsiť žiaka vyzvať, aby pomáhal s hodnotením súťažiach),</li> <li>• žiakovi vopred, veľmi pokojne oznámiť plánovanú obľúbenú činnosť (vyhneme sa stresu a nadmernému rozrušeniu),</li> <li>• sociálne vzdelávanie musí prebiehať bez akýchkoľvek ironických poznámok, výčitiek a dlhých „prednášok“ (formou vysvetľovania následkov konkrétneho konania a ukazovania situácie z pohľadu vnímania iného človeka),</li> <li>• spolužiakom vysvetliť podstatu odlišného vnímania sveta, podstatu toho, že nevie, ako má vzťah či rozhovor s druhým človekom začať, ako v ňom pokračovať a ukončiť ho (vysvetľovať príčiny odlišného správania),</li> <li>• spolužiakom naznačiť, ako môžu prispieť k učeniu sa žiaka,</li> <li>• ukázať spolužiakom aj silné stránky žiaka.</li> </ul>
--	---

**TIP:** V rámci inkluzívneho vzdelávania by mal podporný tím v škole, a teda aj školský špec. pedagóg pracovať **so všetkými deťmi, ktoré to potrebujú, bez ohľadu na to, či majú diagnózu, alebo nie**. Ak v prvej triede polovica detí zle drží ceruzku a má problémy s grafomotorikou, treba podporiť grafomotoriku v celej triede.

V Českej republike napr. legislatíva pozná termín „**vyrovnávacie opatrenia**“, ktorý sa síce vysvetľuje rôzne, ale podľa Kucharskej (2013) sa na webovom portáli českého ministerstva školstva ([http://www.msmt.cz/file/20309\\_1\\_1](http://www.msmt.cz/file/20309_1_1)) hovorí, že „zmyslom týchto vyrovnávacích opatrení je podporiť školskú úspešnosť žiaka, ktorého ŠVVP nie sú dôsledkom zdravotného postihnutia.... Predpokladá sa však, že značná časť školskej verejnosti bude skutočne vnímať vyrovnávacie opatrenia ako opatrenia, ktoré realizuje škola, realizuje ich **včas, preventívne, pri podozrení či prvom výskyte problému**, či už na úrovni učiteľa, či školského poradenského pracoviska – skôr než žiak navštívi nejaký typ poradenského zariadenia (a niekedy k nemu ani nedôjde). (Kucharská, A., 2013)



## 6. Žiak so ŠVVP v práci školského špeciálneho pedagóga

**Charakter činností špeciálneho pedagóga so žiakmi so ŠVVP. Čo obsahuje vzdelávacia oblasť Špeciálnopedagogická podpora. Ako sa dá prakticky realizovať vzdelávacia oblasť špeciálnopedagogická podpora – špecifické predmety. Možnosti aplikácie obsahu špecifických predmetov do vzdelávania žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.**

**5.1 Vzdelávacie programy, vzdelávacie oblasti v rámci špeciálnopedagogickej podpory, špecifické predmety**

**5.2 Možnosti preverovania vedomostí, hodnotenia a klasifikácie žiakov so ŠVVP**

**5.3 Doložky na vysvedčení žiaka so ŠVVP**

Školský špec. pedagóg (ale aj školský psychológ) pracuje so žiakmi so ŠVVP vždy podľa výsledkov lekárskej, psychologickkej a špec. pedagogickej diagnostiky a podľa odporúčaní poradenských zariadení uvedených v odborných správach.

### 6.1. Vzdelávacie programy, vzdelávacie oblasti v rámci špeciálnopedagogickej podpory, špecifické predmety

V školskej integrácii sa žiak vzdeláva podľa rámcového učebného plánu príslušnej školy, v ktorej sa vzdeláva. **Obsah jeho vzdelávania však vychádza zo vzdelávacieho programu pre žiakov s príslušným druhom znevýhodnenia.**

Príslušné aktuálne vzdelávacie programy pre jednotlivé znevýhodnenia nájde školský špeciálny pedagóg **podrobne rozpracované na stránkach Štátneho pedagogického ústavu [www.statpedu.sk](http://www.statpedu.sk)** v časti „deti a žiaci so ŠVVP“.

V jednotlivých vzdelávacích programoch sú podrobne pomenované:

- **ciele** výchovy a vzdelávania, ktoré plnia žiaci s príslušným znevýhodnením,
- profil absolventa,
- vzdelávacie oblasti vrátane **špecifických predmetov** zaradených do vzdelávacej oblasti Špeciálnopedagogická podpora,
- **vzdelávacie štandardy**
- **rámcové učebné plány** pre jednotlivé ročníky
- **špecifická výchovy a vzdelávania** žiakov podľa jednotlivých druhov znevýhodnení,
- **organizačné podmienky** na výchovu a vzdelávanie,
- povinné **personálne zabezpečenie** výchovy a vzdelávania,
- povinné **materiálno-technické a priestorové zabezpečenie** výchovy a vzdelávania,
- **podmienky BOZ** pri výchove a vzdelávaní,
- zásady a podmienky pre **vypracovanie školských vzdelávacích programov.**

V prílohách k jednotlivým vzdelávacím programom sa nachádzajú taktiež **podrobné charakteristiky špecifických vyučovacích predmetov** s cieľmi a **rámcovým obsahom**, ktoré žiak v predmetoch plní. Podrobnosti a charakteristiky jednotlivých diagnóz, ako aj podrobnosti a možnosti uplatňovania a aplikácie týchto vzdelávacích programov sú pomenované taktiež na vyššie uvedenej stránke [www.statpedu.sk](http://www.statpedu.sk) v časti „Aplikácia vzdelávacích programov pre deti so zdravotným znevýhodnením“. **(vzor spracovania obsahu predmetu RŠF v prílohe č. 10)**

Pre sprehľadnenie tejto veľmi rozsiahlej oblasti sme sa pokúsili jednotlivé **základné a najdôležitejšie špecifiká** zhrnúť do nasledujúcej tabuľky:

Diagnóza	Špecifiká vzdelávania Vzdelávacia oblasť špeciálnopedagogická podpora – môže zahŕňať špecifické vyučovacie predmety
Autizmus, všetky pervazívne poruchy <u>bez mentálneho postihnutia</u>	<p><b>Špecifiká vzdelávania:</b></p> <p>V edukačnom procese sa využíva najmä štruktúrované učenie a štruktúrované prostredie (rutina, pravidelnosť, časové plány, fyzická organizácia prostredia...), podľa potreby špecifické pohybové a relaxačné cvičenia, môže sa využívať realizácia programu TEACCH – Treatment and Education of Autistic and Related Communication Handicapped Children a jeho princípy, ktorými sú okrem iného najmä zlepšenie adaptácie, nácvik komunikácie, spolupráca s rodičmi. Vo vzdelávacom procese sa využíva často opieranie sa o techniky KBT, ABA, intervencie zamerané na problémové správanie, techniky na učenie vzorcom prosociálneho správania. Najdôležitejšia a nosná vo vzdelávaní je sociálna integrácia s nácvikom komunikácie a sociálnych zručností.</p> <hr/> <p><b>Špecifické predmety:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Rozvíjanie komunikačnej schopnosti a sociálnych zručností</b> (prípravný až 9.ročník)</li> <li>• <b>Rozvíjanie grafomotorických zručností a písanie</b> (prípravný až 4.ročník)</li> </ul>
Autizmus, všetky pervazívne poruchy <u>s mentálnym postihnutím</u>	<p><b>Špecifiká vzdelávania:</b></p> <p>Obsah vzdelávania je vytvorený na <b>troch úrovniach</b>.  <b>Prvá</b> – najnižšia úroveň: najnižšie požiadavky z hľadiska obsahu učiva. Posledná – <b>tretia</b> úroveň: najvyššie požiadavky. Ciele a obsah jednotlivých úrovní v jednotlivých predmetoch sú pomenované v príslušnom ISCED.</p> <p>Voľba úrovne (obsahu vzdelávania) sa nemôže riadiť diagnostikovaným stupňom mentálneho postihnutia, ale pedagóg volí tú úroveň obsahu, ktorú je žiak na základe svojich predpokladov schopný zvládnuť. Pritom <b>v rôznych vyučovacích predmetoch možno zvoliť rôznu úroveň obsahu vzdelávania</b>, obsah a ciele jednotlivých vyučovacích predmetov je potrebné prispôbovať individuálnym osobitostiam každého jedného žiaka. Obsah vzdelávania sa mu upravuje postupne tak, aby naň mohol čím skôr nadviazať vyššou úrovňou obsahu vzdelávania. Pri nezvládaní úloh je nevyhnutné prejsť na nižšiu úroveň vzdelávania alebo sa vrátiť k upevňovaniu učiva predchádzajúceho ročníka. Žiak v tejto kategórii postihnutí môže posledný ročník svojej školskej dochádzky ukončiť aj učením nižšieho ročníka.</p> <p>Žiaci nemajú určené vzdelávacie štandardy pre jednotlivé ročníky, ktoré by bolo nutné splniť pre postup do ďalšieho ročníka. Vyučujúci uplatňuje <b>primeranosť nárokov</b> na základe tých dispozícií žiaka, ktoré majú vplyv na prognózu jeho vývinu, <b>s cieľom zvyšovania jeho šancí na zlepšovanie kvality jeho života</b>.</p>
Mentálne postihnutí	<p><b>Špecifiká vzdelávania:</b></p> <p>Vzdelávací program pre žiakov s MP sa člení na tri varianty v závislosti od stupňa mentálneho postihnutia:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• vzdelávanie podľa <b>Variant A</b> – ISCED pre žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia pre primárne vzdelávanie,</li> <li>• vzdelávanie podľa <b>Variant B</b> – ISCED pre žiakov so stredným stupňom mentálneho postihnutia pre primárne vzdelávanie,</li> <li>• vzdelávanie podľa <b>Variant C</b> – ISCED pre žiakov s ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia pre primárne vzdelávanie.</li> </ul> <p>Žiak s MP integrovaný v bežnej triede ZŠ sa vzdeláva podľa týchto vzdelávacích programov, podľa príslušného variantu, na základe ktorého je vypracovaný jeho IVP.</p> <p>Vyučovacie predmety <b>pracovné vyučovanie</b> patrí medzi <b>hlavné vyučovacie predmety</b>. Plní aj dôležitú rehabilitačnú funkciu a najmä vedie žiaka k nadobúdaniu pracovných návykov a motorických zručností, ktoré majú pre jeho ďalší život rozhodujúcu úlohu. Má tri základné zložky: <b>práce v dielni, pestovateľské práce a práce v domácnosti</b>.</p>

	<p>Ak má škola viac žiakov s MP, môže sa vytvoriť v pracovnom vyučovaní <b>zlúčená skupina</b> z rovnakých, prípadne aj z rôznych ročníkov. Vo vyšších ročníkoch je tento predmet predprofesionálnou prípravou na budúce povolanie. Žiak s MP je hodnotený podľa Metodických pokynov na hodnotenie a klasifikáciu žiakov s mentálnym postihnutím (dostupné na <a href="http://www.minedu.sk">www.minedu.sk</a>)</p> <p>Ukončením posledného ročníka ZŠ žiaci s MP <b>nadobúdajú primárne vzdelanie</b>. Preto nemôžu pokračovať (ani formou integrácie) na bežných stredných školách, pretože na týchto je predpokladom prijatia už nadobudnuté nižšie stredné vzdelanie. Môžu však pokračovať vo svojej ďalšej profesionálnej príprave vzdelávaním v špeciálnom odbornom učilišti alebo v praktickej škole.</p> <p><b>Špeciálne odborné učilište</b> – poskytuje odbornú prípravu na výkon nenáročných pracovných činností a žiaci sa uplatnia v ďalšom bežnom živote na pozíciách pomocných kvalifikovaných pracovných síl. Môže mať aj prípravný ročník, v ktorom sa žiak vyprofiluje na určitý učebný odbor.</p> <p><b>Praktická škola</b> – poskytuje prípravu na jednoduché pracovné činnosti, pripravuje na život v rodine, učí práce v domácnosti, učí sebaobsluhu, zaučí žiakov tak, aby mohli vykonávať jednoduché pracovné činnosti zväčša pod dohľadom inej osoby.</p>
<p><b>Sluchovo postihnutí</b></p>	<p><b>Špecifiká vzdelávania:</b></p> <p>V tejto kategórii žiakov sa zvyčajne vzdelávajú žiaci: nepočujúci, nedoslýchaví a žiaci s kochleárnym implantátom. Nepočujúci žiaci majú právo na výchovu a vzdelávanie v posunkovej reči nepočujúcich.</p> <hr/> <p><b>Špecifické predmety:</b></p> <p>Vzdel. oblasť špec.-pedagogická podpora obsahuje špecifické predmety zaradené <b>do dvoch základných skupín:</b></p> <p>1. skupina predmetov:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Komunikačné zručnosti (KZ)</b> – nácvik komunikácie v bežných životných situáciách a interakciách všetkými dostupnými komunikačnými formami, rozvoj receptívnej, centrálnej a expresívnej zložky reči, rozširovanie pasívnej a aktívnej slovnej zásoby, zvyšovanie jazykových kompetencií</li> <li>• <b>Individuálna logopedická intervencia (ILI)</b> – podpora rozvoja reči a jazykových schopností ako základu pre rozvoj čítania a písania</li> <li>• <b>Slovenský posunkový jazyk</b> – osvojenie základných pravidiel používania slovenského posunkového jazyka, rozvíjanie vyjadrovacích a dorozumievacích schopností</li> </ul> <p>2. skupina predmetov:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Dramatická výchova</b> (vyučuje sa namiesto hudobnej výchovy, zameraná je najmä na rozvíjanie a formovanie osobnostných a sociálnych zručností s využitím prvkov a postupov dramatického umenia, je chápaná ako zážitkové učenie, učí vnímať život a dianie okolo seba, orientovať sa v ňom, je dôležitým prvkom socializácie)</li> <li>• <b>Rytmicko-pohybová výchova</b> (vyučuje sa namiesto hudobnej výchovy, často sa využívajú prvky muzikoterapie)</li> <li>• Môže sa vyučovať predmet <b>Sluchová výchova</b> (využíva sa najmä u žiakov, ktorí si musia osvojiť nové sluchové vzory a stratégie počutia – napr. po operácii v školskom veku, po zavedení kochleárneho implantátu v školskom veku a pod.)</li> </ul> <p>Namiesto TV môžu mať <b>zdravotnú TV (ZTV)</b> * – ak je potrebná a ak je to odporúčané lekárom.</p>
<p><b>Zrakovo postihnutí</b></p>	<p><b>Špecifiká vzdelávania:</b></p> <p>V tejto kategórii žiakov sa zvyčajne vzdelávajú žiaci: nevidiaci, so zvyškami zraku, slabozrakí, s poruchami binokulárneho videnia, s poruchou zrakové ostrosti, zrakového poľa, kontrastného videnia, svetlocitu a pod. Ich <b>špecifické potreby vychádzajú z druhu a stupňa postihnutia a úrovne príjmu zrakových informácií</b>. ŠVVP obsahujú zväčša iné potreby v oblasti pohybu a priestorovej orientácie, v komunikácii formou písanej reči, v sebaobsluhy, ale aj pri transformácii optických informácií na poznatky.</p> <p>Pri ich vzdelávaní je potrebné <b>zohľadňovať najmä:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- nutnosť predĺženia času na vypracovanie úloh,</li> <li>- zväčšenie písma a úpravu štýlu písma,</li> <li>- optimalizáciu osvetlenia,</li> <li>- individuálne hodnotenie technickej stránky prevedenia zobrazenia pri konštrukčných úlohách (napr. geometria, kreslenie),</li> <li>- potrebu používania rôznych kompenzačných pomôcok (lupy, špeciálny softvér na zväčšovanie obrazovky či ozvučenie, stroj na písanie Braillovo písma, upravené pomôcky na rysovanie a pod.),</li> </ul>

	<p>- umožnenie voľného prístupu k demonštrovanému učivu.</p> <p>Môžu sa podľa potreby vzdelávať v Braillovom písme, písať na stroji pre nevidiacich, využívať hlasovú čítačku obrazovky alebo inú tyflotechniku</p> <hr/> <p><b>Špecifické predmety:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Individuálne tyflopédické cvičenia (ITC)</b> – žiaci získavajú špeciálne vedomosti, zručnosti a návyky, ktoré im umožňujú prekonávať dôsledky zrakového postihnutia, cieľom je rozvíjať ich kľúčové kompetencie potrebné pre zapojenie sa do spoločnosti a úspešné uplatnenie, používanie optických pomôcok, cvičenia na rozvoj hmatu a čítanie Braillovoho písma, nácvik práce s kompenzačnými pomôckami</li> <li>• <b>Priestorová orientácia (PRO)</b> – postupné vedenie k samostatnému pohybu, samostatná orientácia v známom aj neznámom prostredí (pri ťažšom zrakovom postihnutí)</li> <li>• <b>Pohybová výchova (POV)</b> – predmet je alternatívou predmetu priestorová orientácia pre tých žiakov, ktorí sa orientujú prevažne zrakom. Je jednou z moderných foriem telovýchovných činností, zameranou na telesné, funkčné a pohybové zdokonaľovanie žiakov, vedie napr. k správne držaniu tela, rozvíjaniu rytmiky, zmyslu pre koordináciu a ladnosti pohybov, k zlepšovaniu fyzického stavu a pohybových zručností žiakov.</li> <li>• <b>Informatická výchova a Informatika</b> – nevidiaci a žiaci so zvyškami zraku nie sú schopní zvládnuť obsah vzdelávania predmetu v plnom rozsahu. Potrebne je vylúčiť prácu s grafikou a prispôbiť ich možnostiam. Špecifiká tohto predmetu sú vo vzdelávacom programe pre žiakov so zrakovým postihnutím samostatne rozpracované v prílohe.</li> </ul>
<p><b>Narušená komunikačná schopnosť</b></p>	<p><b>Špecifiká vzdelávania:</b></p> <p>Dĺžka vzdelávania žiakov s NKS môže byť v školskej integrácii (ale aj v špeciálnej triede a v špeciálnej škole) predĺžená až o dva roky takto:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• v špeciálnej škole – pre celú triedu, ak školský vzdelávací program príslušnej školy určí rozloženie obsahu vzdelávania niektorých ročníkov na obdobie dlhšie ako jeden školský rok,</li> <li>• v špeciálnej škole – individuálne – rozložením obsahu vzdelávania pre konkrétneho žiaka v súlade s jeho individuálnym vzdelávacím programom,</li> <li>• v špeciálnej triede základnej školy – individuálne – rozložením obsahu vzdelávania pre konkrétneho žiaka v súlade s jeho individuálnym vzdelávacím programom,</li> <li>• v školskej integrácii – individuálne – rozložením obsahu vzdelávania pre konkrétneho žiaka v súlade s jeho individuálnym vzdelávacím programom</li> </ul> <hr/> <p><b>Špecifické predmety:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Individuálna logopedická intervencia (ILI)</b> – cieľom realizácie predmetu je v maximálnej možnej miere podporiť rozvoj reči a jazykových schopností, odstrániť alebo aspoň zmierniť NKS a edukačné nedostatky, ktoré z nej vyplývajú.</li> </ul>
<p><b>Telesné postihnutie</b></p>	<p><b>Špecifiká vzdelávania:</b></p> <p>Pri vzdelávaní je dôležitá <b>najmä prognóza stavu žiaka</b> (relatívne stabilizovaný stav, zlepšujúci sa stav alebo zhoršujúci sa stav).</p> <p>V pedagogickej praxi sa vychádza najmä z toho, či je žiak chodiaci alebo nechodiaci, a z toho, či žiak s telesným postihnutím dokáže:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. udržať polohu tela v sede a v stoji – problémy môžu nastať v tom, že neudrží vzpriamený trup a hlavu, takže potrebuje oporu, nie je schopný stáť alebo stojí len s oporou,</li> <li>2. vykonávať lokomočné pohyby, pričom môže byť neschopný chodiť s pomocou – je imobilný, schopný chodiť s pomocou (druhej osoby, barly) – čiastočne mobilný, schopný chodiť samostatne – mobilný,</li> <li>3. vykonávať manipulačné pohyby – obmedzenie podľa druhu a rozsahu porúch hybnosti horných končatín.</li> </ol> <hr/> <p><b>Špecifické predmety:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Rozvíjanie komunikačných schopností a grafomotorických zručností</b> (prípravný + 1. – 4. roč.) – rozvoj</li> </ul>

	<p>grafických zručností a jemnej motoriky na uľahčenie osvojovania písania podľa individuálnych možností žiaka, taktiež aj skvalitňovanie zrakového, sluchového a hmatového vnímania, rozvíjanie poznávacích a vyjadrovacích schopností.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Rozvíjanie pohybových zručností</b> (prípravný + 1. – 4.roč.) – získanie základných pohybových zručností, zdokonaľovanie správneho držania tela, koordinácie pohybov, rozvíjanie pohybových návykov, pohybovej pamäti, orientácie v priestore, utvrdzovanie základných hygienických návykov.</li> <li>• <b>Zdravotná TV *</b> (zaradená v oblasti špec. ped. podpora na nižšom stupni stredného vzdelávania) – prispieva k upevneniu optimálneho zdravotného stavu žiaka, plní úlohu preventívnu, výchovnú, vzdelávaciu, sociálnu aj psychologickú. Komplexná podpora rozvoja motoriky, fyzickej zdatnosti a sebaobsluhy.</li> </ul>
<p><b>Chorí a zdravotne oslabení</b></p>	<p><b>Špecifiká vzdelávania:</b></p> <p>Edukácia žiakov – ak to vyžaduje ich zdravotný stav – sa realizuje podľa štyroch variantov rámcových učebných plánov pre žiakov chorých a zdravotne oslabených (na základe odporúčania lekára):</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>variant A</b> – jedna vyučovacia hodina denne, t. j. 5 hodín týždenne,</li> <li>• <b>variant B</b> – dve vyučovacie hodiny denne, t. j. 10 hodín týždenne,</li> <li>• <b>variant C</b> – tri vyučovacie hodiny denne, t. j. 15 hodín týždenne,</li> <li>• <b>variant D</b> – štyri vyučovacie hodiny denne, t. j. 20 hodín týždenne.</li> </ul> <p>Rámcové učebné plány sú vypracované osobite aj pre kombináciu chorý a zdravotne oslabený s mentálnym postihnutím.</p> <p>Žiak chorý a zdravotne oslabený vzdelávaný v školskej integrácii postupuje podľa IVP. Plnenie výkonového štandardu je však ovplyvnené zdravotným stavom. Okrem špec. pedagogickej a psychologickkej musí mať aj odbornú lekársku diagnostiku. Rešpektuje sa aktuálny zdravotný stav žiaka a zohľadňuje sa prognóza jeho stavu. Súčasťou IVP môže byť podľa potreby aj úprava denného režimu žiaka (umožnenie relaxácie, stravovací režim, zaradenie zdravotných pohybových aktivít a pod.). Taktiež sa berie do úvahy znížená školská výkonnosť, prípadné zaostávanie v niektorých vyučovacích predmetoch a pod. Môže s ním pravidelne pracovať školský špec. ped., školský psychológ aj asistent učiteľa. Počet hodín sa stanovuje na základe odporúčania odborného/ošetrojúceho lekára. V prípade zlepšenia zdravotného stavu môže byť integrácia ukončená</p> <p>Žiak môže plniť šk. dochádzku v prípade potreby aj <b>osobitným spôsobom – individuálnym vzdelávaním</b> alebo podľa <b>individuálneho učebného plánu</b> – ak to vyžaduje jeho zdravotný stav (pozri školský zákon).</p> <p>Žiakovi, ktorý je <b>oslobodený od povinnosti dochádzať do školy</b> a jeho zdravotný stav mu neumožňuje vzdelávať sa, sa neposkytuje vzdelávanie do pominutia dôvodov, a to na základe písomného odporúčenia všeobecného lekára pre deti a dorast a písomného odporúčenia zariadenia výchovného poradenstva a prevencie (nemôže však byť oslobodený od povinnej školskej dochádzky).</p>
<p><b>Viacnásobné postihnutia</b></p>	<p><b>Špecifiká vzdelávania:</b></p> <p>Vzdelávací program je rozdelený na dve časti podľa toho, či ide o postihnutie v kombinácii s mentálnym postihnutím alebo viacnásobné postihnutie bez prítomného mentálneho postihnutia.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Žiak, ktorý má diagnostikované <b>viacnásobné postihnutie, v obraze ktorého je mentálne postihnutie</b> a ďalšie postihnutie alebo narušenie, postupuje podľa vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím príslušného stupňa. MP je zvyčajne najvýraznejším a podmieňujúcim prvkom celého výchovno-vzdelávacieho procesu.</li> <li>• Žiak s viacnásobným postihnutím v kombinácii s iným postihnutím <b>bez prítomného mentálneho postihnutia</b>, ktorý sa vzdeláva v triedach základnej školy spolu s ostatnými žiakmi, sa vzdeláva podľa rámcového učebného plánu príslušnej školy a IVP, s prihliadnutím na druhy a stupne postihnutí. Obsah vzdelávania vychádza zo vzdelávacích programov pre príslušné prítomné kombinácie postihnutia. IVP je vytvárané podľa jeho aktuálnych schopností, možností a zdravotného stavu.</li> </ul> <hr/> <p><b>Špecifické predmety:</b></p> <p>Nastavenie vzdelávania žiaka prebieha výrazne individuálne, podľa primárnej diagnózy smerom k vzdelávaniu, podľa odporúčaní poradenského zariadenia, lekárov, závisí od toho, či je postihnutie ľahké alebo ťažké, či je v kombinácii s mentálnym postihnutím, alebo bez. Podľa prítomnosti jednotlivých diagnóz potom môže mať žiak do vzdelávania zaradené aj pre neho potrebné špecifické predmety, ak si to ŠVVP žiaka vyžadujú, <b>v závislosti od jeho individuálnych potrieb a jednotlivých diagnóz.</b> Dôležitou úlohou je výber a aplikácia špeciálnych vyučovacích metód a foriem práce či špeciálnych metódik (často napr. aj snoezelen, bazálna stimulácia,</p>

	<p>orofaciálna stimulácia a pod.).</p>
<p><b>Vývinové poruchy aktivity a pozornosti ADD/ADHD</b></p>	<p><b>Špecifiká vzdelávania:</b></p> <p>Špecifickým cieľom vzdelávania žiakov s poruchami aktivity a pozornosti <b>je reedukácia a korekcia prejavov v učení a správaní</b>, ktoré sú dôsledkom diagnostikovaného zdravotného znevýhodnenia, ako aj tréning požadovaných vzorov, foriem správania a následne aj reedukácia vlastností vo vzťahu k učeniu. Základom je <b>koordinovaný postup</b> učiteľa, špec. pedagóga, psychológa, liečebného pedagóga, logopéda, sociálneho pedagóga, asistenta učiteľa prípadne lekára. Často je nutné upraviť denný režim žiaka, stanoviť rutinný režim s čo najmenšími modifikáciami počas týždňa.</p> <hr/> <p><b>Špecifické predmety:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Terapeuticko-korekčné cvičenia (TKC)</b> – cieľom predmetu je naučiť žiaka zvládať záťažové situácie, zmiernovať impulzivitu, agresivitu, rozvíjať pozornosť, ovplyvňovať obvykle nízku frustračnú toleranciu, podporovať primerané zapojenie žiaka do triedneho kolektívu, rovesníckej skupiny, širšieho sociálneho prostredia. Sekundárnym cieľom je prevencia vzniku vývinových porúch učenia, porúch správania ako následku neúspechu v osvojovaní gramotnosti. Vedie žiaka k sebaopoznávaniu, sebaregulácii správania, primeranej komunikácii s okolím, k rozvoju špecifických funkcií, rozvoju emocionálnej inteligencie, komunikačných schopností, k celkovému osobnostnému rozvoju. Postupy sa prelínajú celým výchovno-vzdelávacím procesom.</li> </ul> <p>V rámci predmetu je možné využívať aj niektoré overené existujúce programy (napr. Srdce na dlani, Cesta k emocionálnej zrelosti, Akí sme, Skillstreaming, ATC Feuersteina, Expoprogram a i. – bližšie info nájdete v materiáli Aplikácia vzdelávacích programov pre žiakov so zdravotným znevýhodnením a všeobecným intelektovým nadaním (Vladová, K., Lechta, V. a kol., 2017) alebo v poradniach.</p>
<p><b>Poruchy správania</b></p>	<p><b>Špecifiká vzdelávania:</b></p> <p>Vzdelávacie štandardy sú rovnaké ako pre žiakov bez zdravotného znevýhodnenia. Plnenie výkonového štandardu však môže byť ovplyvnené závažnosťou poruchy správania žiaka. Vzdelávanie žiaka si vyžaduje <b>koordinovaný tímový prístup</b> učiteľa, psychológa, špeciálneho pedagóga, liečebného pedagóga, lekára a ďalších odborníkov podľa potreby. IVP sa žiakovi vypracováva najmä vtedy, ak výrazne zaostáva vo vzdelávaní, ak sú poruchy kombinované napr. s poruchami pozornosti, ak sú dôsledkom narušeného duševného zdravia a pod., ak žiak nemôže postupovať podľa obsahu vzdelávania daného ročníka. Potrebné sú včasné odborné intervencie, možné sú individuálne aj skupinové formy práce, spolupráca s poradňou, DC, RC, LVS, spolupráca s UPSVaR. Využívajú sa špecifické postupy hodnotenia výchovno-vzdelávacích výsledkov žiaka a jeho správania.</p> <hr/> <p><b>Špecifické predmety:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Prevenia sociálno-patologických javov (PSP)</b> – cieľom predmetu je v maximálnej miere podporiť prevenciu pred soc.-patologickými javmi, ako napr. závislosti, násillie, šikana. Poskytnúť základné informácie o trestnoprávnej zodpovednosti, o dôležitosti zdravého životného štýlu, o možnostiach primeraných riešení konfliktov, ale aj vytváranie príležitostí na zmysluplné voľnočasové aktivity, rozšírenie obzoru vlastného osobnostného sebaopoznania a pod.</li> <li>• <b>Terapeuticko-korekčné cvičenia (TKC)</b> – cieľom predmetu je naučiť žiakov v maximálnej miere zvládať subjektívne záťažové situácie, zmiernovať impulzivitu, agresivitu, pozitívne ovplyvňovať krátkotrvajúcu pozornosť a nízku frustračnú toleranciu, čo im umožní sociálne prijateľným spôsobom sa začleniť do domáceho prostredia, skupiny spolužiakov v škole a vrstovníckej skupiny v širšom sociálnom prostredí. Žiak sa učí spoznávať sám seba, rozvíjať svoje sociálne zručnosti, podporiť rozvoj špecifických funkcií, eliminovať edukačné nedostatky, ktoré z poruchy vyplývajú.</li> </ul> <p>V rámci predmetov je možné využívať aj niektoré overené existujúce programy (napr. Srdce na dlani, Cesta k emocionálnej zrelosti, Akí sme, Skillstreaming, Vieme že..., ATC Feuersteina, Expoprogram a i. – bližšie info nájdete v materiáli Aplikácia vzdelávacích programov pre žiakov so zdravotným znevýhodnením a všeobecným intelektovým nadaním (Vladová, K., Lechta, V. a kol., 2017) alebo v poradniach.</p>

<p><b>Vývinové poruchy učenia</b></p>	<p><b>Špecifiká vzdelávania:</b></p> <p>Najčastejšími poruchami, ktoré majú negatívny dosah na proces učenia žiaka, sú <b>dyslexia, dysgrafia, dysortografia a dyskalkúlia</b>, ako aj ich vzájomná kombinácia v podobe <b>zmiešanej poruchy školských zručností</b>. Častá je tiež kombinácia VPU s poruchou aktivity a pozornosti (ADD/ADHD) alebo s ich príznakmi na rôznej úrovni.</p> <p>Ak sa VPU nevenuje dostatočne včas dostatočná pozornosť, často to vedie u žiaka k nechuti k učeniu, k zníženiu snahy a motivácie pre školskú prácu, k následným – často výrazným – medzerám v osvojovanom učive. Ak sa žiakovi s VPU nedostáva pomoc a primeraná podpora dlhodobo, jeho ťažkosti zvyčajne prerastajú aj do porúch správania v rôznej forme. So žiakom by sa preto malo <b>intenzívne pracovať už pri objavení ich príznakov</b>, pretože včasná odborná pomoc je prevenciou neskorších rozsiahlejších ťažkostí. Čím skôr sa poskytne intenzívna pomoc, tým budú jej výsledky efektívnejšie.</p> <p>Žiak s VPU začlenený v školskej integrácii sa vzdeláva podľa rámcového učebného plánu príslušnej školy, v ktorej sa vzdeláva, a podľa IVP s prihliadnutím na narušenie. Obsah jeho vzdelávania vychádza zo vzdelávacieho programu žiakov s VPU. IVP musí byť v súlade s obsahom špecifických vyučovacích predmetov ILI a RŠF. IVP sa aktualizuje podľa požiadaviek ročníka a aktuálneho stavu žiaka.</p> <p><b>Dĺžka vzdelávania žiakov s VPU</b> aj tých, ktorí sú vzdelávaní v školskej integrácii, môže byť v prípade potreby podľa platnej legislatívy predĺžená až o dva roky – v školskej integrácii rozložením obsahu vzdelávania pre konkrétneho žiaka v súlade s jeho individuálnym vzdelávacím programom.</p> <hr/> <p><b>Špecifické predmety:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Individuálna logopedická intervencia (ILI)</b> – žiak s VPU tento predmet nemusí mať, ak ho nepotrebuje a ak to poradenské zariadenie uvedie v správe. Ak ho potrebuje, jeho cieľom je v maximálnej miere podporiť rozvoj reči a jazykových schopností ako predpokladu úspešného zvládnutia čítania a písania. Dôležitou súčasťou ILI je spolupráca so zákonným zástupcom dieťaťa.</li> <li>• <b>Rozvoj špecifických funkcií (RŠF)</b> – cieľom je v maximálnej miere podporiť rozvoj špecifických funkcií, ktoré sú predpokladom primeraného zvládnutia čítania, písania, počítania, eliminovať edukačné nedostatky vyplývajúce z VPU, ale aj prevencia porúch správania ako možného následku neriešených VPU. Rozvíjajú sa tie čiastkové funkcie a oblasti, v ktorých má dieťa ťažkosti – napr. aj pamäť, pozornosť, myslenie, logika, motorika. Obsah je vždy v súlade so schopnosťami dieťaťa, bez ohľadu na jeho fyzický vek. Nejde však o doučovanie, terapie však môžu úzko súvisieť s tým, čo sa žiak učí v škole. Dôležitou súčasťou je úzka spolupráca so zákonným zástupcom dieťaťa.</li> </ul>
<p><b>Intelektové nadanie</b></p>	<p><b>Špecifiká vzdelávania:</b></p> <p>Špecifikum výchovy a vzdelávania spočíva v <b>možnosti vyššieho učebného zaťaženia, prehlbovania a rozširovania učiva</b>. To sa uskutočňuje v rámci predmetov vymedzených v školskom vzdelávacom programe. Je potrebné uplatňovať aktivizujúce metódy, ktoré kladú dôraz na myslenie a samostatnosť žiakov, vyhýbať sa mechanickým aktivitám, uprednostňovať obsah pred formou, aplikovať modifikáciu v obsahu predmetov, v metódach výučby, v hodnotení žiakov atď.</p> <hr/> <p><b>Špecifické predmety:</b></p> <p>Odporúča sa zaradenie nových predmetov v súlade so zameraním školy. Na 1. stupni ZŠ sa odporúča zaradiť do učebného plánu <b>hodiny tzv. obohatenia</b>, ktoré boli navrhnuté na základe výsledkov pokusného overovania alternatívnej starostlivosti o intelektovo nadaných žiakov realizovaného v rokoch 1993-2007 (APROGEN).</p> <p>Žiakom so všeobecným intelektovým nadaním, ktorí sa vzdelávajú jednotlivo v triedach alebo vo výchovných skupinách spolu s ostatnými žiakmi, sa odporúča: zaradiť do školských vzdelávacích programov škôl, v ktorých sa vzdelávajú, také voliteľné (dostupné) predmety, <b>ktoré reflektujú špecifiká nadaných jednotlivcov</b> a sú súčasťou štátneho vzdelávacieho programu pre príslušný stupeň vzdelávania, v prípade pridruženého</p>

	<p>zdravotného znevýhodnenia u žiaka s nadaním zabezpečiť výučbu špecifických predmetov (napr. individuálnu logopedickú starostlivosť, rozvíjanie špecifických funkcií a i.) v rámci voliteľných hodín alebo nahradiť nimi iné vyučovacie predmety, podľa odporúčania školského zariadenia výchovného poradenstva a prevencie.</p> <p>Na zabezpečenie odbornosti vyučovania týchto predmetov je nutné využívať vytváranie čiastočných učiteľských úväzkov pre špeciálnych pedagógov a iných odborných zamestnancov z centier špeciálnopedagogického poradenstva a centier pedagogickopsychologického poradenstva a prevencie alebo školských špeciálnych pedagógov škôl.</p> <p>Mimoriadne nadaný žiak môže byť <b>preradený do vyššieho ročníka</b> bez absolvovania predchádzajúceho, môže absolvovať <b>viacero ročníkov počas jedného školského roka</b>, môže absolvovať <b>jeden alebo viacero predmetov vo vyššom ročníku</b>, môže získať príslušný <b>stupeň vzdelania za kratšie obdobie, ako určuje vzdelávací program</b> príslušného učebného alebo študijného odboru (vyhláska o výchove a vzdelávaní žiakov s intelektovým nadaním).</p> <p>Ak sa pri rediagnostike žiaka <b>nepotvrdí požadovaná úroveň nadania</b>, riaditeľ žiaka z programu <b>vyradí</b>. Môže tak urobiť kedykoľvek v priebehu školského roka, najneskôr však k prvému dňu nasledujúceho šk. roka. Pri týchto rozhodnutiach treba dbať na to, aby čo najmenej negatívne ovplyvnili sociálny, osobnostný a poznávací vývin žiaka, čo musí citlivo posúdiť psychológ v spolupráci s triednym učiteľom a špecializovaným pedagógom.</p>
<p><b>Sociálne znevýhodňujúce prostredie</b></p>	<p><b>Špecifiká vzdelávania:</b></p> <p>Špecifickým cieľom výchovy a vzdelávania žiakov zo SZP je prostredníctvom eliminácie alebo odstránenia hendikepov vyplývajúcich zo sociálneho znevýhodnenia (napr. komunikačné schopnosti, kultúrne a sociálne vylúčenie) <b>dosiahnuť primeraný rozvoj ich schopností.</b></p> <p>Uskutočňuje sa:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• v školách v bežných triedach s individuálnym prístupom k žiakom zo SZP,</li> <li>• v školách v bežných triedach spoločne s ostatnými žiakmi školy, pričom niektoré (pre neho problémové) vyučovacie predmety môže žiak absolvovať v rámci individuálneho vzdelávacieho programu,</li> <li>• v školách v bežných triedach spoločne s ostatnými žiakmi školy podľa individuálneho vzdelávacieho programu, ktorý vypracúva škola v spolupráci so školským zariadením výchovného poradenstva a prevencie; zákonný zástupca žiaka má právo sa s týmto programom oboznámiť.</li> </ul> <p><b>Vo všetkých organizačných formách vzdelávania je potrebné vytvárať žiakom zo SZP špecifické podmienky pre ich úspešné vzdelávanie a uspokojovanie ich špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb, najmä:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• znížiť počet žiakov v bežnej triede, čím sa zvýši efektívnosť práce, umožní sa vyššia miera individuálneho prístupu k žiakovi,</li> <li>• pri vytváraní školských vzdelávacích programov vytvoriť atraktívne edukačné prostredie rešpektujúce sociálne, kultúrne a jazykové špecifiká žiaka,</li> <li>• realizovať programy orientované na intenzívnu spoluprácu s rodičmi (najmä rómskych) žiakov zo SZP,</li> <li>• zabezpečiť systém doučovacích aktivít pre zaostávajúcích žiakov (v spolupráci s MVO, komunitnými centrami) – napr. kurzy po vyučovaní,</li> <li>• vytvoriť alternatívne učebné osnovy, ktoré bude môcť škola použiť pri prispôsobovaní obsahu výučby rómskych detí zo sociálne znevýhodneného prostredia (redukcia obsahu, praktickejšia orientácia, učenie zážitkovou metódou, alternatívne formy vzdelávania – animácia), zároveň treba prijať opatrenia, ktoré zabránia zneužitiu týchto osnov na vytváranie segregovaných tried,</li> <li>• implementovať ako súčasť školského vzdelávacieho programu vzdelávacie programy multikultúrnej výchovy a výchovy proti predsudkom,</li> <li>• zabezpečiť včasné a dôsledné riešenie problémov sociálne znevýhodnených žiakov, ktoré by mohli spôsobiť predčasné opustenie vzdelávania,</li> <li>• v rámci možností podporovať zriaďovanie elokovaných tried v mieste bydliska žiakov zo SZP a vzdelávacích možností s internátnym ubytovaním.</li> </ul> <p>• Prevzaté z <a href="http://www.statpedu.sk/clanky/statny-vzdelavaci-program-svp-pre-gymnazia-vychova-vzdelavanie-ziakov-so-svvp/vzdelavanie-0/">http://www.statpedu.sk/clanky/statny-vzdelavaci-program-svp-pre-gymnazia-vychova-vzdelavanie-ziakov-so-svvp/vzdelavanie-0/</a></p>

Tabuľka: Gandelová, 2017/2018.



Spracované podľa: vzdelávacích programov pre jednotlivé znevýhodnenia a Aplikácie vzdelávacích programov pre žiakov so zdravotným znevýhodnením a všeobecným intelektovým nadaním (Vladová, K., Lechta, V. a kol., 2017), s využitím informácií na [www.statpedu.sk](http://www.statpedu.sk)

### \*Zdravotná telesná výchova

Vyhláška MŠ SR o základnej škole upravuje a dáva možnosť pre žiakov so ŠVVP realizovať aj špecifický druh povinnej telesnej výchovy, ktorá sa označuje ako **Zdravotná telesná výchova (ZTV)**.

Zdravotná telesná výchova je špecifický druh povinnej telesnej výchovy **pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami**, u ktorých sa prejavuje určitá zdravotná porucha trvalého alebo prechodného charakteru. Do tejto skupiny sa zaraďujú žiaci **na základe odporúčania všeobecného lekára pre deti a dorast a po informovanom súhlase zákonného zástupcu žiaka**.

- Skupinu zdravotnej telesnej výchovy zriadi riaditeľ po prerokovaní v pedagogickej rade pri najnižšom počte 10 žiakov; najvyšší počet žiakov v skupine je 12 žiakov. Ak počet žiakov klesne pod 8 žiakov, skupina sa zruší. Zostávajúci žiaci sa prerozdedia do ďalších skupín. Ak takéto skupiny v škole nie sú, žiaci sa čiastočne alebo úplne oslobodia od vyučovania telesnej výchovy a cvičia cvičenia, ktoré im umožní ich zdravotný stav na základe odporúčania všeobecného lekára pre deti a dorast. Pri čiastočnom oslobodení odporúčanom všeobecným lekárom pre deti a dorast sa žiak hodnotí s prihliadnutím na jeho zdravotný stav.

<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2008/320/20150901#paragraf-16> - Vyhláška MŠ SR č. 320/2008 Z. z. o základnej škole

#### **TIP:**

- Mnohé kvalitne spracované materiály k tejto téme nájdete aj **na stránkach Metodicko-pedagogických centier**, napr. **napr. METODICKÉ MINIMUM PRE PEDAGÓGA O ADHD, ADD, ŠPU**: <http://files.pre-teba1.webnode.sk/200000016-420a543fc5/Hu%C4%8D%C3%ADk,%20Hu%C4%8D%C3%ADkov%C3%A1-%20ADHD,%20ADD,%20C5%A0PU.pdf>

## 6.2. Možnosti preverovania vedomostí, hodnotenia a klasifikácie žiaka so ŠVVP

### Ako hodnotiť a klasifikovať žiakov so ŠVVP

Hodnotenie detí tak, aby neutrpeli žiadnu ujmu na psychike, je veľmi náročným procesom a je častou oblasťou mnohých diskusií. Vyžaduje si maximálnu prípravu, pretože zlé hodnotenie môže zanechať na dieťaťi trvalé následky do jeho budúceho života. V minulosti sa používalo len hodnotenie známku, dnes sa vzhľadom na kladenie dôrazu na rozvoj celej osobnosti používajú rôzne hodnotenia.

### Hodnotenie ako základný prostriedok osobného rozvoja žiaka so ŠVVP

Školský špeciálny pedagóg by mal vplývať na učiteľov, aby si uvedomili dôležitosť hodnotenia ako jedného z prostriedkov motivácie osobnostného rozvoja žiaka, naučili sa vytvárať normy hodnotenia a uvedomili si dôležitosť dobrého poznania a diagnostikovania žiaka ako východiska pri výbere možností jeho

hodnotenia. Je veľmi dôležité si vedieť vybrať správnu formu hodnotenia. Je dôležité poznanie žiaka – jeho individuality.

### Čoho sa vyvarovať, čo dodržiavať a z čoho je možné vychádzať pri hodnotení?

Nesprávne hodnotenie žiaka so ŠVVP môže spôsobiť jeho trvalú nechuť a neskôr aj odpor k učeniu, čo môže viesť až k somatickým ťažkostiam žiaka. Ich hodnotenie musí byť obsiahlejšie, cielenejšie a precíznejšie ako hodnotenie bežne sa vyvíjajúcich detí. Či ide o hodnotenie známku, alebo slovné hodnotenie, pri záverečnom hodnotení by sa mali brať do úvahy:

- vývojová úroveň žiaka,
- skúsenosti daného žiaka (rodinné prostredie),
- aktuálna situácia žiaka (choroba, rozvod atď.).

Je vždy dôležité mať na pamäti aj skutočnosť, že niektoré postihnutia a ťažkosti žiaka sa často premietajú plošne do vzdelávania a výkonov žiaka vo všetkých predmetoch . Napr. dyslexia má dopad na vzdelávanie vo všetkých predmetoch, v ktorých je nadobúdanie vedomostí postavené na práci s textom – teda napr. aj pri porozumení zadaniam slovných úloh v matematike, prípadne oslabenia dielčích funkcií (napr. priestorová orientácia), môžu ovplyvniť výsledky v geometrii či v geografii.

Na tomto mieste je taktiež potrebné zdôrazniť , že žiak so ŠVVP nemôže prepadnúť v predmetoch, na vzdelávanie ktorých má dopad jeho diagnóza (napr. dyskalkuliek v matematike, žiak s poruchou sluchu v AJ z dôvodu nedostatočnosti v časti počúvanie) a pod.

<p><b>Hodnotenie známku</b></p>	<p>Pri tomto druhu hodnotenia sa číselným znakom zhodnotia žiakove vedomosti. Znamka je finálny produkt hodnotenia žiaka. Znamka by mala byť výsledkom:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ diagnostického pozorovania žiaka,</li> <li>➤ sledovania výkonov žiaka a jeho pripravenosti na vyučovanie,</li> <li>➤ preverovania vedomostí rôznymi spôsobmi,</li> <li>➤ výsledkov rozličných činností žiaka,</li> <li>➤ konzultácií s inými učiteľmi,</li> <li>➤ rozhovorov s rodičmi,</li> <li>➤ hodnotením výsledkov a pokrokov žiaka smerom k sebe samému, nie porovnávaním s ostatnými žiakmi.</li> </ul>
<p><b>Hodnotenie slovné</b></p>	<p>Pri slovnom hodnotení sa opíšu žiakove vedomosti v širšom rozsahu oproti hodnoteniu známku. Tu by mala byť vždy zahrnutá aj pochvala, vyzdvihnutie pozitívnych oblastí, ako aj tých oblastí, v ktorých žiak musí ešte pridať.</p>
<p><b>Hodnotenie kombináciou klasifikácie a slovného hodnotenia</b></p>	<p>V praxi sa využíva aj táto možnosť hodnotenia žiakov so zdravotným znevýhodnením.</p> <p>Napríklad:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ <b>predmety výchovného charakteru</b> sa hodnotia slovne a ostatné predmety známku,</li> <li>➤ slovne sa hodnotia <b>tie predmety, v ktorých má žiak so ŠVVP najväčšie ťažkosti</b> vyplývajúce z jeho diagnózy a nechceme negatívne vplývať na jeho psychiku zlými známami.</li> </ul> <p>Žiaka je možné aj počas školského roka hodnotiť slovne, a toto slovné hodnotenie na vysvedčení pretransformovať na známku. Podmienky takéhoto hodnotenia by mali však byť vopred zrejmé a pomenované v IVVP na začiatku školského roka, odkonzultované s rodičmi a im zrozumiteľné.</p>

V procese hodnotenia je potrebné a možné použiť rôzne hodnotenia vrátane alternatívnych hodnotení a hodnotenie sa musí prispôbiť individualitám jednotlivých žiakov.

### **Prispôsobovanie hodnotenia**

#### ***Prispôsobenie časového rozvrhnutia***

Pri hodnotení sa žiakom prispôsobuje čas potrebný na splnenie úlohy. Napr. žiak s vývinovou poruchou učenia – dyslexiou – dostane dostatok času na prečítanie úlohy. Žiak s ADD/ADHD dostane dostatočný čas na napísanie úlohy.

#### ***Prispôsobenie prostredia***

Pri hodnotení sa zmení zasadací poriadok žiakov v triede. Napr. žiak s poruchou pozornosti môže pri plnení úlohy sedieť na mieste, kde je najmenej podnetov z vonkajšieho prostredia. Žiak môže odpovedať z lavice, nie frontálne pred tabuľou a pod.

#### ***Prispôsobenie prezentácie***

Realizácia hodnotenej aktivity môže byť uskutočnená iným spôsobom, ako ju realizujú ostatní intaktní žiaci. Napr. asistent učiteľa môže žiakovi so ŠVVP predčítať úlohy alebo pri telesnom postihnutí môže za žiaka úlohy písať.

#### ***Prispôsobenie odpovedí***

Zmena spôsobu odpovedania žiaka. Napr. žiak môže namiesto písomnej práce odpovedať ústne, nemusí sa vyžadovať súvislá odpoveď, ale odpovedanie na pomocné otázky.

Pri prispôbovaní hodnotenia je potrebné vždy vychádzať zo skutočných potrieb žiaka na prispôbovanie. Možnosti by mali byť premyslené vopred, je dobré upozorniť na ne rodiča aj dieťa samotné, aby vedelo, čo sa od neho bude očakávať. Informovanie vopred, v dostatočnom časovom predstihu, dáva žiakovi pocit väčšieho psychického bezpečia.

Pri hodnotení môžu nastať rôzne situácie – žiaka môžeme hodnotiť aj bežným spôsobom, niekedy stačí, ak budeme redukovať obsah učiva alebo ho oslobodíme od klasifikácie niektorých predmetov, alebo zvolíme slovné hodnotenie jedného, príp. všetkých predmetov.

Od prispôsobenia, modifikácie hodnotenia môžeme po čase odstúpiť, ak si myslíme alebo je zjavné, že už to žiak nepotrebuje. Prípadné zmeny je potrebné zaznamenať do IVP. K hodnoteniu by sa mal vyjadriť aj žiak, pretože niektorí žiaci majú na seba vysoké kritériá a nechcú úľavu, niektorí sa za úpravy a inakosť v hodnotení hanbia atď. Učiteľ sa však vždy musí poradiť so školským špeciálnym pedagógom a zmenu hodnotenia je potrebné odkonzultovať aj s rodičom. Pri hodnotení žiakov so ŠVVP je nevyhnutné, aby škola spolupracovala aj s rodičmi. Rodičia často kladú na svoje dieťa príliš veľké nároky. Žiak je takto v neustálom strese, lebo má pocit, že nesplnil očakávania svojich rodičov. Učiteľ preto veľmi citlivo vysvetľuje a hlavne usmerňuje domácu prípravu s dieťaťom. Rodič musí vedieť, aké úľavy či kompenzácie budú poskytnuté jeho dieťaťu, na čo všetko má nárok, ale aj aké povinnosti preň vyplývajú z takýchto postupov. Toto je úloha triedneho učiteľa v spolupráci so školským špeciálnym pedagógom, poprípade s výchovným poradcom či školským psychológom. So zmenou formy hodnotenia žiaka musí súhlasiť zákonný zástupca. Škola má povinnosť rodičom vysvetliť, aké možnosti vzdelávania a hodnotenia pre dieťa existujú.

**Žiaci so zdravotným znevýhodnením začlenení v bežnej škole sú klasifikovaní a hodnotení v súlade s:**

- metodickým pokynom č. 22/2011 na hodnotenie žiakov základnej školy a prílohou č. 2 k metodickému pokynu č. 22/2011 na hodnotenie žiakov základnej školy (zásady hodnotenia žiaka so zdravotným znevýhodnením začleneného v základnej škole),
- § 55 – 58 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
- odporúčaniami príslušných poradenských zariadení, ktoré sú uvedené v správach (psychologických a špeciálnopedagogických) každého začleneného žiaka,
- odporúčaniami príslušných štátnych vzdelávacích programov – časť vzdelávací program pre žiaka a príslušného vzdelávacieho programu pre žiaka so zdravotným znevýhodnením (napr. vzdelávací program pre žiakov s VPU), v ktorých sú uvedené všeobecné zásady hodnotenia. Ak nie sú obsahom príslušného vzdelávacieho programu všeobecné zásady hodnotenia žiaka, potom východiskom k hodnoteniu jeho učebných výsledkov bude pre učiteľa individuálny vzdelávací program žiaka, ktorého obsahom sú aj informácie o špecifických postupoch hodnotenia učebných výsledkov žiaka.

**Žiakov s mentálnym postihnutím vzdelávaných v školskej integrácii** v bežnej triede základnej školy je možné hodnotiť aj s využitím metodického pokynu č. 32/2011 na hodnotenie žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia alebo metodického pokynu č. 35/2011 na hodnotenie žiakov so stredným stupňom mentálneho postihnutia alebo metodického pokynu č. 36/2011 na hodnotenie žiakov s ťažkým stupňom mentálneho postihnutia. Títo žiaci dostávajú **vysvedčenie ako ostatní žiaci, v doložke vysvedčenia sa uvedie príslušný variant** (variant A, B alebo C), **v ktorom sa vzdelávajú** (2.4 Školská integrácia bod 7 POP 2013/2014).

**Žiakov s autizmom** alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami **s mentálnym postihnutím hodnotíme** podľa metodického pokynu č. 31/2011 na hodnotenie žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím – primárne vzdelávanie (2.4 Školská integrácia bod 9 POP 2013/2014).

Zmeniť spôsob hodnotenia predpokladá adekvátnu modifikáciu celého vyučovacieho procesu. Spôsob hodnotenia sa **prerokováva na pedagogickej rade školy, schvaľuje ho riaditeľ školy**. Pri integrovaných žiakoch musí byť spôsob klasifikácie a hodnotenia zaznamenaný v individuálnom výchovno-vzdelávacom programe. Zápisy na vysvedčení v doložke a v triednom zázname musia byť v duchu platnej legislatívy.

**Možnosti úprav a postupov pri preverovaní a hodnotení vedomostí žiakov so ŠVVP – námety**

- Pri písomnom preverovaní predĺženie času pri rovnakom počte úloh ako ostatní žiaci
- Pri písomnom preverovaní predĺženie času pri rovnakom počte úloh ako ostatní žiaci
- Alebo pri rovnakom čase – primerane znížený počet úloh (nesmie byť však veľký rozdiel od ostatných žiakov)
- Rovnaký obsah úloh ako ostatní, ale iná forma – napr. doplňovačky, test, voľba z viacerých odpovedí...
- Využívať možnosti priebežného slovného hodnotenia (známkou hodnotiť len v prípade, že sa žiakovi diktát podaril), v prípade nezdarenia diktátu zaznamenať počet chýb
- Nenútiť žiaka k opravám klasickým spôsobom, ale zaviesť zošit na evidenciu chýb
- Výrazne podčiarknuť slová napísané správne, chyby neopravovať červenou
- Uprednostňovať formu ústneho skúšania, v písomnom prejave voliť formu doplňovačiek
- Nehodnotiť chyby v písomnom prejave, ale len obsahovú správnosť odpovede
- Poukazovať hlavne na pozitívne stránky žiakovej práce, používať motiváciu kladným hodnotením, hodnotiť pracovné úsilie, záujem a snahu – nielen výkon
- Pri posudzovaní čitateľských zručností klásť dôraz na čítanie s porozumením, nie na rýchlosť čítania
- S použitím pomôcok – kalkulačka, vzorce, tabuľky, portfóliá, poučky...
- Ak má žiak asistentku, tak je pri ňom
- Môže písať mimo triedy – individuálne, napr. u šk. špec. ped.
- Iná písomka – primerane nižší počet úloh, upravené úlohy...
- Známkovanie podľa jeho vlastného výkonu
- Pracuje s asistentom
- Pracuje s pomôckami, ktoré je zvyknutý používať
- Môže písať mimo triedy – napr. u školského špec. pedagóga

### 6.3. Doložky na vysvedčení žiaka so ŠVVP

Doložky na vysvedčení pomenúvajú metodické pokyny č. 22/2011 na hodnotenie žiakov základných škôl.

<p><b>Žiak so zdravotným znevýhodnením</b></p>	<p>Žiak <i>so zdravotným postihnutím</i>, žiak <i>chorý alebo zdravotne oslabený</i>, žiak <i>s vývinovými poruchami</i>, žiak <i>s poruchou správania</i>, ktorý sa vzdelával podľa individuálneho vzdelávacieho programu, sa v doložke vysvedčenia uvedie:</p> <p><b>„Bol (-a) vzdelávaný (-á) podľa individuálneho vzdelávacieho programu.“</b>          Napr.: uvádza sa žiakom, ktorým sa vplyv diagnózy premieta do všetkých vyučovacích predmetov.</p> <hr/> <p>Ak sa v IVP úpravy vzdelávania žiaka so zdravotným znevýhodnením vzťahujú len na niektoré vyučovacie predmety, v doložke vysvedčenia sa uvedie:</p> <p><b>„Bol (-a) vzdelávaný (-á) podľa individuálneho vzdelávacieho programu uplatňovaného v predmete (predmetoch)...“</b></p> <p>Napr.: žiak s telesným postihnutím potrebuje iba úpravu učebných osnov z telesnej výchovy, ale jeho znevýhodnenie mu v ostatných vyučovacích predmetoch nerobí žiadne ťažkosti, nepotrebuje v nich žiadne špeciálne postupy, metódy a formy práce.</p> <hr/> <p><b>V doložke vysvedčenia žiaka so zdravotným znevýhodnením je možné uviesť aj</b></p>
--	---

	<p><b>d'alsie dôlezité skutočnosti súvisiace s jeho vzdelávaním</b></p> <p>Napr.: žiakovi s mentálnym postihnutím sa uvedie do doložky aj ďalšia skutočnosť, že sa vzdelával podľa rámcového obsahu vzdelávania špeciálnej základnej školy, a uvedie sa, v akom variante. Táto doložka je práve u mentálne postihnutých žiakov veľmi dôležitá najmä s ohľadom na ich možnosti kariérovej prípravy a zdôraznenia získania stupňa vzdelania po ukončení základnej školy (pozri kapitolu týkajúcu sa kariérovej prípravy).</p> <hr/> <p>Ak mal žiak z dôvodu zdravotného znevýhodnenia <b>redukovaný obsah vzdelávania</b>, tak sa táto skutočnosť <b>uvádza v doložke</b> vysvedčenia (2.4 Školská integrácia bod 17 POP 2013/2014).</p>
<p><b>Žiak zo SZP, žiak s nadaním</b></p>	<p>Začlenenému žiakovi zo <i>sociálne znevýhodneného prostredia</i>, žiakovi s <i>nadaním</i> so ŠVVP sa v doložke na vysvedčení uvedie:</p> <p><b>„Žiak sa vzdelával podľa individuálneho vzdelávacieho programu.“</b></p>

**TIP:**

- Podrobné informácie, **ako aplikovať vzdelávacie programy** pre deti a žiakov so znevýhodnením a intelektovým nadaním v bežných **ZŠ a SŠ**, nájdete aj na **stránke Štátneho pedagogického ústavu** <http://www.statpedu.sk/files/sk/deti-ziaci-so-svvp/deti-ziaci-so-zdravotnym-znevychodnenim-vseobecny-intelektovym-nadanim/intelektove-nadanie.pdf>
- Pre predprimárne vzdelávanie (**MŠ**) je aplikácia vzdelávacích programov uvedená na stránke <http://www.statpedu.sk/files/sk/deti-ziaci-so-svvp/deti-ziaci-so-zdravotnym-znevychodnenim-vseobecny-intelektovym-nadanim/predprimarne-vzdelavanie.pdf>
- Na stránkach Štátneho pedagogického ústavu [www.statpedu.sk](http://www.statpedu.sk) sa nachádzajú aj všetky **kompletné vzdelávacie programy** podrobne spracované pre jednotlivé druhy postihnutia a jednotlivé stupne zaškolenia.
- Pre podrobnejšiu **orientáciu v diagnózach** je možné využiť Medzinárodnú klasifikáciu chorôb: **MKCH-10-SK-2016**, dostupné na: <http://www.nczisk.sk/Standardy-v-zdravotnictve/Pages/Medzinarodnaklasifikacia-chorob-MKCH-10.aspx>

## 7. Programy a pomôcky v práci školského špec. pedagóga

**Špeciálne učebné, technické, kompenzačné a korekčné pomôcky, PC programy, IKT, materiály a metodiky, ktoré uľahčujú prácu šk. špec. pedagóga a prispievajú k vyššej efektívnosti vzdelávania dieťaťa**

**alebo podporujú jeho sebaobsluhu. Úprava vzdelávacích materiálov, prispôsobovanie školských potrieb, špeciálne učebnice a pracovné listy.**

**6.1 Podporné, reedukačné a kompenzačné pomôcky a metodiky**

**6.2 PC programy, online tréningy**

Pedagógovia sa každý deň snažia vo svojej práci hľadať spôsoby, formy, metódy, ako deťom čo najlepšie priblížiť veľký svet dospelých, svet poznania, vedomostí, zručností. Bez pomôcok by však bola ich práca omnoho náročnejšia. U žiakov so znevýhodnením sú pomôcky rôzneho druhu a charakteru niekedy nevyhnutnosťou či bytostne dôležitou potrebou, bez ktorej nie sú schopní zvládnuť nielen vedomostnú úroveň vzdelávania, ale často ani niektoré úkony súvisiace napr. so sebaobsluhu, s pohybom či orientáciou v škole, s perцепčným vnímaním a pod.

Uvádzať však všetky existujúce pomôcky a programy, ktoré sú dnes pre deti so znevýhodnením na trhu k dispozícii, by bolo veľmi náročné, veľmi rozsiahle a doslova nemožné – keďže znevýhodnení a ich vzájomných kombinácií je veľké množstvo. Zároveň každé dieťa je jedinečné, pri rovnakej diagnóze niekedy tak, ako vyžaduje iné prístupy, iné metódy, iné formy práce, vyžaduje aj iné – vysoko špecifické či upravené pomôcky. Špeciálni pedagógovia sa preto pomerne často nevyhnu nutnosti vyrábať alebo pripravovať pre svojich žiakov pomôcky osobne – niekedy vzhľadom na špecifikum postihnutia dieťaťa, niekedy skôr z dôvodu neexistencie pomôcky na trhu alebo aj pre jej finančnú nedostatnosť.

V tejto príručke sa pokúsime zhrnúť a uviesť **najmä pomôcky pre tie znevýhodnenia, s ktorými sa v bežných školách školskí špec. pedagógovia stretnú dnes najčastejšie**: sú to najmä VPU, ADD/ADHD, NKS či telesné postihnutia. Väčšina znevýhodnení a postihnutí **nesie so sebou v školskom prostredí najmä ťažkosti v čítaní, písaní, v jemnej motorike, vizuomotorike, vizuálnej diferenciacii, poruchy aktivity a pozornosti, poruchy pracovného tempa, poruchy kognitívnych či exekutívnych funkcií, ako aj ďalších rôznych dielčích funkcií potrebných pre proces učenia**. Pokúsime sa teda aspoň o menší sumár najmä tých pomôcok, ktoré sú na našom trhu dostupné a ktoré patria k tým najzákladnejším, s akými môžu pracovníci podporného tímu v škole pracovať a ktoré môžu byť východiskom pre ďalšie uvažovanie špeciálnych pedagógov.

Mnoho pomôcok špeciálni pedagógovia tiež nájdu pomenovaných v metodickom materiálo **Kompenzačné a špeciálne učebné pomôcky pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami**, ktorý je interným metodickým materiálom Štátnej školskej inšpekcie na stránke [www.ssiba.sk](http://www.ssiba.sk). V materiáli je spomenuté a vymenované veľké množstvo pomôcok, rozdelených podľa druhu postihnutia žiakov, ktoré sa v školách dajú, môžu a smú využívať, preto týmto pomôckam sa venovať nebudeme (priama linka: [https://www.ssiba.sk/admin/fckeditor/editor/userfiles/file/Dokumenty/KOMPENZACNE\\_POMOCKY.pdf](https://www.ssiba.sk/admin/fckeditor/editor/userfiles/file/Dokumenty/KOMPENZACNE_POMOCKY.pdf)).

Pravdepodobne viaceré pomôcky, programy alebo metodiky, ktoré tu uvádzame, budú taktiež širšej špec. pedagogickej verejnosti známe, najmä však špec. pedagógom, ktorí pracujú v oblasti poradenstva. Naše skúsenosti z praxe poukazujú na skutočnosť, že mnohí novonastupujúci alebo začínajúci školskí špec. pedagógovia sa v súčasnosti na trhu ponúkaných metodikách a pomôckach orientujú ťažšie, preto v tejto časti uvádzame aj známejšie a staršie pomôcky či metodiky, podporné reedukačné programy, PC programy, aplikácie, postupy a námety, prípadne aspoň odkazy na www stránky, na ktorých sa dajú stiahnuť rôzne podporné materiály a pomôcky pre uľahčenie práce s im zverenými žiakmi. **Niektoré všeobecne používané a známe pomôcky** (napr. kalkulačka) uvádzame preto, aby sme priblížili praktické podmienky alebo osvedčené zásady ich využitia, a **s vedomím, že uviesť na tomto mieste všetky dostupné pomôcky a metodiky je nad možnosti a limity tejto publikácie**.

## 7.1. Podporné, reedukačné a kompenzačné pomôcky a metodiky

### **MATEMATIKA**

Pre žiakov s rôznym druhom znevýhodnenia, ktoré sa spája s ťažkosťami v matematickom myslení, je príznačné dlhé zotrvávanie na konkrétno-názornej úrovni predstáv či potreba dlhodobejšieho zotrvávania na vizuálnej opore. Vo vzdelávacom procese sa dá preto využiť veľké množstvo názorných pomôcok, ktoré bežne používajú učitelia matematiky najmä na prvom stupni ZŠ a ktoré škola bežne zoženie u svojich dodávateľov. Niektoré pomôcky si musí špec. pedagóg prispôbiť či jemne upraviť pre potreby jednotlivých žiakov.

#### **Kalkulačka**

V školách sa často pre žiakov so ŠVVP využíva ako pomôcka **kalkulačka** – z oprávnených a opodstatnených dôvodov (napr. pri prítomnosti somatizácie, neurotizácie). Nesmie sa však využívať neopodstatnene či dokonca zneužívať. Jej používanie musí mať pre žiaka so ŠVVP **jasne dané a vzájomne vopred dohodnuté pravidlá** (o ktorých musí byť zrozumiteľne informovaný aj žiak, aj rodič – najlepšie písomne a čo najkonkrétnejšie v IVP dieťaťa), ako napríklad:

- Žiak ju využíva iba pri samostatných písomných prácach a previerkach vedomostí (na zrýchlenie pracovného tempa pri numerických výpočtoch).
- Využíva ju pri každej práci vo zvýšenom časovom tlaku – na zrýchlenie svojho pracovného tempa pri numerických výpočtoch (algoritmy musí ovládať).
- Žiak ju môže mať položenú na svojom stole, ale použije ju iba vtedy, keď už inak príklad vypočítať nedokáže.
- Používa ju iba na kontrolu svojich už zrealizovaných výpočtov. Výsledky si však môže po kontrole s kalkulačkou opraviť, ak urobil formálnu chybu vo výpočtoch. Algoritmus výpočtu však musí poznať. Učiteľ potom hodnotí výsledok po oprave.
- Ak má žiak ťažkosti so zamieňaním čísel (napr. pri lexickej dyskalkúlii), je dobré, ak má pri sebe aj predlohu s grafickými tvarmi čísel, aby vedel do kalkulačky zapísať správny tvar číslice a pod.

#### **Štvorčekový papier**

Niekedy žiakovi ako dobrá pomôcka (nielen na matematike) poslúži aj obyčajný **štvorčekový papier** – najmä pri ťažkostiach žiaka v priestorových faktoroch myslenia, v priestorovej orientácii, v orientácii na ploche, pri ťažkostiach v jemnej motorike a grafomotorike, často pri ťažkostiach s lateralitou, pre žiakov, ktorí majú ťažkosti vo vnímaní sekvencií čísel, problémy s rádom a určovaním pozičnej hodnoty čísla, ale napr. aj pre žiakov s poruchami pozornosti či u žiakov, ktorí majú poruchu exekutívnych funkcií (tá často spôsobuje, že majú chaos v zapisovaní úloh, nedokážu dodržať alebo určiť poradie činnosti, usporiadať si pracovné prostredie, majú problém so zahltými pracovnými listami a pod.). Štvorčekový papier im ponúka možnosť lepšej priestorovej orientácie, stabilnej schémy a štruktúry.

#### **Matematika: Dyskalkúlia – špecifické poruchy počítania**

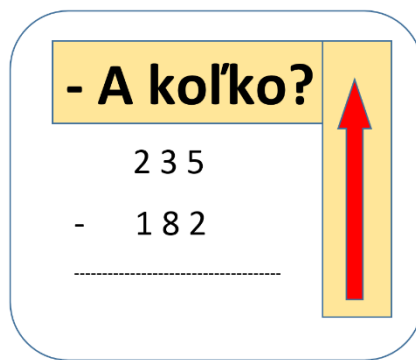
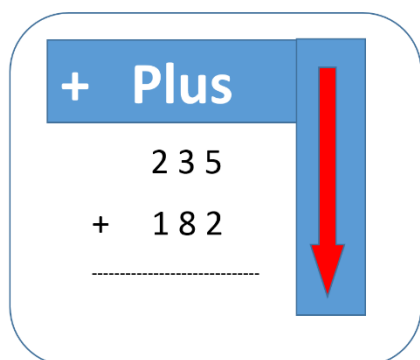
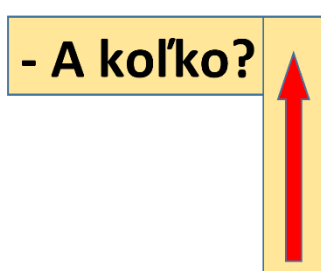
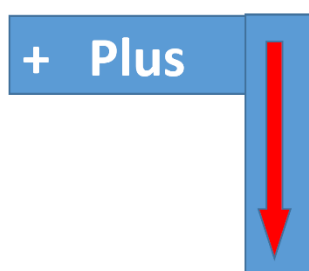
Okrem informácií o diagnóze samotnej, o jej rôznych podobách a jej prejavoch v škole tento súbor obsahuje mnoho pomôcok pre priamu prácu s dieťaťom – pracovné listy **na nácvik základných**



**matematických zručností**, karty s názornými pomôckami na vystrihnutie, ako aj praktické návody overené autorom. Metodika tesne nadväzuje na testy a špecifické skúšky, ktoré sa obyčajne používajú pri diagnostike dyskalkúlie v poradniach.

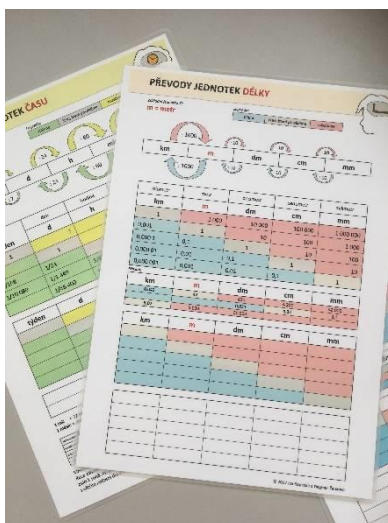
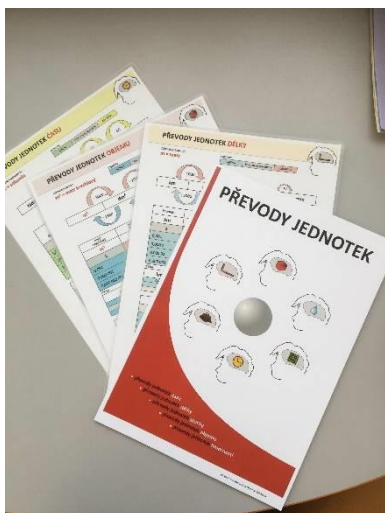
### Matematika: pomôcka na základné číselné operácie plus a mínus

Túto jednoduchú pomôcku si zvyčajne špeciálni pedagógovia vyrábajú svojpomocne vytlačením na biely či farebný papier a zalaminovaním. Táto jednoduchá pomôcka uľahčuje prácu žiakovi s ťažkosťami v rozlíšení, uplatnení, aplikácii základných číselných operácií sčítania a odčítania viaciferných čísel pod seba. Žiak si vyberá pomôcku podľa druhu číselnej operácie a priloží ju do zošita k riešenému príkladu. Pomôcka obsahuje **označenie operačného znaku** (plus alebo mínus), **klúčové slovo operácie a šípku postupu počítania**. Je výhodou, ak je pomôcka na každú číselnú operáciu inej farby, aby žiak mohol aj vizuálne rýchlo rozlišovať jej použitie.



... žiak si pomôcku priloží k príkladu

## Matematika: Prevody jednotiek



Materiál je dobrou názornou pomôckou **najmä pre dyskalkulikov**, ale aj pre deti s inými druhmi VPU, najmä ak majú **ťažkosti v časovej následnosti, priestorovej orientácii**, ako aj všetkým tým, ktorí **„bojujú“ s pochopením princípu prevodu jednotiek času, dĺžky, hmotnosti, plochy a objemu** (žiaci s intelektom v hraničnom pásme a pod.). Obsahuje 6 pomocných graficky spracovaných tabuliek, z ktorých každá je zameraná na prevody v jednej z týchto kategórií. Tabuľky sú zalaminované, spracované farebne, vysoko názorne, pričom názornosť nápovedy sa postupne znižuje a dieťa je vedené k väčšej samostatnosti pri práci. Súčasťou je farebná stierateľná fixka. Napriek tomu, že tabuľky sú spracované iba v češtine, dajú sa ľahko použiť aj pre slovenské deti, pretože neobsahujú veľa slovného textu.

Tabuľky sa dajú objednať v eshope na [www.chytrehrani.com](http://www.chytrehrani.com)

## Matematické cvičenia pre dyskalkulikov



Dva diely súborov overených pracovných listov pre prácu so žiakmi **s dyskalkúliou na prvom stupni ZŠ**, ktoré obsahujú cvičenia, príklady, úlohy, tajničky. Obsahujú aj tipy, ako pomôcť žiakovi s dyskalkúliou, informujú o najčastejších príčinách neúspechu žiakov v matematike. Pracovné listy nie sú graficky „zahltene“, preto sa dajú dobre využiť **aj na prácu so žiakmi s poruchami aktivity a pozornosti**, ktorí zvyčajne majú problémy orientovať sa v množstve obrázkov a informácií na stránkach bežných pracovných zošitov.

Knižky sa dajú zakúpiť napr. na [www.megaknihy.sk](http://www.megaknihy.sk), [www.kafomet.sk](http://www.kafomet.sk), ale aj v iných eshopoch.

### Rôzne pomocné tabuľky na matematiku – datakabinet.sk

Na stránke [www.datakabinet.sk](http://www.datakabinet.sk) v časti „vzdelávacie oblasti“ nájde školský špec. pedagóg množstvo pracovných listov a  **pomocných tabuliek**  pre žiakov nielen na matematiku, ale aj na písanie, čítanie, osvojovanie gramatických pravidiel a iné.

Stránka má jasné a zrozumiteľné členenie podľa vzdelávacích oblastí, a aj keď je určená pre bežných žiakov, pomôcky sú veľmi dobre využiteľné na individuálnu prácu  **so žiakmi so ŠVVP (najmä s VPU a poruchami pozornosti)**, ale aj s tými, ktorí si ťažšie osvojujú vedomosti (napr. hraničné pásmo intelektu).

### Matematika: priestorová orientácia, plošná predstavivosť, logika

#### CUTS – pomôcka



Jednoduchá pomôcka, ktorá sa dá zakúpiť vo viacerých variantoch a úrovniach náročnosti podľa veku a stupňa zaškolenia dieťaťa (od MŠ po SŠ). Jej využitie je najmä na rozvoj priestorovej orientácie na ploche, matematického, logického myslenia, ale aj na jemnú motoriku a farebné videnie či rozvoj strategického myslenia. Pomôcka je vhodná na individuálnu prácu so žiakom, ale aj na prácu vo dvojiciach či v skupinkách. Má certifikát Pedagogickej komory ČR.

Kúpiť sa dá vo viacerých eshopoch, napr. na [www.martinus.sk](http://www.martinus.sk)

### Logico Piccolo (nielen matematika)

Pomôcku bežne používajú učitelia na prvom stupni škôl. Má odporúčaciu doložku MŠVVaŠ SR. K rámiku sa kupujú karty s rôznym, pomerne širokým zameraním (na matematiku, slovenský jazyk, čítanie s porozumením, rozvoj logiky, vizuálnej diferenciacie, vnímanie tvarov a mnoho iných). V českom jazyku je ponuka bohatšia, obsahuje napr. aj zlomky, priestorové vnímanie v geometrii, predstavivosť v geometrii, plochy a telesá, obvod a obsah, desatinné čísla, zátvorky, pravo-ľavú orientáciu... (pozri napr.: eshop Dyscentrum Praha)



Rámik, do ktorého sa vkladajú karty, slúži okrem iného aj na rozvoj  **jemnej motoriky a vizuomotorickej koordinácie** . Keďže je aj autokorektívnou pomôckou, dieťa s rámikom a kartami môže pracovať samo a po vyriešení úlohy si ľahko urobí kontrolu správnosti riešenia a zhodnotí svoj výsledok.

## Farebné hranoly pre matematiku

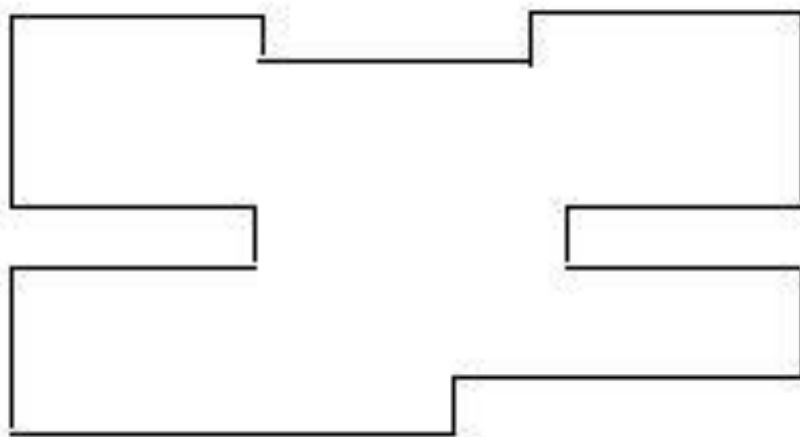
Súprava farebných hranolov v kufríku spolu s metodikou a ukážkou konkrétnych postupov. Kufrík sa dá použiť na prácu už s deťmi v predškolskom veku na rozvoj elementárnych predmatematických predstáv (porovnávanie veľkosti, množstva, ale aj rozlišovanie farieb, zraková pamäť). Pre školské deti metodika uvádza možnosť učenia **rozkladu čísel, základné číselné operácie (sčítanie, odčítanie, násobenie, delenie – aj so zvyškom)**.

## ČÍTANIE

### Čítacie záložky a okienka



Čítacie okienka si zvyčajne špeciálni pedagógovia vyrábajú svojpomocne zalaminovaním papierovej predlohy alebo vystrihnutím z farebných papierov či rôznych priesvitných fólií. Okrem klasického tvaru okienka, ktorý zvyčajne poznajú, sú dnes k dispozícii na trhu aj rôzne iné okienka či pomocné záložky, rôznych tvarov, veľkostí či materiálov. Pre každé dieťa sa dá nájsť (alebo aj jednoducho vyrobiť) okienko priamo podľa jeho potrieb také, aké mu najviac vyhovuje a ktoré mu najviac pomôže uľahčiť čítanie.

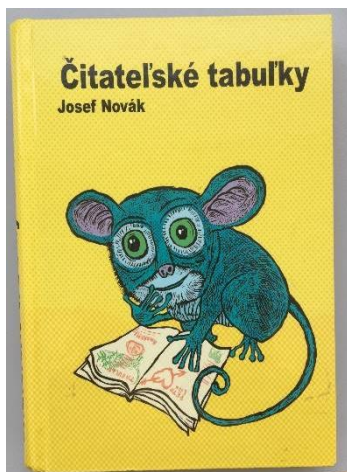


### Čítanie pre dyslektikov

Knižka Čítanie pre dyslektikov od autorky M. Horeckej je dobrou pomôckou **pre prácu so žiakmi s dyslexiou**, s fixovaným dvojitým čítaním (hláskovaním alebo slabikovaním), s nesprávnou technikou čítania, pri komolení slov či s poruchou plynulosti čítania. Dá sa využiť na nácvik čítania v období, keď už má žiak zvládnuté všetky izolované písmená, ale celú slabiku alebo slovo má problém prečítať. Tým že sú

slabiky v texte oddelené farebne, napomáha aj žiakom, ktorí čítajú s námahou alebo nesprávne, komolia slová, domýšľajú. Kniha je zostavená tak, že jej prvá časť obsahuje cvičenia na čítanie izolovaných slov, slovných spojení, až následne viet a krátkych jednoduchých textov. Obsahuje aj doplnovačky a námety na hry s textom, básničky, poviedky a napokon aj dlhšie rozprávky s jasným a súvislým dejom, so zameraním nielen na techniku čítania, ale aj na čítanie s porozumením.

## Čitateľské tabuľky



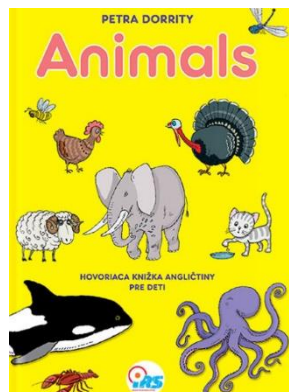
Čitateľské tabuľky autora J. Nováka pravdepodobne pozná väčšina špec. pedagógov pracujúcich v poradenstve, no v praxi sa často stretávame s tým, že novonastupujúci školskí špec. pedagógovia o nich nemajú vedomosti. To je aj dôvod, prečo ich uvádzame na týchto stránkach. Nové, aktualizované vydanie Čitateľských tabuliek predstavuje upravený variant ich staršieho základného a rozširujúceho súboru (z rokov 1995, 1995, 2000, 2002). Texty v tabuľkách využívajú analyticko-syntetickú metódu rozvíjania čitateľských zručností. Sú jednoducho a prehľadne zoradené od čítania izolovaných písmen cez slabiky, izolované slová s otvorenou slabikou, so zatvorenou slabikou, od jedno-, dvoj- a trojslabičných slov po viacslabičné slová, od slov bez spoluhláskových skupín po slová so spoluhláskovými zhlukmi.

Obsahujú nácvik slov s predložkovými väzbami, s rozlišovaním tvrdosti a mäkkosti spoluhlások po cvičenia na rozširovanie zrkového rozpätia. Ich možnosti využitia sú veľmi široké: jednak **ako domáce cvičenia pre rodičov detí s dyslexiou**, ako aj **počas reedukačných cvičení pod vedením školského špec. pedagóga**, prípadne po **usmernení aj asistenta učiteľa**. S tabuľkami však musí dieťa pracovať vždy pod vedením dospelého. Dajú sa uplatniť ako alternatívny súbor textov pri oneskorení v nástupe čítania, pri nesprávnej technike čítania na jej zdokonaľovanie a rozvíjanie, na prekonávanie čiastkových problémov v oblasti čitateľských zručností, pri podpore zvyšovania rýchlosti a pohotovosti v narábaní s textom, pri reedukácii a kompenzácii ťažkostí v čítaní.

Kniha má odporúčacu doložku Ministerstva školstva SR.

Dá sa kúpiť na [www.tobias-ucebnice.cz/slovensky](http://www.tobias-ucebnice.cz/slovensky), ale aj na iných stránkach a vo viacerých knižných eshopoch (napr. Martinus).

## Hovoriace knižky a učebnice – knihy doplnené elektronickým perom



Hovoriace knižky a učebnice sa od bežných odlišujú tým, že sú doplnené elektronickým „hovoriacim“ perom a deťom prinášajú kombináciu zvukových a zrakových podnetov. Keďže ide o elektronické zariadenie, stáva sa kniha s perom pre dnešné deti veľmi dobrým motivačným predmetom a atraktívnou formou vzdelávania. Elektronické pero má intuitívne ovládanie, podporuje rozvoj jemnej motoriky. V hovoriacich knižkách slovenského vydavateľstva IRS sa **jazyk dá prepnúť zo slovenského do anglického aj maďarského**. Pero núti žiaka počúvať, sústrediť sa na danú úlohu, výrazne podporuje rozvoj sluchovej pozornosti.

Knižky sú vhodnou pomôckou pri VPU, ADD/ADHD aj pri iných znevýhodneniach. V ponuke slovenského vydavateľstva IRS sú knihy **so zameraním na:**

- **logopédiu (*Mia v meste, Mia na farme*)**, ktoré sa dajú využiť najmä na podporu správnej výslovnosti, podnecovanie hovorenia, rozširovanie a obohacovanie slovnej zásoby, porozumenie informáciám na základe počutého textu, na podporu sluchovej pozornosti, sluchovej pamäti a diferenciacie. Využiteľné sú aj na zlepšovanie orientácie v priestore a na ploche. Podporuje rozvoj všeobecného rozhľadu dieťaťa, s pomocou knižky sa dajú dobre rozvíjať aj vedomosti v oblasti nadradených pojmov či elementárnych predmatematických predstáv. Knižky sú obohatené nálepkami, ktoré môžu slúžiť na rozvoj motoriky alebo aj motivačne, ako odmena po správnom riešení.
- **Jeden krok do školy** – kniha je prvoplánovo určená predškólakom, ale dá sa využiť aj v školskom veku na rozvoj a tréning verbálnych schopností, pamäti, pozornosti, rozvoj myslenia, orientácie na ploche, rozvoj slovnej zásoby v pasívnom aj aktívnom slovníku. Vhodná je na učenie zaradovania vecí do vyšších celkov, učí deti hľadať súvislosti a vzťahy medzi predmetmi.
- **Abeceda pre prváka** – knižka je zostavená ako šlabikár podporujúci zážitkové učenie. Obsahuje pracovné listy, ktoré sú dobrou pomôckou pri nácviku písmen, vnímaní hlások, pri tréningu analýzy a syntézy slov, na rozvoj fonemického uvedomovania. Dá sa dobre využiť na tréning techniky čítania aj na nácvik čítania s porozumením. Deti, ktoré majú ťažkosť s osvojovaním si tvaru písmen a s rozlišovaním písmen, majú v tejto knihe dobrú možnosť dané písmeno dostatočne vizuálne a s pomocou hovoriaceho pera aj sluchovo fixovať, postupne si ho osvojiť svojím vlastným, individuálnym tempom – dobré sú úlohy, kde dieťa musí písmeno identifikovať v slove (fonemické uvedomovanie).
- **Pracovné listy zo slovenského jazyka** – v spojitosti s hovoriacim perom sú výbornou pomôckou a pri deťoch so ŠVVP aj motivačnou odmenou oproti klasickému vpisovaniu do pracovných listov. Sú dobré na precvičovanie, opakovanie a utvrdzovanie učiva. Dajú sa využiť na obohacovanie slovnej zásoby, učia správnej výslovnosti jednotlivých slov (najmä deti s narušenou komunikačnou schopnosťou a deti s mentálnym postihnutím). Obsah pracovných listov korešponduje s učivom predpísaným v štátnom vzdelávacom programe. Listy sú prehľadné, nepreexponované ilustráciami ani množstvom zadaní na jednom liste, a preto sú vhodné aj pre deti s poruchami pozornosti
- **Hovoriace pexeso** – dobrá pomôcka na logopedické cvičenia pri deťoch s NKS alebo na podporu rozvoja pozornosti pre žiakov s ADD/ADHD, či pre žiakov s mentálnym postihnutím. Pexeso sa dá veľmi dobre využiť ako pomôcka pri anglickom jazyku a na rozvoj slovnej zásoby a vyjadrovacích schopností – ako zábavná forma osvojovania a upevňovania slovnej zásoby – napr. aj bez pomoci rodičov (ak rodičia neovládajú anglický jazyk a nemajú ako dieťaťu s prípravou doma pomôcť). Pexeso je výborné aj na tréning sluchového vnímania vo viacerých oblastiach (sluchová pamäť, sluchová pozornosť, sluchová diferenciacia).

- **Súbor kníh na výuku anglického jazyka** – (Click 1-4 pupil's book, Hello Come to live – slovník, Numbers, Animals, Shapes and Colours). Učebnice rešpektujú rôzne učebné štýly žiakov – vyhovujú žiakom s učebným štýlom:

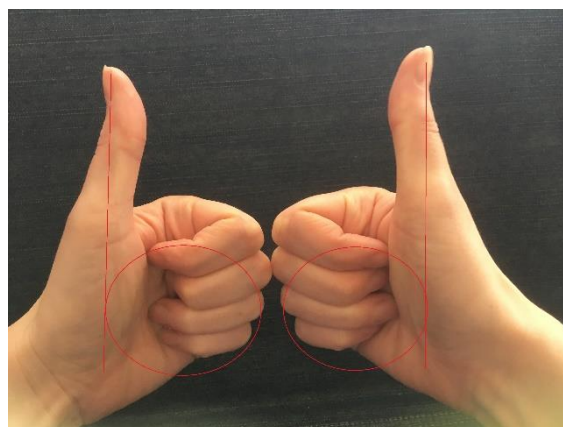
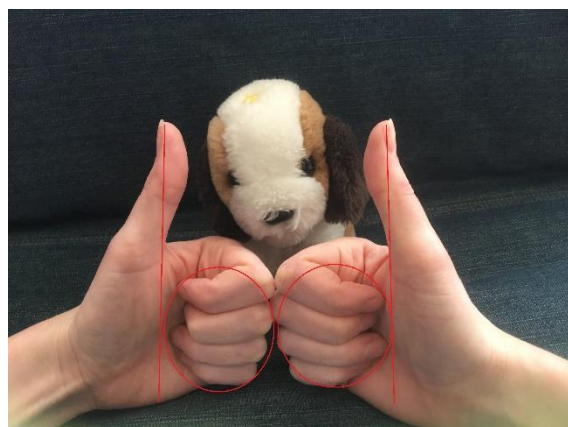
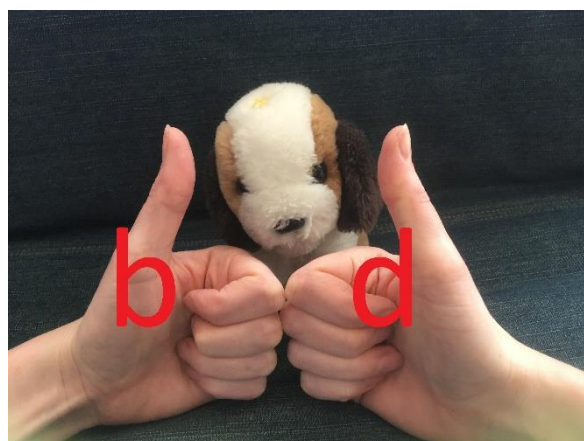
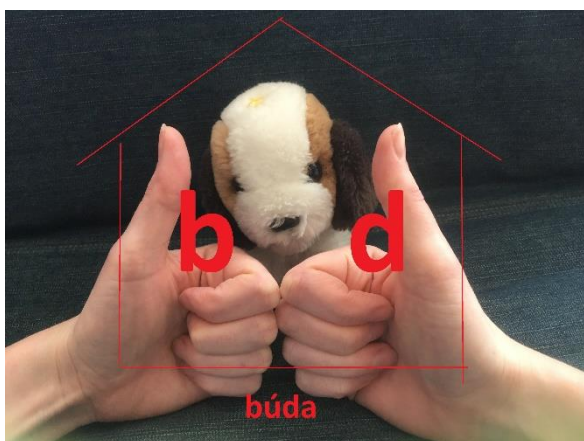
- kinestetickým – manipulácia s pomôckou,
- auditívnym – sluchové vnímanie učiva,
- vizuálno-verbálnym – obrázky, text, zvukové ukážky.

Pre rodičov je to výborná pomôcka na domácu prípravu s dieťaťom – najmä vtedy, ak rodič sám nevie po anglicky a nemôže preto dieťaťu doma pomôcť. Obrázky podporujú ľahšiu zapamätateľnosť.

Slovník upevňuje základnú slovnú zásobu na úrovni A1. Vyskytuje sa v ňom však aj rozširujúca slovná zásoba. Slovník je dobre využiteľný najmä na individuálne hodiny s integrovaným žiakom v škole alebo v domácom prostredí na nácvik slovnej zásoby.

Obsah viacerých kníh je kompatibilný so štátnym vzdelávacím programom. Vyššie spomenuté a aj iné sa dajú zakúpiť v e-shope <https://hovoriaceknihy.sk/>.

### Rozlišovanie reverzných figúr b-d





Pomôcky „na vlastnom tele“ sú pre deti vždy tými najlepšimi, najrýchlejšie zapamätateľnými, nikdy sa nestratia, nepotrebujú ich hľadať v taške, nezabudnú ich doma. Jednoduchá pomôcka na **rozlíšenie reverzných písmen b-d** sa dá vytvoriť pomocou vlastných rúk, z ktorých žiaka naučíme postaviť si pomyselnú „búdu pre psíka“. Ruky pri zovretí štyroch prstov v pästi a vystretom palci – ako to vidno na obrázkoch – vytvárajú grafický tvar písmen b a d. Pomocné slovo „búda“ pomáha žiakovi fixovať a zapamätať si, ktorá ruka aké z dvoch písmen predstavuje (v poradí, ako sa číta, zľava

doprava). Následne žiak túto pomôcku používa pri čítaní priložením takto zovretých rúk k čítanému slovu, textu.

## PÍSANIE, GRAFOMOTORIKA

### Násadky na písacie nástroje



Pre deti a žiakov s ťažkosťami v jemnej motorike a grafomotorike existuje dnes na trhu množstvo plastových násadiel na perá a ceruzky, ktoré podporujú **nácvik správneho držania písacieho nástroja**, správny úchop tromi prstami, využívajú sa na **korekciu nesprávneho úchopu** písacích potrieb, korekciu nadmerného tlaku na podložku pri písaní a pod. Ergonomický tvar násadiel podporuje správne umiestnenie prstov pri držaní písadla. Zvyčajne sú vhodné pre akýkoľvek tvar písacieho nástroja (pero, ceruzku, pastelku, fixu, štetec...), tvar nástavcov je prispôsobený detskej ruke – často aj podľa veku dieťaťa. Niektoré sú rozlíšené pre pravákov a ľavákov alebo je rozlíšené ich držanie označením L, R (pričom ľaváci položia prst na L, praváci na R).



## Grafomotorické labyrinty

Pomôcky grafomotorické labyrinty rôznych tvarov sa dajú využívať na prípravu ruky na písanie, **rozvoj grafomotoriky a vizuomotorickej koordinácie**, čo je dôležité na začiatku výučby písania, ale aj vtedy, aj má dieťa v mladšom školskom veku akékoľvek ťažkosti alebo obmedzenia v jemnej motorike.

## KOGNITÍVNE, EXEKUTÍVNE FUNKCIE, ČIASTKOVÉ FUNKCIE

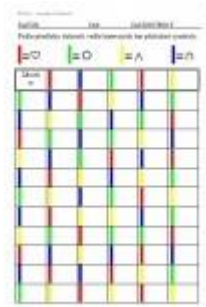
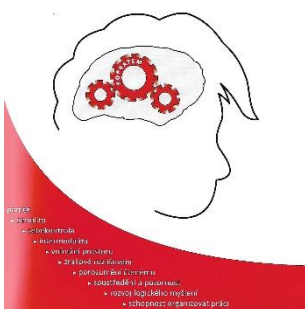
### Koncentrácia pozornosti

Materiál autoriek Rezková, Zelinková, Tumpachová je súborom pracovných listov, ktorý vydalo Dyscentrum Praha (PPPP s.r.o. Praha) na nácvik a zlepšovanie koncentrácie pozornosti pre deti vo vekovej kategórii približne od 8 rokov až po druhý stupeň ZŠ. S materiálom je možné pracovať individuálne aj skupinovo. Materiál sa dá zakúpiť na stránkach Dyscentra Praha v eshope.

### ROPRA TEM – program na rozvoj pracovného tempa

## ROPRA TEM

Program pro rozvoj pracovního tempa



Názov metodiky, programu – vychádza z jeho zamerania – a to na **ROzvoj PRAcovného TEMpa**, vedie žiakov k nácviku rýchlejšieho a bezchybného spracovávanía dát, čo je dôležité pre úspešnú školskú prácu. Autorky Mgr. I. Kopecká a Mgr. D. Ženková program zostavili s cieľom pomôcť najmä deťom **s pomalým pracovným tempom**, ktoré veľmi negatívne ovplyvňuje ich školské výkony, pretože zvyčajne nestíhajú včas dokončiť prácu. Následne sa to negatívne odráža na všetkých ich školských výkonoch a často aj na psychike a vzťahu ku škole. Svojím zameraním je však program veľmi vhodný **aj pri poruchách koncentrácie pozornosti**, pretože podporuje rozvoj viacerých oslabených poznávacích funkcií, schopnosť sústrediť sa a organizovať si prácu, pracovať s textom, podporuje rozvoj zrakového rozlišovania, intermodality a seriality, plošného a priestorového vnímania, rozvíja pamäť, logické myslenie. V neposlednom rade zlepšuje sebakontrolu žiaka cieľným nácvikom kontroly vlastnej práce.

Program je určený pre žiakov ZŠ 3. – 9.ročníka a aj stredných škôl na každodenný individuálny nácvik pod dohľadom dospelého (po zaškolení aj rodiča, no s pravidelnou kontrolou špeciálnym pedagógom). Program vyžaduje meranie času práce dieťaťa dospelým. Obsahuje spracovanú krátku metodiku a hárky na meranie výkonu na začiatku, v priebehu a na konci cvičení. Napriek tomu, že je spracovaný iba

v českom jazyku, je použiteľný aj u nás vzhľadom na to, že obsahuje iba krátke verbálne inštrukcie, ktoré dieťaťu zvyčajne zadáva dospelý. Program sa dá zakúpiť v e-shope na [www.chytrehrani.com](http://www.chytrehrani.com).

## **Zraková percepcia**

### **Zhody a rozdiely**

Súbor pracovných listov na **nácvik zrakovej percepcie** detí už od 4 rokov od autorky Z. Michalovej. Pri výraznejšom oslabení alebo u detí s VPU sa cvičenia dajú využiť na reedukáciu až po druhý stupeň ZŠ. Vnímanie zhôd a rozdielov je predpokladom správneho rozvoja čítania. Cvičenia sú vhodné najmä pri oslabeniach spôsobených prekríženou lateralitou, ťažkosťami vo vnímaní reverzných figúr (odstraňovanie inverzií v písaní a čítaní), obsahujú aj úlohy na zlepšovanie zrakovej pamäti, zrakovej analýzy a syntézy či cvičenia správneho smeru očných pohybov (na stránkach eshopu vydavateľstva Tobiáš).

### **Zrakové rozlišovanie**

Súbor pracovných listov autorky J. Bednárovej slúži na **rozvoj zrakového rozlišovania**, diferenciacie, funkcií, ktoré sú jednou zo základných schopností potrebných pre správny rozvoj čítania – najmä rozlišovania tvarov písmen, vnímanie sekvenčných odlišností, zrakovej pamäti, zrakovej pozornosti. Súbor je určený najmä pre žiakov na prvom stupni. Na stránkach eshopu Dyscentra Praha.

## **Sluchová percepcia**

### **Bzučiak**

Bzučiak so zvukovou aj svetelnou signalizáciou je pomôckou najmä pre žiakov, ktorí majú ťažkosti so sluchovou percepciou, najmä s rozlišovaním dĺžky samohlások a následne s písaním dĺžňov. Súčasne s vyslovením slova dieťa stláča zvukové tlačidlo na bzučiaku – krátko pri krátkej samohláske, dlho pri dlhej, pričom sa rozsvetuje svetielko. Učenie prebieha teda viacmyslovo, s využitím sluchu, zraku aj hmatu. Bzučiak sa dá využiť aj na nácvik analýzy slov na slabiky či na nácvik rytmizácie.

### **Pavučinka – súbor na rozvoj sluchového vnímania**

Metodika autoriek Zelinková, Čopáková z vydavateľstva Tobiáš je určená najmä na nácvik v mladšom školskom veku u detí, ktoré majú ťažkosti v sluchovom vnímaní a z toho plynúce ťažkosti najmä v písaní diktátov. Cvičenia sú zamerané na **sluchovú pozornosť, nácvik rozlišovania dĺžky samohlások, rozlišovanie mäkkých a tvrdých samohlások a sykaviek**. Súčasťou je zvukové CD a mnoho cvičení robia žiaci na základe zvukových nahrávok. Metodika je vhodná aj pre deti s logopedickými ťažkosťami alebo aj s poruchami sluchu. V slovenskej verzii sa dá metodika zakúpiť aj na [www.martinus.sk](http://www.martinus.sk).

## 7.2. PC programy, online tréningy

S nástupom počítačovej doby sa čím ďalej, tým viac objavujú rôzne PC programy, online tréningy, aplikácie, ktoré sú zamerané na podporu rozvoja čítania, písania, rozvoja matematických zručností, rôznych čiastkových či kognitívnych funkcií a pod. V anglickom jazyku či iných cudzích jazykoch je ich na internetových stránkach neúrekom, no nie vždy sú použiteľné deti a žiakov hovoriacich pre slovensky a často je ich využitie problematické vzhľadom na jazykovú bariéru aj pre dospelých, pretože tieto programy zvyčajne neponúkajú preklady do slovenčiny. Je však potešiteľné, že čím ďalej, tým viac sa objavujú už aj hodnotné programy v slovenčine, prípadne v češtine. Pri správnom použití dokážu byť pre špeciálneho pedagóga, psychológa alebo niektoré aj pre rodiča výraznou pomôckou pri napomáhaní rozvoja poznávacích funkcií, ale aj školských vedomostí dieťaťa. Pre dnešnú dobu je charakteristické, že narastá počet osôb s rôznymi znevýhodneniami, najmä s poruchami učenia, poruchami aktivity a pozornosti, s poruchami reči a pod. Mozog sa však vyznačuje vo všeobecnosti vysokou neuroplasticitou a čím viac ho používame a cvičíme, tým lepšie a dlhšie nám slúži. Zároveň práca s počítačom je pre generáciu dnešných detí veľmi príťažlivá, motivačná. Tieto programy teda ponúkajú ďalšiu alternatívu popri cvičeniach klasickou formou „ceruzka-papier“, ako s dieťaťom v dnešnej modernej dobe pracovať na zlepšovaní jeho výkonov.

Nasledujúci prehľad rozhodne neinformuje o všetkých dostupných a existujúcich programoch. Našou snahou bolo vybrať niekoľko programov z tých jednotlivých oblastí, v ktorých deti so ŠVVP alebo deti s rizikom porúch učenia v bežných školách štatisticky najčastejšie potrebujú podporu.

### ❖ PC program DysCom SK

<http://www.dyscom.sk/>

Program je v zozname didaktických prostriedkov, odporúčaných Ministerstvom školstva SR, ktoré túto pomôcku odporúča pri výchovno-vzdelávacej a poradenskej činnosti so žiakmi so ŠVVP, **najmä s ťažkosťami v osvojovaní čítania a písania**.

Okrem žiakov so ŠVVP je určená aj pre žiakov z odlišného jazykového alebo sociokultúrneho prostredia (obsahuje napr. aj texty v rómčine).

Program je spracovaný ako audiovizuálny a ponúka štyri základné oblasti podpory:

1. **Orientácia** – na precvičovanie pravo-ľavej a priestorovej orientácie v rovine, v rade (poradie), orientácia v čase, určovanie smeru.
2. **Čítanie** – cvičenia na prvé zoznamovanie sa s písmenkami v predškolskom období alebo v prípravných ročníkoch ZŠ (cvičenia na poznávanie a utvrdzovanie tvarov písmen abecedy) až po texty žiakov vyšších ročníkov ZŠ.
3. **Písanie** – cvičenia na rozvíjanie gramatickej, obsahovej stránky jazyka a fonematického uvedomovania so zameraním na jazykové zručnosti, ktoré sú náplňou vzdelávacích programov základnej školy na 1. stupni a programov pre špeciálne školy.
4. **Rozvoj zrakového vnímania** – obsahuje cvičenia, ktorých cieľom je rozvíjanie a reedukácia zrakového vnímania, pravo-ľavej orientácie, priestorového vnímania a vizuomotoriky detí od predškolského veku až po 2. stupeň ZŠ a špeciálnych škôl.

„V programe je možné nastaviť si stupeň náročnosti vzhľadom na vek, vedomostiam, ale i rôzne stupne rýchlosti prispôsobujúce sa schopnostiam dieťaťa. Je tu veľa ďalších iných možností, ktoré si môžeme

prispôbiť podľa individuálnej potreby dieťaťa. Program obsahuje **i texty v rómčine**. Program je pestro ilustračne obohatený (počtom asi 1 500 obrázkov). DysCom Sk je komplexný a so svojou variabilitou použiteľný pre širokú škálu ako vekovú, tak rôznej úrovne rozvoja mentálnych schopností, znalostí a vedomostí detí. Tým, že je program variabilný, umožňuje individuálnu prácu pre každé jednotlivé dieťa, čo je pri reedukácii s týmito deťmi to najdôležitejšie.

**Novým a významným prvkom programu je jeho audiovizuálne spracovanie (ozvučenie hlasom)**, ktorý vás bude sprevádzať jeho celou časťou. Dieťa si tak môže vybrať, či chce, aby mu bolo každé jednotlivé zadanie úlohy (písmená, slová, vety v cvičeniach) zároveň aj povedané (prečítané) nahlas. Táto možnosť sa dá zapnúť, ale aj vypnúť podľa želania či potreby. Program obsahuje okamžité hlásenie chýb. Program si tak vie sám skontrolovať správnosť vyriešenia každej jednotlivéj úlohy. Dieťa či dospelý hneď následne po každej jednotlivéj úlohe dostane vtipný oznam, ak urobil chybu a upozornenie, ak vyriešenie úlohy nebolo správne. Dôležitým prvkom programu sú motivačné hry, ktoré nasledujú po niekoľkých splnených úlohách.

Tieto hry napomáhajú udržiavať dlhšiu pozornosť a koncentráciu dieťaťa pri práci s cvičeniami. Ako často chceme, aby sa hry objavovali počas cvičení, si môžeme nastaviť presne podľa individuálnej potreby.“ (z [www.dyscom.sk](http://www.dyscom.sk))

### ❖ PC program DYSPRO

[www.regino.sk](http://www.regino.sk)

„Program DysPro je moderný špecializovaný program **pre výučbu slovenského jazyka na I. stupni ZŠ vhodný pre deti aj pri špecifických poruchách učenia, ako je napr. dyslexia**. Program obsahuje profesionálne nahovorenú slovnú zásobu s viac než 2 800 slovami a 500 vetami. Umožňuje precvičovať 18 rôznych cvičení v skúšajúcom aj vyučujúcom režime. Každý priebeh cvičenia a výsledok je zaznamenaný v prehľadnej tabuľke výsledkov. Zaznamenávanie výsledkov spolu s nahovorenou slovnou zásobou umožňujú prácu s programom aj bez nutnosti stáleho odborného dozoru.“ (z [www.regino.sk](http://www.regino.sk))

### ❖ Program Fono 3

<https://www.fono3.com/sk>

Program je určený na **nácvik a terapiu najmä komunikačných zručností a pre prácu so žiakmi s VPU**. Funkčný je na PC, tabletoch aj mobilných telefónoch. Užívateľ si môže vybrať štýl zobrazenia „Pre deti“, „Pre dospelých“, „Pre slabo vidiacich“ (zvýraznený kontrast a zväčšená veľkosť písma), „Pre autistov“ (odstránené sú prvky pôsobiace pri tejto diagnóze rušivo).

Po zaregistrovaní na webstránke výrobca poskytuje dni zdarma, aby sa dal program bezplatne vyskúšať. Ak sa rozhodnete program si objednať na používanie v škole (alebo ho odporučíte rodičovi na domáci nácvik a tréning s dieťaťom), musíte si zakúpiť predplatné na vami vybrané obdobie používania (od troch mesiacov po celý rok), ako aj vybrať počet pripojených užívateľov (od troch do 50), ako aj jazyk/jazyky aplikácií (anglický, španielsky, slovenský, český). Programy sú organizované v kategóriách označených farebne podľa toho, akú asistenciu pri práci potrebujú:

- Zelená kategória – programy, s ktorými môže pracovať, cvičiť žiak sám.
- Modrá kategória – programy, ktoré vyžadujú asistenciu inej osoby – tá však nemusí byť kvalifikovaná, napr. rodič, učiteľ, kamarát a pod.

- Oranžová kategória – programy, ktoré vyžadujú spoluprácu s kvalifikovanou osobou (logopédom, špeciálnym pedagógom...) a neodporúča sa používať ich bez prinajmenšom konzultácie s odborníkom.

Niektoré animácie sú doplnené zvukom, dajú sa nastaviť aj pomocné animácie a nastavovať viaceré parametre (napr. odmeňovanie, navádzanie na správnu odpoveď, vytvorenie profilu pre rôzne diagnózy a pod.).

#### ❖ Vizuálne čítanie pre deti aj dospelých

<http://www.visualreading.org/web/splash>

Program **integruje viacero spôsobov výučby čítania**, pričom spôsob a rozsah ich použitia je v kompetencii pedagóga a závisí od konkrétneho žiaka a je teda vhodný **na prácu so žiakmi s VPU, najmä s dyslexiou**. Využíva metódy: globálne čítanie, u nás najrozšírenejšie analyticko-syntetické čítanie, metódu bezchybného učenia podľa B. F. Skinnera a Charlesa Ferstera-errorless reading, metódu tréningu v oddelených inštrukciách.

Vizuálne čítanie využíva iba minimalistické používateľské rozhranie, je vizuálne zostavené tak, aby na dieťa nič nevyplývalo rušivo a nič neznižovalo jeho koncentráciu, nič ho neodpútavalo od úlohy, s ktorou má pracovať, a je doplnené obrázkovými pochvalami. Do programu sa dajú pridávať vlastné obrázky, fotky či zvuky.

Program taktiež ponúka aj možnosť pridávať poznámky a robiť si zápisy zo sedenia – napr. aj v prednastavených formulároch s niekoľkými vybranými parametrami – napr. frustračná tolerancia, koncentrácia a pod. Zaznamenáva počet nesprávnych odpovedí a vie ich zobrazit' do grafov s možnosťou zobrazenia celkového trendu pod profilovou fotkou dieťaťa.

Výrobca uvádza zameranie a využitie programu najmä na:

- Rozvoj **sluchového vnímania**, sluchovej diferenciacie
- Rozvoj **verbálnych schopností** a rozširovanie slovnej zásoby detí a dospelých
- **Logopedická pomôcka** a logopedická rehabilitácia poúrazových stavov
- Pomôcka pri **terapii dysfázie**, afázie či narušenej komunikačnej schopnosti všeobecne
- **ADD/ADHD**
- **VPU**
- **Aspergerov syndróm, Downov syndróm**

Program funguje na PC aj na tabletoch. Kupte sa licencia, ktorá je aj vo verzii Home alebo pre školské zariadenia. Predplatné je zvyčajne na 1 rok, vo verzii pre školy je v závislosti od potreby počtu pripojených zariadení, pričom počet žiakov nie je obmedzený. Pre školy sa dá požiadať o plnú skúšobnú verziu programu (zvyčajne na 3 mesiace), postup na získanie bezplatnej skúšobnej licencie sa nachádza na www stránke. V cene je jeden výučbový jazyk – slovenčina, maďarčina alebo čeština. Taktiež v prípade záujmu ponúka dodávateľ realizáciu inštruktívneho školenia pedagógov priamo v škole.

Na stránke sa nachádzajú aj špecifické pokyny pre rodičov detí s poruchami z autistického spektra, upozornenia na špecifiká pri niektorých druhoch znevýhodnení alebo postihnutí, rozpracovanie cieľov, podpora výberu metódy, informácie k rozširovaniu slovnej zásoby, zlepšovaniu sluchovej diferenciacie pri

dysfázii alebo afázii, informácie k podpore pri rozvoji verbalizácie (vokalizácie). Program obsahuje aj edukačné videá autora.

❖ **Program MatMat** – inteligentné precvičovanie matematiky

<https://matmat.cz/>

MatMat je program v českom jazyku, vyvíjaný na Masarykovej univerzite. Jeho používanie je zdarma. Obsahuje **precvičovanie počítania – osvojovanie a zautomatizovanie základných matematických zručností**: počítanie do 10, číselná os, sčítanie a odčítanie do 100, malá násobilka, delenie a pod. Spracovaný je s grafikou prívetivou k deťom, s využitím bezprostredného hodnotenia a odmen a je teda vhodný najmä na **podpornú prácu so žiakmi s VPU – s dyskalkulikmi**.

❖ **Program Méďa počíta**

<https://www.specialnepomocky.sk/meda-altik-petit-softver/meda-pocita/>

Program v slovenskom jazyku obsahuje základy matematiky – úroveň 1. ročníka. Je určený **najmä pre špec. školy, ale tiež pre deti so špecifickými poruchami učenia, s ťažkosťami, ako je znížená koncentrácia, poruchy reči, poruchy vnímania a pod.** Obsahuje 56 úloh, z ktorých väčšina má viac variantov.

V časti Úvod do matematiky program ponúka rozvoj matematickej predstavivosti, logického a abstraktného myslenia (pojmy najväčší, najmenší, rovnaký, radenie predmetov podľa veľkosti a množstva). V časti Poznávanie čísel sa nachádzajú úlohy na rozklad čísel, určovanie vzťahu medzi číslom a množstvom, porovnávanie čísel, zostavovanie číselných radov, rozklady na desiatky a jednotky, zaokrúhľovanie na desiatky. V časti Počítanie sú úlohy na nácvik sčítania a odčítania, s využitím rozkladov. Ďalej program obsahuje aj rad jednoduchých matematických hier na precvičovanie sčítania a odčítania či bludiská, ktoré zábavnou formou precvičujú nadobudnuté vedomosti. Narába s odmenou za správne vypracovanú úlohu. Keďže program má možnosť veľmi jednoduchého ovládania, umožneného len krátkym a dlhým stlačením jediného klávesu, vnímame ho ako vhodný aj pre deti s výraznejšími ťažkosťami v jemnej motorike (napr. s DMO). Kupuje sa licencia na 1 počítač alebo multilicencia pre školy.

❖ **Slepé mapy**

<https://slepemapy.cz/>

Program vznikol na Masarykovej univerzite, na Fakulte informatiky. V programe sa dá navoliť slovenský jazyk (okrem neho aj český, nemecký, anglický, španielsky a ruský jazyk). Keďže najmä **žiaci s VPU a s ADD/ADHD** majú veľmi často **výrazné ťažkosti v priestorovej plošnej orientácii, takmer vždy majú ťažkosť v orientácii na mape v geografii**. Tento program je preto vhodná pomôcka pre špec. pedagóga alebo pre vyučujúceho pedagóga či rodiča, ktorému je možné program odporúčať v rámci domácej prípravy dieťaťa na geografiu, ale taktiež **aj na cielené rozvíjanie priestorovej plošnej orientácie**.

Používanie programu je zadarmo. Každá slepá mapa ponúka adaptabilné precvičovanie – aplikácia volí podobu otázok a frekvenciu opakovania podľa toho, aké má žiak vedomosti. Na základe žiakových odpovedí dokáže znázorniť mapu jeho vedomostí.

**Treba si však uvedomiť, že hodnotiť výkon žiaka v slepých mapách nie je vhodné u žiakov s poruchami priestorovej orientácie (často žiaci s VPU, najmä dyskalkulici).**

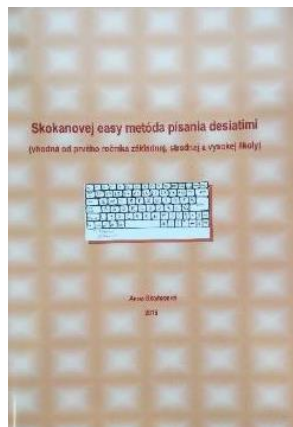
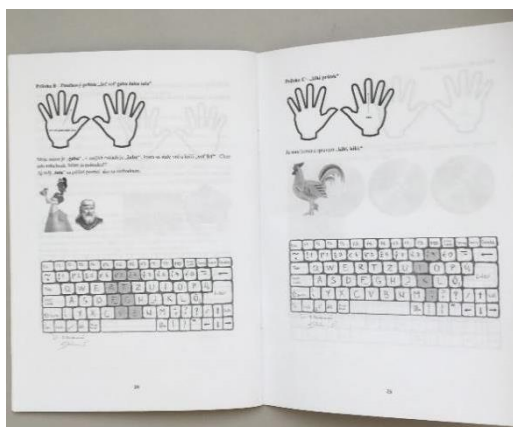
#### ❖ Strojopis – písanie všetkými desiatimi

<http://www.strojopisonline.sk/nacvik>

Výuka strojopisu online na stránke [www.strojopisonline.sk](http://www.strojopisonline.sk) je zadarmo. Obsahuje teóriu, v ktorej sa žiak môže zoznámiť s prstokladom, a obsahuje samotné cvičenia s výukou. Náročnosť cvičení postupne rastie. Program sleduje počet úderov, počet chýb, vyhodnocuje rýchlosť aj chybovosť.

Nácvik strojopisu – alebo **rýchleho písania všetkými desiatimi** – je vhodné využiť **najmä u žiakov s VPU, s dysgrafiou** takého stupňa, pri ktorej je kvalita písomného prejavu žiaka narušená do takej miery, že dorozumievanie sa formou písomného prejavu je pre žiaka **na hranici sociálnej únosnosti**, alebo sa stáva sociálne neúnosným (okolie po žiakovi neprečíta, prípadne ani žiak sám po sebe neprečíta vlastné poznámky). Taktiež je vhodné aj vtedy, ak je postihnuté tempo písania žiaka, no jeho motorické schopnosti (jemná motorika) mu dovoľujú naučiť sa rýchlejšie pracovať práve s pomocou PC. V takom prípade tento spôsob vnímame (najmä v dnešnej počítačovej dobe) ako vhodný alternatívny či doplnkový spôsob rozvoja písomných komunikačných kompetencií. Žiak takto môže následne využívať písanie poznámok priamo do PC, prípadne využívať počítač pri preverovaní jeho vedomostí. Takáto forma nácviku rýchlejšieho a kvalitnejšieho písomného prejavu ťažkého dysgrafika sa môže stať významnou pomocou pre žiaka najmä pri prechode na strednú školu, prípadne v budúcnosti aj pri jeho vzdelávaní na VŠ.

#### ❖ Skokanovej easy metóda písania desiatimi



Okrem vyššie uvedeného PC programu na nácvik rýchleho písania na počítači existuje v **tlačenej verzii** aj tzv. **Skokanovej easy metóda písania desiatimi**. Napriek tomu, že toto nie je PC program, uvádzame túto metodiku práve na tomto mieste, keďže úzko súvisí s vyššie uvedeným nácvikom rýchleho písania s prstokladom (SKOKANOVÁ, 2015).

Autorka prezentuje metódu jednoduchého a efektívneho spôsobu výučby písania všetkými desiatimi na klávesnici PC, spracovanú do ôsmich časovo nenáročných cvičení, pričom metóda je vhodná pre žiakov už od 1. ročníka ZŠ, ale aj pre stredoškôľakov alebo dospelých a pôvodne bola vytvorená autorkou pre **žiacov**

s **VPU**. Ako autorka píše v úvode do metodiky, pozitívnymi sekundárnymi dôsledkami sú **rozvíjanie fonematickej diskriminácie predovšetkým spoluhláskových zhlukov, mäkkosti, tvrdosti, dĺžky slabík**, pozitívne dôsledky uvádza aj v oblasti fonograforytmiky a v konečnom dôsledku takýto spôsob písomnej komunikácie priaznivo vplýva na rozvoj čítania žiaka (SKOKANOVÁ, 2015).

#### ❖ Eduportal

<http://www.eduportal.sk/>

Diktáty, matematika, slepé mapy, testy, angličtina, básničky a cvičenia pre materské školy.

Stránka obsahuje viac ako 40 online diktátov na **zlepšenie ovládania a používania gramatických pravidiel** hravou formou. Diktáty sú triedené do kategórií (vybrané slová, vzory prídavných mien, tvrdé a mäkké slabiky a spoluhlásky, spodobovanie, krátke a dlhé samohlásky). V časti Matematika sa nachádzajú jednoduché príklady na **precvičovanie sčítania a odčítania** so zameraním najmä 1. a 2.ročník ZŠ, ako aj príklady na násobenie. Slepé mapy pomáhajú v **nácviku orientácie na mape**. V časti Materské školy sú jednoduché básničky, pesničky, hádanky, pohybové hry a jednoduché aktivity pre deti predškolského veku so zameraním na rozvoj rôznych oblastí. V časti Testy sú zábavné úlohy na **precvičenie učiva základnej školy z rôznych oblastí**, s okamžitým vyhodnotením vedomostí žiaka. Program môže školskému špec. pedagógovi slúžiť ako ďalšia forma **a jedna z ďalších možností podpory vzdelávania a rozvoja školských zručností žiakov s rôznymi ŠVVP**.

#### ❖ Cogni Plus

Tréningový program Cogni Plus je rakúsky interaktívny systém na báze PC hier, ktorý sa v zahraničí využíva v nemocniciach a v rehabilitačných centrách, ale aj v personálnych agentúrach a začína sa používať aj v niektorých zahraničných školských zariadeniach (napr. vo Švajčiarsku na skupinovú **terapiu detí s ADHD**), ale aj v našich školských zariadeniach – najmä v poradniach. Klinické štúdie ukazujú uspokojujivé zlepšenie pre veľkú časť detí.

V našich podmienkach sa využíva najmä na **rozvoj kognitívnych funkcií** detí aj dospelých, najmä na:

- rehabilitáciu pacientov s poškodením mozgu
- tréning reakčných časov športovcov
- podpornú liečbu pri alzheimerovi, parkinsonovi
- zdokonaľovanie schopností pri vedení motorových vozidiel
- v školských a poradenských podmienkach najmä na **zlepšovanie pozornosti u detí s ADHD a pri poruchách kognitívnych funkcií**

Program rozoznáva aktuálnu úroveň kognitívnych schopností dieťaťa/žiaka/dospelého, automaticky sa tejto úrovni prispôbi a postupne zvyšuje tréningovú náročnosť. Trénuje a zlepšuje napr. úroveň fázovej a vnútornej bdlosti, pohotovostného rozmeru pozornosti a reakčný čas, schopnosť udržať dlhodobu pozornosť za monotónnych stimulačných podmienok, učí reagovať na malé zmeny v predkladanej informácii, cielene rozvíja selektívnu pozornosť (schopnosť rýchlo reagovať na stimuly a potlačovať nepatričné reakcie), zlepšovanie aktívneho nacvičovania v priestorovej pracovnej pamäti, nacvičuje udržanie informácie v pamäti alebo v ohnisku pozornosti, obnovovanie pamäťových obsahov.



## ❖ CD HAPPYneuron Brain Jogging

<http://www.brainjogging.cz/>

PC program, ktorý sa dá zakúpiť na CD nosiči – HAPPYneuron BrainJogging. Na odporúčanie logopéda, psychológa alebo neurológa, pre oblasť školstva, zdravotníctva a sociálnych služieb sa dá zakúpiť s výraznou zľavou. Pre školské účely je vhodný ako podporný program najmä na **tréning kognitívnych funkcií** (napr. pozornosti, pracovnej pamäti detí a žiakov – schopnosť udržať informácie a pracovať s nimi, exekutívne funkcie – plánovanie, organizovanie, emocionálna sebaregulácia, podporuje rozvoj vyjadrovacích schopností a porozumenie reči, rozvoj priestorovej orientácie a vnímania...) najmä ako **podporná metóda pre deti s VPU a poruchami aktivity a pozornosti – ADD/ADHD**. S tréningom sa začína od úrovne, ktorú dieťa zvládne, s postupným zvyšovaním náročnosti tak, aby nedochádzalo k frustrácii z neúspechu. K správne nastaveniu tréningového programu pomáha diagnostika aktuálnej úrovne kognitívnych funkcií dieťaťa. Keďže dôležitou podmienkou tréningu je vôľa a aktivita žiaka, je potrebné tréning vykonávať pod dohľadom dospelého (špeciálny pedagóg, psychológ, rodič).

## ❖ Mentem

<https://www.mentem.sk/>

Mentem je online program, a teda s ním môžete pracovať iba cez internetové pripojenie. Kúpuje sa formou predplatného v rozpätí od jedného mesiaca po jeden rok. Po registrácii je k dispozícii 7 dní zadarmo na vyskúšanie.

Je zostavený z hier a úloh najmä na **precvičovanie a tréning kognitívnych funkcií** – predovšetkým krátkodobej pamäti, kapacity pozornosti, reakčného času, priestorovej orientácie, ale aj jazykových a matematických schopností. Program využíva kontinuálne spresňovanie užívateľskej úrovne, teda náročnosť úloh sa prispôsobuje schopnostiam, úrovni, limitom užívateľa. Úlohy sú zostavené tak, aby udržali detskú pozornosť a pritom posúvali hranice koncentrácie a vytrvalosti. K dispozícii sú, samozrejme, štatistiky (bodové ohodnotenie, percento zlepšenia alebo zhoršenia, umiestnenie medzi ostatnými užívateľmi, prehľad najlepších výsledkov a pod.). Keďže je určený širokému spektru užívateľov, najčastejšie sa používa **ako preventívny u rizikových skupín detí**, no dá sa dobre využiť aj **ako podporný u detí s diagnostikovanými VPU, ADHD či inými znevýhodneniami**. Výrobca ho odporúča pre žiakov od 2. ročníka ZŠ vyššie, pretože asi tretina úloh obsahuje jazykové alebo numerické úlohy. Niektoré hry sú však vhodné aj pre predškolákov.

**TIP:** Na stránkach štátnej školskej inšpekcie nájdete aj prehľadne spracovaný interný metodický materiál ŠŠI s názvom **Kompenzačné a špeciálne učebné pomôcky pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami**, ktorý môže byť pre vás významným komplexným návodom pri rozhodovaní sa o možnostiach využitia pomôcok pre jednotlivé druhy znevýhodnenia žiakov [http://www.ssiba.sk/admin/fckeditor/editor/userfiles/file/Dokumenty/KOMPENZACNE\\_POMOCKY\(1\).pdf](http://www.ssiba.sk/admin/fckeditor/editor/userfiles/file/Dokumenty/KOMPENZACNE_POMOCKY(1).pdf) ([www.ssiba.sk](http://www.ssiba.sk) – klik „zaujímavosti“)

**Tipy na zaujímavú literatúru** nájdete aj na stránke Komposytu: <https://www.komposyt.sk/pre-odbornikov/specialno-pedagogicka-cinnost/preview-file/vyber-literatury-metodicke-mat-485.pdf>

## 8. Spolupráca

**Funkčná a účinná vzťahová sieť školského špec. pedagóga v škole a mimo školy. Koordinácia aktivít s poradenskými zariadeniami, s pedagógmi, s rodinou. Tímová práca, multidisciplinárnosť, rozdelenie kompetencií. Vzájomná informovanosť a komunikácia ako základ spolupráce. Budovanie rešpektu k práci šk. špec. pedagóga.**

- 8.1 Vedenie školy**
- 8.2 Pedagogický zbor**
- 8.3 Rodičia**
- 8.4 Ostatní členovia podporného tímu**
- 8.5 Asistenti učiteľa**
- 8.6 Poradne**
- 8.7 Iné inštitúcie alebo jednotlivci**

### 8.1. Vedenie školy

Na vedení školy – okrem zabezpečenia personálnych, ekonomických, materiálno-technických podmienok pre všetkých žiakov školy – spočíva dôležitá úloha, ktorá výrazne ovplyvňuje vnímanie a postavenie školského špeciálneho pedagóga a aj ďalších členov podporného tímu v škole. Touto úlohou je vytvorenie bezpečného prostredia pre vzájomnú výmenu informácií medzi pedagógmi, bez ovzdušia z obáv prezentovať vlastný názor, podporovať pozitívnu klímu a spoluprácu všetkých zložiek v škole a **zabezpečovať celoškolský inkluzívny prístup** so zapojením všetkých pracovníkov školy, pretože tento prístup nie je a ani nikdy nebude záležitosťou a kompetenciou iba jedného osamoteného človeka.

**Školský špec. pedagóg – nech by mal akokoľvek vysoké odborné zručnosti a skúsenosti vo svojom odbore, bez podpory zo strany vedenia školy a ostatných pedagógov nedokáže vytvoriť a najmä realizovať účinné výchovno-vzdelávacie stratégie.**

Na vedení školy smerom k školskému špeciálnemu pedagógovi je:

- jednoznačná podpora pozície a práce školského špec. pedagóga na pracovisku, podpora jeho kompetencií smerom k ostatným členom pedagogického zboru,
- podpora otvorenej komunikácie v tíme všetkých pracovníkov školy,
- podpora ďalšieho odborného vzdelávania školského špec. pedagóga a celého pedagogického kolektívu, podpora zvyšovania odborných kompetencií v oblasti podpory znevýhodnených skupín žiakov, v oblasti integrácie a inklúzie,
- prosociálna orientácia, angažovanosť, zabezpečovanie podporujúceho prostredia bez negatívnych nálad či ľahostajnosti, budovanie pozitívnej klímy školy,
- otvorenosť voči novým podnetom, návrhom, metódam,
- v prípade potreby zabezpečovanie priestoru na spoluprácu so zriaďovateľom školy,
- vytváranie priestoru na zvyšovanie informovanosti o problematike práce školského špec. pedagóga, jeho úlohe a kompetenciách v škole,
- vypracovanie školskej stratégie špeciálnopedagogickej podpory žiakom so znevýhodnením, s jasným pomenovaním cieľov, princípov.

**Len ak je riaditeľ sám vzdelaný, pozitívne naklonený a zorientovaný v problematike znevýhodnení, integrácie a inklúzie,** môže účinne podporiť svoj tím, a teda aj školského špec. pedagóga pri práci so žiakmi.

## 8.2. Pedagogický zbor

Spoločné ciele spájajú. Každý pedagóg, ktorý s dieťaťom pracuje, musí mať dostatok informácií o podstate problému konkrétneho dieťaťa. Najmä triedny učiteľ hrá v tomto procese dôležitú úlohu – musí byť preto neoddeliteľnou a nenahraditeľnou súčasťou odborného tímu a spolupráca šk. špec. pedagóga či šk. psychológa s ním je nevyhnutná pre efektívne vzdelávanie žiaka. Títo odborníci by nemali byť odbremením preťaženého učiteľa, ale kolegami, spolupracovníkmi a spolurealizátormi vzdelávania žiaka.

Prijatie dieťaťa so znevýhodnením zvyčajne predstavuje pre učiteľov v súčasnosti novú pedagogickú skúsenosť, ale aj viac práce – vyššie nároky na prípravu výuky, na prípravu učebných materiálov, na prípravu IVP. Učiteľ musí zvládať primerane rozdeliť svoje pôsobenie, čas aj svoju pozornosť medzi bežných žiakov a žiakov so ŠVVP, musí byť aspoň základne orientovaný v dosahoch diagnóz na vzdelávací proces. Niekedy býva veľmi ťažké odolať pokušeniu premiestniť „nepohodlných“ žiakov do inej triedy alebo dokonca do inej školy.

Efektívna integrácia znevýhodnených žiakov si vyžaduje **dobrú spoluprácu školského špeciálneho pedagóga s učiteľmi**. Všetci sa podieľajú na zodpovednosti za učebné výsledky žiakov so ŠVVP. Školský špeciálny pedagóg sa podieľa na zabezpečení špeciálnopedagogických potrieb žiaka. Spolupracujú na vhodnom výbere a kvalite špeciálnopedagogických metód, postupov (špeciálnopedagogického servisu), ktorý si vyžaduje začlenený žiak. Pedagógovia zároveň spracovávajú pedagogickú diagnostiku žiakov, ktorá následne pomáha pri dôslednej diagnostike jeho ťažkostí.

**Niektoré možnosti spolupráce šk. špec. pedagóga s pedagogickým zborom:**

**Priama pomoc:**

- účasť na vyučovacej hodine (*kooperatívne vyučovanie*),
- vyňatie žiaka z triedy a jeho vzdelávanie v učebni šk. špec. pedagóga, preverovanie vedomostí písomnou formou individuálne u školského špec. pedagóga, podpora pochopenia nových pojmov,
- priama podpora v krízových situáciách,
- organizácia práce asistentov učiteľa,
- pomoc pri tvorbe a spracovaní IVP (*školský špeciálny pedagóg pomáha triednemu učiteľovi pri stanovení cieľov, prístupov, metód a foriem vzdelávania*),
- pomoc pri tvorbe úprav učebných osnov (*jednotlivým vyučujúcim pomáha vytvoriť osnovu a formu úprav; pomáha pri výbere vhodných metód a prístupov; pri výbere vhodných kompenzačných pomôcok*),
- hodnotenie žiakov (*ak má učiteľ problém ohodnotiť žiaka so ŠVVP, požiada o pomoc školského špeciálneho pedagóga, s ktorým taktiež priebežne konzultuje vhodnosť použitých foriem hodnotenia žiaka so ŠVVP*),
- účasť na celoštátnych testovaniach,
- realizácia intervenčných opatrení v triede,

- podpora učiteľa pri diskutovaniach s rodičmi (*profesionálna argumentácia, facilitácia a mediácia so zabezpečením konštruktívneho vedenia rozhovoru pri prípadných sporoch medzi učiteľom a rodičom...*),
- pomoc v plánovaní mimoškolských aktivít (*školský špeciálny pedagóg pomáha pri výbere vhodnej mimoškolskej aktivity alebo v prispôbení aktivity žiakovi so ŠVVP*).

#### **Nepriamo pomoc:**

- pravidelné informovanie pedagógov rôznymi formami o diagnózach jednotlivých žiakov, o ich dosahoch na vzdelávací proces,
- pomoc pri vedení povinnej školskej dokumentácie,
- metodické vedenie a osвета,
- ukážky možných didaktických postupov, netradičných alebo nových vzdelávacích metód a postupov,
- podpora získavania nových informácií, nových zručností,
- hľadanie takých pedagogických opatrení, ktoré učiteľovi pomôžu zvládnuť výchovno-vzdelávací proces,
- možnosť konzultácií s odbornými pracovníkmi školy alebo s odborníkmi v poradniach,
- podpora psychohygieny učiteľa (napr. aj rozhovorom, poskytnutím možnosti konzultácie), emočná podpora, zdieľanie, podpora motivácie učiteľa pri vzdelávaní žiaka.

Viacere možnosti práce s pedagogickým zborom (ukážky nožnej realizácie praktických aktivít) sú uvedené aj v kapitole 4.5 Metodicko-vzdelávacia a osvetová činnosť.

### 8.3. Rodičia

Rodičia sa cez svoje dieťa stávajú priamymi účastníkmi diania školy. Sú povinní informovať školu o všetkých zmenách, dôležitých a závažných skutočnostiach, ktoré by mohli mať vplyv na priebeh výchovy a vzdelávania dieťaťa – teda aj o jeho zdravotnej či psychickej spôsobilosti a aktuálnom stave. Škola je pre rodiča partnerom a rodič je povinný s ňou aktívne spolupracovať v prospech svojho dieťaťa. Úroveň rodičovskej spolupráce (aj rodičovskej starostlivosti o dieťa) je však v realite rôzna a rôzna je aj angažovanosť a ochota rodičov podieľať sa na spolupráci so školou. Nie vždy je táto spolupráca ideálna. Každý rodič je iný, s iným pohľadom na dianie v škole, s inými postojmi, očakávaniami a názormi. Niekedy býva zapojenie rodičov problematické, rodičia sú vyťažení, nemajú čas, inokedy sú hyperprotektívni, prehnane opatrní, zvýšene citliví voči inštitúciám, často majú nedôveru vo vzdelávacie postupy, ktoré škola volí a realizuje. Školy nie vždy spĺňajú očakávania a predstavy rodičov o realizácii vzdelávacích postupov vo všeobecnosti alebo len smerom k ich dieťaťu. U detí so znevýhodnením vzťah rodičov ku škole môže byť ovplyvnený aj obavami o zdravie a zdravý vývin ich dieťaťa, niekedy môže byť poznačený vysokou psychickou únavou rodičov, spôsobenou rôznymi faktormi, či enormného psychického (niekedy aj ekonomického) vypätia, ktorému je rodina vystavená.

**Miera spolupráce** medzi jednotlivými rodičmi žiakov a školským špec. pedagógom preto závisí od mnohých rôznorodých faktorov (osobnostné nastavenie na jednej aj druhej strane, doterajšie skúsenosti, informácie, profesijné vplyvy, sociokultúrne zázemie... atď.).

Zo strany školského špec. pedagóga je však v každom prípade dôležité:

- **brať rodiča jednoznačne ako kompetentného partnera a spolupracovníka,**
- **prispôbiť spôsob komunikácie** sociálno-kultúrnej úrovni rodiča tak, aby obsah jeho prejavu bol rodičovi jasný a zrozumiteľný, informácie podávať presne a jasne, bez direktivity,
- **pravdivo informovať a poučiť rodiča** o možnostiach a podmienkach školy, o možnostiach, kompetenciách a schopnostiach jeho samého pomôcť ich dieťaťu,
- **informovať o rozsahu,** povahe a priebehu poskytovania podpory dieťaťu (kto bude s dieťaťom pracovať, kedy, ako dlho, prečo, na aký účel a cieľ...),
- **poskytovať rodičovi reálny obraz o jeho dieťati** – podávať rodičom pravdivý obraz o ich dieťati a jeho výkonoch aj reálnych vzdelávacích možnostiach či možnostiach budúceho uplatnenia v živote a v práci, poskytnúť prognózu z dlhodobého hľadiska,
- **navrhovať reálne opatrenia podpory pre dieťa** – a to aj opatrenia v domácom prostredí (napr. podmienky domácej prípravy na vyučovanie, možnosti výchovných postupov...), opatrenia týkajúce sa klasifikácie a hodnotenia vedomostí, ale aj správania dieťaťa,
- **vyžadovať od rodiča potrebnú spoluprácu a súčinnosť** – napr. aj dochádzaním na niektoré terapie, vedenia do poradní, spolupracovať s inými odborníkmi (napr. lekármi, pedopsychiatrami, klinickými logopédmi a pod.),
- **informovať o rizikách a dôsledkoch prípadnej nerealizácie** navrhovaných opatrení – napr. z dôvodu nesúhlasu rodičov alebo nespôsobnosti rodiča či žiaka samotného, informovať o skutočnosti, že pri neudelení súhlasu nie je možné vytvoriť optimálne podmienky pre primerané vzdelávanie dieťaťa,
- **zabezpečiť pri konzultáciách s rodičom bezpečné prostredie** so zachovaním dôvernosti poskytnutých informácií,
- **zvoliť a navrhnúť rodičom primeranú mieru a formu kontaktu so školou** (ako často, ako dlho, kde, akou formou – osobne, telefonicky, mailom...),
- **dať rodičovi možnosť klásť otázky** na spresnenie a ujasnenie postupov, možností, dôsledkov tak, aby rodič mohol písomne potvrdiť, že informáciám jasne porozumel, bol oboznámený a poučený, je si vedomý rizík vyplývajúcich z neudelenia súhlasu.

Všetky poskytnuté informácie je dôležité zakotviť **aj písomnou formou** do **Informovaného súhlasu rodiča** – jeho cieľom je **zamedziť prípadným následným nedorozumeniam či nezrovnalostiam** v komunikácii medzi školou a zákonným zástupcom dieťaťa/žiaka. U integrovaných žiakov so ŠVVP je informovaný súhlas rodiča súčasťou žiakovho IVP (**niektoré príklady informovaných súhlasov pozri v prílohe č. 3**).

#### 8.4. Ostatní členovia podporného tímu

Ako sme už uviedli aj vyššie, do odborného podporného či inkluzívneho tímu v škole patria (alebo môžu patriť) najmä:

- výchovný poradca,
- koordinátor prevencie,
- školský psychológ,
- školský špeciálny pedagóg,
- školský logopéd,

- školský sociálny pedagóg,
- asistenti učiteľa.

**Funkcie jednotlivých členov tohto tímu sa veľmi často prelínajú, prekrývajú, kumulujú.** Preto je nevyhnutné presné pomenovanie kompetencií jednotlivých členov tímu a vzájomné rozdelenie úloh. Uvádzame základné kompetencie niektorých členov podporného tímu:

### Výchovný poradca

Spolupráca školského špeciálneho pedagóga **s výchovným poradcom** sa zameriava najmä na realizáciu akýchkoľvek celoštátnych testovaní – so zameraním na osobitosti testovania žiakov so ŠVVP (Monitor9, Testovanie5, Komparo, PISA a pod.) a na ich umiestnenie na primeraný typ strednej školy. Výchovný poradca pred podávaním prihlášok konzultuje výber vhodnej strednej školy žiaka so ŠVVP so školským špec. pedagógom, školským psychológom. Školský špeciálny pedagóg na požiadanie výchovného poradcu môže k prihláške integrovaného žiaka na SŠ priložiť správu, v ktorej uvedie špecifiká diagnózy žiaka a potrebné špeciálnopedagogické potreby. Taktiež spolupracujú na realizácii dlhodobého kariérového poradenstva u týchto žiakov.

Spolupráca sa premieta aj do oblasti riešenia problémov v správaní (*ak sa vyskytnú u žiakov so ŠVVP*). Vzájomne hľadajú riešenia a spôsoby nápravy patologického správania žiaka. Taktiež do oblasti metodickéj a osvetovej činnosti.

### Koordinátor prevencie

V systéme školskej prevencie má dôležité miesto **pedagóg – koordinátor prevencie**. V minulosti bola táto pozícia orientovaná najmä na prevenciu drogových závislostí, v súčasnosti sa kompetencie koordinátora posúvajú na oblasť prevencie akýchkoľvek sociálno-patologických javov, ktorá zahŕňa aj prevenciu šikanovania a zvýšenej agresivity v školskom prostredí, ako aj orientáciu na zdravý životný štýl a jeho podporu a vytváranie pozitívnej atmosféry v školách. Toto jeho zameranie určuje aj smer spolupráce koordinátora prevencie so školským špeciálnym pedagógom.

Koordinátor prevencie plní v rámci realizácie prevencie v škole **nasledujúce funkcie**:

- iniciuje preventívne aktivity a koordinuje ich realizáciu ako súčasť výchovno-vzdelávacieho procesu,
- je účastníkom preventívno-výchovných konzultácií so žiakmi a ich rodičmi,
- metodicky usmerňuje preventívnu činnosť v škole,
- úzko spolupracuje s príslušným centrom výchovnej a psychologickéj prevencie a pedagogicko-psychologickou poradňou.

### Školský psychológ

Hlavné kompetencie a špecifiká práce školského psychológa spočívajú podľa Kopčanovej (KOPČANOVÁ, 2006) najmä v nasledujúcich oblastiach:

- **sleduje osobnostný vývin žiakov** (kognitívny, sociálny, emocionálny),
- skúma a odborne usmerňuje **úroveň kognitívneho vývinu a kognitívnych procesov žiakov** v škole, najmä žiakov prvého stupňa ZŠ. Zisťuje úroveň schopností týkajúcich sa myslenia a riešenia problémov a identifikuje možné problémy a ťažkosti v učení – konkrétne v písaní, čítaní, počítaní, učení sa cudzích jazykov,

- **skúma predpoklady žiakov a študentov** v oblasti všeobecných a špeciálnych intelektových schopností, osobnostných vlastností, motivácie výkonu a záujmov a v spolupráci s učiteľmi rôznych predmetov pomáha lepšie rozvíjať osobnostné predpoklady žiakov,
- **spolupodieľa sa s výchovným poradcom na procese profesionálnej orientácie a voľby povolania žiakov**, vypracúva a realizuje programy profesionálnej orientácie a voľby povolania, diagnostikuje predpoklady žiakov z hľadiska vybranej profesie, pracuje so žiakmi z hľadiska voľby povolania nerozhodnými, resp. problémovými, navrhuje učiteľom a výchovným poradcom niektoré ďalšie možnosti v pedagogickej a psychologickej starostlivosti o žiakov a ich zdravý osobnostný rozvoj,
- **pripravuje a realizuje programy pre žiakov, zamerané na rozvoj ich osobnosti a duševného zdravia, sociálnych zručností a sociálnej kompetencie**,
- **pracuje so žiakmi nachádzajúcimi sa v kríze** a spolu s poradenskými a klinickými psychológmi z PPP krízu ihneď rieši, a tak zabraňuje vzniku ďalších nežiadúcich psychologických dôsledkov krízového stavu u žiaka,
- **spolupodieľa sa na vytváraní podmienok pre nestresovú prácu v škole**. Zaoberá sa problémami preťaženia, únavy, psychickej záťaže a stresu žiakov v školskom prostredí, pomáha aplikáciou napr. autogénneho tréningu, ako aj tréningmi efektívnych metód samoučenia a štýlov učenia sa,
- prostredníctvom svojej konzultačno-poradenskej činnosti **pomáha učiteľom nájsť adekvátne postupy vo výchovnej a vzdelávacej práci so žiakmi**, zvyšovať ich psychologickú pripravenosť a spôsobilosť. V takomto chápaní práce školského psychológa je dôraz položený najmä na prácu s učiteľmi a rodičmi, na zabezpečovanie efektívnej spolupráce školy a rodiny prostredníctvom nových moderných foriem kooperácie, na zabezpečovanie osobnostného, najmä sociálno-emocionálneho rozvoja žiakov, ale aj učiteľov, na skvalitňovanie medziludských vzťahov v škole – teda celkovo na humanizácii školy.

Z nášho pohľadu je veľmi významná a dôležitá úloha školského psychológa napr. pri vzdelávaní a vedení žiakov so všeobecným alebo špecifickým **intelektovým nadaním**, práca so žiakmi **s poruchami správania, so žiakmi zo SZP**. V spolupráci so školským špec. pedagógom školský psychológ podporuje osobnostný rast žiakov so ŠVPP, pracuje s nimi podľa potreby pri emočných, osobnostných ťažkostiach, pomáha budovať a rozvíjať ich sebaobraz, sebavedomie, sebahodnotenie, participuje na programoch rozvoja ich exekutívnych a kognitívnych funkcií, pomáha podľa potreby pri realizácii korektívno-terapeutických cvičení.

## 8.5. Asistenti učiteľa

Dnes sa stáva už pravidlom, že školy majú k dispozícii na pomoc deťom a žiakom so ŠVPP asistentov učiteľa. Títo nemajú byť pomocou preťaženému učiteľovi, ale v prvom rade najmä pomocou pre dieťa.

Prítomnosť a pomoc asistenta učiteľa pri vzdelávaní detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami je kľúčovým prostriedkom k školskej integrácii a vytváraniu inkluzívneho prostredia pre deti/žiakov so zdravotným postihnutím.

V praxi sa nám osvedčilo, že efektívnosť asistenta učiteľa bola v školách, kde boli pod odborným vedením školského špeciálneho pedagóga. Ten ich metodicky vedie a usmerňuje.

### Možnosti postupu pri metodickom vedení:

1. Po nástupe asistenta učiteľa ho školský špeciálny pedagóg oboznámi s náplňou práce.

2. Dá mu preštudovať dokumentáciu žiakov so ŠVVP, ku ktorým bol asistent pridelený.
3. Spoločne si prejdú diagnózy žiakov a všetky úskalia, s ktorými sa asistent pri svojej práci môže stretnúť.
4. Zavedú zošit na denné záznamy o žiakoch, ktoré bude asistent vypisovať.
5. Pravidelne, minimálne raz do mesiaca, uskutoční školský špeciálny pedagóg poradu pre asistentov učiteľa, kde si preberú všetky potrebné náležitosti, ktoré sa za mesiac udiali. Školský špeciálny pedagóg ich metodicky usmerní, poradí...
6. Asistenti sú upovedomení, že pri akýchkoľvek ťažkostiach s deťmi so ŠVVP majú ihneď kontaktovať školského špeciálneho pedagóga.
7. Školský špeciálny pedagóg je aj spojovacím článkom medzi asistentom učiteľa a pedagógmi.

#### **Úskalia v práci asistenta učiteľa, s ktorými sa školský špeciálny pedagóg môže stretnúť:**

- pri svojej činnosti vychádza z pracovnej zmluvy, z pracovnej náplne – priama a nepriama činnosť so žiakom,
- asistent by mal byť predstavený pedagógom aj žiakom, má byť vysvetlená jeho úloha,
- asistent má byť oboznámený zo všetkými pomôckami, ktoré má žiak k dispozícii, podieľa sa na výrobe ďalších – je neskoro, ak zistí nedostatok až pri vyučovaní,
- nie každý asistent je schopný pochopiť žiakove problémy – treba mu umožniť konzultovať s odborníkmi,
- niektorí asistenti učiteľa sa vypracujú na odborníkov pri práci so žiakmi so ŠVVP – odchádzajú však na lepšie ohodnotené miesto – žiaci si ťažko zvykajú na nového asistenta,
- prípadnému úniku citlivých informácií, ktoré sa asistent učiteľa dozvedá pri práci so žiakom, možno zabrániť podpisom zmluvy o mlčanlivosti,
- asistent by mal byť rovnocenným členom pedagogického zboru, mal by aktívne spolupracovať s pedagógmi – dôležitá je vzájomná informovanosť, vymedzenie kompetencií a pravidiel spolupráce (nastaviť hneď na začiatku),
- učiteľ by mal asistenta rešpektovať a naopak, asistent učiteľa,
- učiteľ má vopred asistenta informovať o priebehu vyučovania, aby sa asistent mohol pripraviť,
- asistent nesmie preberať rolu pedagóga ani vtedy, ak to učiteľ „nezvláda“, nesmie opravovať pedagóga (na chybu upozorniť v súkromí), riešiť záležitosti pred žiakmi,
- asistent musí dávať pozor, aby nerušil vyučovanie,
- je potrebné zabrániť tomu, aby mal učiteľ pred asistentom trému, pocit, že hospituje,
- problémy s autoritou môžu vzniknúť pri súperení o priazeň žiakov,
- učiteľ nesmie spochybňovať prítomnosť asistenta v triede,
- problémy vznikajú, ak je asistent príliš pasívny (nepripravuje sa na hodiny, čaká na pokyny), ale aj príliš aktívny,
- komunikácia medzi učiteľom a asistentom by nemala viaznuť – aby nesedel so žiakom oddelene, ale aby sa spoločne snažili o začleňovanie žiaka do práce triedy,
- asistent, učiteľ a školský špeciálny pedagóg by mali nájsť správnu mieru asistencie.

#### **PRÍKLAD NÁPLNE PRÁCE ASISTENTA UČITEĽA**

Pracovnú náplň asistenta učiteľa určuje riaditeľ školy.



**Hlavnými činnosťami sú:**

**1. Vo výchovno-vzdelávacom procese:**

- spolupráca s učiteľom v triede a s pedagogickými zamestnancami školy,
- uľahčovanie adaptácie dieťaťa, pomáhanie pri prekonávaní bariér, ktoré plynú zo zdravotného postihnutia dieťaťa alebo žiaka
- spoluorganizovanie činnosti dieťaťa alebo žiaka počas výchovno-vzdelávacieho procesu v súlade s pokynmi učiteľa,
- vykonávanie pedagogického dozoru počas prestávok zameraného na deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami,
- pomáhanie pri príprave učebných pomôcok.

**2. Vo voľnočasových aktivitách organizovaných školou:**

- priame vedenie alebo napomáhanie pri činnostiach voľnočasových aktivít (speváckych, hudobných, tanečných, výtvarných, dramatických a iných),
- návšteva historických a kultúrnych pamiatok,
- spoločenské aktivity,
- športové podujatia a podobne.

**3. V spolupráci s rodinou:**

- komunikácia s rodičmi (zákonnými zástupcami) dieťaťa alebo žiaka o procese výchovy a vzdelávania,
- oboznamovanie sa so zdravotným stavom dieťaťa alebo žiaka a s jeho rodinným prostredím.

**4. V oblasti vzdelávacích aktivít:**

- účasť na vzdelávacích podujatiach určených pre asistentov učiteľa organizovaných školami alebo inými inštitúciami akreditovanými na túto činnosť.

## 8.6. Poradne

V našom školskom systéme sú t. č. zriadené dva typy školských poradenských zariadení na pomoc školám a deťom/žiakom:

- **CPPPaP** – Centrá pedagogickopsychologického poradenstva a prevencie
- **CŠPP** – Centrá špeciálnopedagogického poradenstva

Pre školských špeciálnych pedagógov, ale aj pre ostatných členov školského podporného tímu by mali byť odborníci týchto centier významnými **najbližšími partnermi** v oblasti ich odborných profesijných kompetencií a aktivít. Okrem iného môžu poskytovať šk. špec. pedagógovi spätnú väzbu zameranú na zefektívnenie podpory žiaka, poskytovať bližšie informácie v danej problematike, viesť školského špec. pedagóga v oblasti integrácie, inklúzie smerom k jednotlivým žiakom a pod.

Zameranie a kompetencie centier stanovuje platná legislatíva.

Cieľom spoločného snaženia školského špec. pedagóga a poradenských centier je nájdenie optimálnej cesty, optimálnych výchovno-vzdelávacích podmienok a **optimálnej miery podpory pre dieťa** s ťažkosťami v systéme školy.

#### **Zdrojové centrá:**

Niektoré poradne zaradené do siete škôl a školských zariadení MŠVVaŠ SR majú štatút tzv. **zdrojových centier**. Takéto centrum je zvyčajne zamerané na niektorý konkrétny druh postihnutia. Poskytuje odbornú-metodickú a aj materiálno-technickú pomoc odborným zamestnancom iných centier špeciálnopedagogického poradenstva a aj školským špeciálnym pedagógom. Zvyčajne má k dispozícii aj kompenzačné pomôcky či špeciálne učebnice, ktoré môže škole alebo rodičovi pre žiaka dočasne zapožičať. Zdrojové centrum taktiež metodicky usmerňuje aj činnosť školských psychológov v školách a školských zariadeniach, v ktorých sa vzdelávajú deti a žiaci so zdravotným postihnutím, na ktoré je zdrojové centrum zamerané. Odborno-metodickú a materiálno-technickú pomoc môže poskytovať aj odborným zamestnancom centier špeciálnopedagogického poradenstva a školským špeciálnym pedagógom aj mimo územnej pôsobnosti príslušného orgánu miestnej štátnej správy v školstve.

### 8.7. Iné inštitúcie alebo jednotlivci

Bez spolupráce so širokou sieťou iných inštitúcií či zariadení v rezorte aj mimo rezortu školstva sa v takej rozsiahlej a širokej oblasti, akou je v súčasnosti špeciálna pedagogika, nedá existovať.

Aj keď je **medzirezortná spolupráca niekedy problémová** a pracovníci z iných rezortov zvyčajne nemajú dosť potrebných informácií o školskom poradenskom systéme, školský špeciálny pedagóg sa pri svojej každodennej činnosti bez takejto spolupráce nezaobíde.

#### **Jeho spolupráca je často smerovaná do týchto oblastí:**

- Zdravotníctvo
  - lekári, klinickí psychológovia, klinickí logopédi, pedopsychiatri, neurológovia, ortopédi, foniatri, ORL lekári, oční lekári...
  - liečebne, kúpele, rehabilitačné centrá
  - centrá na liečbu závislostí
- Sociálna sféra
  - kuratela,
  - soc. pracovníci ÚPSVaR
- polícia
- VUDPaP – Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie v Bratislave
- ŠPU – Štátny pedagogický ústav v Bratislave
- rôzne občianske združenia, neziskové organizácie (napr. o. z. ľudí s rôznym druhom postihnutia, nízkoprahové zariadenia, krízové centrá, krízové linky, nadačné fondy a pod.)
- LVS – liečebno-výchovné sanatóriá
- DgC – diagnostické centrá
- RC – reedukačné centrá
- CVI – centrá včasnej intervencie

## 9. Problémové okruhy práce školského špeciálneho pedagóga

**Obsahová a organizačná stránka práce školského špeciálneho pedagóga s ohľadom na vývinové obdobia, vekové kategórie a problémové okruhy, s ktorými sa najčastejšie stretáva.**

- 8.1 Predškolská príprava a prechod dieťaťa do školy**
- 8.2 Začiatok plnenia PŠD a osobitosti mladšieho školského veku**
- 8.3 Problematika prechodu na 2. stupeň a osobitosti staršieho školského veku**
- 8.4 Kariérová príprava a prechod na strednú školu**
- 8.5 Žiak zo sociálne znevýhodneného prostredia**

### 9.1. Predškolská príprava a prechod dieťaťa do školy

Predškolské obdobie sa významne podpisuje na tom, do akej miery bude dieťa úspešné vo svojom ďalšom školskom živote. Bude úspešným školákom? Bude si vedieť nájsť kamarátov a budovať vzťahy? Prispôbiť sa zmenenému životnému režimu? Bude sa vedieť primerane sústrediť na prácu?

Znevýhodnenia, ktoré sú zjavné, viditeľné, pozorovateľné (DMO, niektoré percepčné postihnutia, telesné postihnutia, Downov syndróm a pod.), sú dôvodom na špeciálnu starostlivosť o deti už v tomto dôležitom období ich života. Je však mnoho porúch, ktoré sa prejavajú až na určitom stupni vývinu dieťaťa, napríklad až s jeho zaškolením.

Dnes však už máme k dispozícii mnoho vedomostí a aj diagnostických nástrojov, ako včas zistiť a rozpoznať **riziko rozvoja mnohých prípadných budúcich ťažkostí dieťaťa už v predškolskom období**, keď je najväčšia možnosť preventívneho pôsobenia a najmä predchádzania výraznejším ťažkostiam, ako sú už viackrát zmieňované poruchy správania plynúce zo školskej neúspešnosti.

Na tento účel poradenské zariadenia často realizujú rôzne depistážne, vyhľadávacie aktivity. Najznámejšie sú napr. tie, ktoré sú zamerané napr. na zisťovanie úrovne školskej pripravenosti detí, ale taktiež sa často v MŠ stretávame aj s logopedickými vyšetreniami či s vyhľadávaním zrakových, sluchových postihnutí, s depistážami oslabení v dielčích funkciách, ktoré sú potrebné pre rozvoj pisateľských a čitateľských zručností, zručností v počítaní, či so zameraním na rôzne kognitívne funkcie a pod.

Oblasť, v ktorých v predškolskom období pôsobí (alebo by mohla **a mala** pôsobiť) špeciálna pedagogika, je mnoho:

- **Oblasť zdravotného stavu** (narodenie dieťaťa s postihnutím, problémy v hrubej motorike, choré a zdravotne oslabené deti, predčasne narodené deti, deti s nízkou pôrodnou hmotnosťou...)
- **Oblasť psychického vývinu** (oneskorovanie vývinu poznávacích procesov, rozumového vývinu, intelekt, pamäť, pozornosť, hyperaktivita, psychomotorické tempo...)
- **Oblasť rečového vývinu** (oneskorený vývin reči, logopedické ťažkosti, viacjazyčná výchova, pojmotvorba, prepojenie jazyka a myslenia...)
- **Oblasť rozvoja percepčných a percepčno-motorických funkcií** (najmä zrakové, sluchové vnímanie, priestorové vnímanie, grafomotorika, vizuomotorická koordinácia...)

- **Oblasť osobnostného a emocionálneho vývinu** (pozoruhodnosti v správaní, zvláštnosti v hre, v záujmoch, motivácia, autizmus, osobnostné ťažkosti v náročných životných situáciách – smrť blízkej osoby, rozvod rodičov...)
- **Oblasť budovania sociálnych zručností a vzťahov** (zvláštnosti alebo nápadnosti v správaní k okoliu, vzťah ku kamarátom, rovesníkom, k dospelým, motivácia...)

Depistáž v tomto období je dôležité zameriavať najmä na:

- včasné vyhľadávanie detí s rizikom vzniku porúch učenia formou diagnostiky úrovne percepčných, rečových a motorických funkcií
- zisťovanie prediktorov čitateľskej a pisateľskej gramotnosti (predpoklady na písanie a čítanie)
- zisťovanie úrovne osvojenia elementárnych matematických a predmatematických predstáv pred vstupom do školy
- zisťovanie laterality (pravorukosť, ľavorukosť) a s tým súvisiacej úrovne priestorovej a plošnej orientácie
- zisťovanie úrovne rozvoja reči, bilingválna alebo multilingválna výchova, identifikácia logopedických ťažkostí, narušenej komunikačnej schopnosti – ako prediktora úspešnosti v písaní a čítaní
- zisťovanie všeobecného alebo špecifického nadania dieťaťa
- zisťovanie úrovne školskej spôsobilosti dieťaťa, **spolupráca pri zápisoch do školy** (zápis s diagnostickými prvkami) s následným intervenčným, stimulačným programom pre deti s prejavmi školskej nezrelosti či s akýmkoľvek rizikom (napr. **Metóda dobrého štartu, KUPREV** a pod.)
- zisťovanie úrovne sociálnych interakcií detí a ťažkostí v správaní (napr. aj vyhľadávanie detí s poruchami autistického spektra, s hyperaktivitou atď.)

Školského špeciálneho pedagóga vnímame v tejto oblasti **najmä v pozícii koordinátora** takýchto **depistážnych aktivít** v škole, v ktorej pôsobí (realizovaných v odbornej spolupráci s poradňami), a následne **realizátora preventívnych a stimulačných aktivít** (podľa potreby aj v spolupráci s poradňami alebo pod ich odbornou gesciou) so zameraním podľa zistených oslabení.

V prípade nástupu do školy dieťaťa **s už identifikovaným, diagnostikovaným postihnutím alebo znevýhodnením** zabezpečuje a koordinuje šk. špec. pedagóg už v tomto predškolskom období prípravu plynulého prechodu dieťaťa zo škôlky do školy, spolu s vedením školy pripravuje podmienky (materiálno-technické, personálne) na jeho úspešnú adaptáciu, pripravuje jeho integráciu. V rámci tejto prípravy môže realizovať aj adaptačné návštevy dieťaťa v škole v sprievode rodiča a pod.

Taktiež v prípade potreby sa stáva iniciátorom a koordinátorom zaradenia dieťaťa do **prípravného alebo do nultého ročníka** – v zmysle platnej legislatívy.

## 9.2. Začiatok plnenia povinnej školskej dochádzky a osobitosti mladšieho školského veku

Obdobie začiatku plnenia PŠD je charakteristické tým, že práve vtedy dieťa v plnej miere začne využívať všetky čiastkové funkcie potrebné pre proces učenia. Až pri ich plnom využívaní sa ukáže, či ich rozvoj je primeraný, prípadne v niektorej oblasti zaostáva. Taktiež **adaptácia na školu a zmenenú životnú situáciu** nebýva vždy pre deti ľahká. Sú také, ktorým sa v škole nedarí alebo darí len s ťažkosťami hneď od nástupu do školy – zvyčajne aj napriek ich vlastnej maximálnej snahe, snahe rodičov aj snahe učiteľa. Príčiny môžu

byť rôzne, zistiť a rozpoznať ich včas a hlavne následne nastaviť primeraný rozvojový, stimulačný program alebo úpravy vo vzdelávaní dieťaťa znamená zabránenie neúspešnosti hneď v počiatkoch a stabilizáciu osobnostného prežívania dieťaťa. **Najmä na kvalite čítania stojí školská úspešnosť žiaka v budúcich rokoch**, pretože čítanie stále predstavuje prvoradý zdroj získavania informácií a nadobúdania vedomostí.

Pokiaľ rozvoj základných školských zručností (čítania, písania, počítania) v tomto období neprebieha z nejakých dôvodov podľa očakávaní, školský špec. pedagóg obvykle po prvotnom zmapovaní pozadia ťažkostí odosiela dieťa na odborné vyšetrenia do poradní. Následne podľa výsledkov zabezpečuje prípadné nutné zmeny v postupoch, prístupoch, metódach, formách vzdelávania či zabezpečuje intervencie, poradenstvo učiteľovi, rodičom a pod.

#### **Svoje pôsobenie v tomto období môže školský špeciálny pedagóg zamerať na:**

- koordináciu depistážnych vyšetrení žiakov najmä 1. – 2. ročníka s cieľom včasného zachytenia a odhalenia rizika porúch učenia, porúch pozornosti, identifikácia príčin ťažkostí v správaní, zachytenie akýchkoľvek ŠVVP s cieľom ich skorej nápravy, eliminácie alebo podpory,
- zachytávanie akýchkoľvek počiatkových zlyhávaní žiakov v učení a správaní, počiatkovú identifikáciu príčin,
- zachytávanie detí s nadaním – všeobecným intelektovým, so špecifickým nadaním, detí s nadpriemernými výsledkami v porovnaní s rovesníkmi,
- odosielanie vyhládaných žiakov s ťažkosťami alebo s nadaním na odborné vyšetrenia do poradní,
- zabezpečovanie koordinovaného postupu pedagógov pri vzdelávaní žiakov so ŠVVP, pomoc pri nastavení IVP žiakov,
- podpora adaptácie na školu u detí po nástupe do školy, podpora budovania školských pracovných návykov,
- realizáciu odporúčaných zmien v postupoch, prístupoch, metódach, formách vzdelávania, koordinácia realizácie odporúčaní pedagogických opatrení,
- realizáciu reedukácií, stimulácií, terapií, korektívnych cvičení,
- podpora rozvoja počiatkových školských zručností (diagnostické a stimulačné prvky, mapovanie individuálnych možností dieťaťa),
- využívanie rôznych techník individuálneho alebo skupinového vedenia podľa odbornej znalosti a zručností šk. špec. pedagóga (napr. **Tréning fonemtického uvedomovania podľa El'konina, Program inštrumentálneho obohacovania R. Feuersteina, KUMOT, KUPOZ, INPP, metodika Sindelarovej, Mirabilis** a pod.)
- poradenstvo a konzultácie rodičom a učiteľom konkrétnych žiakov
- môže sa podieľať na koordinácii vzdelávania žiakov v prípravnom alebo v nultom ročníku, ak ich má škola zriadené

### 9.3. Problematika prechodu na 2. stupeň a osobitosti staršieho školského veku

S prechodom do piateho ročníka sa zvyčajne zvyšujú nároky na žiaka a jeho školské výkony. Počiatkové školské zručnosti nadobudnuté v období mladšieho školského veku by už mali byť celkom zautomatizované, fixované a funkčné (napr. čítanie a písanie). Dôležitá je miera doteraz žiakom zvládnutého učiva, aktuálneho objemu jeho vedomostí, na ktorých bude ďalej stavať (prípadné medzery v doteraz nadobudnutých vedomostiach). Na druhom stupni pribúda objem učiva, ktoré musí žiak zvládnuť.

U niektorých detí z rôznych dôvodov ťažkosti pretrvávajú aj napriek snahe a podpore v mladšom školskom veku (napr. pri ťažších stupňoch VPU, poruchách pozornosti). **Niektoré postihnutia, ochorenia a znevýhodnenia majú dlhodobejší alebo aj trvalý charakter, niektoré ochorenia môžu mať zhoršujúci sa charakter.**

Navyše dieťa postupne vstupuje aj do náročnejšieho vývinového obdobia – puberty, spojeného s prirodzenými zmenami v osobnostnom a emočnom prežívaní, so zmenami v rovesníckych vzťahoch, mení sa dynamika triednych skupín, menia sa priority detí a pod. Pri niektorých znevýhodneniach vplyvom aktuálnych hormonálnych zmien môže dôjsť k zhoršeniu stavu alebo prejavov (často napr. u detí s ťažšou poruchou aktivity a pozornosti či u detí s autizmom, s epilepsiou). Preto aj k reedukácii či k inej podpore realizovanej školským špeciálnym pedagógom je potrebné pristupovať v tomto období oveľa citlivejšie. Žiaci nástroční bývajú často kritickejší, odmietavejší, nechcú pracovať s úlohami a cvičeniami, ktoré sa im zdajú na pohľad určené pre mladšie vekové skupiny, môžu odmietaať pracovať s asistentom učiteľa, chodiť k špeciálnemu pedagógovi na reedukácie či terapie do jeho pracovne, môžu sa stavať do opozície, odmietaať ponúkané pomôcky, stavať sa k učeniu ľahostajne alebo na učenie celkom rezignovať a pod. Aj žiaci s ťažším postihnutím v tomto období vnímajú snahu o pomoc zo strany okolia omnoho citlivejšie. Je to obdobie, keď žiaci s dlhodobo pretrvávajúcimi ťažkosťami už môžu mať pridružené **aj sekundárne ťažkosti** – často v podobe viac alebo menej problémového správania, porúch správania či výrazné medzery vo vedomostiach. Preto špeciálnopedagogická podpora musí byť v tomto období smerovaná aj na tieto prejavy a nájsť jej správnu mieru a formu môže byť pomerne náročnou úlohou. Veľmi často je potrebná širšia tímová spolupráca šk. špeciálneho pedagóga so školským psychológom, výchovným poradcom, s rodičmi, s poradenskými pracovníkmi a pod.

**Svoje pôsobenie v tomto období môže školský špeciálny pedagóg zamerať na:**

- podporu adaptácie žiakov na zmenu v systéme vzdelávania spojenú s prechodom na vyšší stupeň, s tým spojenú podporu napr. rozvoja exekutívnych funkcií, systému učenia sa, samostatnosti v domácej príprave a pod.,
- podporu korekcie a eliminácie pridružených ťažkostí v správaní,
- podporu osobnostného rastu žiakov so ŠVVP (zodpovednosť za svoje správanie, zvládanie záťažových a stresových situácií, predchádzanie konfliktom a zaobchádzanie s konfliktmi, budovanie sebaobrazu, sebahodnotenie, sebavedomie, budovanie rovesníckych vzťahov, riešenie sociálnych situácií, osvojovanie primeraných komunikačných zručností...),
- prevenciu nežiaducich sociálno-patologických javov (primárnu, sekundárnu aj terciárnu),
- korekcie a reedukácie pretrvávajúcich ťažkostí v učení,
- poradenstvo a vedenie žiaka so ŠVVP v jeho ďalšom životnom a profesijnom smerovaní.

#### 9.4. Kariérová príprava a prechod na strednú školu

Voľbe povolania u žiakov so ŠVVP je potrebné venovať mimoriadnu pozornosť najmä preto, lebo mnohé znevýhodnenia a postihnutia nesú so sebou aj isté kontraindikácie alebo obmedzenia v možnostiach výberu ďalšej vzdelávacej cesty žiaka. Preto tejto oblasti venujeme osobitnú kapitolu.

V kariérovej príprave žiakov so ŠVVP školský špeciálny pedagóg spolupracuje najmä **s výchovným poradcom školy, ale aj so školským psychológom či s poradcami z poradní.** V poradenskom procese môže školský špec. pedagóg spolupracovať aj so špeciálnou školou pre daný druh postihnutia, s lekárom a pod. Samozrejmom a dôležitou súčasťou prípravy na povolanie žiaka sú jeho **zákonní zástupcovia**, ktorí majú prvoradé právo pre svoje dieťa žiadať, aby mu spoločnosť poskytla primerané príležitosti

a možnosti, majú prednostné právo voliť spôsob vzdelávania svojho dieťaťa, nesmú však konať v jeho neprospech.

Určujúcimi prvkami pri voľbe povolania žiaka so ŠVVP sú najmä:

- **druh a stupeň** postihnutia alebo narušenia, aktuálny zdravotný stav,
- **dosah na psychiku** žiaka,
- **intelektové danosti, osobnostné vlastnosti, úroveň sociálnych zručností,**
- **prognóza** vývinu alebo stavu,
- **kontraindikácie** niektorých povolání pre daný druh postihnutia, znevýhodnenia.

**Rodič dieťaťa musí byť vždy poučený** o podstatných skutočnostiach, ktoré majú dosah na budúcnosť a budúce uplatnenie jeho dieťaťa. Preto je dôležité, aby v rámci IVP od samého začiatku integrácie bol rodič vždy informovaný o možnostiach ďalšieho vzdelávania svojho dieťaťa v strednej škole a o dosahoch či prípadných obmedzeniach, ktoré plynú z jeho postihnutia, znevýhodnenia smerom k prijímaniu na stredné či vysoké školy. Škola túto skutočnosť zvyčajne vyznačuje písomnou formou **v informovanom súhlase rodiča** už pri tvorbe IVP žiaka.

- **Napr. rodič dieťaťa s mentálnym postihnutím** musí byť oboznámený so skutočnosťou, že jeho dieťa, ktoré je vzdelávané formou integrácie v bežnej ZŠ, ukončením 9. ročníka nenadobudne základné vzdelanie (nižšie sekundárne), ale získa iba primárne vzdelanie a po ukončení ZŠ si bude môcť podať prihlášku do odborného učilišťa/praktickej školy určenej pre žiakov s mentálnym postihnutím. Na prijatie do bežnej strednej školy žiak nesplní tzv. povinný predpoklad – t. j. nezíska nižšie sekundárne vzdelanie.
- **Napr. rodič každého integrovaného žiaka** by mal byť informovaný a poučený o skutočnosti, že ak znevýhodnenie alebo postihnutie jeho dieťaťa bude trvať až do ukončenia ZŠ, **v prihláške na štúdium** na vybranej strednej škole základná škola uvedie príslušný kód integrácie podľa zdravotného znevýhodnenia dieťaťa. Rodič zároveň k prihláške bude prikladať (v závislosti od druhu postihnutia) napr. aj potvrdenie odborného lekára o charaktere postihnutia, potvrdenie o zmene pracovnej schopnosti, odporúčanie špeciálneho pedagóga k úprave prijímacích pohovorov a k ďalšiemu štúdiu, odporúčanie psychológa a pod.

(Možnosti spracovania informovaných súhlasov rodičov pozri **v Prílohách č. 3**)

Z týchto vyššie uvedených skutočností je zrejmé, že s profesijnou prípravou u žiakov so ŠVVP **je neskoro začínať až v poslednom ročníku ZŠ**, ale že si táto príprava vyžaduje omnoho dlhší čas a pozornosť a často je omnoho náročnejšia ako u intaktných žiakov.

V praxi sa zvyčajne dobre osvedčuje začať s profesijnou orientáciou u žiakov so ŠVVP intenzívnejšie už od 6. ročníka.

Možnosti podpory žiaka so ŠVVP v oblasti Prof Or je dobré smerovať a zamerať podľa jednotlivých ročníkov najmä na nasledujúce oblasti (námet):

#### **6. ročník**

- sebarozvoj, sebazpoznanie – osobnosť žiaka, poznávanie a poznanie seba samého
- rozvoj kľúčových kompetencií
- záujmy a záľuby

#### **7. ročník**

- sebarozvoj, sebazpoznanie – utváranie reálneho obrazu o sebe samom v súvislosti so znevýhodnením, silné stránky osobnosti a rezervy
- nácvik komunikačných zručností, zvládanie záťažových situácií

- prehľad rôznych povolání, informácie o svete práce, rozhovory o ich vhodnosti vzhľadom na znevýhodnenie
- uplatňovanie základných rozhodovacích stratégií
- náčrty profesijných plánov, cieľov a vízií

#### 8. ročník

- sebarozvoj – nácvik asertivity, kooperatívnosti, rozvoj interpersonálnych vzťahov, sociálne zručnosti
- exkurzie po školách, burzy profesií, povolání, burzy stredných škôl, využitie dní otvorených dverí na stredných školách
- využitie moderných IKT
- zapojenie rodičov
- testy profesijnej orientácie (individuálne alebo skupinovo), konfrontácia obrazu o sebe s informáciami o svete práce, komparácia požiadaviek vybranej strednej školy so schopnosťami, možnosťami a limitmi žiaka

#### 9. ročník

- sebarozvoj – posilňovanie silných stránok
- výber konkrétnej vhodnej SŠ
- komunikácia s konkrétnou SŠ
- vypisovanie prihlášok
- zabezpečenie úpravy prijímacích skúšok v prípade potreby
- v prípade potreby zabezpečenie adaptačného procesu pri prechode na SŠ

Vždy je potrebné taktiež zvážiť, či príslušná vybraná stredná škola (vysoká škola) dokáže vytvoriť všetky podmienky (materiálne, technické, ale aj personálne, prípadne iné), potrebné pre úspešnú integráciu a ďalšie vzdelávanie konkrétneho žiaka so ŠVVP.

Na pomoc kariérovému poradenstvu pre žiakov a študentov so ŠVVP vznikli taktiež ako výstupy projektu VUDPaP Bratislava **brožúrky so zameraním na jednotlivé druhy postihnutí a znevýhodnení** (VUDPaP Bratislava 2014, brožúrky boli distribuované do štátnych centier pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie). Brožúrky obsahujú základné informácie, ktoré by mali poznať rodičia a učitelia o voľbe povolania pre žiakov so ŠVVP, ale aj samotní žiaci pri svojom rozhodovaní o ďalšom štúdiu a povolání. Pre mnohých z nich je voľba povolania zo zdravotných dôvodov viac alebo menej zúžená a rozhodovanie sa v období prvej smerovej voľby povolania nie je pre nich jednoduché. Mnohé povolania môžu byť kontraindikáciou k ich aktuálnemu alebo dlhodobému zdravotnému stavu, a ak sa žiak dlhodobo s touto skutočnosťou neoboznamuje a nemá o tom vedomosti, môže sa stať, že v období, keď sa rozhoduje o ďalšej škole, bude prežívať osobné sklamanie.

Na stránke VUDPaP nájdete brožúrky s informáciami k voľbe povolania pre žiakov a študentov:

- s poruchami sluchu
- s diabetom mellitus
- s chronickým ochorením dýchacieho systému
- s epilepsiou
- s poškodením centrálného nervového systému
- s poruchami zraku
- s poruchami reči a hlasu
- s chronickým ochorením kože
- s chybami a ochoreniami srdcovo-cievneho systému
- s ochoreniami podporného a pohybového aparátu
- s reumatickým ochorením



- s cystickou fibrózou
- s chronickým ochorením pečene a žlčových ciest

Pre účely kariérového poradenstva bol taktiež spracovaný **vzdelávací program Svet práce** (na stránkach [www.statpedu.sk](http://www.statpedu.sk))

## 9.5. Žiak zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia

Neexistuje žiaden špeciálny súbor testov ani žiadna záväzná šablóna či norma, ktorá by určila presnú mieru sociálneho znevýhodnenia dieťaťa. Pedagóg zvyčajne nevidí do rodinnej „kuchyne“ dieťaťa, často sa môže iba domnievať alebo vedieť iba sprostredkované, ako to doma vyzerá. Znevýhodňujúce prostredie môže mať taktiež iba prechodný charakter – v závislosti od okolností a viacerých symptómov danej rodiny (schopnosť riešiť problémy, fyzické a psychické predpoklady rodičov, pomoc blízkych a pod.). **Omnoho dôležitejšie ako stanovenie miery sociálneho znevýhodnenia dieťaťa/žiaka je stanovenie správnej a potrebnej miery podpory**, ktorú v škole z tohto dôvodu potrebuje. Niekedy je veľmi zložité a náročné túto správnu mieru nájsť, určiť takú, ktorá je pre školu dostupná, realizovateľná a bude aj pre dieťa prijateľná a účinná.

Na určenie sociálneho znevýhodnenia žiaka máme, pravdaže, pomenované „vodítka“ stanovené platnou legislatívou, ktoré je potrebné dodržiavať. Tie však zvyčajne neodrážajú skutočný stav dosahu tohto prostredia na osobnosť dieťaťa. **Mieru dosahu** by mal citlivo pomenovať odborník – zvyčajne psychológ alebo špec. pedagóg z poradne – až na základe dôkladného poznania dieťaťa, poznania prostredia, v ktorom sa pohybuje, v ktorom žije, poznanie jeho celkovej životnej situácie, identifikovanie jeho osobnostných predpokladov, kompetencií, poznanie doterajšej životnej cesty – čo zvyčajne vyžaduje čas a vysokú mieru zaangažovanosti zo strany odborníka a často aj spoluprácu s inými inštitúciami. Vyšetrenia a diagnostika sa realizujú iba vtedy a iba u tých žiakov, u ktorých je školou alebo zákonným zástupcom identifikovaná potreba odborného poradenstva a u ktorých je predpoklad existencie špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb.

Znovu zdôrazňujeme, že v školskom prostredí viac ako diagnózu a zaškatuľkovanie dieťaťa je potrebné **nájsť správnu mieru podpory**, jej správne zdroje, nástroje, formy. Pritom musíme brať žiaka so SZP ako celok. Nemôžeme sa zamerať len na školské prostredie, ale brať do úvahy aj všetky ostatné oblasti, pretože sa premietajú aj do správania v školskom prostredí. Dieťa zo SZP sa stretáva s obmedzeniami a znevýhodňovaním v oblastiach ako *jeho rodina; prostredie, v ktorom žije; škola; rovesnícka skupina; širšie sociálne prostredie*.

Znevýhodnenia sa premietajú sťaženými podmienkami:

- v bežných činnostiach,
- v školských výkonoch,
- vo vzťahoch s inými aj k sebe samému,
- v postavení dieťaťa v rodine, v školskom kolektíve, medzi rovesníkmi,
- v možnostiach využívania voľného času,
- pri výbere ďalšieho štúdia,
- pri voľbe budúceho povolania,
- neskôr aj v uplatnení na trhu práce atď.

Často dieťa so SZP nemá naplnené základné fyziologické a psychologické potreby, čo je preň veľmi náročná situácia. Aby prežilo, nastupujú kompenzačné mechanizmy, ktoré niekedy môže hľadať v inom sociálnom prostredí, aby naplnilo svoje základné potreby – partia, ulica, okolie, verejnosť, kluby...

Pri svojej práci so žiakom so SZP sa školský špeciálny pedagóg alebo školský psychológ môže stretnúť s nasledujúcimi ťažkosťami:

- **stážená spolupráca s rodičmi žiaka** – často nestabilita rodinného prostredia, alkoholizmus, domáce násilie, narušené interakcie v rámci rodiny, neúplnosť rodiny, výchovné „chyby“ rodičov – neprimerané trestanie, ľahostajnosť...,
- **ťažkosti s adaptáciou v kolektíve** – prejavy segregácie, sociálnej izolácie, žiaci nechcú dieťa prijať medzi seba, vysmieávajú sa mu za oblečenie, za zanedbanú alebo nižšiu hygienu, multikulturálne rozdiely a pod.,
- **zabúdanie pomôcok** – žiak nemá pomôcky napr. z ekonomických dôvodov rodiny,
- **osobnostné ťažkosti dieťaťa – narušenie vlastného sebaobrazu, nízke sebahodnotenie, sebavedomie, citová deprivácia, stres, nesústredenosť, neurotické prejavy** – často z neuspokojovania základných biologických potrieb – z nedostatku jedla, z nevyspania, ale aj z domácich konfliktov a napätia, zanedbávania, týrania, neuspokojovanej potreby bezpečia či z neuspokojovania vyšších psychologických potrieb – potreby ocenenia, získania uznania, potreby prináležania, lásky, akceptovania a pod.,
- **ťažkosti s účasťou na školských výletoch, exkurziách** – zvyčajne z ekonomických dôvodov na strane rodiny, žiak nemá finančné prostriedky na uhradenie nákladov, tým je ochudobnený o zážitky, ktoré majú spolužiaci zo spoločných mimoškolských aktivít, žiak sa v triede stáva aj z tohto dôvodu outsiderom,
- **ťažkosti v učení** – narušený vzťah k vlastným výkonom často vyplývajúci aj z komunikačných ťažkostí, výchovne menej podnetné prostredie, v ktorom žiakovi doma nik nepomôže s prípravou do školy, často sa stretáva v rodinnom prostredí aj s odmietavým alebo laxným postojom k učeniu ako takému, postoj k učeniu a motiváciu pre učenie ovplyvňuje aj iné ponímanie hodnoty a významu vzdelania: „načo sa budeš učiť, aj tak z teba nikdy nič nebude...“, z toho plynúca znížená motivácia, ľahostajnosť až rezignácia k učeniu, iné hodnoty a normy správania často odlišné od ostatnej majoritnej spoločnosti...

#### **Možnosti podpory:**

- **budovanie vzťahu so žiakom** (osobná zaangažovanosť, prejavovanie trvalého záujmu o žiaka, prejavy úcty, rešpektovania, vnímanie jedinečnosti, neopakovateľnosti, zachovávanie žiakovej dôstojnosti, takt, slušnosť, diskretnosť a zachovávanie dôvernosti informácií, zdvorilosť ako základné princípy vnímania osobnosti žiaka) – z toho plynúca autorita dospelého (či už učiteľa, alebo šk. špec. pedagóga, šk. psychológa, šk. sociálneho pedagóga, výchovného poradcu...),
- **osobný príklad** – využitie akýchkoľvek pozitívnych vzorov, využitie zapojenia do celosvetového projektu Teach for ALL a slovenského ekvivalentu Teach for Slovakia (elitní študenti z elitných svetových vysokých škôl sú poslaní na dva roky do našich bežných škôl k tým najslabším deťom, aby im pomohli svojim osobným príkladom, svojim osobným príbehom a vzorom – info na webe),
- **vnímanie silných a slabých stránok žiaka** – bez predsudkov a stereotypov, so schopnosťou podporovať pozitívne uplatnenie odlišností (aj etnických, kultúrnych, jazykových...),
- **zrozumiteľnosť v komunikácii** (aj s prihliadaním na jazykovú kultúru žiaka),

- **prejavovanie viery v žiaka**, schopnosť empatie, pozitívny a optimistický prístup, pozitívna motivácia, viera v to, že každý je schopný rastu, sebazdokonaľovania,
- **netrestanie za niečo, za čo žiak nemôže, dôsledné preverovanie okolností** – netrestať žiaka napr. za nesplnenie domácich úloh bez poznania okolností, pretože ich napr. dieťa nemalo kde napísať, lebo nemali kde v noci spať a pod. Riešením môže byť aj robenie domácich úloh a príprava na vyučovanie v školskom klube detí alebo s asistentkou učiteľa, netrestanie za nedonesené pomôcky (možnosťou je zabezpečiť pomôcky dvojmo a jedny mu nechať v škole),
- **spolupráca s rodinou** – samozrejme, podľa možností a okolností, napr. vytváranie neformálnych rodičovských skupín, rodičovských stretnutí, hľadanie vhodného spôsobu komunikácie s rodinou, oboznámenie sa s rodinnými podmienkami a podmienkami na vzdelávanie (aj návštevou v rodine), poskytovanie metodických a poradenských služieb rodine,
- **tímová spolupráca** všetkých osôb zainteresovaných do výchovno-vzdelávacieho procesu, s dôslednou koordináciou a jednotou postupov, napr. aj spracovaním „**školského programu na podporu detí zo SZP**“, ktorý bude stavať na porozumení a pozitívnej (nie represívnej) podpore (napr. zníženie počtu žiakov v triedach kde sú žiaci zo SZP, realizácia celodenného výchovného systému so zabezpečením doučovacích aktivít, alternatívne učebné osnovy a pod.),
- **poskytnutie doučovania, záujmových krúžkov, klubová činnosť** – s výrazným využívaním motivačných činiteľov, realizácia voľnočasových aktivít a vytváranie pozitívnych príležitostí na budovanie sociálnych vzťahov,
- **mentoring, spolupráca s dobrovoľníkmi** – napr. využitie starších spolužiakov, ktorí sú motivovaní pre realizáciu podpory (napr. aj vyškolení v rámci PEER-programov, PEERaktivisti),
- **asistenti učiteľa** – podpora vzdelávania s citlivým využitím pozície asistenta učiteľa,
- **individuálne osobnostné vedenie** – rozhovory, terapie, aktivity na posilnenie pozitívneho sebaobrazu a pozitívnej motivácie, podpora rozvoja komunikačných zručností...,
- **realizácie triednych skupín** – so zameraním podľa okolností a individuálnych špecifik (napr. prijatie žiaka do skupiny, komunikácia v skupine, prevencia sociálno-patologických javov, posilnenie statusu dieťaťa v rovesníckej skupine, tímová spolupráca, rozvoj medziľudských vzťahov...),
- **pomoc a podpora pri profesijnom smerovaní** – dlhodobá kariérová príprava a profesijné poradenstvo,
- **spolupráca s inými organizáciami poskytujúcimi podporu** – napr. mimovládne organizácie, charitatívne a dobročinné organizácie, nízkoprahové zariadenia.

### **TIP:**

- **Brožúry** uvedené vyššie v texte s informáciami k voľbe povolania pre jednotlivé druhy znevýhodnení sa dajú spolu s ďalšími zaujímavými metodickými materiálmi voľne stiahnuť na **www stránke Komposyt** v časti **Kariérové poradenstvo** – priama linka: <https://www.komposyt.sk/pre-odbornikov/karierove-poradenstvo/Projekty-EU-zameran%C3%A9-na-kari%C3%A9rov%C3%A9%20poradenstvo-v-%C5%A1kolstve>
- **Poradenstvo hrou** nájdete na: <https://www.komposyt.sk/pre-odbornikov/ziak-so-svvp/preview-file/poradenstov-hrou-971.pdf>
- **Cestu k povolaniu** nájdete na: <https://www.komposyt.sk/pre-odbornikov/ziak-so-svvp/preview-file/vpvp2-register-cesta-k-povolaniu-a4-press-972.pdf>
- Špecifiká **voľby povolania žiakov zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia (SZP)** – priama linka: <https://www.komposyt.sk/pre-odbornikov/specialno-pedagogicka-cinnost/preview-file/1-3-3-metodicky-material-k-voľbe-povolania-pre-ziakov-zo-szp-sk-rom-477.pdf>
- **Poradenské programy** – mnoho námetov na prácu so žiakmi, cvičení, aktivít, ale aj odborných, teoretických aj praktických informácií ku kariérovému poradenstvu (aj pre žiakov so ŠVVP) k individuálnemu kariérovému poradenstvu pre žiakov základných a stredných škôl – priama linka: [https://www.komposyt.sk/pre-odbornikov/karierove-poradenstvo/preview-file/programy\\_zs\\_ss-913.pdf](https://www.komposyt.sk/pre-odbornikov/karierove-poradenstvo/preview-file/programy_zs_ss-913.pdf)

---

## Prílohy

1. Index inklúzie
2. Plán práce šk. špec. pedagóga
3. Súhlas zákonného zástupcu
4. Návrh na vzdelávanie
5. Rozhodnutie o prijatí
6. Oznámenie o zmene formy vzdelávania
7. Vzor IVP – VPU
8. Úprava učebných osnov – anglický jazyk
9. Úprava učebných osnov – dejepis

**Index inklúzie – indikátory**

(Upravené podľa Index of Inclusion, Aiscow)

<b>Inkluzívna kultúra</b> <b>A.1 Budovanie inkluzívnej kultúry</b> <b>A.2 Etablovanie inkluzívnych hodnôt</b>	<b>Áno určite</b> <b>3b</b>	<b>Väčšinou</b> <b>2b</b>	<b>Len zriedka</b> <b>1b</b>	<b>Nie</b> <b>0b</b>
A.1.1. Každý v skupine je vítaný a sám je k iným priateľský				
A.1.2. Žiaci si navzájom pomáhajú				
A.1.3 Vzájomná spolupráca medzi pracovníkmi:				
1) Rešpektujú sa vo svojich pracovných pozíciách?				
2) Rešpektujú sa vzájomne v rodových pozíciách?				
3) Rešpektujú sa bez ohľadu na sociálny, etnický... pôvod?				
4) Je každý pozývaný na pracovné porady?				
5) Chodia všetci na pracovné porady?				
6) Sú všetci aktívni na poradách?				
7) Je plánovanie, obsah a hodnotenie práce úlohou každého v tíme?				
8) Je spolupráca tímu modelom práce pre žiakov?				
9) Vie zamestnanec, na koho sa má obrátiť s problémom?				
10) Vníma zamestnanec rozhovor o diskutovaných problémoch ako príjemný, dobrý?				
11) Existujú mechanizmy, ako aktivovať zamestnancov a zapájať ich do diania v zariadení?				

<b>Inkluzívna kultúra</b> <b>A.1 Budovanie inkluzívnej kultúry</b> <b>A.2 Etablovanie inkluzívnych hodnôt</b>	<b>Áno určite</b>  <b>3b</b>	<b>Väčšinou</b>  <b>2b</b>	<b>Len zriedka</b>  <b>1b</b>	<b>Nie</b>  <b>0b</b>
12) Zúčastňujú sa zamestnanci na určení priorit fungovania a smerovania zariadenia?				
13) Stotožňujú sa s koncepciou zariadenia a práce?				
A.1.4 Vzťahy medzi žiakmi a zamestnancami charakterizuje rešpekt a úcta				
A.1.5 Rodičia/opatrovatelia sú partnermi zamestnancov				
A.1.6 Medzi zariadením a zriaďovateľom je dobrá spolupráca				
A.1.7 Lokálne komunity sa podieľajú na práci zariadenia				
A.2.1 Každý žiak/klient má množstvo príležitostí				
A.2.2 Zamestnanci, vedenie, žiaci a rodičia/opatrovatelia zdieľajú filozofiu inklúzie				
A.2.3 Každý žiak/klient je rovnako hodnotený				
A.2.4 Zamestnanci a žiaci zaobchádzajú so sebou ako s ľudskou bytosťou a môžu sa realizovať v „rolách“				
A.2. Zamestnanci sa snažia odstrániť bariéry vo všetkých situáciách učenia a účasti				
A.2.6 Škola sa snaží minimalizovať diskriminačné praktiky				

<b>Dimenzia B – B1. Budovanie školy/zariadenia pre všetkých B.2 Organizácia podpory inklúzie</b>	<b>Áno určite  3b</b>	<b>Väčšinou  2b</b>	<b>Len zriedka  1b</b>	<b>Nie  0b</b>
B.1.1 Náplň práce a požiadavky zamestnávateľa sú jasne definované				
B.1.2 Nový pracovník dostane pomoc, je uvedený do zariadenia				
B.1.3 Zariadenie sa snaží prijať žiakov zo spádovej oblasti				
B.1.4 Budova je upravená podľa špeciálnych potrieb klientov				
B.1.5 Noví žiaci dostávajú pomoc pri začlenení				
B.1.6 Pri edukačnej činnosti sú všetci hodnotení				
B 2.1 Všetky formy podpory sú koordinované				
B 2.2. Zamestnanci sú vzdelávaní ako reagovať na odlišnosti				
1) Zohľadňuje sa príprava edukačných aktivít, sociálne zázemie, skúseností, úroveň schopností a poškodenia?				
2) Sú ponúkané tak, aby redukovali bariéry pri učení a účasti?				
3) Zavádzajú sa opatrenia, ktoré podporujú efektívnosť spoločnej aktivity?				
4) Je vyučovanie a hodnotenie realizované tak, aby zodpovedalo špecifikám každého žiaka?				
5) Reflektujú edukačné obsahy perspektívy žiakov?				
6) Má personál výcvik, ako plánovať/riadiť spoluprácu ?				

7)	Sú vytvorené príležitosti pre rozvíjanie spolupráce medzi učiteľmi (konzíliá, častá výmena informácií)?				
8)	Sú vytvorené príležitosti pre peer-programy?				
9)	Majú učitelia k dispozícii technické vybavenie (TV, kamera, projektor, internet....)?				
10)	Hľadajú sa možnosti, ako motivovať k väčšej účasti na edukačných aktivitách?				
11)	Je rovnocennosť žiakov v edukácii samozrejmosťou u všetkých zamestnancov?				
11)	Učia sa zamestnanci, ako znižovať násilie (prejavy rasizmu, sexizmu, homofóbie...)?				
12)	Sú zamestnanci/vedenie zodpovední za sebazdelávanie?				
B.2.3	Sú špeciálne edukačné potreby sú vnímané z aspektu inklúzie?				
B.2.4	Pomáhajú poznatky znižovať bariéry v edukácii a pri účasti?				
B 2.5	Je zabezpečená osobitná podpora pri ťažkostiach v dorozumení (doučovanie, tlmočník, AAK)				
B 2.6	Súčasťou edukácie je rozvoj správania a duchovného života				
B 2.7	Tlak na disciplinárne vylúčenie je minimálny				
B 2.8	Bariéry znemožňujúce zúčastniť sa sú redukované				
B.2.9	Násilie (šikana) je minimalizované				



<b>Dimenzia C – praktická rovina C1</b> <b>Organizovanie učenia</b> <b>C2 Mobilizujúce zdroje</b>	<b>Áno, určite</b> <b>3b</b>	<b>Väčšinou</b> <b>2b</b>	<b>Len zriedka</b> <b>1b</b>	<b>Nie</b> <b>0b</b>
C.1.1 Na plánovaní edukačného procesu sa podieľajú aj žiaci				
C 1.2 Hodiny sú príťažlivé pre všetkých zúčastnených				
C 1.3 Hodiny podporujú pochopenie odlišností				
C.1.4 Žiaci sa učia aktívne, sú vtiahnutí do činností				
1) Sú vedení k tomu, aby boli zodpovední?				
2) Učitelia im vysvetlia účel lekcie, cvičenia v skupine?				
3) Podporuje klíma zariadenia nezávislé učenie?				
4) Majú podporu pri uplatnení už získaných znalostí a zručností?				
5) Môžu si zvoliť vlastné tempo a náročnosť učiva?				
6) Učia sa žiaci poznávať a popisovať problém?				
7) Sú schopní samostatne používať počítač a knižnicu?				
8) Učia sa používať poznámky, knihy, organizovať svoju prácu?				
9) Obmedzuje sa mechanické napodobňovanie?				
10) Učia sa žiaci aktívne prezentovať svoje práce – slovom, písmom aj v iných formách, individuálne a v skupine?				

11) Vedia zhrnúť (verbálne, písomne) svoje poznatky a skúsenosti?				
12) Učia sa žiaci, ako si opraviť testy a skúšky?				
13) Majú možnosť nechať si poradiť v prípade potreby?				
14) Môžu žiaci konzultovať o kvalite lekcii?				
15) Podieľajú sa žiaci na hľadaní, ako prekonať ťažkosti v učení?				
16) Môžu si žiaci vyberať z aktivít?				
17) Zájmy, znalosti a skúsenosti, ktoré získal jednotlivec nezávisle, sú zohľadnené pri hodnotení?				
C 1.5 Proces učenia je založený na spolupráci žiakov				
C.1.6 Hodnotenie podporuje úspešnosť všetkých účastníkov				
C 1.7 Skupinová disciplína je založená na vzájomnom rešpekte				
C 1.8 Učitelia spolupracujú pri plánoch, učení a hodnotení				
C 1.9 Učitelia podporujú učenie a účasť všetkých žiakov				
C 1.10 Ostatný personál podporuje učenie a účasť žiakov				
C 1.11 Domáce úlohy podporujú naučenie				
C 1.12 Všetci sa zúčastňujú aktivít mimo triedy/herne/dielne				
C.2.1. Individuálne rozdiely sú využívané v prospech celku				
C.2.2 Odborný potenciál personálu je plne využívaný				

C.2.3 Škola využíva všetky zdroje pre podporu edukácie a účasti				
C.2.4 Škola pozná a využíva komunitné zdroje podpory inklúzie				
C.2.5 Prevádzkové prostriedky zariadenia sú rozdeľované tak, aby podporovali inklúziu				

Príklad plánu práce školského špeciálneho pedagóga

**Základná škola s materskou školou, Ul. ....**

**Plán práce  
školského špeciálneho  
pedagóga**

Vo ..... dňa 5. 9. 2017

Špeciálny pedagóg:

PaedDr. ....

Schválený vedením školy: *(dátum, pečiatka a podpis)*

## Práca školského špeciálneho pedagóga

- Poskytovanie špeciálnopedagogických, terapeutických a rehabilitačných služieb žiakom so špeciálnopedagogickými potrebami.
- Konzultačné a poradenské služby zákonným zástupcom žiakom so ŠVVP.
- Konzultácie, odborné poradenské služby a metodická pomoc pedagógom.
- Sprostredkovanie a styk s poradenskými zariadeniami.
- Konzultácie s poradenskými zariadeniami a inými spolupracujúcimi zariadeniami
- Predkladanie návrhov a podnetov na skvalitnenie a zefektívnenie výchovno-vzdelávacej práce s deťmi so špeciálnymi pedagogickými potrebami.
- Sledovanie platnej legislatívy v oblasti špeciálnopedagogického poradenstva.
- Konzultácie k individuálnym výchovno-vzdelávacím programom.
- Metodické vedenie asistentiek učiteľa.
- Pravidelné vzdelávanie sa o inovatívnych prístupoch, metódach a formách práce s deťmi so ŠVVP.
- Zabezpečenie špeciálnopedagogickej podpory.
- Zabezpečenie písomnej dokumentácie potrebnej k odoslaniu na CPPaP, CŠPP, SCŠPP od rodičov a triednych učiteľov, sprostredkovanie priameho kontaktu so psychológmi, špeciálnymi pedagógmi a s pedopsychiatrom, s inými odbornými lekármi.

## Harmonogram práce

### *Používané skratky:*

**ŠP** = špeciálny pedagóg

**ŠVVP** = špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby

**CPPPaP** = Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie

**CŠPP** = Centrum špeciálneho pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie

**SCŠPP** = Súkromné centrum špeciálneho pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie

## SEPTEMBER

1. Vypracovanie plánu ŠP na podmienky školy
2. Vypracovať zoznam žiakov, ktorí potrebujú individuálny prístup
3. Vypracovať zoznam začlenených žiakov
4. Príprava násteniek, učebne špeciálneho pedagóga a metodického materiálu
5. Oboznámenie učiteľov s diagnózami integrovaných žiakov, konzultácie s učiteľmi
6. Metodické vedenie asistentiek učiteľa, vytvorenie rozvrhov
7. Diagnostika správ detí so ŠVVP
8. Konzultácie s CPPP a P, ČŠPP, SCŠPP
9. Konzultácie s učiteľmi a s rodičmi, s lekármi a inými spolupracujúcimi inštitúciami
10. Predvolanie rodičov a zabezpečenie vyšetrení integrovaných detí

## OKTÓBER

1. Zabezpečenie kontrolných vyšetrení detí so ŠVVP
2. Špeciálnopedagogická podpora pre deti, ktoré potrebujú špeciálnopedagogickú starostlivosť
3. Individuálne a skupinové konzultácie so žiakmi
4. Príprava násteniek a metodického materiálu
5. Metodické vedenie asistentiek učiteľa
6. Konzultácie s učiteľmi a rodičmi, s lekármi a inými spolupracujúcimi inštitúciami
7. Konzultácie s CPPP a P, ČŠPP, SCŠPP

## NOVEMBER

1. Zabezpečenie vyšetrení detí so ŠVVP
2. Špeciálnopedagogická podpora pre deti, ktoré potrebujú špeciálnopedagogickú starostlivosť
3. Individuálne a skupinové konzultácie so žiakmi
4. Príprava násteniek a metodického materiálu
5. Skupinová práca s problémovými triedami
6. Metodické vedenie asistentiek učiteľa
7. Konzultácie s CPPP a P, ČŠPP, SCŠPP
8. Konzultácie s učiteľmi a rodičmi

## DECEMBER

1. Zabezpečenie vyšetrení detí so ŠVVP
2. Špeciálnopedagogická podpora pre deti, ktoré potrebujú špeciálnopedagogickú starostlivosť
3. Individuálne a skupinové konzultácie so žiakmi
4. Príprava násteniek a metodického materiálu

5. Skupinová práca s deťmi, ktoré majú odloženú povinnú školskú dochádzku
6. Skupinová práca s problémovými triedami
7. Metodické vedenie asistentiek učiteľa
8. Konzultácie s CPPPaP, s CŠPP, s SCŠPP, s učiteľmi a rodičmi, s lekármi a inými spolupracujúcimi inštitúciami

## **JANUÁR**

1. Špeciálnopedagogická podpora pre deti, ktoré potrebujú špeciálnopedagogickú starostlivosť
2. Prehodnotenie s rodičmi výsledkov detí so ŠVVP
3. Príprava násteniek a metodického materiálu
4. Skupinová práca s deťmi, ktoré majú odloženú povinnú školskú dochádzku
5. Metodické vedenie asistentiek učiteľa
6. Konzultácie s CPPPaP, s CŠPP, s SCŠPP, s učiteľmi a rodičmi, s lekármi a inými spolupracujúcimi inštitúciami

## **FEBRUÁR**

1. Špeciálnopedagogická podpora pre deti, ktoré potrebujú špeciálnopedagogickú starostlivosť
2. Individuálne a skupinové konzultácie so žiakmi
3. Príprava násteniek a metodického materiálu
4. Depistáž v MŠ
5. Konzultácie s rodičmi, ktorí majú deti s návrhom na odklad povinnej školskej dochádzky
6. Skupinová práca s deťmi, ktoré majú odloženú povinnú školskú dochádzku
7. Metodické vedenie asistentiek učiteľa
8. Konzultácie s CPPPaP, s CŠPP, s SCŠPP, s učiteľmi a rodičmi, s lekármi a inými spolupracujúcimi inštitúciami

## **MAREC**

1. Špeciálnopedagogická podpora pre deti, ktoré potrebujú špeciálnopedagogickú starostlivosť
2. Skupinová práca s deťmi, ktoré majú odloženú povinnú školskú dochádzku
3. Príprava násteniek a metodického materiálu
4. Individuálne a skupinové konzultácie so žiakmi
5. Metodické vedenie asistentiek učiteľa
6. Konzultácie s CPPPaP, s CŠPP, s SCŠPP, s učiteľmi a rodičmi, s lekármi a inými spolupracujúcimi inštitúciami

## APRÍL

1. Špeciálnopedagogická podpora pre deti, ktoré potrebujú špeciálnopedagogickú starostlivosť
2. Účasť na zápise detí do prvého ročníka ZŠ
3. Skupinová práca s deťmi, ktoré majú odloženú povinnú školskú dochádzku
4. Príprava násteniek a metodického materiálu
5. Individuálne a skupinové konzultácie so žiakmi
6. Metodické vedenie asistentiek učiteľa
7. Konzultácie s CPPPaP, s CŠPP, s SCŠPP, s učiteľmi a rodičmi, s lekármi a inými spolupracujúcimi inštitúciami

## MÁJ

1. Špeciálnopedagogická podpora pre deti, ktoré potrebujú špeciálnopedagogickú starostlivosť
2. Depistáž čitateľskej a pisateľskej gramotnosti žiakov 1. – 2. ročníkov
3. Skupinová práca s deťmi, ktoré majú odloženú povinnú školskú dochádzku
4. Príprava násteniek a metodického materiálu
5. Metodické vedenie asistentiek učiteľa
6. Individuálne a skupinové konzultácie so žiakmi
7. Konzultácie s CPPPaP, s CŠPP, s SCŠPP, s učiteľmi a rodičmi, s lekármi a inými spolupracujúcimi inštitúciami

## JÚN

1. Individuálne a skupinové konzultácie so žiakmi
2. Skupinová práca s deťmi, ktoré majú odloženú povinnú školskú dochádzku
3. Práca s deťmi, ktoré potrebujú špeciálnopedagogickú starostlivosť
4. Príprava násteniek a metodického materiálu
5. Individuálne a skupinové konzultácie so žiakmi
6. Konzultácie s CPPPaP, s CŠPP, s SCŠPP, s učiteľmi a rodičmi, s lekármi a inými spolupracujúcimi inštitúciami
7. Metodické vedenie asistentiek učiteľa
8. Zhodnotenie činnosti za školský rok 2017/2018

### ***Pri svojej činnosti budeme spolupracovať:***

A – s vedením školy

B – s triednymi a ostatnými učiteľmi

C – s rodičmi žiakov

D – s CPPPaP, s CŠPP, s SCŠPP,

E – so školskou správou, s lekármi, s úradmi práce, s obecným úradom, s podnikmi a podnikateľmi, so strednými školami



### SÚHLAS ZÁKONNÉHO ZÁSTUPCU DIEŤAŤA

Meno a priezvisko dieťaťa: .....

Dátum narodenia: .....

Meno a priezvisko zákonného zástupcu: .....

Vzhľadom na platnosť zákona č. 122/2013 o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov:

a) **súhlasím**

**nesúhlasím**

- s poskytnutím osobných údajov pre potreby odbornej starostlivosti, zaradenie do informačného systému ZŠ s MŠ .....

b) **súhlasím**

**nesúhlasím**

- s nahliadnutím do zdravotného záznamu a iných osobných a študijných materiálov dieťaťa,

c) **súhlasím**

**nesúhlasím**

- aby školský špeciálny pedagóg pracoval s mojím dieťaťom v ZŠ aj bez prítomnosti rodiča/zákonného zástupcu,

d) **súhlasím**

**nesúhlasím**

- aby školský špeciálny pedagóg telefonicky alebo osobne konzultoval so školskými zariadeniami výchovnej prevencie a poradenstva, s lekárom atď. spôsoby výchovy a vzdelávania dieťaťa,

e) **súhlasím**

**nesúhlasím**

- aby školský špeciálny pedagóg dal nahliadnúť do správy (psychologickej, špeciálnopedagogickej) dieťaťa ostatným vyučujúcim, ktorí sa podieľajú na jeho výchovno-vzdelávacom procese.

Dňa: 12. 6. 2017

.....

podpis zákonného zástupcu

Vypísal: PaedDr. ....

školský špeciálny pedagóg

---

**Zákonný zástupca dieťaťa môže podľa vyššie uvedeného zákona vykonať zmeny v tomto tlačive len písomnou formou, s čím bol oboznámený**

---

## INFORMOVANÝ SÚHLAS RODIČA

### so zmenou formy vzdelávania dieťaťa/žiaka

#### Prerokovanie návrhu na zmenu formy vzdelávania žiaka základnej školy s rodičom

Meno a priezvisko dieťaťa/žiaka: .....

Narodený/á: ..... v ..... Rodné číslo:.....

Adresa bydliska: .....

Meno a priezvisko rodiča/zák. zástupcu žiaka:

.....

Návrh bol prerokovaný v pedagogickej rade školy dňa: .....

**Dolupodpísaný rodič/zákonný zástupca bol oboznámený** s výsledkami diagnostických vyšetrení a so všetkými možnosťami výchovy a vzdelávania svojho dieťaťa podľa zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Bol poučený o rozdieloch, výhodách a nevýhodách, ako aj o ďalších osobitostiach (vzdelávanie v špec. škole, v špeciálnej triede, v integrácii, počty žiakov v triedach, získané vzdelanie, individuálne vzdelávacie programy, prijímanie žiakov s mentálnym postihnutím do odborných učilíšť alebo praktických škôl, a pod.) výchovy a vzdelávania detí alebo žiakov so zdravotným znevýhodnením.

#### Konkrétne podmienky integrácie vyššie uvedeného dieťaťa/žiaka v podmienkach ZŠ:

1. O integrované vzdelávanie rodič **požiadal** ZŠ písomne dňa .....
  - svoju žiadosť odôvodnil: odporúčením poradenského zariadenia na základe stanovenia ..... diagnózy
2. K svojej žiadosti **doložil**:
  - aktuálnu správu z diagnostického vyšetrenia – zo dňa:.....
  - správu s odporúčaním využívania asistenta učiteľa – zo dňa: .....
  - (vypíšete si všetko, čo rodič doručí)
3. **Začiatok** integrovaného vzdelávania žiaka/žiačky je možný od ..... (spravidla najbližšie klasifikačné obdobie) na základe žiadosti rodiča a odporúčaní poradenského zariadenia
4. Žiakovi/žiačke bude **vypracovaný IVP** pre žiaka so ŠVVP – *uviesť konkrétne, napr.: východiskom pri vypracovaní IVP bude vzdelávací program pre žiakov s mentálnym postihnutím ľahkého stupňa – variant „A“, z ktorého vychádzajú aj učebné osnovy pre žiakov*

s mentálnym postihnutím (úpravy učebných osnov vo všetkých predmetoch) ..... tu uveďte všetky zmeny v rozvrhu, v obsahu.....

5. **Forma integrácie** – individuálne začlenenie do bežnej triedy v ZŠ
6. **Hodnotenie žiaka** – známka, ak pedagogická rada neschváli inú formu hodnotenia
7. **Môžete uviesť aj organizačné zmeny vzdelávania...** napríklad, ak bude mať nejaký špecifický predmet, ak na niektorý predmet bude chodiť individuálne k špec. pedagógovi alebo do inej triedy.... alebo že bude mať upravený rozvrh hodín a pod., podľa toho, čo aktuálne treba, ak bude mať nejaký predmet navyše alebo bude z niečoho žiak oslobodený... a pod.
8. **Periódna prehodnotenia IVP** – každý štvrtrok prehodnotenie s triednym učiteľom v termínoch a čase, ktorý sa písomne dohodne pri schválení integrovaného vzdelávania, vždy so záznamom v zápisnici z pedagogickej rady (... alebo čokoľvek, na čom sa dohodnete s pedagógmi a rodičom...)
9. **Rodič** je povinný spolupracovať so školou pri jednotnom prístupe ku žiakovi, doma i v škole a zabezpečiť:
  - kompenzačné pomôcky (toto je vysoko individuálne, to si dohodujete vždy s rodičom, ale môže dať odporúčenia aj poradňa),
  - plnenie všetkých odporúčaní, ktoré budú konkrétne formulované v IVP alebo vyplynú zo štvrtročných prehodnotení IVP
  - tu si môžete s rodičom dohodnúť čokoľvek, čo potrebujete... je dobré, keď uvediete čo najkonkrétnejšie body (napr. aj to, že rodič bude dochádzať na logopédiu ambulantne ku klinikovi a pod., vychádzajte zo správy a z dohovoru s poradňou)
10. **Prehodnotenie** takejto formy vzdelávania bolo poradenským zariadením odporučené ..... (tu uvediete dátum odporučeného prehodnotenia integrácie tak, ako je uvedený v správe z poradne). V prípade akýchkoľvek ťažkostí alebo vyplynutia potreby je možné prehodnotenie aj skôr, kedykoľvek, na požiadanie ZŠ alebo aj na vlastný podnet rodiča.
11. **Opakovanie ročníka** je možné v prípade, že nebudú plnené podmienky, stanovené v IVVP – napr. ak žiak nebude nosiť pomôcky, pripravovať sa na vyučovanie, nebude v sledovaní odborných pracovísk v zmysle odporúčaní a pod. (tu tiež môžete uviesť špecifiká, na ktorých sa dohodnete s rodičom, musia však byť v súlade s platnou legislatívou – tak aby dieťa nebolo trestané za prípadnú nezodpovednosť rodiča)
12. Forma začlenenia bude uvedená **na vysvedčení** v doložke (môžete tu presne napísať znenie doložky, aby bol rodič informovaný a nemohol neskôr tvrdiť, že o tejto skutočnosti nevedel), ako aj na prihláške na SŠ.
13. **Obmedzenia pri prijímaní na SŠ:** sú závislé od rozsahu úľav a zvládnutého učiva v ZŠ a od aktívnej komunikácie rodiča so SŠ pred podaním prihlášky na SŠ
  - tu je vhodné vypísať konkrétne: **napr. pri mentálnej retardácii dieťaťa, že rodič bol poučený o tom, že absolvovaním vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím žiak nenadobudne základné vzdelanie, ale získa primárne vzdelanie...**
  - po ukončení ZŠ si môže podať prihlášku do odborného učilišťa/praktickej školy **určených pre žiakov s mentálnym postihnutím**. Na prijatie do bežnej strednej školy žiak ukončením ZŠ nesplní tzv. povinný predpoklad (t. j. nezíska nižšie sekundárne vzdelanie)
  - príprava na povolanie v odbornom učilišti pre žiakov s ment. postihnutím vo zvolenom odbore sa končí záverečnou skúškou (výučným listom), praktická škola je zameraná na pomocné práce v určitom odbore pod dohľadom zodpovednej osoby a končí sa vysvedčením o jej absolvovaní (nie výučným listom)
  - **v prihláške na štúdium na strednej škole ZŠ uvedie príslušný kód integrácie podľa zdravotného znevýhodnenia vášho dieťaťa**
  - Ak budete chcieť, aby vaše dieťa pokračovalo v integrovanom vzdelávaní aj na SŠ, je možné spolu s prihláškou podať žiadosť o pokračovanie integrovaného vzdelávania.

*(toto sa pri ment. postihnutí neuvádza, platí to však napr. pri VPU alebo pri iných postihnutiach...)*

- Ak nebudete chcieť pokračovať v integrovanom vzdelávaní svojho dieťaťa na SŠ, nemusíte o pokračovanie integrovaného vzdelávania požiadať. V prípade problémov vo vzdelávaní však dodatočnú žiadosť o integráciu v SŠ nemusí byť akceptovaná – pre nesplnenie podmienok pri prijímaní a zamlčanie stavu žiaka. *(toto taktiež pri ment. postihnutí neuvádzate... pri ostatných znevýhodneniach je to vhodné)*

14. **Vzdelávanie formou integrácie** počas plnenia povinnej školskej dochádzky v ZŠ **môže byť ukončené** na základe žiadosti rodiča a po odporúčaní z poradenského zariadenia, ktoré integráciu navrhlo a odborne garantovalo.

15. Výkonom práv začleneného žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami **nemôžu byť obmedzené práva ostatných žiakov**, ktorí sú účastníkmi výchovy a vzdelávania (§ 29 ods. 11 školského zákona). Pri výkone rodičovských práv sú však rodičia podľa § 28 ods. 1 písm. a) a ods. 2 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov povinní chrániť záujmy dieťaťa tak, aby mu zabezpečili všestranný rozvoj. **Nerešpektovaním odborných odporúčaní pre voľbu formy vzdelávania ich dieťaťa sa môžu dostať do rozporu s uvedeným ustanovením zákona o rodine.**

Vyjadrenie rodičov/zákonného zástupcu žiaka:

Svojim podpisom **potvrdzujem**, že som bol oboznámený s vyššie uvedenými skutočnosťami, mohol som klásť doplňujúce otázky a informáciám som porozumel.

**Súhlasím – nesúhlasím\***

so vzdelávaním svojho dieťaťa formou školskej integrácie (t. j. so vzdelávaním v „bežnej“ triede základnej školy)

\* Nehodiace sa prečiarkne

Dátum:

.....  
Podpis rodiča/zákonného zástupcu žiaka

.....  
Podpis riaditeľa a pečiatka školy

# NÁVRH

na vzdelávanie dieťaťa alebo žiaka so špeciálnymi výchovno-  
vzdelávacími potrebami  
v materskej škole, v základnej škole, v strednej škole  
a v špeciálnej škole

Základné osobné údaje o dieťati/žiakovi	
Meno a priezvisko	
Dátum narodenia	

Návrh na vzdelávanie dieťaťa/žiaka v školskej integrácii, špeciálnej triede \*) bol prerokovaný na zasadnutí pedagogickej rady školy dňa .....**29. 8. 2016**.....

Rodič/zákonný zástupca bol oboznámený s výsledkami diagnostických vyšetrení a s možnosťami výchovy a vzdelávania podľa §94 alebo §103 až §106 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Bol poučený o rozdieloch, výhodách a nevýhodách a ďalších osobitostiach (počty detí/žiakov v triedach, získané vzdelanie, individuálne vzdelávacie programy, prijímanie žiakov s mentálnym postihnutím do odborných učilíšť alebo praktických škôl a pod.) výchovy a vzdelávania detí alebo žiakov so zdravotným znevýhodnením a žiakov s intelektovým nadaním.

## Vyjadrenie rodičov/zákonného zástupcu dieťaťa/žiaka:\*)

~~Súhlasím~~ – nesúhlasím s návrhom na prijatie do špeciálnej školy, špeciálnej materskej školy.

~~Súhlasím~~ – nesúhlasím so vzdelávaním v špeciálnej triede materskej školy, základnej školy, strednej školy.

Súhlasím – ~~nesúhlasím~~ so vzdelávaním formou školskej integrácie (t. j. so vzdelávaním v „bežnej“ triede materskej školy, základnej školy, strednej školy).

**Vyhlasujem, že som bol s poučením náležite oboznámený a obsahu poučenia som rozumel.**

Dátum: **31. 8. 2016**

.....  
Podpis rodiča / zákonného zástupcu dieťaťa

.....  
Podpis a pečiatka riaditeľa školy

\*) Nehodiace sa prečiarknite.

Škola: ..... *Základná škola s materskou školou, .....*

## **Záznam**

### **o prehodnotení návrhu na zmenu formy vzdelávania dieťaťa/žiaka**

Meno a priezvisko dieťaťa/žiaka: .....

Narodený/á: ..... **26. 4. 2007** ..... v ..... Rodné číslo: .....

Adresa bydliska: .....  
.....

Dôvody na zmenu formy vzdelávania dieťaťa/žiaka:

*- žiačka už nemá špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby* .....

Vyjadrenie školského zariadenia výchovného poradenstva a prevencie k zmene formy vzdelávania dieťaťa/žiaka:

*Žiačke pominuli dôvody na vzdelávanie formou školskej integrácie, t. č. už nepotrebuje špeciálne výchovno-vzdelávacie prístupy, postupy, metódy a formy práce* .....

Návrhy a odporúčania pre ďalšie vzdelávanie dieťaťa/žiaka:

*- žiačka bude vzdelávaná bežnou formou v bežnej triede ZŠ* .....

Dieťa/žiak  ~~má~~ nemá\*) špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby, jeho vzdelávanie bude pokračovať v...5. ročníku, v škole

*Základná škola s materskou školou, .....*

21. 8. 2021

25. 8. 2021

.....  
Dátum, podpis riaditeľa a pečiatka školského zariadenia výchovného poradenstva a prevencie

.....  
Dátum, podpis a pečiatka riaditeľa školy

#### **Vyjadrenie rodičov/zákonného zástupcu dieťaťa/žiaka:\*)**

~~Súhlasím~~ – nesúhlasím s návrhom na prijatie do špeciálnej školy, špeciálnej materskej školy.

~~Súhlasím~~ – nesúhlasím so vzdelávaním v špeciálnej triede materskej školy, základnej školy, strednej školy.

~~Súhlasím~~ – nesúhlasím so vzdelávaním formou školskej integrácie (t. j. so vzdelávaním v „bežnej“ triede materskej školy, základnej školy, strednej školy).

**Vyhlasujem, že som bol s poučením náležite oboznámený a obsahu poučenia som rozumel.**

26. 8. 2021

.....  
Dátum a podpis rodiča/zákonného zástupcu dieťaťa

\*) Nehodiace sa preškrtnite.

## Zoznam príloh

Názov prílohy <sup>*)</sup>	Dátum vloženia prílohy	Vložil/a meno
Správa zo špeciálnopedagogického vyšetrenia	30.7.2016	Čitateľné meno
Správa zo psychologického vyšetrenia	30.7.2016	Čitateľné meno
Správa z odborného lekárskeho vyšetrenia	5.6.2016	Čitateľné meno
Individuálny vzdelávací program	31.8.2016	Čitateľné meno
<i>Žiadosť rodiča o vzdelávanie formou školskej integrácie</i>	21.8.2016	Čitateľné meno
<i>Informovaný súhlas</i>	21.8.2016	Čitateľné meno
<i>Komplexné hodnotenie</i>	27.6.2017	Čitateľné meno
<i>Správa z diagnostického vyšetrenia „prehodnotenie“</i>	15.6.2018	Čitateľné meno
<i>Komplexné hodnotenie</i>	25.6.2018	Čitateľné meno
<i>Komplexné hodnotenie</i>	23.6.2019	Čitateľné meno
<i>Správa z diagnostického vyšetrenia „prehodnotenie“</i>	10.6.2020	Čitateľné meno
<i>Komplexné hodnotenie</i>	22.6.2020	Čitateľné meno
<i>Komplexné hodnotenie</i>	24.6.2021	Čitateľné meno
<i>Správa z diagnostického vyšetrenia „prehodnotenie“</i>	19.8.2021	Čitateľné meno

<sup>\*)</sup>Podľa potreby sa dopĺňajú názvy ďalších príloh.

428 MŠVVaŠ SR/od 1. 9. 2016 Návrh na vzdelávanie dieťaťa alebo žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami do ŠŠ, ŠMŠ, MŠ, ZŠ, SŠ

Meno a priezvisko:..... Rok narodenia: ....2007...

**KOMPLEXNÉ HODNOTENIE**  
**dieťa/žaaka za jednotlivé školské roky (stručné, výstižné charakterizovanie**  
**vedomostí, zručností, návykov, postojov a ďalších osobitostí dieťa/žaaka)**

(Vyplní triedny učiteľ alebo vyučujúci predmetov, v ktorých sa prejavujú špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby.)

Rok škol. doch.	Trieda	Zameškané hodiny		Prospech												
		Osp.	Neos	Správanie	SJL	M	CJ1	VL	PR	D	G	CH	BI	CJ2	FYZ	IFV
2016/2017	3.A	165	0	1	2	2	2	1	2							1
2017/2018	4.A	95	0	1	1	2	2	3	2							2
2018/2019	5.A	81	0	1	1	2	3			2	1		2			2
2019/2020	6.A	74	0	1	2	2	3			2	2		2		2	1
2020/2021	7.A	52	0	1	1	1	2			2	1		2		2	1

Zapísal \*): .....čitateľné meno .....

Dátum \*): .....27. 6. 2017.....

Zapísal \*): .....čitateľné meno.....

Dátum \*): .....25. 6. 2018.....

Zapísal \*): .....čitateľné meno .....

Dátum \*): .....23. 6. 2019.....

Zapísal \*): .....čitateľné meno.....

Dátum \*): .....22. 6. 2020.....

Zapísal \*): .....čitateľné meno.....

Dátum \*): .....24. 6. 2021.....

Zapísal \*): .....

Dátum \*): .....

Zapísal \*): .....

\*)Uvedie sa pri komplexnom hodnotení dieťa/žaaka v príslušnom školskom roku.



Závěrečné hodnotenie žiaka za školský rok: .....2016/2017.....  
(stručné, výstižné charakterizovanie osobností žiaka a jeho školského prospechu)

*T. bola počas školského roka veľmi unavená a apatická, pretože podstúpila liečbu leukémiu. O deti v triede nejavila záujem – bola k nim apatická. Prejavovali sa u nej somatické ťažkosti. Mala úzkostné prejavy a často bola veľmi unavená. Je veľmi naviazaná na matku, vyžaduje si vysoko individuálny prístup.*

*Bolo jej potrebné pomáhať s prípravou pomôcok, úpravou jej pracoviska, zaznačením domácich úloh. Keďže nemohla byť vystavená veľkému stresu, často vymeškávala pre chorobu, boli jej upravené učebné osnovy z matematiky a zo slovenského jazyka. Bola oslobodená od telesnej a športovej výchovy. V triede jej bol vytvorený kútik na oddych, aby neochorela od detí, musela nosiť rúško na ústach. Tánička sa s pomocou školského špeciálneho pedagóga a vyučujúcich postupne adaptovala a ťažkosti sa zmiernili.*

*Napriek svojmu nepriaznivému zdravotnému stavu učivo zvládla a môže postúpiť do ďalšieho ročníka.*

*SJL: z tohto predmetu mala upravené učebné osnovy, je hodnotená chválitebne, diktáty pri písaní pomalým tempom a individuálne písala takmer bez chyby, horšie je to s orientáciou v texte, je potrebné jej pomáhať, aj s porozumením textu. Vybrané slová ovláda.*

*MAT: upravené učebné osnovy, v tomto predmete má menšie problémy so slovnými úlohami – porozumenie textu, početné úlohy zvláda bez problémov, aj násobilku do 5.*

*PDA: na prírodovede bola pasívna, nerada sa zapájala do preberaných tém. Na vyzvanie jej bolo treba viackrát zopakovať otázku.*

*Integrácia prebieha v prospech žiačky.*

Závěrečné hodnotenie žiaka za školský rok: .....2017/2018.....  
(stručné, výstižné charakterizovanie osobností žiaka a jeho školského prospechu)

*Stav T. sa zlepšil. Menej často chýbala, prejavovala snahu na hodinách. Úzkostné stavy mala menej často, somatické prejavy sa zmiernili. Pri únave si oddýchla, až potom pokračovala v činnosti. Vzťahy so spolužiakmi sa zlepšili,*

*aj keď ešte pretrvávala precitlivosť. Motivujúcim činiteľom bola hlavne pochvala.*

*Počas roka bola snaživá, oceňujem výbornú domácu prípravu na vyučovanie a pomoc zo strany rodičov. V školských povinnostiach je ešte nesamostatná, vyžaduje pomoc a kontrolu zo strany učiteľa.*

*SJL: dosahuje chválitebné výsledky, no v II. polroku nastalo mierne zhoršenie, pretože sa jej vplyvom diagnózy zhoršilo sluchové vnímanie. Je náladová a veľmi citlivá.*

*MAT: na hodinách bola aktívna, základné učivo zvláda, občas robí chyby. Rieši jednoduché i zložené úlohy samostatne. Občas vyžaduje oporu vyučujúceho. Hodnotenie v predmete – 2.*

*Je usilovná, zaslúži si pochvalu. Menšie problémy má v geometrii s rysovaním – potrebuje vysvetliť postup a oporu učiteľa*

*Integrácia prebieha v prospech žiačky.*

*Záverečné hodnotenie žiaka za školský rok: .....2018/2019.....  
(stručné, výstižné charakterizovanie osobností žiaka a jeho školského prospechu)*

*T. sa v I. polroku adaptovala na II. stupeň. Ťažšie si zvykala, na hodinách sa to prejavovalo plačom. Musela si zvykať na viacero učiteľov, ich prístup a požiadavky. V druhom polroku si zhoršila známky z viacerých predmetov. Mala problém s vypracovaním úloh z ANJ, OBN. V triede nemá veľa kamarátov. Zopár dievčat jej rado pomáha. Je ťažké jej nájsť spolusediaceho, lebo s niektorými spolužiakmi nedokáže spolupracovať.*

*SJL – na hodiny sa pripravuje, pomôcky si nosí. Pri výklade nového učiva je potrebné ešte jej ho individuálne zopakovať. Vyhľadávanie slovných druhov ovláda, menšie problémy má s určovaním gramatických kategórií. Na hodinách nevyrušuje – často však odbieha myšlienkami .*

*MAT – učivo ovláda priemerne. Väčšie problémy však pretrvávajú v geometrii, zápise postupu a samotnej konštrukcii.*

*ANJ – na hodinách pracuje, často si však zabúda pomôcky. Výrazný problém je v určovaní času a samotnej skladbe vety. V predmete dosahuje dobré výsledky.*

*Integrácia prebieha úspešne, v prospech žiačky.*

Záverečné hodnotenie žiaka za školský rok: .....2019/2020.....  
(stručné, výstižné charakterizovanie osobností žiaka a jeho školského prospechu)

*T. je veľmi citlivá, ťažko adaptabilná a menej samostatná. Príprava na vyučovacie hodiny je pravidelná, no v poslednom mesiaci sme zaznamenali mierny pokles v učení sa aj v domácej príprave. Učivo šiesteho ročníka ovláda. Výrazné zmeny v správaní a v pracovnom tempe sme nezaznamenali.*

*SJL – na hodinách je T. aktívna, úlohy vypracováva poväčšine sama, hlási sa na otázky. Domáca príprava je v norme. Je badateľná pravidelná kontrola zo strany rodičov.*

*MAT – učivo zvláda bez výrazných problémov. Hodnotená bola chválitebne.*

*ANJ – jej aktivita na hodinách sa mierne zlepšila, pracuje s pomôckami samostatne.*

*Ostatné predmety – zvláda s pomocou vyučujúceho. Mierne problémy zaznamenávame vo fyzike – vzorce, premena jednotiek.*

Záverečné hodnotenie žiaka za školský rok: .....2020/2021.....  
(stručné, výstižné charakterizovanie osobností žiaka a jeho školského prospechu)

*V tomto školskom roku nastalo u T. výrazne zlepšenie. Jej správanie je menej odmietavé. So spolužiakmi začala spolupracovať. Aktívne sa zapájala aj do spoločných aktivít s triedou. Jej zdravotný stav je stabilizovaný. Dokáže samostatne pracovať, už sa u nej neprejavujú somatické ťažkosti. Motivačným činiteľom je často úspešné pôsobenie v školských zberoch.*

*SJL – zlepšenie na výbornú – v druhom polroku, práca s textom samostatná, domáca príprava svedomitá. Pracovné tempo primerané.*

*MAT – operácie so zlomkami ovláda, dokáže využiť priamu a nepriamu úmernosť v bežných činnostiach. Úlohy zamerané na stredovú a osovú súmernosť zvládala s pomocou. Taktiež sa mierne popasovala s využitím strednej priečky a ťažníc. Na vyučovanie si pomôcky nosila pravidelne.*

*Keďže T. už nemá špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby, navrhujeme zrušenie vzdelávania formou individuálneho začlenenia v bežnej triede.*

## Príloha č.5 – Rozhodnutie

### Základná škola s materskou školou, .....

Tel.číslo: .....E-mail:.....

Vážený pán A.B.

Ul., č.domu

PSČ, mesto

Vo ..... 27. 3. 2018

Č. listu: 2018/12 345

## ROZHODNUTIE

Riaditeľstvo Základnej školy s materskou školou v.....podľa § 5 ods. 3 písm. a) zákona číslo 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene o doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ako aj podľa § 60 ods. 1 až 3 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

### **prijíma na základné vzdelávanie**

formou individuálneho začlenenia v bežnej triede do **prvého ročníka** Základnej školy s materskou školou (adresa školy)..... v školskom roku **2017/2018** s nástupom **1. septembra 2017**

Vaše dieťa menom: J.B. (plné meno)

dátum narodenia: 9. 9. 2009

adresa bydliska: .....

**Otvorenie školského roka bude 4. septembra 2017.**

### **Odôvodnenie:**

Žiak má ČŠPP diagnostikované špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby. Potrebuje špeciálne výchovno-vzdelávacie prístupy, postupy, metódy a formy práce.

### **Poučenie:**

Proti tomuto rozhodnutiu je možné podľa § 53 č. 71/1976 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov podať odvolanie u riaditeľa školy v lehote 15 dní odo dňa oznámenia rozhodnutia. Toto rozhodnutie je preskúmateľné súdom podľa § 177 a nasl. Zákona č. 162/2015 Z. z. Správneho súdneho poriadku v účinnom znení na základe správnej žaloby podanej účastníkom administratívneho konania v lehote dvoch mesiacov od oznámenia rozhodnutia na miestne príslušnom správnom súde, ktorým je krajský súd, v ktorého obvode má sídlo riaditeľ školy ako orgán verejnej správy, ktorý rozhodol v prvom stupni.

Rozhodnutie dostanú:

1. Zákonný zástupca žiaka
2. ZŠ s MŠ .....
3. K spisu

*odtlačok pečiatky*

Mgr. ....  
riaditeľka školy

**Základná škola s materskou školou, .....**

---

**Dátum vydania:** 29. 1. 2018

**Miesto vydania:** .....

## OZNÁMENIE

Riaditeľka Ing. .... ako príslušný správny orgán Základnej školy s materskou školou v ..... oznamuje zmenu formy vzdelávania:

Žiak menom: **D.B.**

Dátum narodenia: 13. 9. 2003

Bytom: .....

Trieda: **4. C**

**od 27. 1. 2018 sa žiak bude vzdelávať formou školskej integrácie v bežnej základnej škole do pominutia dôvodov**

### Odôvodnenie:

Zákonný zástupca žiaka podal žiadosť, aby jeho syn bol vzdelávaný formou školskej integrácie v bežnej základnej škole, v ktorej uvádza, že žiak má ŠVVP. Prílohou žiadosti je vyjadrenie ČŠPP ....., ktoré navrhlo zmenu vzdelávacích postupov, prístupov, metód a foriem práce. Na základe predloženej žiadosti so všetkými náležitosťami po prerokovaní na zasadnutí pedagogickej rady školy riaditeľka školy rozhodla tak, ako je uvedené vo výroku oznámenia.

Oznámenie dostanú:

1. Zákonný zástupca:

Meno a adresa

Mgr. ....

riaditeľka školy

2. Pre spis

pečiatka školy

**Základná škola s materskou školou**

.....  
*Telef. číslo:* .....

---

**INDIVIDUÁLNY VZDELÁVACÍ PROGRAM  
ZAČLENENÉHO ŽIAKA SO ŠPECIÁLNYMI VÝCHOVNO-  
VZDELÁVACÍMI POTREBAMI**

**T.M. (MENO ŽIAKA)**

**Školský špeciálny pedagóg:** PaedDr. .... (*podpis*)

**Triedny učiteľ:** Mgr. .... (*podpis*)

**Zákonný zástupca:** Mgr. .... (*podpis*)

**Riaditeľka školy:** PaedDr. .... (*podpis a pečiatka*)

**Dôležité upozornenie:**

**Všetky uvedené údaje o žiakovi sú určené len pre vnútornú potrebu školy, sú dôverného charakteru!**

## OSOBNÉ ÚDAJE ŽIAKA

Meno a priezvisko: **T.S.**

Dátum narodenia : **12. 9. 2007**

### ÚDAJE O DOTERAJŠEJ VÝCHOVE A VZDELÁVANÍ

Zariadenie	Kde	od – do
Materská škola		
Špeciálna MŠ		
Základná škola		
Špeciálna škola		

### ÚDAJE O DOTERAJŠEJ ŠPECIÁLNOPEdagogickej starostlivosti:

Zariadenie	Kde	od – do
Centrum špeciálnopedagogického poradenstva		
Logopedická poradňa		
Iné		

## ZDRAVOTNÝ STAV ŽIAKA

### Druh a stupeň znevýhodnenia:

- Vývinové poruchy učenia dyslexia (F81.0) – stredný stupeň  
dysortografia (F 81.1) – stredný stupeň

### Záver psychologickeho vyšetrenia:

Intelektové schopnosti sa t. č. nachádzajú v dolnom pásme priemeru v porovnaní s populačnou normou. Krátkodobá a dlhodobá pamäť je oslabená. Pomalšie pracovné tempo. Pozornosť má oscilujúci charakter. Oslabené sluchové rozlišovanie.

### Záver špeciálnopedagogického vyšetrenia:

Žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, zdravotne znevýhodnený, odporúčame vzdelávanie formou začlenenia v bežnej triede ZŠ, s vypracovaním IVVP. Žiak má *dyslexiu* (F81.0) – stredný stupeň – na úrovni slabikovaného čítania, s nedostatočnou reprodukciou a nepresným, slabým porozumením prečítaného textu, *dysortografiu* (F 81.1) – stredný stupeň – zvýšená špecifická chybovosť.

Výrazné oslabenie v sluchovej analýze slov, v rozlišovaní tvrdých a mäkkých slabík, v zrkovom vnímaní a zrkovej analýze slov.







## ŠPECIFIKÁ VYUČOVACIEHO PROCESU

Školský rok	2016/2017	2017/2018						
Trieda	3.C	4.C						
Dátum	24. 4. 2017	1. 9. 2017						

### Konkrétne vzdelávacie ciele v jednotlivých školských rokoch

Školský rok	Cieľ
2016/2017	Zvládnutie učiva 3. ročníka
2017/2018	Zvládnutie učiva 4. ročníka
2018/2019	
2019/2020	
2020/2021	
2021/2022	
2022/2023	

Učebný plán	áno	Nie
Žiak postupuje podľa rámcového učebného plánu ZŠ príslušného ročníka	X	
Učebný plán je doplnený o iný predmet:		X
Učebný plán je redukovaný o predmet:		X
Obsah predmetu RŠF a ILI je zahrnutý do oblasti špeciálnopedagogická podpora.	X	

**Priebežné zmeny:** (dátum a podpis)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....



## Navrhované zmeny a postupy vo výchovno-vzdelávacom procese:

- vo všetkých vzdelávacích predmetoch primerane, no bez neopodstatnených úľav zohľadňovať dosah diagnózy na proces učenia,
- podporné cvičenia na rozvoj techniky čítania a techniky písania,
- pomocné hry a cvičenia zamerané na osvojenie si tvarov písmen zapájaním všetkých zmyslov,
- cviky na podporu vizuálneho vnímania, sluchového vnímania,
- v čítaní ho nechať čítať kratšie texty,
- odbúrať nesprávnu techniku čítania,
- na domácu prípravu dávať len primeranú časť textu,
- umožniť žiakovi čítať knihu podľa vlastného výberu,
- v písaní poskytnúť dlhší čas na kontrolu napísaného,
- voliť pomalšie tempo diktovania, diktát pripraviť aj ako dopĺňovačku,
- písať diktát aj individuálne v prítomnosti školského špeciálneho pedagóga,
- zaznamenať počet chýb, neklasifikovať diktát známku (keď sa žiakovi podarí možné aj klasifikovať známku),
- diktát dopredu precvičiť,
- overovanie vedomostí ústnou alebo písomnou formou (zvážiť),
- umožniť žiakovi tiché diktovanie si,
- v cudzom jazyku uprednostniť komunikačnú zložku pred písomnou a jazykové zručnosti nadobúdať najmä sluchovou cestou,
- pozitívne pristupovať s dôrazom na pochvalu, ocenenie a povzbudenie žiaka,
- pozitívne hodnotiť aj čiastkové úspechy a umožniť mu zážitok z úspechu,
- dávať jasné a stručné inštrukcie,
- ubezpečiť sa, že žiak správne počul a porozumel inštrukcii, najlepšie tým, že zopakuje vlastnými slovami,
- primerane akceptovať jeho pomalé pracovné tempo,
- dbať na to, že žiak potrebuje na vypracovanie úloh omnoho viac času ako jeho rovesníci,
- častejšie striedanie činností, dlhšiu prácu rozdeliť na kratšie celky,
- zohľadňovať prípadne možné výkyvy vo výkonoch,
- úlohy rozdeliť podľa náročnosti,
- častejšie opakovať už predtým osvojené učivo,
- vytvárať podmienky na opakovanie a súhrn, neustále utvrdzovať prebrané učivo,
- pri učení používať názor a mnemotechnické pomôcky, poprípade spájať obsah učiva s praktickými zážitkami.

**Priebežné zmeny:** (dátum a podpis)

.....  
.....  
.....  
.....  
.....



**Kompenzačné pomôcky:**

Pracovné listy pre žiakov s VPU, prehľady gramatických pravidiel, nápovedná abeceda na lavici, čítacie okienko

**Priebežné zmeny:** (dátum a podpis)

.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....

**Prehodnotenie integrácie:** pri zmene charakteru zdravotného znevýhodnenia

**Priebežné zmeny:** (dátum a podpis)

.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....

**Prehodnotenie vzdelávacích postupov a IVVP:** štvrťročne na pedagogickej rade

**Priebežné zmeny:** (dátum a podpis)

.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....

**Základná škola s materskou školou, .....**

**ÚPRAVA UČEBNÝCH OSNOV ŽIAKA SO ŠPECIÁLNYMI VÝCHOVNO-  
-VZDELÁVACÍMI POTREBAMI VZDELÁVANÉHO FORMOU ŠKOLSKEJ  
INTEGRÁCIE**

**ANGLICKÝ JAZYK**

**M.V. (plné meno žiaka)  
školský rok 2017/2018**

**Vyučujúci:** Mgr. .... (*podpis*)

**Školský špeciálny pedagóg:** PaedDr. .... (*podpis*)

**Riaditeľka školy:** PaedDr. .... (*pečiatka a podpis*)

## Úprava učebných osnov

**Meno žiaka:** M.V.

**Trieda:** VII.D

**Predmet:** anglický jazyk

**Školský rok:** 2017/2018

### **Základné údaje o žiakovi:**

M. je začlenený na základe odporúčaní ČŠPP – je vzdelávaný podľa IVVP. Má upravenú časovú dotáciu výučby ANJ (1 hodina týždenne). Je to dieťa so zdravotným znevýhodnením – so zdravotným postihnutím v zmysle autizmu alebo ďalších pervazívnych vývinových porúch bez mentálneho postihnutia. Rodinné prostredie má veľmi podnetné, spolupráca s matkou je na výbornej úrovni.

### **Pedagogická diagnóza:**

M. sa rýchlo unaví pri učení. Má výrazne pomalé pracovné tempo, nízku toleranciu na záťažové situácie a stres. Je osobnostne emotívne labilný, na vyučovaní potrebuje asistenta.

### **Pedagogické postupy:**

M. bude postupovať podľa upravených učebných osnov, ktoré budú vychádzať z tematického výchovno-vzdelávacieho plánu pre 7. ročník. Na hodinách budem rešpektovať jeho pomalšie pracovné tempo pri všetkých činnostiach a vyžadovať iba základné pojmy a zručnosti. Budeme sa zameriavať hlavne na rozvoj komunikácie a pracovať väčšinou ústne. Pri stresových situáciách sa ho budem snažiť upokojiť a zmobilizovať. Budem využívať všetky odporúčané postupy zo špeciálnopedagogickej a psychologickkej správy, ktoré sa týkajú cudzieho jazyka.

### **Pomôcky:**

Počítač, názorné pomôcky, slovníky, tabuľky, pexeso.

### **Spôsob hodnotenia a klasifikácia:**

Pri hodnotení sa budem riadiť metodickými pokynmi č. 22/2011 z 1.mája 2011 na hodnotenie žiakov základnej školy (čl. 4 ods. 4, príloha č. 2).

Žiak nebude klasifikovaný z predmetu anglický jazyk.

### **Podiel žiaka na terapii:**

M. bude aktívnou súčasťou na vyučovaní, bude sa zapájať do väčšiny aktivít spolu s ostatnými žiakmi, niekedy bude pracovať samostatne. Bude spolupracovať s učiteľom, nebude iba pasívnym objektom. Bude pracovať na projektoch.



## **Dohoda**

### **Milý M., vážení rodičia!**

*M. bude v školskom roku 2017/2018 postupovať z predmetu anglický jazyk podľa upravených učebných osnov. Na hodinách budem rešpektovať jeho pomalšie pracovné tempo. Osvojené vedomosti z predmetu budem overovať prevažne ústnou formou – podľa momentálnych schopností M.. Budeme sa snažiť hlavne zlepšiť jeho komunikáciu v jazyku, upevňovať jeho rečové zručnosti a pozitívny vzťah k jazyku.*

*Ak bude mať problém zvládať požadované nároky na učivo, informujem rodičov a spoločne nájdeme východisko z tejto situácie, aby sme mu pomohli. Je vhodné, aby si Maxim aj doma precvičoval anglický jazyk, hlavne s využitím internetových zdrojov používaných aj na hodinách kvôli upevneniu jazykových štruktúr.*

### **Povinnosti rodiča:**

- dohliadnuť na domácu prípravu žiaka,
- v prípade neprítomnosti na vyučovaní je nutné opýtať sa, čo sa preberalo na hodine,
- pravidelne sa s M. pripravovať na každú vyučovaciu hodinu,
- informovať učiteľku o každej zmene zdravotného alebo psychického stavu M.

### **Povinnosti M.:**

- pravidelne sa pripravovať na každú vyučovaciu hodinu,
- nosiť si pomôcky,
- rešpektovať pokyny učiteľky,
- ak bude mať nejaký problém, ihneď informuje pani učiteľku.

Dňa: 21. 9. 2017

Podpis žiaka: .....

Podpis rodiča: .....

Podpis vyučujúceho: .....

Mesiac	Tematický celok	Cieľ a kľúčové kompetencie	Počet hodín	Obsahový štandard	Výkonový štandard	Metódy a formy práce	Hodnotenie	Poznámky
<b>S E P T E M B E R</b>	<b>ÚVOD</b>	Reagovať pri prvom stretnutí  Predstaviť niekoho  Informovať sa, odpovedať	1  1  1	1. Úvodná hodina  2. Osobné údaje – komunikácia  3. Krajiny – projekt (EDJ)	RZ: predstaviť sa  PZ: a) Pýtať sa iných osôb, čo majú rady	Dialógy,  Práca v skupine, práca vo dvojiciach  Práca s textom, počúvanie s porozumením  Práca s IKT	slovné	: dokáže sa pozdraviť v jazyku,  : zvládne zistiť osobné údaje o osobách,  : práca s IKT – zvláda s pomocou asistentky
<b>O K T Ó B E R</b>	<b>1. MÔJ ŽIVOT</b>  A. Nový domov  C. Moja rodina	Nadviazať kontakt v súlade s komunikač. situáciou  Upútať pozornosť  Predstaviť, čo mám a čo nemám rád	1  1  1  1	4. Môj nový domov – čítanie s porozumením  5. Dialógy - komunikácia  6. Moja rodina – slovná zásoba  7. Precvičovanie slovnej zásoby	RZ: a) pomenovať etapy života  c) hľadať špecif. inform. v čítanom texte  d) precvičovať správnu výslovnosť  PZ: a) opýtať sa, čo sa dialo minulý týždeň, víkend	Práca s textom, dopĺňanie, úlohy rolí, dialógy, počúvanie pre porozumenie, nácvik výslovnosti, slovná hra, práca vo dvojiciach, skupinách	slovné	: dokáže jednoducho opísať svoje denné úkony, činnosti, opísať domácnosť  : výslovnosť má správnu, slovnú zásobu ovláda slovné
<b>N O V E</b>	<b>3. ČASY A MIESTA</b>  A. Čo sa stalo	Reagovať na príbeh alebo udalosť	1  1	16. Slovné spojenia  17. Frázy –	RZ: a) pomenovať známe štáty sveta  c) opísať situáciu v	Práca s mapou, čítanie pre poroz., dialógy, práca vo dvojiciach, skupin. práca	slovné	

<b>M B E R</b>	C. Vražda v knižnici	Zaujímať sa o niečo	1	komunikácia 18. Vražda v knižnici – čítanie s porozumením	kriminálnom príbehu PZ: a) pomenovať prírodné katastrofy, podať konkrétnu informáciu	s obrázkami, počúvanie pre poroz.,		
		Opísať situáciu, dej	1	19. Posluchové cvičenia	c)vyjadriť varovanie pred nešťastím			

**Základná škola s materskou školou, .....**

**ÚPRAVA UČEBNÝCH OSNOV ŽIAKA SO ŠPECIALNYMI VÝCHOVNO-  
-VZDELÁVACÍMI POTREBAMI VZDELÁVANÉHO FORMOU ŠKOLSKEJ  
INTEGRÁCIE**

**DEJEPIS**

**T.P. (plné meno žiaka)**

**školský rok 2017/2018**

**Vyučujúci: Mgr. .... (podpis)**

**Školské špeciálne pedagogičky: PaedDr. ....(podpis)**

**Riaditeľka školy: PaedDr. .... (podpis a pečiatka)**

## **Dohoda**

### ***Vážení rodičia, milý T.!***

Váš syn T. postupuje podľa upravených učebných osnov z dejepisu. Pre jeho znížené schopnosti a rýchlu unaviteľnosť je nutné, aby bol na vyučovaní pozorný, snaživý, aktívny. Aby sme na hodine dosiahli primerané výsledky, je nevyhnutná jeho dôsledná domáca príprava. Na hodinách pracuje s asistentkou a je mu prispôsobené tempo učiva.

### ***Povinnosti rodiča:***

- dohliadnuť na domácu prípravu žiaka
- v prípade neprítomnosti na vyučovaní je nutné opýtať sa, čo sa preberalo, aké je zadanie domácej úlohy
- pravidelne sa s T. pripravovať na každú vyučovaciu hodinu
- informovať pani učiteľku o každej zmene zdravotného stavu, ktorý by vplýval na jeho výsledky v škole.

### ***Povinnosti T.:***

- pravidelne sa pripravovať na každú vyučovaciu hodinu
- nosiť si pomôcky ( učebnicu, zošit)
- rešpektovať pokyny vyučujúcej
- ak budeš mať nejaký problém, ihneď informuješ pani učiteľku
- snažiť sa byť na vyučovaní pozorný
- pri porušení triednych pravidiel ostane po vyučovaní na konzultáciu

Dňa: .....

Podpis žiaka: .....

Podpis rodiča: .....

Podpis vyučujúceho: .....

## Úprava učebných osnov

**Meno žiaka:** T.P.

**Trieda:** IX. B

**Predmet:** Dejepis

### **Základné údaje o žiakovi:**

T. postupuje podľa upravených učebných osnov z dejepisu na 1 vyučovaciu hodinu týždenne. Je žiakom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (viacnásobné postihnutie: porucha autistického spektra /atypický autizmus/, organický psychosyndróm s OC, oslabená úroveň koncentrácie pozornosti). Je dosť náladový. Niekedy nechce pracovať. Pracuje pomalšie. Je dôležité, aby sa na hodiny pripravoval a plnil si domáce úlohy. T. je niekedy veľmi snaživý.

### **Pedagogická diagnóza:**

Žiak prejavuje snahu na hodinách, motivuje ho pochvala, domáca príprava je dobrá. Osvojenie učiva je krátkodobé na základe pomalšieho pracovného tempa, nesústredí sa na dlhší čas, písmo je čitateľné. T. na základe svojho zdravotného znevýhodnenia vyžaduje úpravu vzdelávacích postupov, prístupov, metód a foriem práce.

### **Pedagogické postupy a pomôcky:**

Je potrebné venovať sa T. individuálne. Vždy dostáva úlohy prispôbené jeho pracovnému tempu a schopnostiam, pri ktorých používa názorné pomôcky. Počas hodiny ho treba neustále kontrolovať, či pracuje správne.

### **Spôsob hodnotenia a klasifikácie:**

Pri hodnotení sa budem riadiť Metodickými pokynmi č. 22/2011 z 1. mája 2011 na hodnotenie žiakov základnej školy (čl. 4 ods. 4, Príloha č. 2). Písomné previerky sú vždy prispôbené jeho vedomostiam a pracovnému tempu, poprípade ho doskúšam ústne.

### **Podiel žiaka na terapii:**

T. bude aktívny na vyučovaní, bude tvoriť otázky, z ktorých bude následne skúšaný. Bude spolupracovať s učiteľkou, nebude iba pasívnym objektom. Bude pripravovať projekty.

Mesiac	Hodina	Tematický celok	Obsahový štandard Téma	Výkonový štandard	Metódy a prostriedky hodnotenia	Vyučovacie metódy a formy	Cieľ a kľúčové kompetencie	Poznámky
SEPTEMBER	1.	OPAKOVANIE	Opakovanie učiva 8. ročníka	Zhrnúť nadobudnuté poznatky z 8. ročníka	Kolektívne, ústne skúšanie	Rozhovor, dialóg, vysvetľovanie, diferencované úlohy		
	2.	1. SVETOVÁ VOJNA	Slováci v 1. svetovej vojne	Charakterizovať slovenskú spoločnosť v Uhorsku pred i po vypuknutí 1. svetovej vojny, politická pasivita slovenských politikov, ako aj boje v Karpatoch	Skupinová práca žiakov	Práca s mapou a učebnicou, diferencované úlohy	Oboznámiť s: fanatizmom, prídelovým systémom, propagandou	: učivo zvládol, prácu s mapou ovláda s pomocou
	3.		Odboj Slovákov a Čechov	Opísať počiatky česko-slovenského odboja, pôsobenie Slovákov a Čechov v zahraničí – samourčovací právo, víťazstvo odboja.	Reprodukcia textu	Práca s textom ,obrazovým materiálom	Oboznámiť s: odbojom, samourčovacím právom, légiami, bolševizmom, Masaryk, Beneš	: prácu s textom a obrazovým materiálom zvládol
	4.		Osobnosť Milana Rastislava Štefánika	Chápať prínos a význam osobnosti M. R. Štefánika pre Slovensko	Skupinová práca, sebahodnotenie	Práca s IKT – powerpointová prezentácia, individuálny prístup	Oboznámiť so: životom, štúdiami a pôsobením Štefánika, činiteľ ČSNR v Paríži, organizátor čs légii.	: učivo ovláda aktívne, prácu s IKT zvládol samostatne
OKTOBER	5.		Martinská deklarácia	Charakterizovať udalosti v Prahe a T. Sv. Martine, ktorými sa začala spoločná púť Čechov a Slovákov v Československom štáte.	Slovné hodnotenie	Vysvetľovanie, riadený rozhovor	Oboznámiť s: deklaráciou, revolúciou, slovenskí politickí predstavitelia, Vavro Šrobár,	: učivo ovláda, problém mu robilo zapamätávanie

							Ferdinand Juriga	dátumov
6.	<b>MEDZIVOJNOVÁ EURÓPA</b>	Bratislava	Charakterizovať voľbu hlavného mesta – BA, T. Sv. Martin, rozvoj Bratislavy, spoločenský život	Skupinová práca	Práca s internetom, odbornou literatúra	Oboznámiť s: Bratislava v minulosti a po začlenení do 1. ČSR, Dunajské veľtrhy, „Manderlák“, nóta, Samuel Zoch	: učivo ovláda	
7.		Nový smer slovenskej politiky	Opísať stručne politické snahy Slovenska v rámci ČSR, vymenovať slovenské politické strany	Tajnička, doplnovačka	Práca s mapou, mentálne mapovanie, brainstorming	Oboznámiť s národnosťami menšinami, politickými, občianskymi a kultúrными právami		
8.		Hospodárska kríza	Vedieť analyzovať hospodárske postavenie Slovenska v rámci Československa	Výklad	Práca s učebnicou, s mapou, karikatúrou, diskusia, diferencované úlohy	Oboznámiť s významnými firemnými značkami: Baťa, Škoda. Hospodárske postavenie, hladové doliny, nezamestnanosť, vysťahovalectvo.		
9.		Tvár demokracie v ČSR	Vedieť opísať politické postavenie Slovenska v ČSR	Kolektívne ústne skúšanie	Riadený rozhovor, diferencované úlohy	Oboznámiť s demokratickým politickým systémom, politickými stranami,		



							odborovými organizáciami, parlamentnou demokraciou.	
NOVEMBER	10.	Rozvoj slovenského školstva	Vedieť stručne opísať situáciu, v ktorej sa nachádzalo slovenské školstvo po roku 1918, obnovu a budovanie škôl, kultúrny význam.	Tajnička, riešenie problémových úloh	Práca s učebnicou, obrazovým materiálom, diskusia.	Oboznámiť s budovaním slovenských škôl po vstupe do nového štátu, typy škôl		
	11.	Školstvo v našej obci	Opísať stručne počiatky školstva v obci	Skupinové vyučovanie	powerpointová prezentácia, práca s knihou – vlastivedná monografia, internet, diskusia	Oboznámiť s: rokom 1772-začiatkom školstva v obci, prví učitelia, výstavba prvej školskej budovy, školstvo v obci po roku 1945.		
	12.	Národnostné menšiny	Vedieť analyzovať postavenie národnostných menšín v ČSR so zameraním na Slovensko	Tajnička, dopĺňovačka	Práca s mapou, mentálne mapovanie, brainstorming	Oboznámiť s: národnostnými menšinami, politickými, občianskymi, kultúrными právami.		
	13.	Kultúrny a spoločenský život v medzivojnovom období	Opísať kultúrne a spoločenské zmeny tohto obdobia	Skupinová práca, sebahodnotenie	Práca s obrazovým materiálom, fotografiami	Oboznámiť s: černošským bluesom, Billie Holiday, džez, Charleston, rozhlas, film, René Clair.		

## ZÁZNAM O VYKONANÍ INDIVIDUÁLNEJ VÝCHOVNO- VZDELÁVACEJ ČINNOSTI

Meno....., šk. r. 2018/2019

Dátum	Hodina od – do	Náplň individuálnej činnosti Učivo	Podpis učiteľa
12.9	8:30-9:15	Úvodná hodina	Čitateľné meno
19.9	8:30-9:15	Poznávanie niektorých materiálov hmatom – rozlišujeme materiály tvrdé, mäkké, teplé, studené	
26.9	8:30-9:15	Vnímanie priestorovej orientácie – určujeme, kde sa predmet nachádza v priestore aj na pracovnom liste (vpredu, vzadu, na, v)	
3.10	8:30-9:15	Zameranosť vizuálnej pozornosti – rozlišovanie hlások B a D na začiatku, v strede a na konci slov	
10.10	8:30-9:15	Sluchová diferenciacia dĺžky samohlások – rozlišovanie a hľadanie slov, v ktorých sa nachádza krátka a dlhá samohláska	
17.10	8:30-9:15	Cvičenie sluchovej pamäti – rytmické cvičenia, rozoznávajú zvukov Orffových nástrojov	
24.10	8:30-9:15	Fonologické uvedomovanie – identifikovať tvrdé spoluhlásky (h, ch, k, g, d, t, n, l) v slove, rozlíšiť	
7.11	8:30-9:15	Fonologické uvedomovanie – identifikovať mäkké spoluhlásky (c, č, dz, dž, š, ž, j)	
14.11	8:30-9:15	Rozlišovanie mäkkých a tvrdých slabík – jazykové cvičenie, rozlišovanie a utvrdzovanie hlások (dy – dí, ty – tí, ny – ni, ly – lí)	
21.11	8:30-9:15	Sluchová analýza a syntéza – určovanie počtu slov vo vetách	
28.11	8:30-9:15	Vnímanie „figúra – pozadie“ – orientujeme sa v labyrinte, vnímame zmeny v oblečení na makete, vyhľadávame zmenu medzi dvoma slovami	
5.12	8:30-9:15	Rozvíjanie zrakového vnímania – hľadáme rozdiely medzi obrázkami	
12.12	8:30-9:15	Triedenie – jazykové cvičenie: obrázky pomenujeme a priradíme k písmenu abecedy podľa začiatočného písmena	
19.12	8:30-9:15	Triedenie – z radu slov vyhľadávame slová, v ktorých sa nachádzajú dvojhlasčky ia, ie, iu, ô	
9.1	8:30-9:15	Sluchová analýza a syntéza – tvoríme slová z pomiešaných písmen	
16.1	8:30-9:15	Orientácia vpravo – vľavo – ukladanie slov v pracovnom liste – začínajúce sa na samohlásku – vpravo; začínajúce sa na spoluhlásku – vľavo	
23.1	8:30-9:15	Rozvíjanie sluchovej pamäti – čítanie príbehu, kde sa opakujú slová kino, divadlo, kimono, kilogram – pri ich počutí žiak zatlieska	
30.1	8:30-9:15	Rozvíjanie fonograforytmiky – rytmické cvičenia, správne delenie jednoslabičných a dvojslabičných slov na slabiky	
6.2	8:30-9:15	Rozvíjať následnosť a postupnosť – rozdelujeme text rozprávania na úvod, jadro, záver (vety z textu ukladáme podľa následnosti v texte)	
13.2	8:30-9:15	Rozvíjanie fonograforytmiky – rytmické cvičenia, správne delenie trojslabičných a viacslabičných slov na slabiky	

20.2	8:30-9:15	Sluchová analýza a syntéza – určujeme prvú, poslednú a prostrednú slabiku v slove	
6.3	8:30-9:15	Vnímanie polohy v priestore – vyfarbuje obojaké spoluhlásky (b, m, p, r, s, v, z) v rade rôznych písmen	
13.3	8:30-9:15	Rozvíjanie vizuomotoriky – usporiadanie slov podľa jednotlivých kritérií – podľa abecedy	
20.3	8:30-9:15	Rozvíjanie akusticko-verbálnej pamäti – vyhľadávanie vybraných slov po B, M, P, ktoré zachytí žiak v predčítanom texte	
27.3	8:30-9:15	Rozvíjanie vizuálno-rečových schopností – vysvetľujeme význam daných slov (byt' – bit', bydlo – bidlo, mykat' – mihat', pysk – pisk, ryža – rizoto)	
3.4	8:30-9:15	Rozvíjanie zrakovej pamäti – krátkodobé exponovanie slov – žiak ich následne píše (vybrané slová po R) – utvrdzovanie správnych tvarov slov	
10.4	8:30-9:15	Zraková analýza a syntéza – skladanie rozstrihaných vybraných slov po S	
17.4	8:30-9:15	Rozvíjanie zrakovej pamäti – správne dopĺňanie i/í alebo y/ý podľa predlohy do slov (upevňovanie správnych tvarov vybraných slov po V a Z)	
24.4	8:30-9:15	Rozvíjanie techniky čítania – striedanie hlasného a tichého čítania krátkych príbehov – následne odpovedať na otázky (čítanie s porozumením)	
15.5	8:30-9:15	Rozvíjanie následnosti, postupnosti – opísanie krátkeho textu v časovom slede	
22.5	8:30-9:15	Rozvíjanie slovnej zásoby – využitie pracovných listov (vyhľadávanie vlastných a všeobecných podstatných mien)	
29.5	8:30-9:15	Využitie IKT v školskej praxi – pomocou internetu žiak vyhľadáva názvy miest a riek na Slovensku	
5.6	8:30-9:15	Rozvíjanie pracovnej pamäti – zapamätanie si sledu troch slov a následne zopakovanie v opačnom poradí	

**Základná škola s materskou školou**

.....  
*Telef. číslo:* .....

---

**ROZVÍJANIE ŠPECIFICKÝCH FUNKCIÍ (RŠF)**

**1 hodina týždenne = 33 vyučovacích hodín ročne**

**1. Charakteristika predmetu, jeho význam v obsahu vzdelávania**

Vyučovací predmet Rozvíjanie špecifických funkcií (ďalej RŠF) je vypracovaný na základe odporúčaní Vzdelávacieho programu pre žiakov so ŠVVP ISCED 1 a ISCED 2 a je určený pre začlenených žiakov ZŠ so zdravotným znevýhodnením: s NKS, s vývinovými poruchami od 1. po 9. ročník ZŠ.

Rámcové učebné osnovy sú široko koncipovanou otvorenou normou intervencie, ktorá kladie zodpovednosť na špeciálneho pedagóga pri výbere diagnostických a terapeutických metód a postupov. Zdravotné znevýhodnenie žiakov má individuálny charakter, individuálny rozsah klinického obrazu porúch a okrem špecifických ťažkostí vyskytujú aj:

- deficit v poznávacích schopnostiach,
- deficit v jazykových schopnostiach,
- deficit v exekutívnych funkciách: v pozornosti, plánovaní a monitorovaní vlastnej aktivity,
- percepčno-motorické deficity,
- deficit v jemnej motorike a koordinácii,
- ťažkosti s orientáciou v čase a priestore,
- hyperaktivita, impulzivita.

**Ciele a obsah predmetu RŠF sú preto konkrétne závislé od výsledkov špeciálnopedagogickej diagnostiky každého jednotlivého žiaka. Z toho dôvodu môžu existovať pre tento predmet len rámcové učebné osnovy.**

*Špeciálny pedagóg na začiatku školského roku na základe:*

- výsledkov špeciálnopedagogickej diagnostiky, prípadne rediagnostiky,
- zvolených terapeutických metód a postupov
- a rámcových učebných osnov

*vypracuje individuálny plán špeciálnopedagogickej intervencie pre každé dieťa na určité obdobie. Časovo-tematické plány preto nie sú potrebné a ich dodržiavanie by bolo nereálne.*

Výskum i prax v oblasti neurofyziológie, psychológie a špeciálnej pedagogiky prinášajú neustále nové poznatky.

K vymedzenému obsahu budeme pristupovať ako k otvorenému systému, čo znamená, že učivo je možné dopĺňať či redukovať. Jednotlivé osnovné heslá plnia funkciu námetov na jednotlivé hodiny, čiže učiteľ si zvolí také, ktoré podľa jeho názoru sú potrebné pre žiakov z aspektu ich praktického významu pre reedukáciu. Takto štruktúrovaná osnova vytvára dostatok priestoru pre iniciatívu učiteľa z hľadiska obsahu i rozsahu.

Vyučujúci špeciálny pedagóg rozhoduje o spôsobe riadenia vyučovacieho procesu a usiluje sa o dosiahnutie optimálnych výsledkov.

Prístupom k žiakom, voľbou aktivizujúcich organizačných foriem práce, stimulovaním myšlienkovej, motorickej a rečovej činnosti žiakov pomocou podnetne sformulovaných úloh, uplatňovaním individuálneho prístupu (napr. ukladaním úloh rôzneho stupňa náročnosti jednotlivcom alebo skupinám žiakov podľa ich úrovne) vyučujúci prispieva k tomu, aby žiaci mali po kladne hodnotených výkonoch pocit spokojnosti a úspechu a tak sa podporila ich poznávací aktivita v predmete.

Na zistenie toho, či sme dosiahli ciele, zvolíme také formy kontroly, ktoré umožňujú zistiť, na akej úrovni sú žiaci schopní riešiť konkrétne úlohy.

Vyučovacia hodina RŠF môže byť podľa podmienok školy individuálna – špeciálny pedagóg pracuje individuálne s 1 žiakom, v prípade potreby sa vytvoria malé skupiny žiakov s podobným plánom špeciálnopedagogickej intervencie.

## **2. Rozvíjajúce ciele, predmetové spôsobilosti vychádzajúce z kľúčových spôsobilostí**

Cieľom predmetu RŠF je podporiť rozvoj špecifických funkcií žiakov, sociálna a edukačná adaptácia a integrácia žiakov so zdravotným znevýhodnením do edukačného procesu bežnej základnej školy, odstrániť alebo aspoň zmierniť narušenie individuálnych schopností a eliminovať edukačné nedostatky, ktoré z nej vyplývajú.

Cieľom špeciálnopedagogickej reedukácie je odstrániť alebo aspoň zmierniť, eliminovať edukačné nedostatky, ktoré z poruchy a znevýhodnenia vyplývajú. Sekundárnym cieľom RŠF je prevencia vzniku porúch správania ako následku neúspechu v komunikácii a v osvojovaní si gramotnosti. V širšom meradle podporuje RŠF sociálnu a edukačnú adaptáciu a integráciu žiakov do spoločnosti. Čiastkové ciele a obsah predmetu RŠF vychádzajú z psychologickkej, špeciálnopedagogickej a logopedickej diagnostiky.

Okrem vlastného biologického vývinu dieťaťa sa na dosiahnutí žiaducej úrovne psychických funkcií, percepcie i motoriky podieľa aj vhodné výchovné pôsobenie, ktoré pomáha odstrániť nerovnomernosti a nedostatočnosť jednotlivých oblastí psychomotoriky. Tam, kde nestačí bežnou formou rozvíjať jednotlivé funkcie detí – v niektorých prípadoch vývoj neprebieha celkom rovnomerne – treba s dieťaťom pracovať zamerane.

Rozvíjanie komunikačnej schopnosti nepochybne úzko súvisí s vývinom vnímania, predstáv, motoriky, pamäti, pozornosti, myslenia a sociálnym prostredím dieťaťa. Preto terapeutické postupy a metódy musia mať širší záber a RŠF sa má orientovať na celý komplex dorozumievacieho procesu. Je veľmi dôležité, aby bol zosúladený postup logopéda v predmete individuálna logopedická intervencia a postup špeciálneho pedagóga v predmete RŠF.

Obsah špeciálnopedagogickej reedukácie musí byť v súlade s mentálnymi a komunikačnými schopnosťami dieťaťa, bez ohľadu na fyzický vek. Oblasti stimulácie sú uvedené v nasledujúcej časti aj s cieľmi pre jednotlivé oblasti. V procese reedukácie vychádza špeciálny pedagóg z dostupných odborných materiálov a najmä z pracovných listov, ktoré si aktuálne vytvára. Na komplexný rozvoj komunikačných zručností v písaní a čítaní bude využívať aj dostupné učebnice Makovička I a II. Obsah stimulácie a pracovných listov bude vychádzať z učiva, ktoré žiaci práve preberajú v triede.

Reedukácia a náprava percepčných nedostatkov využíva najrôznejšie techniky a hry podporujúce telesnú aktivitu a reč, dva základné aspekty výchovy. Odvíja sa od motorických aktivít, ich prostredníctvom sa snaží odhaľovať a odstraňovať psychické problémy. Lepšie fyzické bytie je predpokladom lepšieho bytia psychického, uvedomenia seba samého, poznávania svojich možností i obmedzení s cieľom lepšie ovládnuť seba samého vo vzťahu k druhým, s cieľom lepšieho „života vo svete“. Zahŕňa poznávanie a vnímanie vlastného tela, vnímanie času a priestoru, zameriava sa na reedukáciu percepčno-motorických funkcií, vychádza z klasickej telesnej výchovy (švédska Lingova gymnastika, francúzska telesná výchova Herberta a Coubertina) a spája ju s metódami psychológie a psychoterapie. Je vhodné obohacovať ju prvkami muzikoterapie, arteterapie, pantomímy, dramatickej výchovy a bábkového divadla, rôznymi formami tanečnej výchovy, techniky relaxácie, kresby a podobne.

Oblasť, v ktorých je treba pripraviť rozvíjajúce a reedukačné cvičenia, je mnoho. Nedajú sa síce celkom oddeliť, veľmi často sa prekrývajú (napr. schopnosť dlhotrvajúcej pozornosti nepochybne ovplyvní dieťa pri dokončení danej úlohy), napriek tomu ich môžeme zámerne cvičiť.

Preto sme pristúpili k zvolenému modelu vyučovacieho predmetu. Cieľom tohto nášho modelu hodín – cvičení je nielen odstrániť deficity a zaostávanie detí, ale aj prebudiť ich záujem o školskú prácu striedaním metodických postupov, obmieňaním a dopĺňaním nových metód práce, do výučby zapájať všetky zmysly, čiže multisenzorické vyučovanie, k čomu prispeje aj veľký rozsah špeciálnych pomôcok a drobných pomôcok zhotovených učiteľom, ktorými je vybavená špeciálna učebňa.

**Frekvencia cvičení** so žiakmi vyplýva z učebného plánu a rozvrhu hodín. V prípade závažnejšieho zdravotného znevýhodnenia je možné vykonávať špeciálnopedagogickú reedukáciu aj častejšie, ako stanovuje učebný plán. Potom je určenie frekvencie cvičení v kompetencii riaditeľa školy. **Dĺžka cvičení** je závislá od veku a schopností žiaka, diagnózy a prípadne iných špecifík dominantného alebo iného postihnutia či narušenia žiaka.

- Vzhľadom na to, že cieľ a obsah predmetu je zameraný na výhradne individuálny reedukačný a liečebný význam predmetu podľa druhu a stupňa zdravotného znevýhodnenia každého žiaka, nie je možné stanoviť ani záväzné a presné výkonové štandardy a ani postupovať podľa doterajších zaužívaných postupov v hodnotení a klasifikácii, takže nemôžu byť zaznamenané v nasledujúcich tabuľkách.
- Samozrejmom súčasťou vyučovacieho procesu je individuálne slovné hodnotenie: využívanie pochvaly a povzbudení za každý výkon a úspech dieťaťa s prihliadnutím na vynaložené úsilie, svedomitosť, individuálne schopnosti a zlepšenie voči sebe samému.

### **Didaktické pomôcky:**

Svetelné bzučiaky; čitateľské tabuľky; didaktické pomôcky (skladačky, dominá puzzle, pexesá na PL orientáciu, koncentráciu pozornosti, pamäťového a zrakového vnímania, karty na rozvíjanie jazykových schopností, serialita, protiklady, predložky, slovesá, príčina – následnosť, geometrické tvary, bludiská, obrázkové dominá...); kobercové písmenká; písmenkové bludiská; rozvíjanie motoriky – motanice, navliekanie šnúrok, guľôčkové labyrinty; jazyk a reč – obrázkový a metodický materiál na podporu prirodzeného vývinu reči; FONO – program, DysCom – program.

### **Hodnotenie predmetu**

Hodnotenie žiakov v predmete RŠF je veľmi špecifická záležitosť. Predmet má terapeutické a reedukačné zameranie (nie edukačný obsah), ktorého cieľom je odstrániť alebo zmierniť individuálne narušenia, čo nie je možné klasifikovať ani hodnotiť. Vzhľadom na to, že pre tento predmet existujú len rámcové učebné osnovy a nie je možné vymedziť presné výkonové štandardy, ich výkon nemožno ohodnotiť bodovaním či percentami. Je možné

hodnotiť iba snahu a spoluprácu žiaka, na čo využívame odtlačok pečiatky, motivačnú ústnu alebo písomnú pochvalu. Podľa aktuálnych metodických pokynov na hodnotenie žiakov ZŠ článok 3, ods. 13 sa na vysvedčení a v katalógovom liste uvádza slovo absolvoval/neabsolvoval.

O práci žiakov vedieme nasledujúce záznamy:

- diagnostika, rediagnostika, diagnostický záznam žiaka (*uvedené v diagnostických správach z diagnostického vyšetrenia v centre poradenstva*),
- komplexné hodnotenie žiaka,
- osobné portfólio žiaka.

## OBSAH

Oblasť stimulácie	Ciele stimulácie	Obsah stimulácie	Metódy a formy práce
<b>1</b> <b>Oblasť rozvíjania iných schopností</b>	<b>1.1 Rozvíjať taktilné a kinestetické vnímanie</b>	Rozvíjanie vnímania, poznávania, diferenciačných schopností: <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ cvičenie verbálno-akustickej diferenciácie tvarov slabík a slov, verbálno-akustické členenie figúry a pozadia, intermodálne spojenie akusticko-optické,</li> <li>▪ zameranosť akustickej pozornosti;</li> <li>▪ cvičenie sluchovej pamäte, intermodálny výkon sluchovej pamäti;</li> <li>▪ cvičenie sluchovej analýzy a syntézy;</li> <li>▪ rozlišovanie mäkkých a tvrdých slabík;</li> <li>▪ sluchová diferenciácia dĺžky samohlások;</li> <li>▪ vnímanie tepla, chladu, tlaku, tvrdosti, veľkosti,</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ individuálna práca so žiakom;</li> <li>▪ skupinová práca so žiakmi;</li> <li>▪ rozhovor so žiakom;</li> <li>▪ písomné a grafické pracovné listy;</li> <li>▪ diagnostické testy;</li> </ul>



	<p><b>1.2 Rozvíjať sluchovú a zrakovú gnóziu (vnímanie, diferenciacia, pamäť)</b></p> <p><b>1.3 Rozvíjať priestorovú orientáciu (orientácia v makropriestore, orientácia v mikropriestore) a orientáciu v čase</b></p>	<p>hmotnosti a iných vlastností predmetov;        ■ poznávanie niektorých materiálov hmatom;</p> <p>Rozvíjanie pamäti (akusticko-verbálna a zraková, pracovná pamäť)</p> <p>Poznávacie procesy (zachovanie, priradovanie, zoraďovanie, triedenie – kategorizácia):</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>■ cvičenie optickej diferenciacie tvarov a figúr, vnímanie figúry a pozadia;</li> <li>■ zameranosť optickej pozornosti;</li> <li>■ cvičenie optickej pamäti, intermodálny výkon pamäti, intermodálne spojenie opticko-akustické;</li> <li>■ vnímanie priestorovej orientácie, chápanie priestorových vzťahov;</li> <li>■ rozlišovanie inverzných obrazov.</li> </ul> <p>Rozvíjanie priestorovej a časovej orientácie;</p> <p>Nácvik pravo-ľavej orientácie (telesná schéma, rovinná a časová orientácia);</p> <p>Serialita (nácvik sekvencií, postupnosti);</p> <p>Intermodalita (audiovizuálny vzťah):</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>■ zvládnuť základy na utváranie logických a</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>■ pojmové mapovanie;</li> <li>■ brainstorming;</li> <li>■ práca s PC a interaktívnou tabuľou</li> </ul>
--	--	---	--

	<p><b>1.4 Rozvíjať motorické schopnosti</b></p>	<p>matematických zručností;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ porovnávanie veľkostí, porovnávanie množstva (pojmy rovnako, viac, menej), porovnávanie priestorových a časových vzťahov. Orientácia v počte do 10.</li> <li>▪ pojmy: blízko, ďaleko, vpredu, vzadu, hore, dole, hneď pred, hneď za, vpravo, vľavo, prvý, posledný;</li> </ul> <p>cvičenie „na“ a „v“ tele;</p> <p>Rozvíjanie</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- oromotoriky,</li> <li>- vizuomotoriky,</li> <li>- jemnej a hrubej motoriky,</li> <li>- grafomotoriky,</li> <li>- fonograforytmiky:</li> </ul> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ základné pohybové schopnosti (lezenie po štyroch, plazenie, reflexné pohyby, chôdza vpred, vzad – otvorené a zatvorené oči, chôdza po schodoch; stoj na špičkách, kríženie ĽR k PN a naopak; chôdza po čiare, poskoky, skoky, rytmické kroky; synchronia – súčasné pohyby, synkinéza – spoločné pohyby; dynamická koordinácia DK – skákanie na jednej nohe, dynamická koordinácia – „labyrintový test“; skok do diaľky, preskoky cez prekážku; cvičenia s loptou: kotúľanie lopty, chytanie kotúľanej lopty, hádzanie a chytanie lopty, triafanie loptou do koša – koordinácia;</li> </ul>	
--	---	---	--

		<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ zdokonaľiť správne držanie tela, koordináciu pohybov;</li> <li>▪ osvojiť si rôzne pohybové zručnosti. Rozvíjať základné pohybové návyky, schopnosti a zručnosti na odstránenie alebo zmiernenie pohybového hendikepu.</li> <li>▪ Cvičiť pohybovú pamäť a orientáciu v priestore.</li>   <li>▪ rozvíjať jemné prstové svalstvo ruky a pohybovú schopnosť ruky: zapínanie a rozopínanie gombíkov, zaväzovanie šnúrok, zapínanie zipsu, navliekanie korálikov, gombíkov, namotávanie vlny, stavanie veže z kociek, zloženie papierovej harmoniky, detské hry typu mozaiky, modelovanie z plastelíny alebo drôtu, kreslenie prstom do piesku, obliekanie bábik, strihanie a lepenie, rôzne výtvarné techniky.</li>   <li>▪ Rozvíjanie grafických zručností a rozvoj jemnej motoriky na uľahčenie osvojovania písania podľa individuálnych možností žiaka:</li> <li>▪ uvoľňovanie ramien, ruky, držanie písacieho náčinia, prípravné cviky, plynulosť pohybov pri písaní a kreslení;</li> <li>▪ vizuomotorická koordinácia – optické členenie – geometrické tvary, intermodálne spojenie – opticko-akustické, pamäť pre opticky predkladaný rad obrázkov a tvarov, zameranosť optickej pozornosti,</li> <li>▪ obkresľovanie geometrických tvarov, kreslenie geometrických tvarov podľa predlohy, rôzne kreslené cestičky a labyrinty, kreslenie v grafickej sieti, kresba ľudskej postavy;</li> </ul>	
--	--	---	--

	<p><b>1.4 Rozvíjať koncentráciu pozornosti a pamäť</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪kompletné lekcie Metódy dobrého štartu po ukončení nácviku predchádzajúcich troch častí grafomotoriky;</li> <li>▪nácvik jednotlivých tvarov grafém, spojov písmen, ťažších tvarových skupín, dodržiavanie veľkosti písmen a medzier medzi nimi;</li>   <li>▪súbor cvičení a pracovných listov na rozvoj koncentrácie pozornosti (metódy podľa Stanovej, Pokornej, Zelinkovej, Michalovej);</li> <li>▪cvičenie metódou KUPOZ.</li> </ul>	
--	--	---	--

<p>2</p> <p>Oblasť matematických schopností</p>	<p>2.1 Rozvíjať predčíselné predstavy</p> <p>2.2 Rozvíjať číselné predstavy</p> <p>2.3 Naučiť žiakov matematické operácie a vzťahy medzi nimi</p> <p>2.4 Naučiť žiakov riešiť slovné úlohy</p>	<p>Zoskupovanie pod hlavné pojmy, vytváranie analógií, rozpoznávanie a použitie pravidla, rozpoznávanie súvislostí.</p> <p>Triedenie, množstvo, veľkosť, zaradenie, usporiadanie, porovnávanie, postreh, logika;</p> <p>Pochopenie predčíselných pojmov veľkosť, tvar, dĺžka, počet.</p> <p>Osvojiť si stálosť množstva.</p> <p>Pojem číslo, zápis čísla, množstvo, rad čísel, číselná os, rozklad čísel, párne a nepárne čísla, porovnávanie, zmena množstva.</p> <p>Osvojiť si okruh matematických a číselných pojmov.</p> <p>Význam znamienok, názorné príklady, manipulácia s predmetmi, sčítanie a odčítanie, násobenie a delenie, tabuľky, orientácia v tabuľkách, zlomky; hry s kartami, kockami, paličkami, žetónmi, tabuľkami.</p> <p>Chápanie matematických pojmov a ich „prevod“ do bežného života.</p> <p>Slovné úlohy z bežného života.</p>	
---	--	--	--

	<p><b>2.5 Naučiť žiakov geometriu</b></p>          <p><b>2.6 Pochopiť jednotky a prevody jednotiek</b></p>    <p><b>2.7 Naučiť sa algoritmy a zmeny algoritmu</b></p>    <p><b>2.8 Naučiť sa orientovať v rovine a v priestore</b></p>       <p><b>2.9 Naučiť sa orientovať v čase</b></p>    <p><b>2.10 Reeducácia dyskalkúlie</b></p>	<p>Základné geometrické pojmy, tvary, vzťahy.</p> <p>Hry a manipulácia s predmetmi a útvarmi v rovine a v priestore.</p> <p>Rozvíjanie konštruktívneho a tvorivého myslenia.</p>  <p>Jednotky dĺžky, hmotnosti, objemu, plochy – názorne a prakticky.</p>  <p>Praktické úlohy z bežného života.</p>  <p>Hry a manipulácia s predmetmi a útvarmi v rovine a v priestore.</p> <p>Praktické úlohy z bežného života.</p>  <p>Následnosti, postupnosti, sekvencie (kalendár, hodiny, časové úseky a pod.).</p>  <ul style="list-style-type: none"> <li>▪tréningové metodiky Pokornej, Zelinkovej, Nováka,</li> <li>▪počítačové programy;</li> </ul>	
--	--	--	--

<p><b>3</b></p> <p><b>Oblasť</b></p> <p><b>komunikačných</b></p> <p><b>zručností</b></p>	<p><b>3.1 Rozvíjať komunikačné zručnosti:</b></p> <p><b>3.2 Návčik techniky čítania:</b></p> <p><b>3.3 Reeducácia dysortografie, dysgrafie;</b></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ cvičenie aktívnej a pasívnej slovnej zásoby;</li> <li>▪ schopnosť začať, viesť a udržiavať interpersonálnu komunikáciu, komunikačná pohotovosť a flexibilita;</li> <li>▪ cvičenie ovládania IKT, využitie IKT v školskej praxi, vo vyučovaní, v interpersonálnych a spoločenských vzťahoch;</li>   <li>▪ čítanie s čítacím okienkom;</li> <li>▪ čítacie tabuľky;</li> <li>▪ metóda dublovaného čítania;</li> <li>▪ metóda Fernaldovej;</li>   <li>▪ tréningové metodiky a pracovné listy Pokornej, Zelinkovej, Stanovej;</li> <li>▪ počítačové programy;</li> </ul>	
<p><b>4</b></p> <p><b>Oblasť</b></p> <p><b>edukácie a</b></p> <p><b>výchovy</b></p>	<p><b>4.1 Rozvíjanie praktických edukačných zručností:</b></p>	<p>Rozvíjanie školských zručností a celkových kompetencií, osobného štýlu učenia (metódy – Zelina, Mertin, Fisher);</p>	

	<b>4.2. Rozvíjanie osobnosti:</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Úcta k sebe, postoje a spôsobilosti medziľudských vzťahov, pozitívne hodnotenie správania druhých;</li> <li>▪ rozvíjanie motivácie, sebakontroly, sebahodnotenia, roly a postavenie v triede;</li> <li>▪ Kreativita a iniciatíva, komunikácia, vyjadrenie vlastných citov, interpersonálna a sociálna empatia;</li> <li>▪ Asertivita, kompetitivita, riešenie agresivity, sebaovládanie, riešenie konfliktov, reálne a zobrazené prosociálne modely;</li> <li>▪ Prosociálne správanie. Pomoc. Darovanie. Delenie sa. Spolupráca. Priateľstvo. Zodpovednosť a starostlivosť o druhých. Solidarita. Nenásilie.</li> </ul>	
<p><b>5. Spolupráca s rodičmi, konzultácie so zákonnými zástupcami.</b></p> <p><b>Spolupráca s ostatnými pedagógmi v škole, prípadne s inými zainteresovanými osobami.</b></p>			



## Literatúra

- ČAUČÍK, P., ALNEROVÁ Z., GECLEROVÁ I., 2004. S každým dieťaťom sa ráta. Slovenský výbor pre UNICEF spolu s Ministerstvom školstva SR 2004.
- HARGAŠOVÁ, M., LIPOVSKÁ, H., MATULA, Š., SLOVÍKOVÁ, M., GANDELOVÁ, T., SKOČÍKOVÁ, M., THOLTOVÁ, J., 2014. *Výchovné poradenstvo a voľba povolania*. Dr. Josef Raabe Slovensko, s.r.o. Bratislava, 2014. ISBN 978-80-8140-101-5.
- HORŇÁKOVÁ, M., 2014. *Kroky k inkluzívnej škole*. Ružomberok, Verbum, 2014, 1. vydanie, ISBN 978-80-561-0187-2, 159 s. (ŠAUEROVÁ, 2012)
- JUCOVIČOVÁ, D., ŽÁČKOVÁ, H., 2017. *Školní hodnocení a žáci se specifickými poruchami učení a chování (využitelné pro základní i střední školy)*. Nakladatelství D+H Praha, 2017, 1. vydanie.
- KOPČANOVÁ, D. 2006. *Školský psycholog a školský speciální pedagog: kompetence a vzájemná spolupráce v oblasti duševního zdraví*. 2. konference ŠKOLA A ZDRAVÍ 21, Brno 2006.
- KLEIN, V., ŠILONOVÁ, V. a kolektiv autorov, 2014. *Pedagogický model inkluzívneho vzdelávania v základných školách*. MPC Prešov, 2014. ISBN 978-80-565-0208-2
- KRČAHOVÁ, E., ŠESTÁKOVÁ, S., 2013. *Tvorba individuálnych plánov pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami*. MPC 2013. ISBN : 978-80-8052-511-8.
- KUCHARSKÁ, A., MRÁZKOVÁ, J., WOLFOVÁ, R., TOMICKÁ, V., 2013. *Školní speciální pedagog*. Praha, Portál s.r.o., 2013, 1. vydanie, ISBN 978-80-262-0497-8, 224 s.
- KUSÁ, Z., 2017. *Škola nie je pre všetkých*. Sociologický ústav SAV, Bratislava. ISBN 978-80-85544-98-5
- POLGÁRYOVÁ, E. a kol., 2015. *Diagnostika, vzdelávanie, hodnotenie a testovanie žiakov so zdravotným znevýhodnením (ZZ)*. NÚCEM, Bratislava 2015. ISBN 978-80-89638-17-8
- SKOKANOVÁ, A., 2015. *Skokanovej easy metóda písania desiatimi*. Vydavateľstvo Sapientia, 2015. ISBN 978-80-89229-26-0
- ŠAUEROVÁ, M., ŠPAČKOVÁ, K., NECHLEBOVÁ, E., 2012. *Speciální pedagogika v praxi. Komplexní péče o děti se SPUCH*. Grada Publishing, a.s., 2012, 1. vydanie, ISBN 978-80-247-4369-1, 248 s.
- VAŠEK, Š., 2006. *Základy speciální pedagogiky*. Sapientia, Bratislava 2006. ISBN 80-89229-02-6. 215 s.
- VLADOVÁ, K., LECHTA, V. a kol., 2017. *Aplikácia vzdelávacích programov pre žiakov so zdravotným znevýhodnením a všeobecným intelektovým nadaním*. Štátny pedagogický ústav Bratislava, 2017. ISBN 978-80-8118-196-2, EAN 9788081181962. 200 s.
- VLADOVÁ, K., LECHTA, V. a kol., 2017. *Aplikácia vzdelávacích programov pre deti so zdravotným znevýhodnením pre predprimárne vzdelávanie*. Štátny pedagogický ústav Bratislava, 2017. ISBN 978-80-8118-197-9, EAN 9788081181979. 194 s.
- ZÁBOSRSKÁ, D., ŽAŽKOVSKÁ, J., 2015. *Súčasný stav legislatívy z oblasti školskej integrácie*. Školské inšpekčné centrum – Banská Bystrica, Štátna školská inšpekcia Bratislava 2015. Prezentácia zo školenia pedagógov a pedagogických zamestnancov .
- ZELINKOVÁ, O., 2001. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. Portál, Praha 2001. ISBN 80-7178-544-X.
- ZELINKOVÁ, O., 2015. *Poruchy učení*. Portál, Praha: Portál. 2015. ISBN 9788026208754. 264 s.
- ZELINKOVÁ, O., 2001. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací plán. Nástroje na prevenci, nápravu a integraci*. Portál, Praha 2001. ISBN 80-7178-544-X. 207 s.

## Elektronické zdroje

- Správa o stave a úrovni školskej integrácie v základnej škole v SR v školskom roku 2015/2016  
[https://www.ssiba.sk/admin/fckeditor/editor/userfiles/file/Dokumenty/SPRAVY/2016/122\\_T I\\_ZS\\_integracia\\_2015\\_16.pdf](https://www.ssiba.sk/admin/fckeditor/editor/userfiles/file/Dokumenty/SPRAVY/2016/122_T I_ZS_integracia_2015_16.pdf)
- <http://ksp.pf.unipo.sk/sk/specialny-pedagog-casopis-pre-specialnopedagogicku-teoriu-a-prax/23>
- [www.minedu.sk](http://www.minedu.sk)
- [www.statpedu.sk](http://www.statpedu.sk)
- [www.ssiba.sk](http://www.ssiba.sk)
- [www.komposyt.sk](http://www.komposyt.sk)
- [https://www.komposyt.sk/pre-odbornikov/ziak-so-svvp/preview-file/krizo\\_ivp-1470.pdf](https://www.komposyt.sk/pre-odbornikov/ziak-so-svvp/preview-file/krizo_ivp-1470.pdf)
- [http://www.dyscom.sk/index.php?option=com\\_content&view=article&id=49&Itemid=56](http://www.dyscom.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=49&Itemid=56)
- [www.nomiland.sk](http://www.nomiland.sk)
- [www.regino.sk](http://www.regino.sk)
- <https://www.fono3.com/sk>
- <http://www.visualreading.org/web/splash>
- <https://matmat.cz/>
- <https://www.specialnepomocky.sk/meda-altik-petit-softver/meda-pocita/>
- <https://slepemapy.cz/>
- <http://www.strojopisonline.sk/nacvik>
- <http://www.eduportal.sk/>
- <http://shawsafe.com.au/ability-optimisation-training/>
- <http://www.brainjogging.cz/>
- [www.educaplay.cz](http://www.educaplay.cz)
- [www.tobias-ucebnice.cz](http://www.tobias-ucebnice.cz)
- [www.chytrehrani.com](http://www.chytrehrani.com)
- <http://www.nczisk.sk/Standardy-v-zdravotnictve/Pages/Medzinarodnaklasifikacia-chorob-MKCH-10.aspx>
- [https://www.komposyt.sk/pre-odbornikov/specialno-pedagogicka-cinnost/preview-file/krizo\\_sustredenia-1471.pdf](https://www.komposyt.sk/pre-odbornikov/specialno-pedagogicka-cinnost/preview-file/krizo_sustredenia-1471.pdf)
- <https://www.komposyt.sk/pre-odbornikov/specialno-pedagogicka-cinnost/preview-file/1-3-3-metodicky-material-k-volbe-povolania-pre-ziakov-zo-szp-sk-rom-477.pdf>
- <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2008/320/20150901#paragraf-16>
- <http://katalogpo.upol.cz/>
- <http://files.pre-teba1.webnode.sk/200000016-420a543fc5/Hu%C4%8D%C3%ADk,%20Hu%C4%8D%C3%ADkov%C3%A1-%20ADHD,%20ADD,%20%C5%A0PU.pdf>

## Legislatívne východiská

- Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- Zákon NR SR č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- Vyhláška MŠ SR č. 325/2008 Z. z. o školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie.
- Vyhláška MŠ SR č. 320/2008 Z. z. o základnej škole
- Informatívno-metodický materiál *Úloha školského špeciálneho pedagóga v základnej škole*. Schválilo Ministerstvo školstva SR v r.1999 pod č. 260/1999-44, s účinnosťou od 1. 9. 1999
- Pedagogicko – organizačné pokyny na školský rok 2017/2018, 2013/2014, 2014/2015
- Vzdelávací program pre žiakov **s mentálnym postihnutím** pre primárne vzdelávanie. Vzdelávací program vypracoval Štátny pedagogický ústav. Schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky pod číslom 2016-14674/20270:9-10F0 s platnosťou od 1. 9. 2016.
- Vzdelávací program pre žiakov **so sluchovým postihnutím** pre primárne vzdelávanie a nižšie stredné vzdelávanie, Vzdelávací program vypracoval Štátny pedagogický ústav. Schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky pod číslom 2016-14674/20275:12-10F0 s platnosťou od 1. 9. 2016
- Vzdelávací program pre žiakov **so zrakovým postihnutím** pre primárne a nižšie stredné vzdelávanie, pre primárne umelecké vzdelávanie a nižšie sekundárne umelecké vzdelávanie. Schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky pod číslom 2016-14674/20284:16-10F0 s platnosťou od 1. 9. 2016.
- Vzdelávací program pre žiakov **s telesným postihnutím** pre primárne vzdelávanie a nižšie stredné vzdelávanie. Vzdelávací program vypracoval Štátny pedagogický ústav. Schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky pod číslom 2016-14674/20277:13-10F0 s platnosťou od 1. 9. 2016.
- Vzdelávací program pre deti a žiakov **s narušenou komunikačnou schopnosťou** pre primárne vzdelávanie a nižšie stredné vzdelávanie. Vzdelávací program vypracoval Štátny pedagogický ústav. Schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky pod číslom 2016-14674/20272:10-10F0 s platnosťou od 1. 9. 2016.
- Vzdelávací program pre žiakov **s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami (bez mentálneho postihnutia)** pre primárne a nižšie stredné vzdelávanie. Vzdelávací program vypracoval Štátny pedagogický ústav. Schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky pod číslom 2016- 20261:5-10F0 s platnosťou od 1. 9. 2016
- Vzdelávací program pre žiakov **s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím** pre primárne vzdelávanie. Vzdelávací program vypracoval Štátny pedagogický ústav. Schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu

a športu Slovenskej republiky pod číslom 2016- 14674/20264:6-10F0 s platnosťou od 1. 9. 2016

- Vzdelávací program žiakov **chorých a zdravotne oslabených** pre primárne vzdelávanie a nižšie stredné vzdelávanie. Vzdelávací program vypracoval Štátny pedagogický ústav. Schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky pod číslom 2016-14674/20269:8-10F0 s platnosťou od 1. 9. 2016.
- Vzdelávací program žiakov **s vývinovými poruchami učenia** pre primárne vzdelávanie a nižšie stredné vzdelávanie. Vzdelávací program vypracoval Štátny pedagogický ústav. Schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky dňa 5. 5. 2016 pod číslom 2016-14674/20281:15-10F0 s platnosťou od 1. 9. 2016.
- Vzdelávací program pre žiakov **s poruchou aktivity a pozornosti** pre primárne vzdelávanie a nižšie stredné vzdelávanie. Vzdelávací program vypracoval Štátny pedagogický ústav. Schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky pod číslom 2017/10211-2:10G0 s platnosťou od 1. septembra 2017.
- Vzdelávací program pre žiakov **s poruchami správania** pre primárne vzdelávanie, nižšie stredné vzdelávanie, nižšie stredné odborné vzdelávanie, úplné stredné všeobecné vzdelávanie, úplné stredné odborné vzdelávanie. Vzdelávací program vypracoval Štátny pedagogický ústav. Schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky dňa 3. 8. 2017 pod číslom 2017/10217-4:10G0 s platnosťou od 1. septembra 2017.
- Vzdelávací program pre žiakov **so všeobecným intelektovým nadaním** pre primárne vzdelávanie a pre nižšie stredné vzdelávanie. Vzdelávací program vypracoval Štátny pedagogický ústav. Schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky dňa 5. 5. 2016 pod číslom 2016-14674/20295:21-10F0 s platnosťou od 1. 9. 2016.
- Vzdelávací program pre žiakov **s viacnásobným postihnutím** pre primárne a nižšie stredné vzdelávanie. Vzdelávací program vypracoval Štátny pedagogický ústav. Schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky pod číslom 2016-14674/20280:14-10F0 s platnosťou od 1. 9. 2016.
- Metodický pokyn č. 22/2011 na hodnotenie žiakov základnej školy, schválený MŠVVaŠ SR pod č. 2011-3121/12824:4-921 s platnosťou od 1. 5. 2011.